TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 26

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

GÖNÜL BİR YEL DEĞİRMENİDİR SEVDA ÖĞÜTÜR

TÜRK EDEBİYATI

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
GÖNÜL BİR YEL DEĞİRMENİDİR SEVDA ÖĞÜTÜR

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
HİLMİ KİTABEVİ, İSTANBUL
1943

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
DEFNE ASAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
YONCA GÜNEŞ YÜCEL

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: EKİM 2019, İSTANBUL
II. BASIM: MART 2020, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-966-4

BASKI
DÖRTEL MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ZAFER MAH. 147. SOK. 9-13A
ESENYURT İSTANBUL
Tel: (0212) 565 11 66
Sertifika No: 40970

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: ÖMER ASLAN

1976 yılında Oltu'da doğdu. Lise yıllarında klasik ve modern Arapça kurslarına katıldı. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı. Üniversite yıllarında ve mezun olduktan sonra İstanbul'da çeşitli yayınevi ve kitabevlerinde çalıştı. Halen Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nda çalışmaktadır.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 26

Roman

gönül bir yel değirmenidir sevda öğütür

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Ömer Aslan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Edebiyatımızın üretken ve renkli kalemlerinden Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın elinizdeki romanı ilk kez *İkdam* gazetesinde 7 Mart-4 Haziran 1922 tarihleri arasında *Gizli Sıtma* adıyla tefrika edilmiş ve uzun yıllar kitap olarak basılmamıştır. Esere dair bilgiler tefrikanın ilk sayısında "*İkdam*'ın Tefrikası, *Gizli Sıtma*, Muharriri Hüseyin Rahmi, Birinci Kısım: Karımı Nasıl Aldattım, Şadan Fikret Bey'in İtirafları" şeklinde verilmiştir. Eserin kitap olarak ilk baskısı, yazar hayattayken, adı *Gönül Bir Yel Değirmenidir Sevda Öğütür* şeklinde değiştirilerek 1943 yılında yapılmıştır. Yine bu ilk baskıda tefrikadaki "Şadan Fikret Bey'in İtirafları" alt başlığı çıkarılarak yerine "Kadına Doymaz Bir Çapkının Hikâyesi" ibaresi eklenmiştir.

Eserin sonraki baskıları da tabii olarak 1943 baskısı esas alınarak yapılmıştır. Biz de eseri günümüz Türkçesiyle yayıma hazırlarken bu baskıyı esas aldık. Ancak çalışmamıza esas aldığımız bu ilk baskıdaki dönem dili ve yazım kurallarının günümüz dil ve yazım kurallarından farklı olması nedeniyle ortaya çıkan bazı güçlükleri ve emin olamadığımız durumları giderebilmek için tefrikaya başvurmayı gerekli gördük. Bu esnada ilk baskıda eserin dönemin ihtiyaçlarına göre kısmen sadeleştirilmiş, az da olsa bazı şahıs isimlerinin, ibarelerin, diyalog ve cümlelerin çıkarılmış ve bazı eklemelerin yapılmış olduğunu tespit ettik. Bu tespitlerimizden sadece tefrikada olup da kitap baskısında çıkarılanları, bu alanda araştırma yapanların dikkatlerine sunmak için dip-

notlarda belirtmeyi uygun gördük. Tefrikada olmayıp da ilk baskıda yapılan eklemeleri ise belirtmedik.

Eser günümüz diline uyarlanırken özgünlüğünü ve yazarın üslubunu korumaya azami gayret ve dikkat gösterildi. Her ne kadar eser ilk baskısında dönemin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak sadeleştirilmiş olsa da yine de günümüz diline uyarlanmayı gerektirecek kadar eski kelimeler ve tamlamalar barındırmaktaydı. Elbette Gürpınar'ın romanlarının en başat özelliklerinden biri de dil zenginliğidir. Dolayısıyla bu hususiyetin bilincinde olarak döneme özgü deyimler, atasözleri, argo ifadeler, aksanlı konuşmalar, kelimelerin halk dilindeki kullanımları, gündelik yaşam nesneleri, folklorik ögeler vb. hususlar aynıyla korundu ve gerek görüldüğünde dipnotlarda açıklamalar verildi.

Gürpınar, elinizdeki romanında başkarakter Şadan'ın ilkgençliğinden evliliğine kadar olan gönül maceralarını ve evlendikten sonra da kadına doymaz bir çapkın olarak yaptığı zamparalıklarını mizahi bir dille anlatmaktadır.

Şadan müdavimi olduğu Beyoğlu âlemlerinden kurtarılmak için ailesi tarafından görücü usulüyle evlendirilir ve Erenköy'de bir köşke içgüveyi verilir. Şadan bir resmi dairenin yazıişlerinde çalışan sıradan biriyken karısı Sabiha Hanım iyi derecede Fransızca bilen, Batı edebiyatını yakından takip eden, gazetelere ve dergilere makaleler gönderen bir entelektüeldir. Sabiha Hanım sürekli Şadan'a göre dırıltıdan başka bir şey olmayan verimsiz ve sonu gelmez estetik, sanat, edebiyat ve felsefe gibi konularda konuşur. Şadan ise karısına ayak uydurmak ve ona layık bir koca olduğunu ispatlamak maksadıyla *yaradana sığınıp* bazı bilgiler *gümletmek* için ağzını açtığı her seferinde komik durumlara düşer. Karısının kültürel üstünlüğüne kinlenen Şadan, mağlubiyetini hafifletmek için onu başka kadınlarla aldatarak galibiyet elde etmek ve intikam almak ister. Şadan, böylece erkeğin cahilinin kadının âliminden daha akıllı olduğunu karısına göstermek için çıktığı bu maceralarda çapkınlıklarını karısının gözü önünde fakat ona hissettirmeden yaptığını zanne-

der. Fakat olaylar hiç de Şadan'ın düşündüğü ve planladığı gibi ilerlemez.

Gürpınar, dönem romanlarının ortak teması olan kadın-erkek ilişkileri, aile, ahlak, Doğu-Batı değerler çatışması, alaturkalık-alafrangalık kutuplaşması vb. hususların cenderesinde sıkışıp kalan bir toplumun savruluşlarını ve istikamet bulma arayışlarını irdelemektedir.

Ömer Aslan

Birinci Kısım

Kadına Doymaz Bir Çapkının Hikâyesi
Karımı Nasıl Aldattım?

I

Karımı nasıl aldattım? Bu dehşetli başlık üzerine birçok evli itirazcının öfkeli gözlerinin dikileceğini bilirim. Gençten, ihtiyardan beni ayıplamayan kalmayacak. Amiyane ayıplamaları da ekseri şu şekilde olacak: "Aman Yarabbi ne ahlaksızlık! Karısını aldatmış, peki bir halttır etmiş, lakin büyük bir marifet gibi bunu iftiharla âleme bağırmakta ne mana var?"

Aşağı yukarı buna benzer tümen tümen safdilce sözler... Bu riyakâr itirazcılara karşı, macera sahibi ben, ince bir gülümsemeyle yüzümü kızdırıp[1] derim ki: "Helaliniz bir kadınla beş on sene yaşayıp da içinizden onu aldatmamış olanlarınız varsa beri tarafa gelsinler, alınlarına birer sadakat çelengi takayım. Fakat maalesef bu takdir alametini taşımaya müstahak kocalar devede kulak bile değildir. Eğer bu itirafım büyük bir kabahatse bu cürümde âlemi kendimle müşterek görerek iri bir nefes alıyorum. Şu farkla ki, ben söylüyorum, siz saklıyorsunuz."

***

"İbadet de gizli kabahat de gizli" mi diyeceksiniz? Ben bu düstur karşısında yüreklenerek kabahatler defterimi koltuğuma alıp ortaya çıkma cesaretini göstereceğim. Çünkü genellikle çirkin şeyler saklanır. Ve bu gizli şeyde daima umumun zararına bir veya birkaç kişinin menfaati vardır.

---

1 Yüzünü kızdırmak (veya kızartmak): Gururunu, onurunu önemsemeden, utanarak bir şey istemek.

Her şey mutlak surette aleni olsa, ahlakın bünyesinde fesat mikropları barınamaz. En ayıp, en ağır fiilleri onları gizli tutabilmek kanaatine bağlanarak ve böyle bir saklayışa güvenerek işleriz. Yapacağımız kabahatin bir anda telefonlar, telgraflar ve gazeteler vasıtasıyla ismimiz ve resmimizle âleme muhakkak ilan olunacağını bilsek, çoğumuz nefsimizi ıslah etmek mecburiyetinde kalırız. Hercailikte ben tipte kocaları olup da şu itiraflarımı okuyan kadınların gözleri fal taşı gibi açılır. Bayanlar kızmayınız! Ben hilesini halka gösteren bir hokkabazım.

***

Affedersiniz, şu satırları okuyan erkeklere soruyorum. Kaç yaşındasınız? Evli misiniz? Evlenmeden evvel sevda günahlarından uzak bir melek hayatı mı yaşadınız? Evlendikten sonra karınıza karşı dümdüz bir doğrulukla sadık kalabildiniz mi? Dışarıda güzel kadınlar gördüğünüz zaman bunlardan bazılarını içiniz çekmez mi? Evlilik kitabında adına ihanet denen kaçamaklardan sonra pişmanlık duyar mısınız? Yoksa bu gibi halleri kanıksadınız mı? İmkânlar elverse karılarınızın üzerine evlenmek veya metres tutmak istemez misiniz? Eşinizde hoşlanmadığınız maddi, manevi bazı kusurlar var mıdır? Bunlardan duyduğunuz rahatsızlıkları hafifletmek için çareler düşünebiliyor musunuz? Sevildiğinizden ve eşinize nahoş gelen, belki de ıstırap veren bazı huylarınız, çirkinlikleriniz bulunmadığından emin misiniz? Eğer henüz ikiniz de genç ve biriniz ötekinden veyahut her ikiniz birbirinizden bıkmışsanız bu işin sonunun neye varacağını ara sıra düşünmez misiniz?

Karı koca uyuşmalarını ölçmede hafif yahut ağır basan daha böyle binbir soru var. Yaradılıştan gelen zaaflarımızın sevkiyle hepimiz kendimizi aklamaya, her kim olursa olsun karşımızdakini suçlamaya çabalarız. Hakikati dosdoğru ve apaçık görme aydınlığına ve insafına ersek, illeti müzminleştirerek bizi zorla sevemeyen kalbi kurşunla delmek çaresizliğine düşmeyiz.

***

Şimdi sorularıma vereceğiniz cevapları tabii ben işitmeyeceğim. İşitmeme de lüzum yok. Siz bu cevapları vicdanınıza vereceksiniz. Yalnız eşinize karşı düşman konumunda kalmayınız. Kendi kendinizin de davacısı olunuz. Benliğinizden uzaklaşarak kendinizi kuşbakışı bir bakışla görmeye uğraşınız. Zorla güzellik, yani zorbalıkla karı kocalık olmaz.

***

Değil yüzünü görmek, daha ismini bile bilmezden evvel ben eşimi aldattım. Müstakbel karıma, bu adsız, şekilsiz hayale karşı nasıl sadık kalabilirdim? Evliliğimizden hayli zaman sonra şimdi bugün ben onu yine aldatıyorum. Ve bunu gayet doğal buluyorum. Eğer siz aldatmıyorsanız bu sadakatinizin koskocaman bir veya birkaç sebebi olmalı. Affedersiniz, ya kadınların sizden hoşlanmayacakları bir yaradılıştasınız ya da kadınların kalplerini ele geçirmek sanatına hiç aşina değilsiniz. Veyahut da para tutmuyorsunuz. Bu son kusur pek üzücü, fakat bu zamanda hiç ayıp değil.

Genç, güzel ve zenginseniz siz kendinizi ne kadar sakınsanız da zaten kadınlar sizi rahat bırakmaz. Bir erkeğin gözü sevdaya, şöyle böyle gelişigüzel düşüp kalkmalara ne kadar tok olsa da erkek cinsi bu cici mama hususunda obur çocuklara benzer. Bu açgözlülerin bayramda midelerini ne kadar şekerle doldursanız da bunlar yine camekânda iştahlarını çekecek bir bonbona tesadüf ederler. Ve bunun için cüzdanlarının köşesindeki en temiz parayı fedadan çekinmezler.

***

Erkeklerle kadınlar eskiden beri aralarında ebedi bir beyin uyuşmazlığı meselesiyle yorgundurlar. Tabiatın kilit ve anahtar gibi birbirini tamamlamak için yarattığı bu çift arasındaki geçimsizlik nedir? Daha beşiklerimizde uyurken, ilk işittiğimiz dırıltı anamızla babamızın etrafımızda uçuşan kavgaları değil miydi? Hatta onlar fazla bağırdıkları zaman biz de ağlamaz mıydık? İşte o kavga büyüdü büyüdü, bugün tam bir harp şeklini aldı. İki saf olarak karşı karşıya düşman vaziyetinde durdular.

Daha dün başkaları önünde asıl isminin söylenmesi büyük bir ayıp, hatta günah sayılan bacı veyahut eş, bugün kısacık püften bir sileceğe[1] bürünmüş olarak deniz hamamı[2] soygunu[3] teklifsizliğiyle meydana çıkıverdi. Medeniyetin coşku veren tesiri altındaki bu kabak gibi açılışa içimizde sevinenler, ağlayanlar var. Sevinenler bu açılmanın gayesini bilerek sevinmiyorlar. Ağlayanlar neye kederlendiklerinin sebebinden habersizdir. Eğer onlara, "Sizin arzunuzca kadın nasıl olmalıdır?" diye soracak olursanız, alacağınız cevapların saçmalığından şaşırır kalırsınız. Çünkü batımızda bir Avrupa var ki din, âdet, ahlak, sanat, siyaset vesaire hiçbir şeyin bünyesinde örtülü bir sır bırakmak istemiyor. Doğumuzda öyle değişmez memleketler duruyor ki oralarda her şey karanlık muammalara gömülü. Kadının yüzü, nefesini tıkayan sık kıl peçelerle örtülü. Biz bu ifratla tefritin[4] orta yerindeyiz. Şimdi söyleyiniz, nasıl istiyorsunuz? Doğumuza bakıp kadını mumya gibi örtülerle kefenleyelim mi yoksa batımıza dönüp onları taklit ederek, mahrem her neyimiz varsa Michelangelo'nun *Captive* heykeli gibi çırılçıplak ortaya dökelim mi?

Ah efendim, maalesef artık zaman bizim fikrimizi sormuyor. Her şeyi kökünden söküp atıyor. Kasırga batıdan koptu. İnsanlığı önüne kattı. Sürüyor, sürüyor... Hangi uçuruma? İşte bu soru cevapsız dudaklarda donuyor. Öküz arabasıyla, kağnıyla bu lokomotiflerin, otomobillerin, uçakların önlerinden kaçabilirsek bizi bulamayacakları bir kurtuluş yurduna çekilelim. Fakat Dalai Lama'yı bile sırlar sarayından çıkardıkları bu keşif çağında, bizim geçen asırlara sığınmamız mümkün mü? Hiçbir şeyi doğru kestiremesek bile yalnız şunu iyi bilelim ki, bu fırtınanın önünde bundan sonra ne yakın ve uzak doğuda ne de dünyanın herhangi bir

---

1 Hamam havlusu.

2 Eskiden deniz kenarlarında, ortası havuz gibi açık kalacak şekilde etrafı tahtalarla çevrilmiş denize girme yeri.

3 Hamam soygunu: Çırılçıplak.

4 İfrat ve tefrit, birbirinin tam zıddı olan iki aşırı uç için kullanılır.

yerinde artık yüzü kıl peçeli bir kadın kalacak, bu tuhaf şeyi torunlarımız masallarda okuyarak şaşacaklardır.

***

Evlilik düğümüyle birleşen iki hayattan kadın ve erkek için bir üçüncü devre doğuyor. Buna evlilik hayatı diyoruz. Bu hayatın tâbi olduğu kanunlar ve karı koca arasındaki karşılıklı hukuk neden ibarettir? Bunu evli olan pek az kişi bilir. Bu hukuka tamamen riayet eden aileler dünya yüzünde mevcut mudur? Doğrusu işte bundan şüphe ediyorum.

Mesele içten içe bir tahakküm, yani birbirini alt etme meselesidir. Karı kocadan hangisi ötekinin burnuna hızmayı takarsa mağlup taraf için zincirin çekildiği yöne gitmekten başka bir hak ve çare kalmaz.

Bir delikanlı gençlik ateşinin zihninde yarattığı tasvire kavuşmak için evlenir. Bu hayal kollarının arasında canlandığı gün, özlemin vuslattan daha tatlı olduğunu anlar. Bundan dolayı çoğunlukla bu tatmin olunanın dışındakilere arzular tutuşur. İşte bu sebeple erkek aşkta hercaidir. Ettiği sadakat vaadine harfiyen inananlar aldanırlar.

İleri gidiyorum galiba? Bu sözlerimle kocaları, karılarının şüpheleri altında ezdirmekten korkuyorum. Lakin bu itiraflarıma yalan karıştırmayacağım. Riyakâr toplumsal âdetlerimizin, mecburi tuttuğumuz hile ve yalanlarımızın dışına çıkacağım. Karının kocayı, kocanın karıyı bunca asırlardan beri aldattığı yetişmez mi? Bu hakikate renksiz gözlükle bakamayanlar yaraları olup da gocunanlardır.

Karımı aldatmakla yeni bir ihanet icat etmiş olmuyorum. Babamın anama, dedemin nineme yaptığını yapıyorum.

Birçok hanımın yumruk kaldırarak beylerine şöyle dediklerini işitiyorum: "Söyle bakayım, beni kaç defa aldattın? Seni gidi babasının oğlu seni..."

Bu yumruk altında bey, bıyık altından ince bir gülümsemeyle "inkâr etmek" mastarının bütün kiplerini bülbül gibi çekiyor değil mi? İşte bütün hileler bu gülümsemede gizlidir. Fakat hanımefendiler, acele etmeyiniz! Ben günah defterimin yapraklarını huzurunuzda yüksek sesle okuyarak çevirirken,

hayatınıza temas eden satırlara rast geleceksiniz sanırım. Çünkü her koca bir parça benim gibidir. Sevdada açgözlü, sinsi ve inkârcı...

II

Havalanan delikanlıları ne yaparlar bilirsiniz. Hemen evlendirirler. Bu genç uçurtmaların ipleri usta eller tarafından idare olunmazsa onlar yine havalanır. Hem de evvelkinin birkaç misli yükseklikte bir haşarılığa... Çünkü kadın, kocadan daha küçük bir çocuktur. Tecrübeli, yaşlı kadınların zapt edemedikleri bu sevda azgınlarıyla nasıl baş edebilecek?

***

Anamın babamın beni evlendirmekteki acelelerinde mühim bir sebep daha vardı. Onlar beni kendi uygun gördükleri biriyle evlendirmezlerse, benim, başlarına kendilerinin hiç hoşlarına gitmeyecek bir gelin getirmemden korkuyorlardı. Bu endişelerinde pek de haksız değillerdi. Ben işe kıraathaneci komşumuzun kızı Mesrure'ye mektup yazmakla başladım. O bana cevap verdi. Çarpık satırlı, fe'lerin mim'lerin[1] başları belirsiz, cıpcılız bir yazısı vardı. Fakat her kelimesi büyük bir sihir kuvvetiyle beni çıldırtırdı. İkimiz de çıra gibi tutuşmuştuk. Güvenli bir yer bulup da görüşemezdik. Pek nadiren, fırsat düşürdükçe iki evin tahtaboşunu ayıran tahta perdenin arasından ancak birkaç kelimecik konuşabilirdik. Ağlayarak rica ederdim. Mesrure, yeni kopmuş bir goncaya benzeyen parmağının başını budak deliğinden bizim tarafa uzatırdı. Öperdim, öperdim, öperdim... Doyamazdım. Bazen dişlerimin kıskacı arasında tutar, salıvermezdim. "Aman bırak, annem geliyor!" diye yalvarırdı.

Bir gün gözüm o kadar kararmış ki tahtaboşta gezinen anayı, kızı zannederek, "Dön biraz yüzünü göreyim, yanıyorum, insaf!" ricasıyla ahlar saçmıştım.

---

1 Osmanlıca alfabeye göre "f (ف)" ve "m (م)" harfleri.

Kadın bana yüzünü çevirince budak deliği önünde ne büyük bir pot kırmış olduğumu derhal anladım. Fakat o, Mesrure'nin anası bu ateşimi kendi üzerine alarak, "Sen de adam oldun da güzel kadınlara ah mı çekiyorsun? Bak işte doya doya gör yüzümü" demesin mi? O akşam Lütfiyar Hanım bize kendi eliyle pişirdiği bir tabak tatlı gönderdi. Her şeyde olduğu gibi kadınların beğenilmek hususunda da kendi kendilerine ne büyük payeler verdikleri ve bu hataları yüzünden ne gülünç patavatsızlıklara düştükleri gözümde netleşti.

Ah, bu benim için düzeltilmesi ne kadar tehlikeli bir hataydı. Lakin çok sürmedi. Gerçek meydana çıktı.

Bir yaz gecesi her iki evde de el ayak çekildikten sonra bizim taraftan öbür tarafa uzanan asmaya tırmanarak Mesrure'nin tahtaboşuna geçmek istedim. Kız da beni öte yanda tiril tiril sevda titremeleri içinde bekliyordu. Fakat çürük tahta perde ağırlığıma dayanamadı. Gürül gürül öbür tahtaboşa secde etti. Mesrure az kaldı altında ezilecekti. İki evden de gürültüye koştular.

Benden gece tahta perde üzerindeki cambazlığımın sebebi sorulduğu vakit, koruk koparmaya çıktığımı söyledim.

Gece yarısından sonra döşeğimden kalkıp koruk koparmak! Bu, yenilir yutulur yavelerden değildi. Zavallı Mesrure öyle vakitsiz tahtaboştaki gezintisine hiçbir sebep uyduramadı. Dayak yedi.

Sonra mektuplarımız ele geçirildi. İş anlaşıldı. Lütfiyar Hanım benim kendine değil kızına yandığımı öğrenince biçareyi dayak altında çürüttü. Benim çok rezil bir çapkın olduğumu komşulara yaydı. Artık tatlı tabakları yerine şimdi o taraftan bizim eve zehir zemberek sözler esiyordu.

İşte ilk aşkım böyle bir çökme faciasıyla göçtü. Fakat bu birinci tecrübe bir hayli gözlerimi açtı. Ben bütün genç kızlarda toy bir Mesrure ve analarda kızlarının âşıklarını benimsemek hatasına düşen birer Lütfiyar Hanım görüyorum.

***

Birkaç komşu kızıyla daha maceralar geçirdikten sonra evdeki hizmetçilerle nefsimi köreltmek mecburiyetinde kaldım. Bunun da ne belalı mahzurları var.

Of Züleyha! Züleyha... Bu esmer, çatık kaşlı, abanoz karası gür saçlı, daima gözlerinden iki sevda damlası akacak gibi sulu bakışlı, iriyarı bir kızdı. Evi hep o çeker çevirirdi. Onun sarı mangalları ovan, galoşlarımızı[1] temizleyen, çatlaklarına kir dolmuş, nasırlı, pürüzlü hizmetçi ellerini içim titreyerek koklaya koklaya öptüğümü şimdi hatırlıyorum da burnuma kirli çamaşır sepeti gibi bir koku geliyor. Gönlüm mü bulanıyor sandınız? Perim bayağıdır. Ben böyle kirli karılardan hoşlanmak hastalığına tutulmuşum.

İşini bitirsin de biraz seveyim diye çamaşırhane aralığında, kiler köşesinde, bodrumlarda beklerdim. O, kömür tozu bulaşmış is kokan yanağını bana uzatacak bir fırsat anı bulurdu. Bazen yanımdan geçerken kirli eliyle yanağımı sıkmak gibi kaçamak okşamalarla bana iltifatlar ederdi.

Gide gide pek kıskanç ve çekilmez oldu. "Sen sokakta giderken Ratibe Hanım'ın penceresine niçin öyle dikkatli bakıyorsun?" yahut, "Neden bu akşam eve yarım saat geç geldin? Neredeydin?" gibi sorular ve kâhyalıklarla[2] beni sıkmaya başladı. Benden yedi sekiz yaş büyük ve kuvvetli bu hırslı karının dayağını yemekten korkuyordum. Onunla sarmaş dolaşlarımızın arası seyreldiği vakit eline aldığı tabağı, bardağı kırar, verirken yemeklerin sularını üzerimize döker, söylenen lakırdıyı anlamaz, titiz, öfkeli, lanet, itaatsiz olurdu. Beni gece koynuna davet edebilmek için tahtakurusu, sivrisinek bahanesiyle döşeğini evin en tenha, en kuytu köşe bucağına taşırdı. Bu gece davetlerine icabet edemediğim zamanlar, içlerinde sevdanın öfkeye dönüşmesinden dolayı derin bir kin yanan gözlerini üzerime devirirdi. Sözlerime hiç ehemmiyet vermezdi. O beni saymaz, bense ondan titrerdim. O hanım, ben uşak.

Züleyha üzerimdeki nüfuzunu, baskı ve işkencesini iyice artırdı. Çatılmış kaşları, öfkeli gözleriyle başkalarının yanında bana emir vermeye kadar işi azıttı. Bir gün biz kiler ara-

---

1 Eskiden potinin sokakta kirlenmesini önlemek için üstüne giyilen, arkalıklı terlik biçiminde yarım kundura.

2 Kâhyalık etmek: Başkasının işine karışmak.

lığında çekişirken annem üzerimize geldi. Bu bir dövüşme miydi? Sevişme miydi? Galiba o da anlayamadı.

Akşam döndüğümde Züleyha'yı evde göremedim. Çok memnun oldum. Nereye gittiğini sormadım. Kimse de bana bir şey söylemedi. Fakat herkesin suratında bana karşı sükûta bürünmüş bir ayıplama var gibiydi.

Ertesi gün çiçek bozuğu, kaşını kirpiğini güveler yemiş gibi yer yer tüyü dökülmüş otuz beşlik bir hizmetçi geldi. Annem böyle şeylerden çekinen, ketum, tedbirli ve ihtiyatlı bir kadın olmasına rağmen, bizim olay evde ağızdan kulağa yayılmış olmalı ki, bu yeni gelen karşıma başörtüsüyle çıkıyor ve somurtkan bir suratla bakarak, "Aklını başına al, dikkat et ha! Ben onun gibi değilim!" demek istiyordu. Ben de içimden cevap veriyordum: "Aman kakanoz![1] Başını kaşını iyi ört, güve yenikleri görünmesin. Senin bu namuslu bakışlarında kovalanmak için kaçtığını düşündüren bir telaş var. Sen de mi kendini fasulye gibi nimetten sayıyorsun?"

III

Komşulardan, evin içinden boyumun ölçüsünü aldıktan sonra dışarıda satılık aşk aramaya çıktım. Hâsıl olan böyle bir arzunuzun tatminini kolaylaştıracak etraftan çok eş dost peyda oluyor.

Kendi yaşımda birkaç arkadaşla dadandık mı dadandık. Aç kurtlar gibi daima bu eğlencenin peşini kolluyorduk. Bu evlerin sayıları, yerleri, tabiri caizse mallarının güzellikleri hakkında muhabbet tellallarından epey malumat edinmiştik. Filan sokakta, filan numarada yeni bir tane açılmış... Sıcağı sıcağına biz hemen oraya düşerdik.

Şaşılacak şey, savaş esnasında alışveriş durdu. Birçok ticaret evi söndü. Bankalar top attı. Lakin fırınlar ve muhabbet satan bu tür alışveriş yerlerinin ticaretleri arttı. Demek

---

1 (Argo) Kuru, çirkin (kadın).

halkın en büyük, en vazgeçilmez ihtiyacı bu iki şeyden ibarettir: Ekmek ve sevda.

Bu sanattaki kaçakçılık diğer ticaretlerden çok fazla. Öyle kadınlar bu yola dökülmüşler, öyle kerli ferli adamlar muhabbet tellalı olmuşlar ki onlar söylerken siz utanır, ellerine para vermeye sıkılırsınız.

Buralara kendi evimden daha serbest girip çıkacak kadar alıştım. *Directrice*[1] karılara hala, teyze, evet böyle en yakın akraba adlarını veriyordum. Onlar da bana evlat diyorlardı. Dost tutmanın bütün ince hilelerini öğrendim. Çıkan patırtılarda telle sabun kalıbı ayırır gibi pürüzsüz racon kesiyordum.

Soğukluk hastalığı önemsiz fakat müzmin bir akıntı şeklini aldı. Ceplerimde ilaç şişeleri, hap kutuları, *permanganate de potassium*'lar, *sublimer*'ler, şırıngalar... Bu hastalığa mahsus küçük bir eczane taşıyorum. Her şey var, yalnız havalanmış kafamda üç gün rahat durmak, perhiz yapmak gücü yok.

Doktorlar elimden illallah diyor. Bazen onlara büsbütün kızıyor, kendi kendime tedavi usulleri icat ederek uzun müddet semtlerine uğramıyorum. Akıntım azıyor mu azıyor. Berbat oluyorum.

Evdeki üst kat helanın musluk taşı altındaki küçük dolap adeta ufak bir laboratuvar halini aldı. Ayakyoluna kapanıyorum, uzun müddet çıkmıyorum. Annem içeride ne yaptığımı merak etmiş. Bir gün ben evde yokken musluk dolabını açmış, içini karıştırmış, bulduğu şişeleri, kutuları, şırıngaları gözden geçirmiş, bir şey anlayamamış.

Bir şişe, bir kutu, bir şırınga, bir *suspensoir*[2] almış. Bir kâğıda sarıp tanıdığı bir eczacıya giderek:

— Rica ederim söyleyin bana, bunlar hangi hastalıkta kullanılır? demiş.

Eczacı gülmüş. Orada yaşlıca bir doktor oturuyormuş, ince bir tebessümle cevap vermiş:

---

1 (Fr.) Kadın yönetici, müdire.

2 (Fr.) Erkek üreme organlarını sıkıca tutmada kullanılan bandaj, koruyucu veya medikal amaçla kullanılan iç çamaşırı, süspansuvar.

— Hanımefendi bunlar başları havalanmış zamane gençlerine özgü bir hastalıkta kullanılır. Evlenmeleri geciktirilen delikanlılar bu hastalığa tutuluyorlar.

Annem:

— Aman efendim tehlikeli bir hastalık mıdır? Allah kimin varsa bağışlasın! Artık olup olacağı yok, bir erkek evlat...

— Tehlikelidir. Hanımefendi nasıl söyleyeyim, bu hastalığın öyle müthiş türleri de vardır ki... demiş doktor ve yutkunmuş.

Annem fitili almış[1] eve koşmuş. Gece ağlayarak tehlikeyi babama anlatmış. Babam kalbi, kafası, ahlakı tertemiz saf bir adam, o da annem kadar bu hastalıkların cahili. Ana tarafından Kazasker Lütfullah ve baba tarafından Hafız Aşir Efendilerin torunuyum. Bu iki mübarek zat bir araya geldiklerinde Türkçeyi bile tecvitli[2] konuşurlardı.

Aşir Efendi beni Şadan'ın son hecesini dört elif miktarı[3] çekerek çağırırdı. Beni sevişlerinde, aksırışlarında sesinin bütün titreşimlerinde izhârın, ihfânın, meddin, idgâmın, gunnenin[4] türlü şekilleri ayırt edilirdi. Kuran'ı kurallı okumayı öyle alışkanlık haline getirmişti ki âmâ hafız gibi sallanarak konuşurdu. İşte ben böyle namazında, niyazında ve muhterem zatların torunuydum.

Annemle babam o akşam karşı karşıya oturup konuşurlar. Beni evlendirmeye karar verirler. Annem oraya buraya dolaşmaya çıkar. Ve eşe dosta da benim için münasip bir kız ısmarlar.

Annem ve babam ikisi de saf, Müslüman kalpli, insaniyetli, fakat bu noktadaki menfaatlerini alelade kimseler

---

1 Birdenbire telaşlanmak, tutuşmak, kaygılanmak.

2 Kelimedeki harflerin ses çıkaklarını, uzunluk ve kısalıklarını, vurgularını belirterek usulünce telaffuzu. Diksiyonlu okumak veya konuşmak.

3 Arapça tecvit kurallarına göre bir kelimede bulunan med harflerinin (elif, vav ve ye) belli şartlarda kendinden önceki harfin sesini çeşitli uzunluklarda okutmasında kullanılan ölçü biriminin elif harfi üzerinden 1 elif miktarı, 3 elif miktarı, 4 elif miktarı gibi tanımları vardır. Bir elif miktarı bir parmağı kaldırıncaya kadar geçen süredir (yaklaşık 1-2 saniye).

4 Çeşitli tecvit kuralları.

gibi enine boyuna düşünmekten kendilerini alamazlar. Beni zengin bir kayınpederin yanına iç güveyisi vermek emeline düşerler. Bu kusurlarında yalnız menfaatperestlik değil, koskoca bir bencillik de var.

Ben çapkınlıkta uçarı bir raddeye gelmiş, gizli hastalıklara uğramış, ahlakı bozuk bir gencim. Beni, yani oğullarını kurtarmak için zavallı, masum bir kızın başını ateşlere yakmaktan çekinmiyorlar.

Münasip bir kız buluncaya kadar çok üzüntü çektik. Hem anamın babamın arzularına, hem de benim zevkime uygunu ele geçmiyordu. Çünkü onların seçme şartlarıyla benimkiler taban tabana zıttı.

Onlar şartlarından bazılarını değiştirmeye mecbur oldular. Ben de bazı noktalara göz yumdum. Bir ikisine hemen hemen söz kesiliyordu. Fakat beni kız evine yermişler. Evlere şenlik, uçarı çapkındır demişler. İş bozuldu. Nihayet bir kız bulundu. Bu anamın babamın fikirlerine pek uygun değildi ama benim tabiatıma uygundu. Rubaizade Didar Bey ailesi... Çağdaş bir kayınpeder.

Nikâh kıyılacağı sıralarda yazılı ve sözlü olarak beni Didar Bey'e de geçmişler. Fakat koca adam hiç üzerinde durmayarak, "Ben zaten çapkın damat arıyorum. Uslu, durgun, aptal delikanlılardan hoşlanmam!" cevabıyla gammazların sözlerini ağızlarına tıkamış. Gördünüz mü şapır şupur eli öpülecek kayınbabayı! Araya dedikodu, soğukluk karışmasın diye işi hızlandırdılar. Her şey oldu bitti. Haftaya güveyi giriyorum.

Beni yerenlerin haklarını nasıl inkâr edeyim. İnsanların mayasında vardır bu gariplik; övmeye üşenir, yermekten haz duyarlar. Adam çekiştirmek o kadar tatlı bir şeydir ki... Hele bizimki gibi sosyal eğlencelerin kıt olduğu bir memlekette bu, en zevkli meşgalenin yerini tutar.

Beni çekiştirenlere hem kızıyor, hem de hak veriyordum. Çapkınlık vücudumdan çatlak testi gibi sızıyordu. Böyle müzmin akıntılarımla meşru bir döşeğe giremezdim. Doktora koştum. Beni görünce zavallı adam bağırdı:

— Perhiz etmezsin. Uslu durmazsın. Verilen tıbbi nasihatlerin hiçbirini tutmazsın. Bana niye geliyorsun?

— Beni sıkı bir muayeneden geçir! Üç dört günde pirüpak edecek bir tıp mucizesi göster.

— Tıpta mucize yoktur oğlum. Her hastalığın bir seyri ve bir tedavi usulü vardır. Tıp *treatment*'ında[1] dörtnala koşamaz. Kendi tabii yürüyüşü ne ise işte o kadar gidebilir.

— Fakat doktorcuğum kesinlikle buna ihtiyaç var.

— Zaten tedavisi elzem sayılmayacak bir hastalık tasavvur edilebilir mi? Çocuk olma!

— Her şeyde hızlandırma, imkân dahilinde kabildir. Mümkün olabildiği kadar beni çabuk iyi edeceksiniz. Bu sefer iş başka...

— Siz *Goutte Militaire*'le[2] kardeş olalı kaç sene oldu? Sizi ondan, onu sizden nasıl ayırabilirim? Beraber yer, beraber içer, beraber azarsınız. Siz ister istemez, onun bu sırnaşıklığına katlanıyor, uzun süren kötü arkadaşlığıyla onu kendinize dost olmuş sanıyorsunuz. Fakat o sinsi sizde öyle fena tahribata sebep oluyor ki...

— Ah doktor ah... Siz beni muayene etmeyeli hayli zaman oluyor. *Goutte Militaire* benim sağlıklı zamanımdır. Şimdi çok fenayım. Sizden yine hastalığımı *Goutte* evresine döndürmenizi rica ediyorum. Çünkü dönem icabı her şeyde bir azgınlık var. Bu hastalığım da zannederim *Goutte Militaire*'den *Goutte de la Guerre*'e[3] çevirdi.

Doktor gülerek beni muayeneye başladı. İnceden inceye sorduğu sorulara cevap verirken doktorun yüzündeki tebessüm eridi. Şimdi suratı gittikçe çatılarak idrar yolundaki hasarları saya saya tüketemiyordu.

Adeta yalvararak dedim ki:

— Doktor, esaslı bir tedavi isterim. Çünkü evleniyorum!

— Ne söylüyorsun be çocuk!

— Gerçeği söylüyorum.

---

1 (Fr.) Tedavi.

2 Bir çeşit zührevi hastalık. Fransızcada halk arasındaki adı "askerî gut".

3 (Fr.) Savaş gutu.

— Bu evlilik ne zaman olacak?
— Hemen hemen üç dört güne kadar...
— Çıldırdınız mı? Bu mümkün değil!
— Her şey bitti. Bir gerdek kaldı. Birkaç güne kadar o da olacak.
— Olamaz! Olamaz!
— İşte bunu oldurmalısınız. İhtisasınıza sığınıyorum.
— Üç aydan evvel sizin elinize temiz pratikası[1] veremem.

Bu doktorla uyuşamadık. Bir diğerine müracaat ettim. O da hemen hemen aynı cevabı verdi. Nihayet genç bir mütehassıs yakaladım. Dikkatlice bir muayeneden sonra:

— Merak etmeyiniz. Bir çaresini bulurum, dedi.

Hemen boynuna sarılıp şapadak yanağından öpecektim. Dedi ki:

— Yeni bir ilacım var, onu sizde deneyeceğim.
— Deneyiniz.
— Fakat şırıngaların acısına tahammül etmeli.
— Ederim.

Doktor içime bir ateş saldı. Yalnız acıya tahammül değil bir daha çapkınlıkta bulunmamaya yedi ceddime tövbe ettim.

IV

Her gün doktora devam ediyordum. Böyle günahlarımın ateşiyle yakıla yakıla gerdeğime kadar temiz pratikası alacaktım. Nihayet bu belgeyi aldım. Doktor bana birçok tembihler, perhizler, tedbirler tavsiye etti. Ah, ah... Alışmış kudurmuştan beterdir, derler. Doğru... Doğru... Çok doğru... Ben bu nasihatlerin tamamen zıddına hareket ettim.

Şeytana inanınız. Birçok kimsenin ona uyarak yaşadığına inanınız. Islahı mümkün olmayan ruhların bulunduğuna

---

1 Gemilere, sağlık muayenesi yapıldıktan sonra hastalık olmadığına dair verilen belge.

iman ediniz. Çünkü işte onlardan biri de benim. Çünkü nefsime tabiyim. Ömrüm boyunca bu kör nefsi yarım saatçik kendi irademe boyun eğdiremedim. Daima o beni felaketten felakete sürükler. Aklımı başıma alıp uslanmam. Nasibimde yok. Adam olamadım, olamıyorum vesselam!

Beyoğlu'nda *00* sokağında, evet *sıfır sıfır* sokağında ve yine Madam *sıfır sıfırın* randevuevinde –yerli yerince, tam ismiyle resmiyle haber versem reklam yapmış gibi olurum. Ben düştüm, Allah kimseyi düşürmesin– son göz ağrım var. Kalyopi... Ben ona yanarım, güya o da benim için fıkır fıkır kaynar. Ben onu dost tuttum, fakat dünyada bundan daha büyük düşman tasavvur edemem.

Ben Kalyopi'den on beş gün önce postayı kestim. Vücudumu tamire çektim. Kurnaz karı işi çakmış. Evleneceğimi araştırıp öğrenmiş. Bir gün kalemde[1] oturuyorum. Odacı geldi, birtakım madamların beni aradıklarını haber verdi. Bu birtakım madamlar sözündeki kalabalık beynimde fena çınladı. Dışarı çıktım. Bir de ne göreyim, dört karı, küçük bir dişi çete halinde koridora dizilmiş, beni bekliyorlar. Teyzem, halam, baldızım hepsi orada. Kalyopi yüzünü akidelenmiş kızıl elma koyuluğunda boyamış, başındaki şapkanın tüyü Fransız generallerininki gibi yarım metre havaya fışkırmış. Ortalığı keskin bir lavanta kokusu sarmış. Bu karıların ne mal olduklarını tepeden aşağı bütün kıyafet ve tavırları söylüyor. Oralarını buralarını kaşıyarak bakan odacıların salyaları dudaklarından iplik gibi akıyor. Kalyopi beni görünce bulunduğu yerin resmiliğine hiç önem vermeyerek:

— Ah bre çapkın Sadan, benim üstümde evleniyorsun? Bırakaram sana ki baska karı alasın?.. Nah bre kaka horononaki! Vurazayım sana da, ona da. Yakazayım bütün mahalle o ki nerede oturuyorsun... Ben hovarda karıyım, sen bana bilmeyorsun?

Yanındakiler de şöyle piyazlıyorlardı:[2]

---

1 Eskiden resmi dairelerde yazı işlerinin yürütüldüğü yer, ofis.

2 (Argo) Pohpohlamak.

— Bu kıza acımazsın? Böyle keder koydu içerde, böyle büyük, böyle magalo keder koydu. İki gündür hiçbir sey yememis, dün aksam altıpatlar koynunda koymus, dösekte böyle yatmıs. Ah diyor ah, Sadan benim üstümde evleniyor... İste bu çok, amma pek çok lamusuna dokanmıs. Çünkü Kalyopi hepimizden lamuslu kızdır.

Kalyopi bayılır gibi arkadaşlarından ikisinin kolları arasına düşerek:

— Öldürezeyim! Ona da, bana da, matofeo öldürezeyim!

Dairenin koridorunda rezalet misk gibi tütmeye başladı. Bu namuslu karıların tehditlerine benden başka gülmeyen yoktu.

Ah ne yalanlar, ne piyazlar... Mümkün müdür ki Kalyopi iki gündür hiçbir şey yemeden dursun!

Bu sözlü ültimatomların şiddetiyle baş etmek için davetlerine o akşam icabete söz verdim. Anlaşmazlık olursa artık tabancalar genelevde patlayacaktı. Namus üzerine sözleştik. Bu şekilde, rezaletin önünü aldım.

Şırıngayı, ilaç şişelerini, hap kutularını ceplerime yerleştirdim. Bu davet ve icabet salı günü yani çarşamba gecesi gerçekleşiyordu. Cuma akşamı güvey girecektim.

Bu hareketimi kınamaya yetecek söz bulamıyorum. Ne çirkin şey, ne korkunç şey... O gece hem mide, hem de bünyece iki şekilde perhizi bozacaktım. Evvela alabildiğine içecektik. Sonra yiyecek, daha sonra eğlenecektik.

Doktor, tedavime cidden büyük himmetlerle, gayretlerle çalışan doktor, bu deliliğimi duyarsa ne diyecekti? "Bu perhiz ne, bu lahana turşusu ne?" sorusundaki garipseme, benim deliliğimi tarifte hiç kalıyordu. Bu benim dediğimin yanında lahana turşusu ne şifalı, ne mantıklı bir ilaç mertebesine yükseliyordu.

Önce benim özel evim gibi olan geneleve gittim. Karılar alay alay beni karşıladılar. Odama kadar kucakta çıkardılar. Kârlarına kesat[1] ticarethanenin müdiresi diyordu ki:

---

1 Kârına kesat: İşleri kesat gitsin, yürümesin, işleri bozulsun anlamında beddua.

— Hos geldin Sadan Bey... Duyduk duyduk, sen bize bırakup baska karı alıyormussun. Fakat âdet böyledir. Bıçak silmek için son defa buraya gelirler, soram evlenirler.

Ah, ah! O gece ben bıçağımı silmek değil büsbütün pisleteceğimi biliyordum.

Kalyopi kederinden alnına bir mendil çatmıştı. Güya fiili bir serzeniş olarak beni dövdü, dövdü, yumruklarının altında ezdi, öldürdü.

Sonra bütün öteki karıları kovdu. Kapıyı kapadı. Rakı çıkardı. Türlü türlü zararlı mezeler... Ben, içmem inadıyla çırpınıyordum. O, içeceksin ısrarıyla yumrukluyordu.

İki müthiş tehlike arasındaydım: içki ile döşek. Karı kadehi zorla ağzıma döktü. Yarısı içeri yarısı dışarı gitti. İkinci döküşte biraz daha fazla yuttum. Rakı kokusu tahammülümü bitirdi. Nihayet perhizi tekmeyle kapı dışarıya kovduk. Kadehleri doldurduk. O bana... Ben ona...

Dünyada erkeğin acaba kadından büyük şeytanı var mıdır? İçtik, içtik, rakı beni sardı. Gözümden evlenmek, hastalık, perhiz, korunmak, her şey, her şey silindi. Yalnız o dakika, o içki ve eğlence anı kaldı.

Tepsi başından döşeğe, döşekten tepsi başına taşınıyorduk... Kalyopi boşandı. Aman yarabbi o ne gülünecek nağmeler, o ne sahte gözyaşlarıydı. Evlendikten sonra haftada bir defa olsun kendisini ziyaret etmem için söz almaya uğraşıyordu. Rakıyı içtikten, döşeğe yattıktan sonra böyle bir ziyaret vaadini esirgemekte ne mana vardı? Onu da verdik, iş tamam oldu.

Sonra evin bütün yosmaları odaya doldular. Beni kargatulumba dışarı çıkardılar. Diğer bir odanın ortasına tüllerle, çiçeklerle donatılmış bir cenaze döşeği yapmışlar. Etrafına mumlar yakmışlar. Beni üzerine yatırdılar. Ellerimi göğsüme koydular. Şarkılar okuyarak tavafa başladılar. Fahişelerin kimi okuyor, kimi gülmekten kırılıyordu.

Daha sonra öpüşme ayini oldu. Her biri gelip birer defa yüzümden öpüyorlardı. Aşüftelerin en utanmazları kulağıma, ağza alınmaz edepsizlikler fıslıyorlar, en sarhoşları da

yüzümden ısırarak beni bağırtıyor, sessiz durması gereken ölüyü diriltiyorlardı.

Ben kerhane ayininde böyle vefat ettim. Aklıma anam babam geldi. Kayınpederim olacak zat ve özellikle de bir gece sonra meşru kocası olacağım zavallı kız geldi. Hepsi gelip de bu kepazeliği görmeliydiler. Düğün dernek her şey geri kalırdı. Belki annem babam bile evlatları olduğumu inkâr ederlerdi.

Cenaze döşeğimin etrafında rezalet taştı. Evin en ateşli sermayeleri şimdi birer birer koynuma giriyorlardı. Beni bitirdiler. Ölmedik yerim kalmadı. Bende o hafta içinde değil, altı ay sonra bile güvey girecek takat bırakmadılar.

V

Eve döndüğüm zaman annem suratımı görünce benzimin bozukluğundan korktu:

— Şadan, dedi, bu hal ne? Ölü benzi bağlamışsın!

Ben de içimden, "Ah anacığım, falcı mısın? Benim ölüp dirildiğimi ne kerametle anladın?" dedim. Annem telaşla devam etti:

— Söyle bana, söyle ne oldu sana? Üç ay hasta yatmış gibisin.

— Üzüntüden böyle oldum. Evlenmek kolay iş değil.

— Bu gece neredeydin?

— Feridun Bey'e gittim.

— Canım bu aralar evden ayrılmak olur mu? Baban seni kaç defa aradı. Bulamayınca kızdı. Hakkı yok mu? Artık çocuk değilsin oğlum.

— Anneciğim, evlenmenin şartları şurtları var. Ben birkaç defa güvey girmedim. Acemi, toy bir çocuğum. Feridun Bey'den bazı şeyler öğrenmeye gittim. Sana söylenmez. Erkeklere has konular...

— Pekâlâ, pekâlâ oğlum. Sakın gerdek gecesi bir pot kırma. Güvey girmenin yolunu yordamını güzelce öğrendin ya?

— Merak etme anneciğim, yüzünüzü kara çıkarmam.

Annem, "Aha benim tosun evladım!" iltifatıyla yüzümden öptü, sırtımı okşadı. Fakat ben o kadar halsizdim ki bu tosunluğuma içimden bir türlü inanmak gelmiyordu.

Annem bir sonraki akşam oğlunun mürüvvetini görmeye hazırlanan bir ana gururuyla derin derin yüzüme bakarak:

— Yarın sabah erkenden amcan Hacı Münir Efendi gelecek. Babanla üçünüz beraber kabristana, ölüleri ziyarete gideceksiniz. Büyükannen, teyzen seni ne kadar severlerdi. Mürüvvetini göremediler.

Annem gözlerine toplanan hüznünün sızıntılarıyla beraber burnunu da silerek:

— Sonra Hazreti Halid'e[1] inip orada dua edeceksiniz. Ondan sonra koltuğa gireceksin.[2]

Ah ben o mübarek yerlere nasıl gidecektim? Kaynar sularla kırk gün yıkasalar temizlenmeyecek kadar kendimi manevi ve maddi açılardan mundar görüyordum. Evliya ve kabir ziyaretlerinden önce ben, bir, belki birkaç doktorun vizitesine muhtaçtım. Fakat ne cesaretle, ne yüzle hangisinin karşısına çıkıp da derdime derman isteyebilecektim? Yıllanmış hastalığımın son suiistimalle azan yaraları birkaç saat içinde nasıl şifa bulabilirdi? Böyle mucize yaratacak bir doktoru nerede bulacaktım? Günahlarımı onlara tamamen itiraf etsem en mütehassısından en acemisine kadar hepsi beni huzurlarından kovmaktan başka ne yapabilirlerdi? Ben işte böyle berbat bir halde gerdeğe girecek, her şeyden bihaber, bakire, masum bir kızın döşeğini, bedenini, bütün ümitlerini, saadetini kirletecektim.

Her şey oldu. Güveyi girdim. Evet, dedikleri doğru, nikâhta başka keramet var. Sevdim. Galiba o da beni... Öyle ince bir diplomatlıkla işi idare ediyorum ki... Kendimden ummadığım bu maharetime yine kendim şaşıyorum.

---

1 Halk arasında Eyyub el-Ensari, Eyüp Sultan veya Hazreti Halid gibi isimlerle anılan sahabenin İstanbul'un Eyüp ilçesindeki türbesi.

2 Koltuğa girmek: Evlenmek. Eski düğünlerde damatla gelinin eve girerken konuklar arasından kol kola geçmeleri töreni. Koltuk merasimi.

Karım Sabiha Hanım fevkalade güzel değil, fakat sevimli. Kadınların ifadesiyle yumuşak huylu, terbiyeli, emsallerine kıyasla eğitimi mükemmel, iyi piyano çalıyor, bülbül gibi Fransızca konuşuyor. Meşhur Fransız *auteur*'lerini[1] bütün eserleriyle, biyografileriyle tanıyor.

Malumat bakımından ben yanında yayayım. Çok küçük düşmemek için bazen yarı atmasyonla bilgiçlik taslamaya kalkıyorum. Derhal nezaketle hatamı düzeltiyor. Bu düzeltme karşısında ben bir iki öksürük ve yutkunmayla hemen konuyu değiştiriyorum.

Bu hususta size bir örnek vereyim. Bir gece karım bana birçok şeyden bahsetti. Ben o kaba hayvanın kaval dinlemesi gibi dinledim. Konuşmanın içinde George Sand ile Gustave Flaubert'in isimleri geçti. Ben de bu alanda büsbütün kara cahil görünmemek için yaradana sığınıp şöyle bir şey attım:

— George Sand'a da yaraşır mıydı?

— Yaraşmayan nedir?

— Karısına ihanet etmek...

Sabiha keten mendilinin buruşukları arasında kahkahasını boğarak:

— A beyim, George Sand'ın kendisi kadındı.

Hay Allah zırıltısını versin! Hiç George, Yorgi kadın olur mu? Bu ne ters isim, fena bozuldum. George Sand kadın, öte tarafta La Fontaine[2] erkek. Bu ne münasebetsizlik? Bu defa öksürükle, aksırıkla cehaletimin tamiri mümkün olmadı.

Karım mahcubiyetimi hafifletmek için dedi ki:

— George Sand'ın ihanetlerini söylemek istiyordunuz, yanıldınız. Bu kadının en meşhur ihaneti Alfred De Musset İtalya'da çok ağır hasta yatarken, şairi tedavi eden doktorla yaptığıdır...

— Evet, evet... George Sand'ın bu meşhur, edebi ihanetinden bahsedecektim. Nasılsa ters söyledim.

---

1 Yazar.

2 Jean de La Fontaine (1621-1695), Fransız yazar ve şair. La Fontaine'nin erkek olmasına şaşırmasının sebebi, ismin başındaki eril isimleri dişil yapan "La" ekidir.

George Sand hakkındaki malumatımdan sıfırı aldım. Artık sussam ya... Hayır. Böyle zeki bir kadının kocalığına layık olduğumu ispatlamak için benim de edebiyata dair konularda mutlaka birkaç şey bilmem lazımdı. Flaubert ismini çok işitiyordum. Bu zat sakallı mıdır? Bıyıklı mıdır? Hayatta mıdır, değil midir? Ne resmini gördüm, ne biyografisini okudum, ne de eserlerinden iki satır... Yalnız kesin bildiğim şey, çok meşhur bir edebiyatçı olmasıydı. Şimdi bu konu üzerine bazı bilgiler gümletecektim. Bir yazar nasıl meşhur olur? Şüphesiz çok eser yazmakla... Bu sağlam nokta üzerinde artık George Sand'ı erkek sanmak gibi bir faka basmak tehlikesi görmüyordum. Böylece bütün hayretimi gözlerimin açılmasında toplayan bir takdirle:

— Hanımcığım, bu Flaubert ne üretken bir beyin! Bu adam o kadar çok eseri nasıl yazdı? Millet kütüphanesine dağ gibi roman yığdı. Hayret, hayret...

Bu defa karım kahkaha koparmadı. Cehaletimin koyuluğuna kederlenir gibi simasına çöken bir hüzünle:

— Flaubert'in eserlerindeki fevkaladelik nicelik değil nitelik bakımındandır.

Sabiha, *Madame Bovary*'den başladı. Yazarın yediyi sekizi geçmeyen eserlerini birer birer saydıktan sonra:

— Yaygın olarak yanlış bir kanı vardır. Büyük yazarların dehalarının kıymetini eserlerinin çokluğuyla tartarlar. Edebi şan ve şerefi eserlerin sonsuz çokluğunda ararlar. Fransa'da Victor Hugo, Balzac, Aleksandre Dumas, Zola gibi çok yazan büyük yazarlar gelmiştir. Fakat bunlar birbiri ardınca şaheserler doğurmamışlardır. Hugo'nun eserleri içinde kıymetsizleri de vardır. *Beşeri Komedya*[1] külliyatının cılızları da çoktur. Çok veren ağacın bütün meyveleri besili ve besleyici olmaz. Bu yazarlar zamanlarını şöhretleriyle doldurmuşlardı. Bugün hemen hemen okunmuyorlar. Fakat *Romeo Juliet*, *Tartuffe*, *Faust* gibi abıhayatla yazılmış ölümsüz eserler

1 İnsanlık Komedyası: Balzac'ın doksan altı kitaptan oluşan külliyatına verdiği genel ad.

var. Bunların kıymetlerini eser sahiplerinin çok eser yazmalarıyla ölçmek kimin aklına gelir? Sonra *Paul ve Virginie*, *La Dame aux Camélias*[1] ayarında şaheserler her neslin zihninde iz bırakacak büyüleyicilikte seçkin eserlerdir. Birer defa okumakla bu hikâyelere doyulmaz. İnsan tekrar tekrar okur ve her okuyuşunda ağlar. *La Dame aux Camélias* kim bilir daha ne kadar zaman okunacak, operasının hazin nağmeleri dinleyenleri duygulandıracak, dramının sahnesi önünde daha kaç nesil hıçkıracaktır. Bir sene içerisinde aralıksız, birkaç yüz defa oynanacak kadar büyük muvaffakiyetler kazanan yeni eserler görüldü. Bunlar talaş alevi gibi birden parlıyorlar. Etraflarında bir hayhuy, bir gürültüdür gidiyor, takdir naralarıyla ortalık inliyor, sonra bu şaşaayı, bu velveleyi yoğun bir karanlık, derin bir sessizlik takip ediyor. Artık hep anlık heyecanlar arkasından koşuluyor. İnsanlık, ebedi yaşayacak eserleri selamlamak zevk ve şerefinden büsbütün kaldı zannolunuyor. Büyük eserler geç ve güç anlaşılıyor. Fakat bu kevserden tadanlar artık lezzetini unutmuyorlar. Zihinlerimize tatlı bir sanat sarhoşluğu vererek düşünme gücümüzü uyandıran şaheserler artık sinemanın icadıyla bir hayal oldu, seraba döndü.

VI

Hangi taşı kaldırsanız karım altından çıkar. Saatlerce anlatır. Bilmem ki dedikleri hep sağlam bir bilgiye mi dayanmaktadır? Fakat malumat yönünden herhalde ben ona layık bir koca değilim.

Daima okur. Gazetelere makaleler gönderir. İmzası meşhurdur. Gazeteler, dergiler yazılarını paylaşamazlar. Bu sürekli okumadan dolayı onun zihni her gün dolan bir malumat hazinesine döner. Bunun taşan fazlasını, yalnız olduğumuz saatlerde daima ben dinlerim. Daha doğrusu

---

1 Kamelyalı Kadın.

dinlemem. İçimden tünel geçerim.[1] Fakat dinler gibi görünürüm. Her günün okuması o akşam benim kafamda patlar. Her ne kadar dinlemesem de, kurulu saat gibi daima işleyen bir ağıza muhatap olmak insana sıkıntı veriyor. Edebiyatçı bir kadına koca olmak tecrübeme göre çekilir dertlerden değil...

Bir akşam Hippolyte Taine'nin hüzün ve neşe hakkındaki derin teorisini dinlerim. Neşe veya hüzün ne şartlarla sanatkârın zihninde doğar ve oradan sanata intikal edermiş? İşte asla umurumda olmayan bir soru... Öbür akşam Nietzsche'den insan ruhu ve sınırları ve bu hususta şimdiye kadar devredilen bilgi birikimi hakkında ucu bucağı gelmez, verimsiz bir felsefe bahsi... İşte her gece böyle! Filozof değişir, konu değişir, dırıltı hep o dırıltıdır.

Bir gün dayanamadım, karıma sordum:

— Hanımcığım, bir şeyi çok merak ediyorum.

— Nedir?

— Siz benimle çağdaş bir şekilde evlenmediniz.

— Ne gibi?

— Yalnız fotoğrafımı gördünüz. Yüz yüze görüşmeye, tanışmaya lüzum hissetmediniz.

— Ben geleneklere bağlı bir kadınım. Görüşüp tanışarak evlenenlerin mesut olamadıkları meydanda. Ecdadımız birbirini görmeden ve çoğunlukla ananın babanın seçimi üzerine evlenirlermiş. Elbette bunda bir hikmet var. İşte bunu tecrübe etmek istedim.

— Tecrübenizde mutlu bir sonuca ulaşmanızı bütün yüreğimle temenni etmekle beraber ikinci bir müşkülümün hallini de rica ederim.

— Buyurunuz...

— Malumat bakımından şehrimizde hemen hemen benzersiz bir hanımsınız. Niçin tahsilce kendinize denk olabilecek bir koca aramadınız?

---

1 (Argo) Tünel geçmek: Aklını yaptığı işe vermemek, önem vermemek, aldırış etmemek.

Karım garip bir tebessümle göğsünün kırmasıyla[1] oynadıktan sonra:

— Bilir misiniz, iki âlim birbiriyle iyi geçinemez. İki güzel, iki çirkin, iki zeki, iki ahmak daima uygun birer çift teşkil etmez. Bu aynılıkta bir *affinité,*[2] nasıl söyleyeyim, bir kaynaşma olmaz. Âlim bir koca, karşısındaki kadının fikirlerini, bilgisini zayıf görür. Dinlemek istemez. Daima kendisini dinletmeye bakar.

Sonra karım, toplumsal sanat ve sanat için sanat konusuna girerek uzun bir konuşma tutturdu. Onun bu açık itirafı karşısında benim içimden bir hiddet damarı koptu. Ne demek? Bana bir koca diye değil, adeta edebi dırdır dinletmek için varmış.

İnsan herhangi bir konuyu anlamak isterse, kitabına başvurarak merakını gidermeye çalışabilir. Fakat böyle öğrenmek arzusunda olmadığınız birtakım karmakarışık malumatı zihninize zorla doldurmaya kalkarlarsa sıkılırsınız.

Ben bir karı istedim, muallime, mürebbiye değil. Niçin itiraf etmeyeyim; okumayla, araştırmayla aram pek hoş değildir. Ne olursa olsun kütüphane karıştırmaktan zevk almam. Tabiat bu ya, ömrümde beş altı yüz sayfalık kitap okuduğumu bilmiyorum. Hele ciddi eserlerden, boğulurum.

Karıma karşı kalbimde tuhaf bir husumet peyda oldu. Bana koca niyetine değil, bir çömez[3] bulmak için varmış. Bu bilgili, zeki, mantıklı, düşünceli kadını aldatmak, zekâca ona üstün gelmek sayılmaz mıydı? Ben cahil, o âlim... Bana bu şekilde yenildikten sonra onun ilmi kaç para eder?

Karıma olan kültürel mağlubiyetimi bu yönden gizli bir galibiyetle hafifletmeye karar verdim. Onu bayağı karılarla aldatacaktım. Yine elleri, tabanları çatlak, bulaşık bezi gibi kokan hizmetçi kızlar gözümde tütmeye başladı.

Böylelerine tenezzül ettikten sonra her yerde birkaçını elde etmek mümkündür. Fakat babamın evindeki Züley-

---

1 Elbiselerde kumaşın katlanmasıyla yapılan kıvrım, pili.

2 Sevgi, cazibe, meyil.

3 Eskiden medreselerde hocaya hizmet eden ve ondan ders alan öğrenci.

ha'dan canım yanmış olduğu için kayınpederimin yanındaki hizmetçi kızların yasak aşklarına sığınmaktaki tehlikenin büyüklüğünü anlıyordum.

Dışarıda istediğim kadar hovardalık edebilirdim. Fakat bu çapkınlığı, kendisini en küçük bir şüpheye düşürmeksizin, karımın gözü önünde yapmak istiyordum. İşte asıl çapkınlık buna denir. Onun kültürel üstünlüğüne karşı o zaman tam olarak öcümü almış olacaktım. Erkeğin cahilinin kadının âliminden daha akıllı olduğunu ispat edecektim.

Her evde aile üyelerinin zihniyetlerine, ahlaklarına, terbiyelerine, fıtratlarına, ihtiraslarına göre birtakım dalavereler döner. İşe başlamadan evvel evde olan biten gizli maceraları mümkün mertebe keşfe uğraşmam lazımdı.

Bir kayınbiraderim vardı: Halis Didar Bey. Tam kafasının üzerinde fırıl fırıl sevda değirmeninin döndüğü bir çağda. Süse, düzene merakı çok. Erkek olmasına rağmen kız kardeşinin okuma merakından bunda zerre yok. Havai bir çocuk. Zayıf, kansız, sinirli bir şey... Biçimli endamı, uzun, gölgeli kirpikleri, çekik, cazip siyah gözleri var. Delikanlıların yüzlerinde gönül macerası arayan kızlar buna karşı hissiz kalamazlar.

Halis Bey işsiz güçsüz, sadece serseri gibi dolaşır durur. O yaştakiler için işsizlik tehlikelidir. Çünkü boş kalan bütün kafa ve organlarını sevda zapt eder.

Bu çocuğun zor bir meselenin halliyle uğraşır gibi çoğunlukla dalgın duran gözlerinden bazı bazı kalbinde yanan ateşin kıvılcımlarının saçıldığını görüyorum. Hiç şüphesiz seviyor, ama kimi? İşte bu meçhulün keşfi lazımdı.

Bir de baldızım var, karımın küçüğü... Ziba Didar Hanım. Kardeşlerinin içinde en güzeli. Samur kaşlı, biraz şehla gözlü, boylu boslu, gürbüz bir kız. Bunda ablası gibi yazarlık merakı yok. Gerçi biraz roman meraklısı. Yazmak hevesi göstermeksizin okur. Giyinir, kuşanır. Sinema, tiyatro, gezme, eğlenmeden başka bir şey düşünmez. Bu kızın da ya bir âşığı var yahut onu aramakla meşgul. İşte bu da çözülmesi gereken bir mesele.

Sonra kayınpederim Didar Bey'in psikolojisi de incelemeye değer... Yaşı altmışı geçkin. Fakat henüz kanlı canlı, birçok konuda gençlikten hevesini alamamış gibi görünüyor. Sakalını bıyığını o kadar itinayla boyar ki ben o ailenin içine girdim gireli bir tek kılının akını seçtirmek gibi küçük bir ihmaline rastlayamadım.

O yaşta bir adam senelerden beri boya kullanıyorsa buna bir alışkanlık manası verilebilir. Hayatın o merhalesine varmış bir ihtiyarın beyaz kıllarını birdenbire karattığını görürseniz onun gönlünde bir taze kadına genç görünmek hevesinin uyanmış olduğunu anlayınız.

Kayınpederim bu iki türün hangisindendir? Ben geldim, onu kurum gibi boyalı buldum. Bu zatın da halini incelemekle şüphesiz çok şeyler öğreneceğim.

Şimdi ailenin önemli üyelerinden bir kayınvalidem Nuriye Hanım kaldı ki onun da incelenmesi zor bir mesele değil. Çünkü bu hepsinden saf, hepsinden sade ruhlu bir kadın. Kocasından ancak yedi sekiz yaş kadar küçük. Fakat görünüş itibariyle ondan çok ihtiyar. Saçlarını bembeyaz ketenleştiren senelerin amansız faaliyetlerine karşı beyhude bir mücadele endişesinde değil. Onda tabiatın bahar ve güzündeki renklerin mensup oldukları mevsimlerle uyumunu kabullenmiş bir filozof tevekkülü var. Ağaranı karartmaya, buruşanı düzeltmeye uğraşmakla hayatta gerisingeriye yol almanın mümkün olamayacağını kocasından ve o tür şaşkınlardan daha iyi biliyor. Beyefendinin gençlik merakını gönlünde kaynatan duygunun da farkında. Bazen çocuklarına öfkelendiği zaman şöyle haykırırdı: "Oğlum, kızım, hanginize meram anlatayım? Bu evde benden ihtiyarı yok! Ben yalnız sizin değil, bu ak saçlarımla babanız beyefendinin de annesiyim."

VII

Erenköy'de, çam ve diğer tür ağaçlarla küçük bir orman halini almış geniş bir bahçenin ortasına kurulmuş, oldukça muntazam döşeli, büyük bir köşkte oturuyoruz.

Bize komşu kiralık bir köşk var. Birkaç senedir boş duruyormuş. Bir akşam eve geldim. Üstümü soyunurken karım:

— Bey, bahçesi bahçemize bitişik kiralık köşk bugün tutuldu.

Biraz şaşkınlıkla karıma bakarak:

— Tutulsun, bize ne?

— Öyle demeyiniz. Fena bir komşu gelirse çok rahatsızlık verir.

— Adam sen de! Fena olup da bize ne yapabilir? Bahçemiz ayrı, kapımız ayrı, bacamız ayrı.

— Başınıza gelmemiş de bilmiyorsunuz. O köşk yüzünden bizim çekmediğimiz kalmadı. Terbiyesiz insanlarla başa çıkılmıyor. Bizim ağaçlarda meyve, bağda üzüm bırakmadılar. Uşakları bizim hizmetçi kadınlara alenen sarkıntılık etti.

— E, daha?..

— Kendi kapılarından işlemez oldular. İstasyona kestirme diye bizim bahçeyi yol yaptılar. Hep buradan gelip giderlerdi. Duvar, kapı, tel örgü, ihtar, kavga hiçbir şey kâr etmedi. Hele o köşkte cereyan eden son olay... Of, aklıma geldikçe sinirlerim geriliyor.

Karım sustu. Uçuk benizle gözlerini boşluğa dikti. Olay gözleri önünde tekrar canlanıyormuş gibi bir iki ürperti geçirdikten sonra beni omuzlarımdan tutarak yatak odamızın geniş penceresi önüne götürdü. Kiralık evin tam bize karşı gelen bir odasını ağaçların arasından göstererek:

— Osman Sadık Bey, karısı Raife'yi işte bu odada öldürdü.

— Niçin?

— Eliyle yakaladı da...

— Oh, ne vahşet!

— Gerçekten vahşet. Fakat başka türlü ne yaparsın?

— Ne yapacağım, boşarım. Karı öldürülür mü?

— Öldürülmeyi hak etmişse pekâlâ öldürülür.

— Aa, ne garip! Ben erkek olduğum halde böyle ağır bir olayda kadını müdafaaya çalışıyorum. Sen hanımcığım, kadınlığınla erkekliğin vahşetini mazur görüyorsun. Bu ne ters muhakeme...

— Doğru düşünmek gerektiğinde gözümden kadınlık, erkeklik kalkar. Önümde yalnız gerçek kalır.

— Öldürmek doğru düşünmek midir?

— Evet...

— Senin kadar okumam, araştırmam, incelemem yok ama ta taş devrinden beri erkek, kıskançlığı uğruna kadını öldüre gelmiş, öldüre gidiyor. O vahşet zamanlarıyla bu yirminci asrın hiçbir farkı olmayacak mı?

— Olacak... Olmuştur... Ve her gün daha çok oluyor. Fakat kocasını aldatan kadına ceza gerekmez mi?

— Öldürmek vahşeti ne oluyor? Terk etmek kâfi değil mi?

— Kadın kocasını sevmiyorsa terk etmek ona bir ceza olabilir mi?

Son derece hür fikirli, çağdaş bir koca tavrı takınarak cevap verdim:

— Birbirine ihanet eden karı kocalar için ölüm cezası bu asırda çok ağırdır. Bu usul yaygınlaşsa emin ol ortada sağ karı koca kalmaz...

— Demek sana göre dünyada birbirini aldatmayan karı koca yok gibidir.

— O kadar da ileri gitmiyorum fakat...

— E fakat... Ben seni aldatsam, günahım ortaya çıktığı gün beni affeder misin?

— Affederim demiyorum. Fakat öldürmem.

— Erkek değilsin...[1]

— Kuru sözden bir şey çıkmaz ya... Sabiha, ben seni aldatmış olsam ne yaparsın?

— Öyle bir şey yaparım ki öldürmek onun yanında basit kalır.

— Merak ettim...

— Dene...

— Allah esirgesin! Karıcığım maksadım latifeden başka bir şey değil. Ah, fakat...

Sustum. Karım son kelimelerimi tekrar ederek:

---

1 Bu diyalog tefrikada var.

— Ah, fakat?..

— Ah, fakat insanoğlunun bu ebedi zaafına karşı niçin bu kadar merhametsiz, şiddetli davranıyorsun?

— Çünkü aldatmak ve aldanmaktan nefret ederim. Bir kadın kocasını, keza bir koca karısını sevmiyorsa açıktan açığa söylemeli. Şeri ve kanuni surette birbirlerinden ayrılmalıdırlar. Aldatmak kepazece bir cinayettir. Karı kocalığın izzetinefsine bundan büyük, bundan acı, bundan korkunç yara açılamaz.

— Zekâ, kültür ve eğitim bakımından memleketimizde seviyesi yüksek bir kadınsın Sabiha. Fakat yaradılıştan gelen hercailiğin insanın ikinci tabiatı hükmünde olduğunu hiç göz önüne almayarak bu karı koca sadakati bahsinde büyükannenin büyükannesi gibi düşünüyorsun.

— Evet, öyle düşünürüm. Ve yerden göğe kadar da hakkım var. Benim nazarımda nikâh demek karşılıklı sadakate söz vermek demektir. Bu sadakati sürdüremeyecek kadar hercai karakterli olanlar kendi zaaflarını bilip böyle ağır bir taahhüt altına girmemelidirler.

Karı koca karşı karşıya yine sustuk. Aramızdaki sohbet sıkıcı bir sessizliğin dalgalarıyla örtüldü. İkimiz de düşüncelerimizin bundan öteye olan kısımlarını birbirimizden gizlemek ister gibi kendi hislerimize dönerek düşünüyorduk.

Sabiha'yı aldatmanın kolay bir iş olmadığını anladım. "Seni aldatırsam ne yaparsın?" soruma karşı gözlerini üzerime dikip de, "Öyle bir şey yaparım ki öldürmek onun yanında basit kalır" diye verdiği cevabın her kelimesi kulaklarımda hâlâ çın çın çınlıyordu. Acaba ne yapacaktı? Bu bana o kadar merak oldu ki... Karım ne derse desin, ondan daha hoşa gidecek bir kadınla karısını aldatmaktaki lezzetin büyüklüğünü benimle beraber tasdik etmeyecek hiçbir insaflı koca tasavvur edemem. "Haram tatlıdır" sözündeki isabeti kim inkâr edebilir? Buna evli hanımlar gücenmesinler. Gerçeği söylüyorum.

Bu gerçeğe itiraz edecek hanımlar olursa onları iki kelimeyle susturabilirim. Erkeklerin bu tasdikini kabul etmi-

yorlarsa bu lezzetin büyüklüğünü yine kendi türlerine, kadınlara sorsunlar. Çünkü sunulan bu kevserden bir yudum tatmak için intikamcı bir kocanın revolveri veya kaması altında can vermeyi göze alan kadınlar, bu tehlikeye hangi zevkin sevkiyle atılıyorlar?

VIII

Ertesi gün köşke manda arabalarıyla eşya taşınıyordu, biz de Sabiha ile pencereden seyrediyorduk. İçinde cinayet olan odanın panjurları açılmış, camları siliniyordu.

O korkunç hatıranın zihninde canlanmasıyla karım kaşlarını çatarak:

— İşte o gece de bu panjurlar böyle açılmıştı. Raife al kanlar içinde pencereden sarkarak sevgilisine bağırıyordu: "Hüsnü ben ölüyorum... Sen kaç!" Odanın içi güçlü lambalarla gündüz gibi aydınlıktı. Kendi ölürken hâlâ âşığının kurtulmasını düşünen bu kadının yasak sevdası intikamcı kocayı büsbütün çıldırttı. Elinde revolverle bahçeye saldırdı. Kimse üzerine varamıyordu. Gecenin karanlığını vızır vızır kurşunlarla deldi. Fakat Hüsnü'ye yetişemedi. Karısının âşığı, Raife'nin son dakikada kanlara bulanan aşkını kalbinde götürerek kaçtı. Biz burada bir ev halkı, pencerelerin arkasında üzüntüden titreşiyorduk. Çok geçmeden zabıta, savcı yetişti. Çırpınmalar içinde sönen kadının ağzından pek az laf alabildiler.

— Günahkârlar nasıl olmuş da yakalanmış?

— Kocası hayli zaman önce işi sezinlemiş. O gece karısına çok mühim bir işi olduğunu belirterek köşke gelmeyeceğini söylemiş. Berikiler bu fırsatı ganimet bilerek o akşam birleşmişler.

— Hanımcığım, bilmem kaç sene önce olmuş bu karı koca cinayetini hatırlamak hâlâ dehşetten rengini kaçırıyor ama yine de bu tür sadakatsizliklerin ölümle cezalandırılması vahşetini müdafaa ediyorsun...

— Bir şeyin korkunç olması doğruluğuna mani değildir. Ben doğruyu müdafaa ediyorum. Meseleyi ne kadar oradan buradan dolaştırsanız da benden alacağınız cevap hep budur.

Ben iddiamda ısrar etmedim. Karım da besbelli konuyu değiştirmek için:

— Birkaç senedir köşk boş duruyor. Bu cinayetten dolayı adı uğursuza çıktığı için kimse kiralamaya cesaret edemiyordu. Bu cesur kiracılar nasıl adamlar acaba?

Karım bir hizmetçi kız çağırarak sordu:

— Servinaz, bu uğursuz köşke taşınanların kim olduklarını öğrenebildiniz mi?

Servinaz kirli, esmer ve sivrisinek yeniğiyle sivilceler dökmüş bacaklarının açıklığından utanır gibi mavi önlüğü altında biraz büzülerek cevap verdi:

— Oradan bize hizmetçi bir kadın geldi. Tulumbaları bozukmuş. Kuyudan su çekmek için de kovaları yokmuş, iki kova istedi, verdik.

— Ee, sonra?

— Sonra efendim, bizim Muhsine Kadın'ın hiç ağzı durur mu? "Sizin Beyefendi'ye kim derler?" diye sordu. O da, "Bizim Beyefendi meşhur adamdır. Sarığı yoktur ama çok okumuştur. Müderris Hürrem Bey derler. Büyük mekteplerde ders okutur, kitap yazar, gazetelere makaleler gönderir. Onu İstanbul'da bilmeyen yoktur. Siz tanımıyor musunuz?" dedi. Biz de, "Biz kitap okumasını bilmeyiz. Beyi tanıyamadık" cevabını verdik.

Karım, hizmetçi kızın bu saflığına gülerek:

— Aa, meşhur Profesör Hürrem Medari Bey, dedi.

Sonra bana dönerek ilave etti:

— Şadan bilmedin mi?

Ben biraz tereddütle cevap verdim:

— Bildim.

— Onu hangi eseriyle tanırsın bakayım?

— Doğrusunu istersen hiçbir eserini okumadım. İsmini şurada burada işitirdim.

— Gazetelerdeki makalelerinden de hiçbirini okumadın mı?

— Doğrusu hayır...

— Türk olup da Hürrem Medari'nin hiçbir satırını okumamış olmak, bu hayretten ziyade acınacak bir şeydir.

— Ben gazetelerde ne hikâye okurum, ne makale. Yalnız havadis ararım. Bazen Hürrem'in yazılarına tesadüf ederim. En kısası on iki puntoyla dört sütundan fazladır. Satırlar Fransızca, Almanca, İngilizce kelimelerle çiçek çıkarmışa benzer. Bu efendi hangi dilde yazdığını galiba kendi de bilmez. Öyle en çetin sözcüklerle donanmış o dört sütunun karşısında başım döner. Gazetenin sayfasını hemen çeviririm.

— Hürrem bir allamedir. Elbette öyle yazacak.

— Allame midir? Ayıp değil ya, bu kelimenin manasını bilmiyorum. Bu allame İstanbul'da nasıl yetişir? Bu, Langa Bostanları'nda biten bayır turpu gibi bir şey midir? Yoksa Sivriada'daki istiridye tarlasında mı yetişir?

— Oh, Şadan gücenirim, öyle söyleme... Memleketimizin ilim insanları hakkındaki bu küçümsemelerine tahammül edemem.

— Küçümseme değil, bilmiyorum dediğime inan ve anlat bana, allame nedir? Bunun bir beratı[1] var mıdır? Bu nereden elde edilir? Fatih'in Karadeniz Kapısı Medresesi'nden[2] mi? Bizim Darülfünundan[3] mı? Avrupa'dan mı? Koynunda böyle bir ilim belgesi olmayan bir kimse kendine nasıl allame dedirtiyor? Bizde halk o kadar saf, allamelerimiz o kadar cesur ki, söylenen şeyde mana aramak kimsenin aklına gelmiyor. Birine allame, filozof, mütebahhir[4] gibi bir lakap takınız. Bu unvan derhal şehrin dört köşesinde kampana gibi çınlar. Ve öyle bir raddeye gelir ki, bu vasfı herkesin ağzından işite işite o zavallı adam da kendisinin mütebahhir olduğuna inanmak zorunda kalır. Zannımca allameler, filozoflar bizde böyle ye-

---

1 Bir kimseye herhangi bir imtiyaz verildiğini gösteren belge, izin.

2 Fatih Camii Külliyesi müştemilatından olan Fatih Sahn-ı Seman Medreselerinin Haliç tarafındaki bölümlerine Karadeniz Medreseleri, Marmara tarafındakilere de Akdeniz Medreseleri denmektedir.

3 Üniversite.

4 Bir ilim dalında bilgisi deniz gibi geniş olan, engin bilgisi olan, uzman.

tişir. Bu muhteşem unvan Zuhuri'deki Pişekâr'ın[1] içi olmayan samur kürküne benzer.

— Canım yüzünü görmeden, bir kitabını okumadan, bir sözünü işitmeden Hürrem Bey aleyhindeki bu taşkınlığın nedir?

— Böylelerine kızarım.

— Neden?

— Sahte vakarlıdırlar da onun için. Sahte âlimdirler de onun için.

— Hakiki âlim nasıl olur?

— Bu memlekette bir tanesine tesadüf edemedim ki nasıl olacağını bileyim. Hanım, yalan söylemiyorum. Ben içimizde öyle tarih hocaları bilirim ki Osmanlı padişahlarını sırasıyla sayamazlar. Öyle hesap hocaları tanırım ki, vallahi kerrat cetveli ezberlerinde değildir. Fakat gazetelerde yüksek matematikten bahsederler. Özne ile yüklemden bihaber edebiyatçılarımız doludur. Çoğunun üzerinde hoca hakkı yoktur.[2] Kataloglarda, kitapçı camekânlarında isimlerini görüp de kendi kendilerine okudukları rastgele kitaplarla allameleşen, hudayinabit[3] aydınlardır. Mektepsiz yetişmek anormalliği yalnız bize mahsustur. Ben cahil olduğumu itiraf ediyorum. Bir şey bilmem. Fakat âlimlik taslayan cühelaya tutulurum. Daima koltuklarının altında birkaç iri cilt taşımadan sokağa çıkmayan öyle ukalamız vardır ki sırası gelince kendilerini Avrupa'nın büyük filozoflarına[4] benzetmekte hiç fırsatı kaçırmazlar. Ama o büyük kafalara lafla benzerlik iddiası gülünç değil, acıklı bir şeydir. "Onlarla boy ölçebilmek için şimdiye kadar memleketin irfan tarlasına saçtığınız fikir tohumları ne mahsul verdi? Hani eserleriniz?" dendiği zaman bu mübarekler ne varlık gösterebilecekler? Güve yemiş eski kitaplarımız olmasa kütüphanelerimizin rafları

---

1 Zuhuri ortaoyununda taklit yapan kimse, Pişekâr ise ortaoyununda hem oyunu hem oyuncuları yöneten oyuncudur.

2 Alaylı, mektep medrese görmemiş.

3 Ekilmeden, kendiliğinden biten.

4 Tefrikada, "Avrupa'nın büyük filozofları" ibaresi yerine "Schopenhauer ve Nietzsche'ye" isimleri yer almaktadır.

tamtakır duracak. Cinnetiyle tımarhaneyi şereflendirmiş olduğu için bütün akıl hastanesi namzedi dengesizlerin Nietzsche ile yakınlıkları haklı görülecekse o başka... Bizde Fraşerî Sami Bey[1] merhumdan başka ciddi, sebatkâr, ansiklopedik bir adam yetişmemiştir. Milletin kütüphanesinde koca koca ciltlerini sıralamaya muvaffak olan yalnız işte o büyük zattır. Mektepte hocam bana, "Şemsettin Sami Bey'in ruhuna rahmet okumadığım günüm yok gibidir. Çünkü ne vakit kalemi elime alsam, merhumla istişareden uzak kalamam" derdi. Şimdikiler iddiacı, makaleci, konferansçı... Kadınnineme de bir kürsü verin de dinleyin, bakın size neler söyler...

— Ooo Şadan, gerçekten ileri gidiyorsun. Bugüne kadar böyle konularda senin bu derece hararetlendiğini hiç görmedim. Şimdikilerin üzerine de bu kadar gitme. Nankörlüğün gereği yok! Haluk Firdevsi Bey'in koskoca felsefe kitabını inkâr mı edeceksin?

— Ben böyle şeylerle meşgul olmam. Bu felsefe kitabından bir yerde bahsediyorlardı. İşittim. Arap'ın ne kadar çürümüş lügati varsa buna doldurulmuş. Eğer her satırın arasında metni açıklayan, yorumlayan Fransızca ibareler olmasa, kitabından mana çıkarmanın mümkün olamayacağını söylüyorlardı. Halbuki Türkçeyi Fransızca yardımıyla anladıktan sonra Frenkçede bu gibi eserlerin kıtlığı mı var? Fransızca bilenler bu esere tenezzül etmezler. Bilmeyenlerse nasıl anlasınlar?

— Bey, bugün yaman bir eleştirmen oldun. Kitap sevmediğin için yazanlara atıp tutmaktan zevk alıyorsun. Fakat ne olursa olsun, Hürrem Medari Bey'in bu komşuluğundan memnun değil adeta bahtiyarım.

— Memnuniyetinin neden böyle bahtiyarlık mertebesine vardığını pek anlayamadım.

— Yanı başımıza şöyle böyle bir kiracı geleceğine böyle bir dâhiyle komşu olmak elbette şerefli bir şeydir.

---

1 Frashër, Şemsettin Sami Bey'in doğduğu Arnavutluk'taki bir köyün adı. Şemsettin Sami'ye doğum yerine nispetle Fraşerî de denmektedir.

— Hah, hanım dur! Kelimeyi yakaladım.

— Hangi kelimeyi?

— Dâhi kelimesini.

— Hürrem Medari Bey'e demedikten sonra bu memlekette kime dâhi diyeceğiz?

— Tabii sana değil. Bana hiç değil. Açlıktan nefesleri kokarak bakir yerler, büyük kelimeler, işitilmedik sözler, nazik kafiyeler arayan saz benizli, avare hisli şairlere de değil.

— Aa beyim, bu dediklerinin arasında cidden dâhileri var. Bunların bazı şiirlerini o kadar beğeniyorum ki...

— Hayır, yalnız senin beğenmenle kimseye bu yüksek unvan verilemez. Bunlarda deha değil on paralık akıl yok. Çünkü şu zamanda arabacılık şairlikten daha çok kazandırıyor ve daha muteber sayılıyor. Ve yine zamanımızda bir şair, şiirlerini bir yayıncıya götürdüğü vakit, kitapçı büyük bir nazla kâğıtsızlıktan, basımın fazla masraf ve külfetlerinden bahsederek kafa tutuyor. Bastırılmak için getirilen eserleri bedava bile kabul etmiyor. Fakat bugün Eminönü'nden Hobyar'a bir araba sorduğun vakit müşterinin zararına Emanet'in[1] tayin ettiği fiyatların fahişliklerine rağmen, herif cevap vermek tenezzülünde bile bulunmayıp başını öteye çeviriyor. Arabacılar ve hamallar şairlerden çok daha zengin ve tok...

— Şairlerin ve yazarların kıymetlerini tayin için bula bula bu kıyaslamayı mı buldunuz?

— Dur hanım, dur. Ortada bir dâhi sözü var, güme gitmesin.

— Dinliyorum.

— Bizim Türk yazarların çoğu kendilerini dâhi sanır. Ahmaklığımıza inanmaktansa, kendimize payeler biçmemiz fena bir şey değil, fakat ne yapayım ki kendini dâhi sanmak kadar eblehliğe parlak bir örnek olamaz. Bizde yazarlar hep dâhi, ilk hikâyeleri de şaheserdir.

— Aman Bey, bugün uluorta yürüyorsun. Her çirkin kadın kendini güzel sanmak zaafına mağluptur. Evet, hakkın

1 Şehremaneti, İstanbul Belediyesi. Kısaca Emanet de denmekteydi.

var. Pek çok budala da kendini dâhi zanneder. Ama Hürrem Medari Bey bu tür insanlardan değildir.

— Ay, neden?

— İspatı ortada.

— Nedir? Söyle.

— Bak kaç senedir şu köşk boş duruyordu. Uğursuz diye kimse tutmaya cesaret edemiyordu. Böyle batıl inançları çiğneyecek ayakların üstünde Hürrem'inki gibi ilimle dolu bir kafa lazım.

Sebebini bilmeden Hürrem'e karşı kalbimde bir husumet kaynıyordu. Ben aleyhinde atıp tutarken, karım onu müdafaa ettikçe büsbütün coşuyordum.

İlimle aptallaşıp da küçük dağları biz yarattık gibi insanlığa kafa tutan bu fodullardan hiç hoşlanmam. Behey adam, neye kuruluyorsun? Senin ilim dediğin nedir? Uzayı mı ölçtün? Ecele çare mi düşündün? Seni büyük gösteren kendi ilmin değil, etraftakilerin cehaletidir.

IX

Yeni kiracıların uğursuz köşke taşınmaları üzerinden bir hafta geçti. Bütün civarı birçok rivayetler sardı. Her semtte dedikodu borsasına benzeyen evler vardır. Bire on katarlar. Ne işitilmedik koftiler atarlar. Halk da mübalağalı yalanları saygıyla selamlamaya gayet meyillidir. Çünkü sıradan lakırdılardan herkes bıkmıştır. Hayretten ağızları açık bırakacak, sinirleri tambura gibi gerecek sözler işitmek isterler. Şairlerimizi yalanın üst perdelerine fırlatan işte avamın mübalağaya bu fevkalâde rağbetidir. Bu mübalağacılığın bizde iki kaynağı vardır: Acem edebiyatı ve tandırname.[1]

Sokak kapısının anahtarını bir cebine, tütün tabakasını ötekine yerleştirdikten sonra ev ev dolaşan havadis tellalı, çenesi düşük ne kocakarılar vardır. Dişsiz ağızlarına baka-

---

1 Tandır etrafında oturulurken çeşitli konularda anlatılan asılsız batıl inançlar.

cak adam ararlar. Allah için söylemeli, o kadar da tatlı anlatırlar ki...

Bunlardan biri, Didar Bey'e komşuydu: Latife Hanım. Biraz kambur, çenesinin ucu yukarı, burnunun tepesi aşağı kıvrılmış ve aralarında hemen hemen birbirlerine çatacak bir çekememezlik var gibi duruyorlar. Ferhat ile Şirin'deki cadıyı andırır eski tip bir kocakarı. Bunun bir eline okkalı bir fincan kahve, ötekine yanmış bir sigara sunduktan sonra artık dinlemeli. Kaplumbağalar deve, sivrisinekler yarasa olur...

Bir sabah Latife Hanım köşke gelmişti. Dinleyici halkası ortasında, elinde sigara, kahve, anlatıyordu. Sabiha ile biz de konuşmacıyı dinlemeye indik.

Dedikodunun konusunu uğursuz köşkün yeni kiracıları oluşturuyordu. Latife Hanım, her yudum kahvenin arkasından çektiği her nefes sigarada gözlerini süzüp, sözün balını akıta akıta diyordu ki:

— Uğursuz köşke taşınanlar, Mısırlı mı diyorlar, Hasırlı mı diyorlar, yeni biçim bir laf var... İşte o çeşit karı kocaymışlar. Beraber Faris'e[1] gidip gelmişler. Herif karısını başka erkeklerden hiç kıskanmazmış. Frengistan'da[2] fena hayvanın etini yemişler. O zıkkımı ziftlenen kocaların havsalaları genişlermiş... Galiba şimdiki tazeler, kocalarına gizli mizli her ne şekildeyse bu etten yediriyorlar ki, karıları ta topuklarından iman tahtasına[3] kadar yarı çıplak sokağa çıktıkları zaman beylerin ağızları, dilleri bağlanıp bir şeycik söylemiyorlar. Raife de kocasına bu etten yedireydi, belki ölümden kurtulurdu.

Kayınvalidem Nuriye Hanım biraz çatkın bir çıkışma tavrıyla:

— Latife, yine sabahleyin insan eti çiğniyorsun. Ah, dedikoduyu ne kadar çok seversin...

Latife Hanım uzun bir besmele çeker gibi ellerini havaya kaldırarak:

---

1 Paris.
2 Fransa.
3 Göğüs kafesi, sine.

— Rabbim esirgesin, dedikodu sevmem, ödüm kopar. Kadınım ben, Allah'tan korkarım. Kendi günahım bana yetişir. Bir de el âlemin mundar günahlarını yüklenmek istemem. Cenabıhak günde bin bir ayıbımızı görüyor, yüzümüze vurmuyor. Dedikodu olan yerden ben kaçarım. Gideyim...

Sabiha Hanım, annesinin kulağına eğilerek:

— Anne yapma, rica ederim. Latife Hanım'ı söyletip yeni komşularımız hakkında biraz malumat alalım.

Nuriye Hanım:

— Ben gideyim de kızım, siz konuşunuz. Kulaklarım duymasın. Daha buraya dün taşındılar, bize bir fenalıkları yok. Paris'e gitmişler, domuz eti yemişler, kocası karısını kimseden kıskanmazmış, neme lazım benim. Her koyun kendi bacağından asılacak.

Nuriye Hanım odadan çıkar. Kocakarı alaycı bir tebessümle gözlerini etrafındakilerin suratlarında gezdirdikten sonra Sabiha'ya dönerek:

— Aa, hayırdır inşallah! Bu sabah annene ne oldu kızım? İşittiğimi söylüyorum. Buna insan çekiştirmek denir mi? Bizim ilmimiz yok, irfanımız yok. Kitap okumuyoruz, bir şey yapmıyoruz. İşittiğimizi de söylemesek ne konuşacağız kuzum? Kim bilir ne oldu? Annenin bugün siniri tutmuş. Beybabanı çekiştirsem öyle tatlı tatlı dinler ki...

Sabiha Hanım:

— Sen ona bakma Latife Hanımcığım. Bu yeni komşulara dair daha ne duydun? Anlat...

— İnsan insanın şeytanıdır. Bak beni zorla söyletiyorsunuz.

Ben teşvik edici bir tatlılıkla kocakarının yüzüne gülerek:

— Söyle, söyle Latife Hanımcığım. Seni dinlemekten o kadar keyif alıyorum ki...

Latife Hanım büyük bir memnuniyet sırıtmasıyla:

— Damat Bey, sen de öyle şeytan gibi damarıma girme. Ben özü sözü doğru bir kadınım. İçimde kötülük saklayamam. Yalvarana yüzüm tutmaz...

Ben:

— Anlat kuzum Latife Hanım, daha ne duydun?

Kocakarı:

— Aa, neler de neler... Maydanozlu köfteler... Üç gün üç gece anlatsam bitmez.

Ben:

— İşte hep o tatlı ağzına bakıyoruz. Hadi...

Latife Hanım:

— Oğlum yerinde delikanlısın. Ağzımın tadını nereden anladın? Ben onu merhumdan başka kimseye tattırmamıştım.

Ben:

— Allah ağzının tadını bozmasın. O bellidir...

Kocakarı:

— Âmin, sizinkini de bozmasın. Kırk bir buçuk kere maşallah! Karı koca birbirinize o kadar uygunsunuz ki rabbim kem nazardan saklasın.

Sabiha Hanım:

— E haydi ya, nazlanma...

Kocakarı:

— Sen affet ulu Tanrım... İşte beni zorla söyletiyorlar... Hürrem Bey'in karısı Cevher Hanım, adını işitiniz de ne mal olduğunu anlayınız. Karı oynak mı oynak. Çalparasız[1] göbek atıyor şöyle... Birbirlerini sevip de almışlar. Allahım affet beni, işittiğimi söylüyorum. Herife âlim, faziletli diyorlar. Okumuş adamın yiyeceği halt mı bu? Kocasına hiç bakmazmış. Zavallı adamı hizmetçilerin ellerine bırakmış. Karı yalnız kendi süsünü, düzenini, gezmesini, tozmasını, eğlenmesini düşünürmüş. Herif bazen kütüphanesine kapanırmış. Burnunu kitapların arasına sokarmış, haftalarca okurmuş, yazarmış. Karı ötede fink atarmış. Koca böyle yazıp çizip de âleme akıl öğretmeye uğraşacağına başını kaldırsın da ötede karısı ne haltlar yiyor ona baksın! Bu okumuşlar ahlaksız ve inançsız oluyorlar, rabbimin işine karışıyorlar. Hadi oradan mıymıntı, senin ne haddine! Sen bir sivrisineğin bacağını yaratamazsın. Okumuşların nefesleri tesirli olur. Gelsin benim sızılarımı geçirsin de onun okumuşluğunu anlayayım.

---

1 Çalpara: Köçek ve çengilerin oynarken parmaklarına takıp şakırdattıkları, ağaçtan yapılmış iki veya dört parçalı ritim zili, şakşak.

Latife hanımı kızdırdık, coşturduk. Ağzından saçma sapan epeyce lakırdı aldık. Birçok mübalağalı küçümseme ve alayların içinde bazı hakikatler de pırıldamıyor değildi. Burnu kitaplara gömülü ansiklopedik bir koca... Genç, hoppa, oynak, fingir fingir bir karı... Böyle komşulara nail olmak hayalimden geçmeyen büyük bir nimetti. Elbette Hürrem Bey'in ailesiyle görüşecek, belki de sıkı fıkı dost olacaktık. Adamcağız alafranga meşrep bir filozof... Latife Hanım'ın tariflerine tamamıyla uygun değilse bile hiç şüphesiz karısını horozdan kaçıran takımdan da olmayacak. Avrupa'da jambon, sosis yemiş olması da pek inanılmayacak bir şey değil... Bakalım bir de tandırname bilgisini tecrübe edelim. Malum hayvanın etini yiyende kıskançlık hakikaten azalıyor mu anlayalım.

Bu esnada ancak tutulabilecek kadar bir uç kalmış olan sigarasının son dumanlarını fosurdatan Latife Hanım, pencereden bahçeye bakarak haykırdı:

— İşte... İşte... İşte karı koca kol kola gezmeye çıkmışlar. Ağaçların altında dolaşıyorlar.

Hepimiz panjurlara yapıştık. Hürrem Bey'in üstünde yakası açık renk ipekli, önü kordonlu, barudî[1] bir pijama. Saç sakala, sakal bıyığa karışmış koskoca bir Sokrat kafasının ortasında kulaktan takılı gözlüğün iki camı parlıyor.

Âlim adam, kıllarının içinde kaybolmuş küçük burnuyla biraz finoları da andırıyor. Tüylerini kırptırmaktan ürken filozoflarımızın, şairlerimizin bakımsızlığı bunda da var. Fakat Hürrem uzaktan göründüğünden daha genç... Yallah yallah otuz beş, fazla yok...

Kadının gür saçları bir krep[2] parçası içine torba gibi tıkıldıktan sonra etraftan fışkırmış taşmış. Üstünde hafif bir bluz... Gerdanında, göğsünde altın, inci, kehribar, akik gibi epey şey parlıyor. Dizkapaklarını ancak örten bir eteklikten sonra ipek çoraplar arasından teninin körpeliği seçilen baldırları o kadar düzgün, o kadar tam kıvamında dolgun ki,

---

1 Barut renginde.

2 Çok bükümlü iple dokunmuş bir çeşit ince kumaş.

çeşm-i çerez[1] geçinen erkek gözleri için heyecan verici iki sanat eseri denmeye değer...

Şimdiki kadınlar kıyafetleriyle ince sap üzerinde, tablası uzun, narin, güzel çiçeklere benziyorlar. Cevher Hanım, sapının üzerinde sallanan sümbül edasıyla geziniyordu. Toprağa küçük iskarpinlerinin yalnız sipsivri, incecik, uzun ökçeleriyle mini mini burunları temas ettikçe, bazı çevik hareketlerinde rüzgâr elbisesini yelpirdettiği zaman hemen hemen uçacak zannolunuyordu.

Hanımın tıknaz ve değirmi yüzü boyalıydı. Etrafı sürmeyle aşırı gölgelendirilen gözleri bir çift loş pencereden parlayan mum gibi bir cazibeyle yanıyordu. Bu cazibe kalbimi uzaktan birkaç defa burktu. O bakışların ateşlerini yüreğimde duydum. Sadakatsiz gönlümde harama meyil, karşı koyulması imkânsız bir güç halini aldı.

Genç bir servi gibi boylu kadının yanında tüylü, esmer, tımtıkız kocası bodur bir meşe gibi görünüyordu. Tam bizim pencerenin hizasından geçerlerken Latife Hanım kendini tutamadı:

— Aman yarabbi, ne günlere kaldık! Cevher midir, Cevahir midir ne matahtır, şu karıya bakınız. İnsanların dediği kadar yok mu? Bacaklar, kollar, göğüs, ense bütün vücudu tabak gibi meydanda. Erkeğin her tarafı kapalı, tüyden tüsten yüzünün ucu bile görünmüyor. Bu ne ters iş... Erkeğin örtünüp de kadının böyle şakayık gibi açılacağı kimin aklına gelirdi? Şimdiki kadın elbiseleri incecik, tiril tiril bir şeyler... Yaz kış bu kıyafette üşümüyorlar. Aman Allahım bu ne kızgınlık... Sen hayırlar ihsan et Tanrım...

Camilerin pabuçluklarında vaaz veren yarı ümmi softalar gibi, Latife Hanım biz dinledikçe coşuyordu. Dayanamadım:

— Sus Latife Nine, bu tarafa bakıyorlar. Dediklerini işitecekler, dedim.

Kocakarı bu itiraza kızdı:

---

1 Göz çerezi; güzele bakmak. Göz banyosu yapmak.

— İşitsinler. Benim Allah'tan başka kimseden korkum yok, Cevher Hanım tiyatroya çıkan kantocu kızlara benziyor. Fıkır fıkır genç karıyı gördün, galiba için çekti.

Sabiha Hanım:

— Kes büyükhanım, nasıl lakırdı onlar? Benim yanımda kocama böyle şeyler söylenir mi?

Kocakarı:

— Yalan söylemiyorum. Kocana güvenme kızım o kadar.

Sabiha Hanım:

— Ben güvenirim.

Kocakarı:

— Allah akıllar versin... Gençliğimde kocam benim yanımda gözünü kaldırıp da dişi kediye bakamazdı. Zaman değişti, âdetler, ahlaklar bozuldu. O herif karısını çırılçıplak bahçeye çıkarmış kıskanmıyor. Sen kocanı kıskanmıyorsun. Vallahi erkeğin gönlü kendi karısından çirkin karılar için titrer. Yabancı kadın onlara öyle lezzetli gelir ki...

Sabiha Hanım:

— Sus! Sus Latife Hanım! Ben kocama güvendiğim gibi, yakından tanımadığım halde Cevher Hanım'ın terbiyesinden de eminim. O bayağı bir kadın değil, bugüne bugün meşhur bir âlimin karısı.

Kocakarı:

— Kızım beni söyletme! Şu bahçede gezen Cevher Hanım, eğer yanındaki o fino köpeği herifle oturursa cümle âlem benim yüzüme tuu diye tükürsün. Kim bilir karının kaç oynaşı vardır. Benim gözlerim tecrübelidir, bir bakışta anlarım. Haa (yüzüme dik dik bakarak) daha fazla söyletmeyin beni... Şimdi haa... Raife'yi burada kocası öldürdü. Bakalım bu karı koca da ne Ali Cengiz oyunu çıkaracaklar? Köşkün şansına böyle seçme kiracılar geliyor...

Zehirler saçan bu dedikodu menfezini güç bela kapatabildik. Kocakarının içe işleyen gözlerinde, tecrübeli sözlerinde bin isabet vardı. Fakat karımın önünde böyle hakikatlerden bahsetmek hiç caiz değildi.

Şeklen birbirine uymayan bu karı kocanın yan yana gezişlerinde hakikaten sahneye çıkan komikleri andırır bir hal vardı.

Her taflanın dibinde, her ağacın önünde, filoksera[1] vurmuş kütüklerin aralarında duruyorlar. Hürrem Bey uzanıyor, bir yaprak koparıyor. Eğiliyor, yerden bir ot seçiyor. Bir taş alıyor. Kim bilir karısına bitkibilime, belki yerbilime dair uzun uzadıya bir şeyler anlatıyordu. Fakat kadında kocasını dikkatle dinleyen bir ciddiyetten eser yoktu. Onun gözlerindeki avarelik, kulaklarındaki ihmal apaçık seçiliyordu. Kadın dalgın ve özlem duyan bakışlarıyla ufuklarda tatlı hayaller takip ediyor ve arada bir sıkıntıdan çatılan kaşlarıyla kocasının söylediklerinden çok başka teraneler işitmek arzusunu anlatıyor gibiydi.

Karım bütün ruhuyla Hürrem Bey'i inceliyordu. Ben de Cevher Hanım'ı... Benim Allame'yi incelemeye değer bulmadığım nispette karım da kadının tavrına, giyim kuşamına, çehresine, haletiruhiyesine asla önem vermiyordu. Karımın kadınla bu alakasızlığı benim çok işime yarayacaktı.

Sabiha, Allame'nin sözlerini işitmek için kulaklarını panjurun aralıklarına yapıştıra yapıştıra dedi ki:

— Ah Şadan, bilmezsin! Bu karmakarışık saçların örttüğü kafanın ne geniş, ne hayret verici derecede ilim ufuklarını kapsadığını senin zavallı aklın kavrayamaz. Hürrem'in ruh hakkındaki son makalesi beni çok düşündürdü.

Karıma cevap vermedim. Yalnız içimden kendi kendime dedim ki, "Zavallı Sabiha! Cevher Hanım'ın da bu kocaya hiç layık olmayan güzelliği beni ne kadar düşündürüyor bilsen. Bakalım bu zıt düşünüşümüzle işin sonu ne çıkacak?"

X

Tuhaf bir yaradılışım var. Hayatımın yarısı hakikat yarısı hayal şeklinde geçer. Beraber yaşadığım kadından başka kalbimde, kafamda gizli bir sevgili tasviri taşırım. Birkaç ayda, bazen birkaç haftada, birkaç günde bir bu hayali sevgilim

---

1 Asma biti böceği.

değişir. Sokakta, şurada burada güzel bir kadın görürüm. Canım onu çekip de çok beğenirsem, zihnim hassas bir plak gibi bu tasviri muhafaza eder. Artık zihnim hep onunla meşgul olur. Onunla gezer, onunla oturur, onunla yatar, onunla kalkarım. Ona bir daha tesadüf edemezsem bu sima yavaş yavaş zihnimden silinir. Bir diğerine rastlarım... Bu yeni şekil eskisini zihnimden kovar. Artık şimdi beynimi dolduran ruhumun bu son sevgilisiyle meşgul olurum.

Onu bahçede kocasıyla beraber gördüğüm dakikadan beri Cevher Hanım o gür saçları, dolgun omuzları, billur kolları ve baldırlarıyla gönlümde taht kurdu. Geceleri ben karımın koynunda, Cevher Hanım'ın hayali benim ruhumda, öyle yatıyordum.

Allame'nin güzel karısı zihnimi işgal etmezden evvel zihnimin hangi dilberle meşgul olduğunu ifşa etmeye sıkılıyorum. Gizli bir aşkla hizmetçi Servinaz'ı seviyordum.

Bu on sekiz yaşında, gayet kirli, pasaklı bir kızdı. Gençliğinden başka muhabbete değer bir güzelliği de yoktu. Kirli kadın sevmenin lezzetini babamın evindeki Züleyha'dan almıştım. O kızın sevgisiyle ruhumda bir bayağılık peyda oldu. Bulaşık bezi kokan bir sevgiliye sarılmayı rokfor peyniri yemeye, çürümüş nargile tütünü içmeye biraz benzetebilirim. Kokmuş et yiyen, kokuşmuş, iğrenç şeylerden hoşlanan, zevkleri normal psikolojiden sapmış hasta ruhlu kimseler yok mu? İşte bu hastalıkla biraz ben de malulüm.

Temiz kadın sevmez değilim, fakat anlayamadığım bir tiryakilikle bazen kirlisi için de içim titrer. Bu bana pek iyi temizlenmemiş işkembe çorbası, kuzu sarması gibi gelir. Asıl meraklısına göre bu yemeklerin lezzeti kokularındadır.

Her zaman temiz kadınla yatmaktan bıkarım. Lavantalara, kolonyalara karşılık burnum biraz ter, kir, yağ kokusu ister. Güzel kokular sürmüş hanımlarda sunilik vardır. Kirli hizmetçilerin koyunlarında kadının asıl kendini bulurum. Nefis, temiz yemekler arasında bu, sarımsaklı tarator gibi iştahımı açar. Bir kere zevkine varıp da buna alışanlar, bu berbat çeşnili alışkanlıktan kurtulamazlar.

Cevher Hanım'ın hayali zihnimde yer etmekteyken Servinaz'ınki oradan henüz çıkmamıştı. Henüz bir hayal, bir embriyo halindeydi. Öteki hakikat... Ben Cevher Hanım'ı, kocasıyla beraber bahçeye çıktıkça uzaktan görebilecektim. Onunla samimi bir sevda ilişkisi tesisi de zamana muhtaç ve tesadüfe, talihe bağlı bir şeydi. Fakat Servinaz her gün karşımdaydı.

Evde bir kız daha vardı: Kaynanamın evlatlığı Nevres. On dokuzunda. Fakat bu, kumral saçları, insana çocuk saflığıyla bakan iri, durgun mavi gözleriyle adeta güzel, temiz, sağlıklı bir ahretlikti.[1] Ev kızı terbiyesi görmüştü. Biraz okuyup yazması da vardı.

Gönlüm bir müddet Servinaz ile Nevres arasındaki tercihte bocaladı. Nihayet Nevres'i tehlikeli buldum. Bu adeta kayınvalidemin ikinci kızı konumundaydı. Kayınbiraderim Didar Halis Bey'le Nevres'in arasında başlamış bir aşkın olması da muhtemeldi. Onun aklımdan çıkmayan inatçı hayalini silmek ve yutkuna yutkuna bu kızdan uzaklaşmak lüzumunu hissediyordum. Fakat dünyada iyi veya kötü öyle tesadüfler vardır ki bunlar yıldırım gibi bir anda insanın alın yazısına hâkim olurlar.

Bu sevda hissi bende sara gibi, kleptomani gibi bir şeydir. Bir kere sinirlerimi sardı mı artık kendime buyuramam. İmkân olur olmaz, gönlümü yakan ateşi serinletmek isterim.

Servinaz'ı birkaç defa koridorun loşluğu ve iki kapının arasında sıkıştırdım. İlk saldırışlarımda sanki biraz telaşlandı. Nağmeye benzer hallerle kollarımın arasında debelendi. Ama gitgide alıştı. Hiç korku eseri göstermez oldu. Bu kapı aralarındaki gizli, hızlı, yasak, heyecanlı sarılmalardaki zevki, lezzeti tarif edemem. Ben Servinaz'ın gerdanından derin buseler içerek, onun bulaşık suyunu andıran kokusu henüz burnumdan gitmeden karımın yanına girdiğim zaman, Sabiha'yı bazen en nazik bir estetik konuyla meşgul bulurdum.

---

1 Eskiden sevabına küçükken eve alınıp büyütülen kız çocuğu, evlatlık, besleme.

Bir gün yine böyle kapı aralığı kucaklaşmasının yürek çarpıntısı göğsümü döver, aldığım sulu öpücüklerin lezzeti dudaklarımdan akarken karımın yanına girdim.

Sabiha elindeki *Bediî Hissiyat*[1] kitabını masanın üzerine bırakarak bir müddet gözlerimin içinden kalbime doğru derin bir dikkatle baktı. Yahut bana öyle geldi. Titredim. Sonra kelimeleri ağır ve ahenkli bir telaffuzla:

— Yüksek Zevk ve Bayağı Zevk bölümünü okuyorum, dedi.

Bu bir tesadüf müydü? Yoksa bir şey sezinleyerek mahsus mu böyle söylüyordu?.. Kalp atışlarımdan dolayı oluşan tutukluğu dilim belli etmemeye uğraşarak:

— Ah, cahil beyin âlim hanımı! Oku karıcığım oku! Benim bu cehalet günahımı Cenabıhak senin ilminin bereketiyle affedecektir...

O, bir profesör tavrı alarak başladı:

— Fechner[2] zevk, ulviyet ve fikir gibi üç karmaşık mefhumu tahlil ederek tespit etmiştir...

Bu üç kelimeden doğru tek bir mana anladımsa Arap olayım. Fakat karıcığımı kızdırmanın sırası değildi. İşte bende tuhaf bir his; karımı aldattığım zamanlarda yüreğimden kaynayan bir merhametle onu daha çok severdim. Ah, keşke her sadakatsiz koca benim gibi olsa... Bu hissimi hercailiğime, çapkınlığıma karşı denge teşkil edecek bir fazilet sayarım.

İşi pek komikliğe vurmadan hararetle ellerimi ovuşturarak:

— O araştırmacı zat bu üç mefhumu tahlil ederek tespitinde ne kadar isabet etmiş... Pek aklım ermez ama bu çalışması ilim için kim bilir ne büyük bir hizmettir.

Karım bu piyazlarımı dinlemez gibi görünerek devam ediyordu:

— Zevkin tarifi bütün genel kavramlar gibi hapsedilmek istenen sınırlardan daima taşar. Fakat onun kendine özgü va-

---

1 Estetik Duygular.

2 Gustav Theodor Fechner (1801-1887), çok yönlü Alman bilim insanı. Filozof, fizikçi ve deneysel psikolog.

sıflarından başlıcası hadsî[1] veya def'î[2] olarak, haz yahut hazzın zıddıyla kendini göstermesidir. Hiçbir düşünce bundaki müşkülü izah edemez. Çünkü bazı şeylerden hoşlanır, bazısından hoşlanmayız. Bunun sebebi her zaman izah edilebilir değildir. Bu bir zevk meselesidir, der geçeriz. Ne dersin Bey?

Ne diyeyim? Karım Çince söyleyeydi yüz mimiklcriyle ağzından saçılan kelimeler arasında oluşan ahenkten belki bir mana şavullayabilirdim. Bilim vadisine girince Türkçelikten çıkan bu kendi dilimden bir şey anlayamadım. Sabiha şüphesiz bu cümleleri okuduğu Fransızca kitaptan tercüme ediyordu.

— Hanımcığım, dedim. Beni ayıplama, bir şey anlayamadım. Cümlelerinin arasındaki hadsî, def'î gibi kelimelere bir mana verebileydim bir anlam çıkarmaya uğraşırdım. Fakat...

— Aa bey, epeyce Fransızcan var. Azıcık düşünsen bunların Fransızcadaki karşılıklarını derhal bulursun.

— Türkçe kelimelerimizin manalarını Fransızca karşılıklarını bulduktan sonra anlayacaksak vay bizim halimize!

— A öyle ya, öyle ya, mesela *caractére*'i bilmesek seciye'den ne anlarız? Ve yine mesela *conscience*'ın manasına vâkıf olmasak şuur'dan ne anlam çıkarırız? Gibi gibi...

— Demek Türkçemiz yabancı diller ıstampası üzerine işleniyor.

— Şüphesiz... Zihniyet, anane, ceddani,[3] şe'ni[4]...

— Demek hadsi, def'i, marsıvani, hırpani hep bu geçme kelimeler takımından... Aman yarabbi, Fransızcayı uyar uymaz Arapçaya naklettikten sonra sıkılmadan buna Türkçedir diyoruz. Böylece ilim ve felsefe dili düzüyoruz. (Hadi ben de Fransızca bir kelime söyleyeyim) Sonra da bu *charabia*'dan[5] anlamayanlara kızıyoruz.

---

1 (Ar.) Sezgisel.
2 (Ar.) Anlık, bir anda.
3 Atadan gelen, atavistik.
4 Gerçek.
5 (Fr.) Anlaşılmaz dil, saçma sapan söz.

— Kızma, kızma! Böyle böyle bir dile sahip olacağız. Bu yüzden öğren; hadsî, *intuitif*'in ve def'î, *immediat*'nın tercümesidir. Ezberle, alışırsın. İlim dilin genişler. Böyle böyle âlim olursun, ilerlersin...

— Teveccühüne, temennine teşekkür ederim. Fakat ben her ne kadar kuvvetli bir imanla otomobil niyetine öküz arabasına binsem de bu kafayla istenen yere varamam sanırım.

— Ah Hürrem Bey'le bir görüşsem... Halledilecek ne kadar müşkülüm var, ne kadar müşkülüm var...

Haydii, yine derhal aklıma Cevher Hanım geldi. Kalbim henüz Servinaz'ı kollarımın arasına almak heyecanıyla sallanırken bu estetik bahsinin en kısır satırlarına cevap vermek çekilir bela mıdır? Şu Hürrem Bey'in ailesiyle bir görüşsek de karım Allame'den müşküllerini halletse. Ben de güzel Cevher Hanım'la ince bir mesele kurcalasam. Of, karım yüksek zevkten, bayağı zevkten bahsedecekti. Fakat sözü karıştırdı. Yine dalgın dalgın kitabı eline aldı. *Bedîî Hissiyat* kitabında bendeki bayağı zevki açıklayan malumat var mıdır? Adam neme lazım, karımın demirden leblebi gibi yutulmaz, ardı gelmez çetin sözlerini dinlemektense onun bu dalgınlığından yararlanıp yine münasip bir yerde sıkıştırabilirsem gidip Servinaz'a sarılmak benim için daha estetik bir eğlenceydi. Pratiğin teoriye üstünlüğünü kim inkâr edebilir.

Ben hizmetçi kızın bayat türlü gibi kokan göğsünü öpmekten lezzet alıyordum. Bu bendeki bayağı zevke estetik kitapları ve hocaları ne derse desinler, çok da umurumda... Karım en son, anlaşılır bir iki şey söyledi. İnsanın bazı şeylerden hoşlanıp diğer bazılarından hoşlanmaması her zaman izah edilebilir değilmiş. Çünkü bu bir kaideye göre aydınlatılamayan bir zevk meselesiymiş. İşte bu kadar! Herifin biri kurbağanın gözüne âşık olmuş, kırk yıl dere kenarında oturmuş. Büyükannem bunu bana masal diye anlatırdı. Kadınninemin masallarını ben şimdi yeni filozoflarımızın düşüncelerinden çok yüksek buluyorum.

Erkekliğin her sırrını döküyorum. Bütün erkekler tıpkı tıpkısına benim gibi olmasalar bile, bilirim çoğu bana benzer. Bir çiçekle yaz edemezler. Daima çeşni değiştirmek[1] isterler. Eski kibarlarımızdaki, paşalarımızdaki odalıklar,[2] sofalıklar, dörde ve daha fazlasına kadar evlenme müsaadesi, hep bunlar erkeğin kadına doymazlığını gösteren ananelerimizden değil mi?

Bu satırlar okunurken karılarının yanında çok kocanın mahcubiyetten başı önüne düşer. Yürekten bana atarlar tutarlar, diş bilerler. Ama sözlerimin sırf gerçek olduğunu benim kadar onlar da bilirler. Erkeğin bu ezelden beri var olan hercailik fıtratına vâkıf olan hanımlar da çoktur. Kocalarını kirli hizmetçi kızın çenesini okşarken yakalamış karıları bu davama şahit kaydediyorum.

Servinaz'dan epeyce arzumu aldım. Bu kirli sevdam umduğumun ötesinde bir başarı ve gizlilikle devam etti. Şimdi gözümde Nevres, misk gibi tütmeye başladı. Fakat bunu okşamaya kalkışmak pek tehlikeli olacaktı. Çünkü bu okşamalarımı bütün ev halkından gizlemeye muvaffak olabileceğimi farz etsem bile, Servinaz'dan saklamak neredeyse imkânsızdı. Zira onun gözü daima benim üzerimdeydi.

Hizmetçi kızların haletiruhiyelerini iyi öğrendim. İlk saldırışınızda korkmuş görünürler. Çırpınmalar içindeki birinci itirazları her zaman aşağı yukarı şöyle olur, "Ay yapma! Utanmıyor musun? Vallahi hanıma söylerim..."

Bu mukavemetten hiç yılmamalı. O dakikadan itibaren, eğer varsa, bunların iffet düğümleri biraz gevşer. Herkesin yanında göz göze geldiğiniz anlarda ikinize de bir şeyler olur. Kalbinizden birer çarpıntı, yüzlerinizden birer pembelik geçer. Hizmetçi kızın gözlerinden hemen gülümsemeye meyilli garip bir kin akar. Tavırlarında ilk ricanıza boyun eğmediği-

---

1 (Argo) Çeşni değiştirmek: Erkekler için farklı kadınlarla ilişkiye girmek.
2 Eskiden erkeklerin nikâhsız aldığı kadın, cariye.

ne pişman olduğunu andırır bir şeyler seçer gibi olursunuz. Ekseriya ikinci hamlenizde göreceğiniz mukavemet çırpıntısı birincisinden sönüktür. Kısa, kesik, heyecanlı itirazı şudur: "A olur mu hiç?"

Bu ufak soru hemen hemen her zaman başarıyı müjdeler. Bu, "A olur mu hiç?" sorusu "A niçin olmasın? Pekâlâ olur" cevabıyla ikna edilmek beklentisi için söylenmiş gibidir. Bu işte olmayacak bir şey bulunmadığını derhal ispat etmelidir.

Evde herkes bir şeyle meşgul yahut derin uykudayken bu tavan arası, bodrum katı, hela aralığı muhabbetlerinde tadına doyulmaz zevkli bir heyecan vardır.

Servinaz'la iyiden iyiye yüz göz olduk. Biraz da bu kokulu sevgilimin kontrolü altına girdim. Sevildiklerini anlayan kadınlarda sizi daima arzularına boyun eğdirmek isteyen bir manyetizmacı ruhu vardır.

Servinaz kendini okşamalarıma sunmak için fırsat düşürebildikçe bir iş görmek bahanesiyle çoğunlukla kuytu yerlere çekilir, gözleriyle beni davet ederdi.

O gün karımın yanından çıktım. Sofanın tenhalığından istifadeyle Servinaz kulağıma yaklaşarak:

— Bodruma civcivlere yem vermeye gidiyorum, arkamdan gel... Köşkte bugün pek az adam var. Her biri de bir şeyle meşgul...

— Peki, hadi sen git, geliyorum, dedim.

Bodrumda kümesten ayrılmış üç sepet kuluçka vardı. Birinin civcivleri çıkmış fakat henüz orada muhafaza olunuyor. Servinaz ara sıra gidip bir tahtanın üzerinde bıçakla tık tık hazırlop yumurta kıyarak hayata yeni gelmiş bu hayvancıklara ilk gıdalarını veriyordu.

Kız, hırsızlama bir süratle yanağımdan öpüp koluma da kuvvetli bir çimdik bastıktan sonra yanımdan uçtu, gitti.

Tekrar döndüm, kapının aralığından karıma baktım. O, elindeki *Bediî Hissiyat* kitabıyla pek meşguldü. Bir insan bazı şeylerden niçin hoşlanır, niçin hoşlanmaz? Galiba hâlâ bu estetik muammaların anahtarlarını bulmaya uğraşıyordu. İçimden gülerek dedim ki, "Karıcığım çalış, çalış... Me-

seleyi hallet, sonra bana anlatırsın. Sen teoriyle ben pratikle elbette bir gün bu estetik düsturun keşfine muvaffak oluruz. Fakat şimdi söyle bana; benim büyük bir tehlikeyi göze alarak bodruma inişim hadsî, def'î bir delilik midir yoksa şuurî veya gayr-ı şuurî[1] bir hareket midir?"

Bizi izleyen gözler bulunup bulunmadığını anlamak için her tarafa bakına bakına, ben de kızı takip ettim. Benim Servinaz'la bodruma civcivlere bakmaya inişim aslında bir kabahat ve hiçbir şekilde çok büyük bir suç oluşturmazdı. Fakat gelip bizi orada bulacakların ikimizi kucak kucağa görmemeleri şartıyla...

Kuluçkalara bakmaya giden bir kimse böyle saniyede bir etrafını kollayarak hırsız adımlarla yürümez. Benim bu endişeme dikkat eden olsaydı aşağıya büyük bir suç işlemeye gittiğimi anlardı.

Talihin bu yardımına yılda bir defa bile tesadüf edilmez. Efrafta ne kimse vardı, ne çıt, ne pıt... Merdivenden bir peri hafifliğiyle indim. Bodrumun loşluğuna daldım. Kuluçkalar köşedeki odadaydı. Kapı aralık duruyordu. İttim. Burası bel, kürek, kazma, küfe, el arabası gibi bahçeye ait eşyalar, kırık dökük sandalyeler vesaire hırdavatla dolu bir yerdi.

İçeri girdim. Servinaz'ı düz bir tahtanın üzerinde kıyılmış yumurta ve küçücük bir tabak suyla civcivleri doyurmakla meşgul buldum. Beni görünce tahtayı yere bıraktı. Pek süzgün bir bakışla kollarını açtı. Atıldım. Sevgilim bu sarmaş dolaşa temiz gelmek için bugün yıkanmış, üst baş değiştirmiş olmalı ki, o pek hoşlandığım keskin kokuyu yaymıyordu. Biz birbirimizin kolları arasında terleyip inlerken bir pıtırtı duyar gibi oldum. Hemen sordum:

— Kimse olmasın?

O, baygın bir sesle cevap verdi:

— Merak etmeyiniz...

— Bir gören olmasın?

— Suçumuza şu sepetlerdeki kuluçkalardan başka şahit olan yok. Onların da gözleri kapalı...

---

1 Bilinçli veya bilinçsiz.

Biz, o meşhur hikâyedeki kırılırsa kırılsın, dökülürse dökülsün vaziyetindeydik. Hislerimizi dünyanın bütün diğer alakalarından ayıran sevdanın kanatlarına binmiş, mest eden bir lezzetle uçuyorduk. Artık gözlerimiz görmüyor, kulaklarımız duymuyordu. Bizim için o anda kâinat yoktu. Yalnız sevda vardı. Onun parıltıları, onun ateşleri, onun fısıltıları, onun iniltileri...

O aralık, aman yarabbi, sevdanın bizi öldürdüğü işte o esnada odanın kapısı açıldı. Biz her şeye dikkat eder göründüğümüz halde kapıyı içeriden sürgülemeyi unutmuşuz. Ah ne tedbirsizlik... Ne müthiş gaflet! Artık çare var mı?.. Olan oldu...

Bizi böyle suçüstü basan kim olsa beğenirsiniz? Nevres... Nevres... Bilmem utandığından mı? Bilmem nefretinden mi? Bilmem hayretinden mi? Kızcağız yukarıdan aşağı bir pembe alev gibi kızarmıştı. "Tuuuu utanmazlar!" ayıplamasıyla yüzümüze birkaç parça tükürük attıktan sonra titreye titreye yüzünü duvara kapadı. Densiz bir çocuk hırçınlığıyla tepine tepine ağlamaya başladı.

O ne? Nevres hakikaten utansaydı kendisini kızartan manzara karşısından hemen kaçması lazım gelmez miydi? Hayır, o, bilakis ara sıra kollarının arasından gözlerini uydurarak bize bakıyordu.

Oh, bu olsa olsa bir kıskançlık ağlaması olabilirdi. Niçin onu seviyor da beni sevmiyor?.. Korkum, üzüntüm hemen sevince döndü. Sevda bahsini karım gibi estetik bakımından hiç incelememiştim ama kadın kalbini tecrübeye dayalı bir vukufla öyle mükemmel öğrenmiştim ki Nevres olsun, Servinaz olsun, Sabiha olsun, Cevher olsun bunların hepsi de en büyük anaları Hazret-i Havva'dan huy kapmış mahluklardı...

Servinaz'ı bıraktım. Hemen koştum, Nevres'e sarıldım. Kollarımın arasında debeleniyordu. Fakat bunun, istemem yan cebime koyuver türünden bir nazlanma çırpınması olduğuna hiç şüphem yoktu. Kulağına eğildim ve bütün yüreğimin ateşli coşkusuyla:

— Ah, canımın içi Nevres, ben sana kaç zamandır yanıyordum. Sen bana hiç yüz vermiyordun. Canımdan bezecek kadar ümitsiz kaldım. İntiharı bile kurdum. Böyle dehşetli bir üzüntü içindeyken Servinaz karşıma çıktı. Avunmak için onun kolları arasına düştüm. Emin ol Nevres, bu bilerek, isteyerek olmadı. Affet beni... Şadan senin kulun, kurbanındır...

Bu sözlerim kıza sihir gibi tesir etti. Her şeyi unutarak kendini kollarımın arasına bıraktı. Fakat şimdi de Servinaz üzerimize saldırarak:

— Benim gözümün önünde bu ne rezalet? Beyefendi ben buna tahammül edemem... Ben senin için her şeyimi fedadan çekinmedim.

Birbirini dehşetle kıskanan bu iki kızı karşı karşıya idare etmek için büyük bir diplomatlık lazımdı. Bunu hiçbir estetik kitabı yazmazdı. Ancak fırtınada ani bir tedbirle gemisini kurtaran tecrübeli kaptan gibi ben bilirdim. Düşünmedim, taşınmadım, sıkılmadım, yılmadım. Güle güle seyircilerini aldatan bir hokkabaz maharetiyle Nevres'i bıraktım, Servinaz'a koştum. Onun da kulağına şöyle fısladım:

— Ne yapıyorsun elmasım, kendine gel... Bu kız sucumuzu gördü. İkimiz de mahvolacağız... Duyarlarsa şüphesiz bu akşam köşkten kovuluruz. Ağzını kapamak için Nevres'i aynı suçla lekelemeliyiz... Evet, evet... Tamamen kendimize benzetmeliyiz ki söyleyemesin... Sen dururken benim ona ne ihtiyacım var? Onu daha çok seveydim, senden evvel ona giderdim. Senden ayrılmamak için onu kucaklamak işkencesine katlanıyorum... Kendini zapt et... Yoksa beş dakika sonra bütün köşk halkı sevdamızı öğrenecek...

Servinaz afalladı. Zihnine ektiğim mantık tohumlarının çürüklerini sağlamlarından ayırmaya uğraşır gibi düşünüyordu. O düşünedursun, koştum tekrar Nevres'e sarıldım. Ta kulağının içine ruhumun bütün hararetini üfleyerek:

— Senin için bitiyorum yavrum... Ümitsizliğimin son deminde melek gibi imdadıma yetiştin. Ancak Servinaz'ın

gözü önünde sarılmalarımı bundan ileri götüremem. Fakat bundan sonra sen benimsin, ben seninim... Artık tavan arası, bodrum, ahır, kümes hep bizim için... Neresini boş bulursak oraya çekiliriz. İki gönül bir olduktan sonra samanlık seyran olur...

İkisi arasında mekik dokudum. Birini bırakıp ötekini öptüm. İş biraz mayna oldu.[1] İkisi de gözlerinde derin kinler, kalplerinde şüpheler saklayarak mecburen sustular. Sevdalarımızın o hercümerci esnasında civcivlerin birkaçını çiğnedik, kuluçkaların sepetlerini devirdik, sularını döktük. Saçımız başımız bozuldu, yakamız çarpıldı, yenimiz düştü. Vücutlarımızın orasında burasında kızartılar, çürükler belirdi... Fakat ben iki kızın gönlünü birden fethetmiştim. Bundan sonra birbiriyle tepişen zıt araba beygirleri gibi bu çifti sevdamın kamçısı altında idare edecektim.

Kıyafetlerimiz, çehrelerimiz bizim orada bir macera geçirmiş olduğumuzu apaçık söylüyordu. Daha fazla gecikmemizden tehlike çıkacağı şüphesizdi. Kollarına girdim. İki kızı da bodrumun karanlık aralığına çıkardım. İkisinin de yanaklarından eşit birer hararetle sıkı sıkı öptükten sonra:

— Haydi, dedim. Allaha emanet... Üstünüzü başınızı düzeltiniz... Kızarmış yüzlerinizi bol suyla yıkayınız... Bu sır üçümüzün arasında kalsın...

Kızlar bana karşı biraz şüpheli, dargın fakat birbirlerine karşı sulh kabul etmez pek düşmanca birer duruş, birer bakış, birer diş bileyişle yanımdan ayrıldılar.

Bu sevda muharebesinde uğradığım hasarı tamir için ben de yüzüme su vurdum. Üstümü başımı süpürdüm. İşlediği kabahatin anlaşılmasından korkan bir çocuk gibi süklüm püklüm karımın yanına girdim. Beni görünce kitaptan başını kaldırdı. Keskin, derin, acayip bir bakışla süzdükten sonra:

— Neredeydin?

— Bahçede... Yok, kümeste... Of hayır, bodrumdaydım...

---

1 (Argo) Yatışmak, son bulmak.

— Ne yapıyordun bodrumda?

— Civcivler çıkıyor da... Onlara bakıyordum...

Karımın üzerime dikilen o acayip bakışı birden tatlılaşarak:

— Haber vereydin ben de gelirdim. Yumurtalar hayata dönüşüyor... Hayat... Hayat... Ne iyi şey... Aslında hep sevda... Ben de şimdi *Estetik*'te hayat bölümünü okuyordum... Bak dinle: Estetikçilerin tariflerince sanat, yoğunlaşmış hayat demektir. Bu yoğunlaşma bazen fikir, bazen irade, bazen haz, bazen duygu şeklinde görünür. Artık yazar kendi fantezisine göre bunlardan bir sonuç çıkarır. Sağlam, kuvvetli, dolgun bir hayat yaşamak estetiktir. Hayatın yayılma vasıtası aşktır.

Sabiha'nın ilim ve irfanına hayretimi gösterir bir büyülenmişlikle boynumu eğerek:

— Şüphesiz karıcığım, şüphesiz... Oh ne derin, ne yüce fikirler.

— Sanatın başlıca maksadı duyguların ifadesidir. Çünkü bütün hayatı canlandıran ve ona hâkim olan duygulardır. Mesela benim aşkım, kendimden daha canlı ve daha hakikidir.

— Şüphe mi var elmasım... Şüphe mi var. Bu âlemde aşktan tatlı ne olabilir?

— İnsanlar göçer... Hayatları da beraberinde yok olur. Fakat duyguları baki kalır.

— Öyle ya, ne büyük hakikatler... Mimar Sinan öldüyse duygularını gösteren mükemmel eserleri yaşıyor.

— Mevzu sanatkârın, sanatkâr mevzunun içine işleyerek yekvücut olmalıdırlar. Aşk daima ikiyi birleştiren bir cazibedir.

Aklıma demin bodrumdaki yekvücutluk gelerek:

— Ah, bu büyük hakikatler nasıl inkâr olunur...

— Yazar, düşündüğü fikre ve düşünülen fikir yazara girerek aralarında *identification*[1] hâsıl olmalıdır. Yani sanat

1 (Fr.) Özdeşleşme, aynılaşma.

ruhu sanatkâra, sanatkâr ruhu sanata karışarak aralarında birlik, özdeşlik meydana gelmelidir...

— Evet, demin kuluçka sepetlerinin başında bu iki ruhun birleşmesi teorisini ben de düşündüm ama zihnimde ilmi terbiye olmadığından meseleye böyle senin gibi bilimsel bir bütünlük veremedim.

— Bir peyzajı estetik bir zevkle seyredebilmek için ondaki ahenkle ahenklenmeli... Güneşi anlamak için onun ışınlarıyla beraber titremeli... Ve ayın şiirselliğini hissetmek için gece karanlığında onun ışığıyla beraber titreşmeli ve keza yıldızların mavi veya sarı parıltılarıyla birlikte kamaşmalıdır. Yani tabiatı canlandırmak için onun ruhunu kendimize, kendimizinkini ona aktarmalıyız; zira kalemimizden dökülen kelimeleri, fırçamızdan akan boyaları başka türlü canlandıramayız.

Sonra karım estetikte mistisizm bahsine girişti. Hayal ile hakikati iki saat karşımda Karagöz gibi oynattı. O ne çetin meseleydi! Bu usulün tatbikiyle hakikat hayal oluyor. Sanat inkâr olunuyor... Aklımın ermediği böyle bir şeyler olup duruyordu.

Karım konuda derinleştikçe bana uyku bastı. Sözlerinin beynime afyon tesiri verdiğini fark ederse kızar. Karşısında çevik bir zihinle dikkatli bulunmalı. Uyumamak için kendi kendimi en hassas yerlerimden çimdiklemeye mecbur oluyordum.

Güneşin ışınlarıyla beraber titremek, ayın ışığıyla titreşmek, yıldızlarla birlikte kamaşmak, tabiatı sanatta canlandırmak için onun ruhunu kendimize, kendimizinkini ona kavanço etmek[1] benim anlayacağım herzelerden değildi. Ben follukta kuluçkaların arasında titreyerek ruh değiştokuşu yapmayı daha estetik buluyor, işte yalnız bundan anlıyor ve hoşlanıyordum.

1 (Argo) Devretmek, bir işi veya bir kimseyi başkasının başına sarmak.

XII

Hürrem Bey ailesiyle görüşmek için yanıp tutuşuyorduk. Karımın maksadı başka, benimki ise büsbütün bambaşkaydı. Hangimiz daha kârlı çıkacaktık? O sonra anlaşılacaktı. Eğer Hürrem Bey de güneşi titretip, aya göbek attırarak Sabiha'nın bana yaptığı gibi karısını uyutuyorsa, o kocasından, ben karımdan hınç çıkarmak için, biz Cevher Hanım'la sağlam bağdaşacaktık.

Usulen, safa geldinize önce bizim onlara gitmemiz lazım gelirmiş... Karımla ben bu ziyarete hazırlanıyorduk. Fakat bundan evvel bir akşam bahçede gezinirken karşıdan onları gördük. Karı koca ağaçların altında dolaşıyorlardı. Uzaktan selamlaştık.

Sonra her iki taraftan da tanışmak arzusunun hâsıl olduğunu anlatır bir merakla onlar bize doğru ilerlediler. Biz de onlara yaklaştık. İskemle, masa getirttik. İki köşk arazisinin ortasında bir yer seçtik. İlk buluşmada Cevher Hanım karımın elini sıktı, ben de Allame'nin... Sonra kadın pek serbest bir tavırla geldi, benim elimi tuttu. Sabiha da onu taklitle eğilerek öper gibi bir saygıyla âlimin elini yakaladı. Bu ilk görüşmede hemen aramızda samimi bir sıcaklık peyda oldu. Hürrem Bey'in siması, tüylerinin karaltısına gömülmüş olmasına rağmen uzaktan sanıldığı gibi ruha sıkıntı verecek sevimsiz bir adam değildi. Gözlerinin içi gülerek tatlı bir bakışı, sizi samimi bir süzüşü vardı. Bilimin kısırlıklarına dalmadığı zamanlarda sözlerine dinlenilir bir şirinlik geliyordu.

Ah, ille karısı... İlle karısı... O, erkeğin gözünü şuhluklarına hayran etmek, yüreğini çarpıntılara uğratmak bakımından hakikaten emsalsiz bir cevherdi.

Biz iki çift karı koca karşı karşıya oturduk. Allame hepimizin yüzüne birer parça tebessüm dağıttıktan sonra:

— Şuraya taşınalı epeyce zaman oldu. Konu komşudan hiç kimse hal hatır sormaya gelmedi. Komşuluk ananelerimizin de büsbütün değiştiğini görerek mahzun oldum.

Ben:

— Beyefendi hazretleri, zatıâliniz memleketin yüksek simalarındansınız. Komşuluğunuzla iftihar etmeden evvel biz de herkes gibi ilmi şöhretinizi tanımakla övünüyorduk. Malumunuz âdet, ahlak ve terbiyece bütün usullerimiz bozuldu. Bu kaybettiklerimizden hiçbirinin yerine henüz yeni ve sağlam bir şey koyamadık. Kimimiz alafranga gidiyor, kimimiz alaturka, kimimiz uluorta... Meşguliyetinizi biliyoruz. Rahatsız etmekten çekindik. Böyle sellemehüsselam bir ziyaretin efendimizce hâsıl edeceği tesiri kestiremedik. Düşünüyorduk.

Allame:

— Hakkınız var beyefendi, Babil Kulesi karışıklığı[1] ve tebelbül-i elsine[2] bugünkü hercümercin yanında hiç kalır. Herkes başka bir hava çalıyor, başka bir dil söylüyor, başka bir oyun oynuyor. Eski kitapların rivayetince bu tebelbül-i elsineden yetmiş iki dil zuhur etmiş. Fakat bugünkü bozgunluktan ne çıktığı malum değildir. Dinlerden, kanunlardan, filozoflardan, ilimden, fenden ne bekliyorduk, ortaya ne çıktı. Zamanın birikmiş kinleri bütün prensipler üzerine katil bir darbe indirdi. Asırlardan beri insanlığın inşasına uğraştığı bu muhteşem binanın her gün bir tarafı çöküyor. Ve az vakitte taş taş üzerinde kalmayacak. Eski temelin üzerine hiçbir şey kurulamayacak. Bir kere deliler tımarhaneden boşandı. Ne olacak? Bunu hakkıyla kimse kestiremez. Bugün hangi modelin önüne geçip de kendimize bir hayat tarzı, bir idare şekli yontabileceğiz? Bugün son derece hüsnüniyetle aransak acaba ortada fazilete örnek olacak bir millet bulabilecek miyiz? Cihan yolundan azdı. Âlem yörüngesini şaştı. Dünyanın düzelmesi için hiç eskilere benzemeyen yeni zihniyetlerin, yeni prensiplerin, yeni idarelerin kurulması lazım geliyor. Bunlar

---

1 Babil Kulesi, ilk defa Tevrat'ta bahsi geçen, Tanrı'yı bulmak için inşa edilen kuledir. Efsaneye göre kendisine ulaşmaya çalışan insanların bu küstahlığına kızan Tanrı, o zamana kadar aynı dili konuşmakta olan insanoğlunun dillerini karıştırarak birbirlerini anlamalarını engeller.

2 (Ar.) Dillerin çeşitlenmesi ve sonra da birbirlerine karışmasıyla ortaya çıkan anlam karmaşası, dil karmaşası.

da nasıl olacak? İnsanlık işte bu meçhulleri halledip keşfedinceye kadar birbirini yiyecek. Medeniyet daha uzun müddet gıdasını toptan, tüfekten, kılıçtan, ateşten bekleyecek... Hata ve suiistimal yeni değildir. Asırlarca işleyen yaranın bugün yakısı kalktı. Yaradaki çürüme göründü. Asırların biriktirdiği bu zehirli buharı yine asırlar dağıtabilir. Binlerce yıl çılgın yaşayan insanları birkaç senenin akıllıca idaresi ıslah edebilir mi? Hem de bu akıllıca idare hepimizin hayalinde yalnız bir vehim olarak mevcut... Nasıl şeydir? Bunu tarif edebilecek kafa henüz yaratılmamıştır. Belki de bu söz daima hayal kalacaktır.

Ben Allame'nin bu sözlerinde derin bir araştırma, ince teoriler, hâsılı zihinlere yeni düşünce sahaları açacak bir ilim kuvveti görmedim. Duyduğum şeyler herhangi bir makalede okuyabileceğim amiyane, karamsar fikirlerdi. Kimsede iyiliğe, barışa itimat kalmadığı için ümitsizlik, karamsarlık moda olmuştu. Halbuki arada bazı milletler ezilmekle beraber bu koca insanlık kendine yeni hayat düsturları keşfederek, çürük fikirleri ayıklayarak mutlaka yaşayacaktı. Bir tabibin ustalığı, hastası hakkında ümitsiz olmasından değil onu kurtarmaya uğraşmasından belli olur.

Karım bütün dikkatiyle ve hayranlıkla dinliyordu. Cevher Hanım elinde getirmiş olduğu sarı bir gülün yapraklarını parmaklarının asabi hareketleriyle yolup yolup atıyordu. Kim bilir kaç yüzüncü defa dinlemiş olduğu kocasının bu konudaki sözlerinin artık bıkkınlık getirmiş olduğu anlaşılmayacak gibi değildi. Yüreğinin sıkıntısını gülü parçalamakla yenebiliyordu.

Okumuş adamların çoğu gibi Hürrem Bey'de de konuşma merakı vardı. Bize söz sırası ancak onun susmasıyla gelebilecekti.

Cevher Hanım böyle meclislerde kocasını idareye alışmış olmalı ki hemen onun nefes alması esnasında ağzından sözü kaptı. Ve herkese söz sırası dağıtmak için konuyu değiştirdi. Birden cümleleri kırpıp kısaltarak:

— Buralarda şimdi nasıl vakit geçiriliyor?

Karım:

— Hanımefendi, buralarda şimdi doğrusu vakit geçirilemiyor.

Cevher Hanım:

— Bendeniz de öyle anlıyorum... Gönüllerde kasvet, her tarafta bir perişanlık, bir sönüklük var.

Karım:

— Hangi köşke baksanız içinde elemler, ıstıraplar, facialar saklar gibi sessiz, üzgün duruyor...

Cevher Hanım:

— Evet öyle, görüyorum. İstanbul'un Türk mahallelerinden hangisi böyle değil ki! Eskiden bu taraflarda Fenerbahçe gezintileri, mehtaplarda Kayışdağı, Alemdağı âlemleri olurdu.

Karım:

— Artık öyle kır eğlenceleri kalmadı. Kadıköy'de tiyatrolar, sinemalar var...

Bu sorulardan Cevher Hanım'ın Allame ile her gün burun buruna bulunmaktan içinin sıkıldığı anlaşılıyordu. Kadına samimi görünmek için söze atılarak:

— Hanımefendimiz, burada aranacak şey iyi komşudur.

Cevher Hanım cazibeli bir tavırla:

— Evet, beyefendimiz, buyurduğunuz bu lüzumu ben de hissediyorum, dedi, gözlerini önüne indirdi.

Filozof böyle basit sözlere karışmak istemez gibi şimdi bizi dinliyordu.

Karım:

— İyi komşu bir saadettir. Fakat Hürrem Beyefendi Hazretleri gibi muhterem bir allameyle ev yakınlığı şüphesiz büyük bir devlettir. Biz bu devlete eriştik. Bu yönden bahtiyarlığımızın sonu yoktur...

Cevher Hanım pek gizli bir alay karıştırdığı bir hayretle karıma bakarak:

— İlmin kıymetini şimdi kimse bilmiyor. Kadınlığınızla bu takdiriniz bizim için çok kıymetlidir. Bu iltifatınızdan kocam kadar ben de mutluluk ve iftihar duydum.

Ben işi pohpohlamak için:

— Efendim, karım senelerden beri beyefendi hazretlerinin faziletlerine hayrandır. Çünkü kendisi de biraz yazar,

çizer... Şunu da büyük bir utançla itiraf edeyim ki hazretin derin makalelerinden benden ziyade o anlar.

Benim bu cahilliğimi itirafım, allameliğe kayıtsızlığım kadını memnun etti, hemen tatlı bir tebessümle:

— Kocam âlimdir, faziletlidir. Bununla iftihar ediyorum, lakin yazdığı makaleler bana hiçbir şey söylemez. Bu bakımdan doğrusu kendilerine denk bir kadın değilim.

Bu dolaylı cümlelerle ben karımdan o da kocasından his ve zevkçe uzak olduğumuzu birbirimize anlatmış olduk.

Allame, bu sözlerin tahlilinden çok başka şeylere dalmış görünüyor, faziletlerine hayran karımı arada bir derin bakışlarla süzüyordu. Sabiha da ne benim sözlerime ne de Cevher Hanım'ınkilere asla ehemmiyet vermeyerek olağanüstü bir olay karşısında şaşıran bir mektep çocuğu hayretiyle dâhiyi inceliyordu.

O esnada Muhsine Kadın belinde mavi bir peştamal, başında kalın, kirli bir örtü, adi bir tepsiyle misafirlere kahve getirdi. Kadını o halde görünce yüreğime inecekti. Çünkü bu karı evin en kaba işlerini gören yaşlı, çaçaron, terbiyesi kıt, fakat pek eski emektarlığı yüzünden kovulmayan, çekilmez bir baş belasıydı.

Gözlerini giyimi kuşamı, süsü püsü biraz rokoko olan Cevher Hanım'a dikti. Fincanları dağıtmak için tepsiyi burunlarımıza sokarcasına birer birer suratlarımıza dayıyordu. Hiçbir komedya hizmetçisi bundan daha gülünç kılıklı, bundan daha aptal tavırlı, daha alık salık ve tuhaf olamazdı. İşaret etsem ahmakça bir karşılık verecek, büsbütün rezil olacağız. Hâlâ gözleri Cevher Hanım'da, elindeki tepsiyi ne yaptığını bilmez bir patavatsızlıkla oraya buraya uzatıyor. Neredeyse kahveleri üzerimize dökecek!

Karım bitkin, baygın bana bakıyor. Ben de dudaklarımı ısırarak ona bakıyorum. Böyle sıkılacak, resmi bir misafir geldiği zaman yeni önlüklerini giyerek kahveyi ya Servinaz getirirdi, ya Nevres... Bugün neden bu âdetin aksine misafirlerin karşısına en kirli iş kıyafetiyle Muhsine Kadın çıkıyor? Bunun sebebini anlayamadık.

Neyse, kahveler içildi. Şundan bundan biraz daha konuşulduktan sonra komşuluğumuzdan, dostluğumuzdan samimi memnuniyetler beyanıyla misafirler gittiler.

XIII

Karımla yalnız kalınca sordum:

— Ee, ne fikir edindin?

— Hürrem Bey büyük adam...

— Karısı?..

— Hiçbir şekilde ona denk değil.

— Kadının nesi var?

— Daha ilk görüşümüz... Pek açılamadı ama hoppaya benziyor.

— Nereden anladın?

— Kıyafeti, tavrı, her hali söylüyor. Öyle tanınmış bir âlimin karısı böyle tiyatro aktrisi gibi giyinmez.

— Hanım, emin ol ki kadın kadını, yani siz sizi erkeklerden daha fazla kınar ve çekiştirirsiniz. Hem de daha etkili, daha derinlikli bir tenkitle... Şüphesiz ki siz birbirinizin giyinişindeki, söyleyişindeki tarz, eda ve terbiyesindeki kusurları daha iyi görürsünüz. Erkekler hiç söze karışmadan sizi birbirinize çekiştirtip karşıdan dinlemeli. Bu şekilde meydana çok hakikatler çıkar. Fakat ben Cevher Hanım'ın giyinişinde pek öyle aktris kıyafeti görmedim. O da bu zamanın kadınları gibi giyiniyor...

— Bey bir sözün öteki sözünle çelişiyor. Şimdi giyinişçe ve her şekilde kadın, kadının kusurunu erkekten iyi görür demedin mi? Bundan dolayı bu meselede benim sözümün, hükmümün seninkilerden daha muteber sayılması gerekir.

Karım, Cevher Hanım'ın tuvaletini[1] kıyafetini ta saçının kıvrımından ökçesinin ucuna kadar tenkit etti. Ben bu sözleri sükûnetle dinledikten sonra:

---

1 Tuvalet (Fr. Toilette): Giyinme, süslenme, yıkanma, tıraş olma, taranma işleri.

— Peki, dedim. Senin bu tenkitteki salahiyetini kabul ediyorum. Lakin bundan Allame'ye de bir tenkit hissesi ayırmalısın.

— Ne gibi?

— Ne gibi olacak... Âlemi irfanıyla aydınlatmaya uğraşan bu adam, o büyük bilgi ve zekâsıyla moda ve giyinme hususlarında karısına doğru yolu gösteremiyor mu?

— Bu kadar faydalı, ciddi, derin incelemelerle meşgul olan bir allame, her hafta moda leyleğinin getirdiği şeyleri kendine iş güç edinebilir mi? Bey, insaf et!

Mevzu uzadı. Ben karıma karşı Cevher Hanım'ın avukatlığını yapıyordum. O da bana karşı şiddetle Allame'yi müdafaa ediyordu. Biz böyle konuşurken karşıdan Muhsine Kadın'ı gördüm. Yine başında o kirli örtü, yine önünde o mavi peştamal ve elinde bir kovayla dolaşıyordu. Birden tepem attı. Hiddetle dedim ki:

— Anamdan büyük ama ben bu kocakarıyı döveceğim! İlk defa görüştüğümüz misafirlerin karşısına bu ölü yıkayıcı kıyafetle çıkılır mı? O ne mundar tepsiydi...

— Hakkın var Şadan! O hali görünce benim de ne kadar sinirlendiğimi anladın...

Hemen bağırdım:

— Baksana kadın, buraya gel!

Muhsine, kovayı oraya bıraktı. Hamam soğukluğunda natır[1] gezinir gibi iki yanından kollarını sallayarak terbiyesizce bir sırıtmayla, kırıta kırıta yanımıza geldi. Onun bu tavrından öfkem büsbütün parladı:

— Kadın utanmıyor musun? Bu kıyafet ve tepsiyle misafir karşısına çıkılır mı?

Muhsine'nin tebessümü birden söndü. Kırk senelik hizmetinin verdiği yetkiyle efendileriyle hukuken eşitlik iddia eden bir saygısızlık takınarak:

— Benim her günkü kıyafetim budur beyefendi! Karısı güzel bir misafir geldi diye bayramlığımı giyecek değilim ya!

---

1 Kadınlar hamamında çalışan ve müşterileri yıkayan kadın.

Karımın yanında bu kinayeli söz beni sarstı. Vücudumu hafif bir titreme aldı. Gözlerimi üzerine açtım:

— Bana iyi bak kadın! Ben bu evin beyiyim! Gerçi terbiye alacak zamanın çoktan geçmiş ama ben senin gibilerini de yola getirmeyi bilirim.

Kocakarı aynı küstahlıkla cevap verdi:

— Evin beyiyseniz, terbiye edecek adam arıyorsanız, buyurduğunuz gibi ben bir kocakarıyım. Terbiye almak zamanım çoktan geçmiştir. Fakat bu köşkte terbiye edilecek gençler var. Onlara bakınız!

Kocakarının bu ikinci kinayeden maksadı neydi acaba? Acuze, mantığına güvenerek o kadar sert ve kuvvetli söylüyordu ki beni asıl şimdi titreme aldı. Karının ağzında bomba gibi patlayacak bir kelime olduğunu hissediyordum. Ben titremeler, kızarıp bozarmalar içinde karşımdaki bu müthiş ağzı kapayacak sihirli bir söz aramaktayken karım lakırdıya karışarak:

— Muhsine Hanım, benim böyle üstü kapalı sözlerden hoşlanmadığımı bilirsin. Bu evde terbiye edilmeleri lazım gelen gençler kimlermiş?

Kocakarı:

— Kızım, Sabiha Hanım, ne olduğunu, ne bittiğini anlamadan, dinlemeden ananız yerindeki kadını tekdire kalkıyorsunuz...

Ne olmuştu acaba? Merak hafakanıyla tıkanıyordum.

Karım:

— Biz bahçeye çıkmazdan evvel bir şey yoktu. Bu kadar az bir zamanda ne oldu bitti? Söyle bakayım!

Muhsine:

— Biliyorsunuz büyük hanımefendi evde yok...

Karım:

— Biliyorum. Ee sonra?

Muhsine:

— Ah, evlere şenlik o iki kız...

Karım:

— Hangileri?

Muhsine:

— Servinaz ile Nevres...

Bu iki ismi telaffuzdan sonra kocakarı, fitneler kaynayan gözlerini kısa bir sessizlikle bana dikerek:

— Bugünlerde bu kızlara bir şeyler oldu... Bir şeyler oldu... Bir şeyler oldu...

Karım:

— Ne oldu?

Muhsine:

— Ne bileyim hanım, onlara bir azgınlık geldi. Allah sonunu hayır etsin... Her gün kedi köpek gibi hırlaşıyorlar, didişiyorlar. Ellerinden gelse birbirlerini bir yudum suda boğacaklar. Bugün saç saça baş başa bir dövüştüler ki ayırıncaya kadar başımıza hal geldi. Enseme bir yumruk yedim. Çürüdü. Şimdi boynumu bir yandan bir yana çeviremiyorum. Sonra efendicazıma, temiz kahve takımları büfede kilitli, anahtarı vermiyorlar ki çıkarayım. Ben de şuradan buradan elime kirli temiz ne geçtiyse bir kahve takımı uydurdum. Pişirdim, getirdim. Teşekkür yerine beyefendiden azar yedim.

Karım:

— Niçin dövüşüyorlar? Sebebi ne?

Muhsine:

— Sebebi... Akıl alacak şey değil ama sanırım ki bugün gelen misafir hanımı kıskandılar...

Karım:

— Muhsine Kadın, o nasıl lakırdı? Misafir hanımı kimden ve niçin kıskanıyorlar?

Muhsine:

— Bilir miyim? Yukarıdan, pencereden buraya, bahçede sizin oturduğunuz yere yumruklarını sallayarak erkekler gibi sövüyorlardı. Ben bundan kıskançlık manası çıkardım.

Karım:

— Sen bundan kıskançlık manasını nasıl çıkarıyorsun?

Muhsine:

— Misafir hanım, okumuşun karısı pek süslüydü. Boynundan inciler, mercanlar, altın köstekler, bir şeyler sarkı-

yordu... Bu kızlar da süs budalası... Hanımın bu ziynetlerini kıskanarak ne yaptıklarını bilmez bir hale geldiklerine hükmettim...

Karım:

— Ben böyle saçma lakırdı dinlemem. Komşunun süsünü kıskanıp da evde dövüş olmaz. Bunda başka bir iş var...

Muhsine:

— Bir de folluk, kuluçka, civciv meselesi var...

Hah, işte yaraya neşter vuruldu. Şimdi pis kokular ortaya saçılacak. Yüreğim ağzıma geldi. Dinliyorum.

Karım:

— Folluğun, kuluçkanın, civcivin bu işle münasebeti?..

Muhsine:

— Bilir miyim Hanım, bilir miyim?.. Bunlarda bilmece içinde bilmece... Çünkü dövüşürken birbirlerine, tövbe yarabbi tövbe, folluk bilmem nesi diyorlardı.

Karım:

— Haydi, git sen onları bana gönder. Ne olduğunu ben şimdi anlarım.

XIV

Hakikat şimdi tamir kabul etmez dehşetiyle patlayacaktı. Bu infilakı engellemek için çare düşünmeye vakit yoktu.

Doğuştan çapkınım. Bir kadınla, iki kadınla doymam... Meşrusundan gayrimeşruları daha tatlı geliyor. Fakat karımı da seviyorum. Böyle delişmen hizmetçi kızların yüzünden karımdan ayrılmak istemiyorum. Hem Sabiha'yı seveyim, hem ötekilerle eğlenmekten gönlümü men edemeyeyim... Bu nasıl iş? Kendi huyuma kendi aklım ermiyor vesselam!

Şimdi ne yapayım? Hemen oradan sıvışayım mı? Bu da olmaz. Çünkü karımın gıyabi hükmünü yersem bu yargılamanın benim için temyizi yoktur. Orada durup fırtınaya göğüs germeli, kızlar ne söylerlerse şiddetle ret ve katiyen inkâr etmeli... "İnkâr yiğidin kalesidir" derler. Tecrübe üze-

rine darbımesel söyleyen atalarımız elbette bu sözü boşuna söylememişlerdir.

Karısına karşı benimki gibi irade dışı sadakatsizliklerde itiraf soğukluk yaratır. Ebedi bir kırgınlığa sebep olur. Fakat inkârla her şey tamir edilir. Zaten bu acı hakikatin ıstırabından kurtulmak için kadının gönlü, inkârı gizli bir sevinçle kabule meyillidir.

Sözde iki kızoğlankıza sataşmış bulunuyorum ama iş başka, hakikat sonra anlaşılacak. Bilmeden büyük bir belaya sataşmışım. Birer toy bakire sandığım bu mahluklar meğer benden de ustaymışlar. Durum hepten onu öğrenecek olacakların sinirlerine, kanlarına dokunacak derecede berbat...

Muhsine Kadın, mübaşir gibi iki kızın önüne düşmüş, üçü bahçenin ta ilerisinden koptular. Kızları şimdi ne halde bulacaktım? Ne olursa olsun kararıyla gemi azıya almış olarak mı geliyorlardı? Yoksa onları kaşımla, gözümle idare etmek mümkün olabilecek miydi? Ortada gizlenmesi gereken bir hakikat vardı. Acaba onlar da bu gerekliliği benim kadar menfaatlerine uygun buluyorlar mıydı? Yoksa beni mahvetmek için aralarında ittifak mı hâsıl olmuştu? Şimdi ilk yüzleşmede işin rengi belli olacaktı.

Üçü de geldi, karşımıza sıralandılar. Muhsine'nin suratında iddianamesini ezberleyen bir savcı hazırlığı vardı. İhbarını ispat etmek için zihninden delillerini topluyor gibiydi. Kocakarılarda genç kızlara karşı kabarmaya bahane arayan sürekli bir öfke vardır.

Kızlarla bakışlarımız çarpıştı. Lakin derhal vücutlarımıza küçük birer ürperme geldi. Gözlerimizi önümüze indirdik. Uğursuz cadı, dik bakışlarıyla yüzlerimizi kargılıyor, en ufak bir kas hareketinden kendi anlayışına göre manalar çıkarmaya uğraşıyordu.

Bakışlarımızın ilk karşılaşmasında fark ettiğim ürkeklikten, kızlarda gemi azıya almak gibi korkulacak bir isyan taşkınlığı olmadığını anladım. Yüreğime biraz su serpildi. Fakat kocakarının bizi dürtüşlediği çamurun içinden nasıl çıkacaktık?

Acuzenin ayartmasıyla karımın keskinleşen zekâsı karşısında kızların kaçamak cevaplar bulabileceklerine hiç ihtimal veremiyordum. Karım sağ kaşını yukarı kaldırıp solunu aşağı indirerek öfkeli bir çehreyle sordu:

— Bugün misafire niçin kahve getirmediniz?

Kızlar susarak önlerine baktılar. Sabiha Hanım, sorusunu evvelkinden hiddetli bir sesle tekrar etti. En evvel cevap verme cesaretini Servinaz gösterdi:

— Efendim, biz Nevres'le her günün işini aramızda nöbete koymuştuk. Bugünkü misafirlere hizmet nöbeti ondaydı. Vazifesini yapmadı.

Karım:

— Kimden izin alıp da aranızda nöbet çıkarıyorsunuz? Bugün nöbet onundu ne demek? Misafir geldiği zaman ikinizin birden hizmetinize lüzum vardır. Bugün benim nöbetim değil diye çekilip de işi yalnız ötekinin üzerine bırakmak olur mu? Kendi başınıza ne icatlar çıkarıyorsunuz... Hizmetçi kısmı kendi usul uydurmaz. Evin âdeti ne ise o töreye gider. Bizde de var kabahat. Sizi kendi keyfinize bıraktık. Elbette böyle olur. Sizi daima dizginlerinizi çekerek kullanmalı.

Kızlar önlerine bakıyorlardı. Karım biraz durduktan sonra:

— Büfenin anahtarını niye sakladınız? Niçin kahve takımı çıkarmadınız?

Servinaz:

— Büfenin anahtarı bir gün onda durur, bir gün bende...

Karım:

— Bu söz benim soruma cevap mı? Kimde olursa olsun anahtarı niçin saklıyorsunuz?

Servinaz:

— Bugün anahtar Nevres'teydi, niçin vermemiş olduğunu kendisinden sorunuz.

Karım:

— Niçin vermedin Nevres?

Nevres:

— Vermedim. Çünkü efendim, büfede bazı şeyler kırılmış, benim üzerime atıyor... O mu kırdı, ben mi kırdım? Hakikat anlaşılsın. Anahtarı vereceğim ve bir daha üzerime almayacağım.

Bence kızların arasındaki bu zıtlığın sebebi kıskançlıktı. Muhsine acuzesi bu tahmininde haklıydı. Fakat onun bu hakkını teslim etmek hiç işime gelmezdi. Onlar zaten beni birbirinden şiddetle kıskanırken şimdi ortaya bir de komşu Cevher Hanım'ın çıkması ikisini de büsbütün kudurtmuştu. O süslü, güzel kadının yarı açık bir vücutla karşımda oturmasına bir türlü tahammül edemediler. Ne yapacaklarını bilmez bir hale geldiler. Birbirlerine bulaştılar. Büfenin anahtarını sakladılar. Kahve takımı vermediler. Şimdi karımın sorularına verdikleri cevapların hepsi de son anda düşünülmüş şeylerdi. Ben böyle hissediyordum.

Karım kısa bir sessizlikten sonra mahir bir sorgu hâkimi tavrıyla birdenbire sordu:

— Siz pencereden bize doğru yumruklarınızı sallayıp fena fena şeyler söylüyormuşsunuz...

Kızlar birden şaşaladılar. Bu soruya ne cevap uyduralım anlamında evvela birbirlerine baktılar. Sonra şimşek kadar hızlı birer bakış da bana fırlattılar. Ben hemen gözlerimi önüme eğdim. Çünkü sorgulamanın tehlikeli kısmına gelmiştik.

Nihayet Servinaz münasip bir yalan uydurmaktan âciz kalmayarak:

— Evet, yumruklarımızı pencereden salladık, fakat size değil...

Karım hayretle:

— Ya kime?

— Kendi talihlerimize...

— Acayip!

— Hiç acayip değil efendim... Talihimiz olsa hizmetçi olmazdık. Herkes daima talihine karşı sitem eder. Biz talihlerimize karşı yumruk salladık. Size karşı haddimiz mi?

Kızlar her soruya böyle yerli yersiz birer cevap uydurdukça kocakarı ümitsizlikle burnundan soluyordu. Karım

tepelerinden topuklarına kadar ince bir dikkatle kızları süze süze yine birdenbire sordu:

— Follukta ne yapıyordunuz?

Bu sorunun dehşeti karşısında kızlardan önce ben titreyerek içimden kendi kendime, "Hah, bu sefer yakalandık... Haydi, sizi göreyim kızlar! Buna da münasip bir cevap uydurun" dedim.

Servinaz, Nevres'e baktı. Nevres, Servinaz'a... Sonra ikisi birden gözlerini bana dikerlerken bakışlarımız çarpışmasın diye ben hemen kendiminkileri önüme indirdim. Fakat kızlara zihin açıklığı gelmesi için bütün ruhumla kalpten dua ediyordum.

Cadının yüzünde derhal zafer tebessümü belirdi. Servinaz zihnini toplamaya uğraşarak:

— Civcivlere yem vermeye gittim...

— Yalnız mı gittin?

— Evet...

Kocakarı hemen atıldı:

— Hayır, ikisi de beraberdi.

Nevres:

— Ben sonradan gittim.

Karım:

— Yem vermek için bir kişi yeterli değil mi? Sen niye gidiyorsun?

Nevres:

— Civcivleri pek severim de...

Kocakarı:

— Civcivleri o kadar çok seveydiniz üç dört tanesini öldürmezdiniz.

Servinaz:

— Biz öldürmedik. Ölmüş bulduk. Anaları üzerlerine basmış olmalı...

Kocakarı:

— Anaları üzerlerine basmakla civciv ölmez. Ben zavallıcıkları gördüm. Yamyassı olmuşlardı.

Nevres:

— Allah kuru iftiradan saklasın! Biz civcivleri niye öldürelim?

Kocakarı:

— Mahsus öldürmediniz. Orada tepiştiniz. Ne yaptığınızı bilmez bir hale geldiniz. Hayvancıkları çiğnediniz!

Servinaz:

— Allah Allah, niye tepişelim?

Kocakarı:

— Ne bileyim ben? (Gözlerini bana dikerek) Beyefendi siz de bu sorgulamaya karışıp da iki soru sorsanıza... İşi hep hanımın üzerine bırakıyorsunuz. Demin, "Ben bu evin beyiyim. Terbiyesizleri yola getirmeyi bilirim" diyordunuz. Siz yalnız kocakarılara çıkışıp da gençleri tekdire kıyamayan beylerden misiniz?

Birdenbire sinirlerim kopacak gibi gerildi. Hemen iskemleyi kavradım. Acuzenin kafasına kaldırarak:

— Sen haddini aşıyorsun, terbiyesiz bunak! Defol karşımdan! Şimdi bir tarafını kırarım alimallah!

Gözlerimin dönüklüğünden, sesimin gürleyişinden öfkemin dehşetini anlayarak kocakarı fena halde ürktü. Homur homur anlaşılmaz hezeyanlar ederek kaçtı.

Sonra kızlara dönerek:

— Hadi, gidiniz, dedim.

Onlar da çekildikten sonra karıma hitaben:

— Bir incir çekirdeği doldurmaz bir şeyi uzattıkça uzattın... Sorgu hâkimliğine bu kadar hevesli olduğunu bilmiyordum.

— Eve ilk defa gelen sıkılınacak bir misafir olduğunda büfenin anahtarını saklayıp da kahve takımı çıkarmazlarsa buna incir çekirdeği doldurmaz bir mesele mi diyeceğiz?

— Sen işi dallandırdın, budaklandırdın. İçinden çıkılmaz bir hale getirdin. Evet, büfenin anahtarını lüzumlu bir zamanda saklamak büyük bir kabahattir. Fakat meselenin işte yalnız o kısmını soruştur! Folluğu, civcivi, yumurtayı, kuluçkayı işe karıştırmanın ne manası var?

— Bu meselede tuhaf bir esrar var. Anlamıyor musunuz? O folluk, kuluçka, civciv hep birbirine girift birer muamma... Biri ikisi anlaşıldıktan sonra ötekiler çözülecek...

— Saçma canım, saçma... Servinaz'la Nevres follukta dövüşmüşler. Birkaç piliç ezmişler... Bu karmakarışık sözlerin arasından seçilen hakikat işte bundan ibaret.

— Niçin dövüşmüşler?

— İki deli kız niçin dövüşür? Kim bilir ne münasebetsiz bir şey içindir.

— Münasebetli münasebetsiz, işte ben bu sebebi anlamalıyım. Çünkü bu evin hanımıyım. Zaman acayip, akla hayale gelmedik şeyler olabilir... Dikkat etmedin mi? Kocakarı ağzında bir şey çiğneyip duruyordu.

— Allah belasını versin! O acuzenin adını anma, ifrit kesiliyorum... O dedikodu kumkuması... Uydurur, uydurur söyler. Eğer onun ağzına bakıp da ev hanımlığı edeceksen vay senin haline! Vay benim halime! Vay bu evin haline!

XV

Bu defalık tehlikeyi atlattık ama mesele pamuk ipliğiyle bağlandı. Bugün, yarın ve belki de birkaç saat sonra patırtı kopma ihtimali vardı. Ben o kocakarının ağzını nasıl tutabilecektim? O iki farfara deli kızı nasıl akıllandıracaktım?

Birkaç gün geçti. Mesele kendi kendine yatıştı. Karımla aramızda buna dair hiçbir söz olmuyor, kocakarı artık karşıma çıkmaya cesaret edemiyordu. İskemleyi kafasına kaldırıp da gözlerimi üzerine açarak haykırışımdan fena halde ürkmüştü.

Yalnız bir rahatsızlığım vardı. Servinaz ile Nevres kapı aralarında sık sık okşanmak istiyorlardı. Koridorun loşluğu içinden geçerken bazen boş odanın kapı aralığından yalvaran, titrek bir ses işitiyordum:

— Beyefendi, Allah aşkına bir dakikacık buraya gel...

Gidip bakıyordum. Nevres, gözyaşları serpen boğuk hıçkırıklar içinde:

— Beyefendiciğim artık sen beni sevmiyor musun?

Hemen kısa kesmek için:

— Sevmez olur muyum hiç!

— Yemin et!

— Vallahi...

Damlalar şelale şiddetini alarak:

— Ben o Servinaz uğursuzunu çok kıskanıyorum. Onu sevmediğine beni inandır.

— Canım aynaya baksana... Sen dururken Servinaz sevilir mi?

Bazen birkaç seri öpücükle kıza emniyet vermeye uğraşırım. Bazen de ileriden duyulan ayak sesleri beni bu sorgu işkencesinden kurtarır. O bir tarafa kaçar, ben bir tarafa... Bazı günler de bodrum kapısından bahçeye çıkacağım esnada, gece ile gündüz arasındaki esrarlı gölgeler içinden çekingen, ketum bir ses:

— Hişt, hişt! Beyefendi rica ederim bir parça durunuz...

Döner bakarım. Bu defa Servinaz. Yavaşça sorarım:

— Ne var kızım?

— Yeni civcivler çıktı, bakmaz mısınız?

— Sırası mı ya?

— Muhsine Kadın bugün Kadıköy'e indi. Büyükhanım rahatsız, yerinden kımıldamıyor. Küçükhanım derin okumalarla meşgul... Nevres ta çatı arasında ütü yapıyor.

— Servinaz, tehlikeli kızım, tehlikeli...

— Eskiden bana sarılmak istediğin zamanlar ben, "Bırak tehlikeli" diye çırpınırdım da sen hiç korkmaz, aldırmazdın. Şimdi beni sevmediğin için böyle söylüyorsun...

Küçük küçük ahlar, oflar, ağlamalar... İşte derde çatmak buna derler. Etraftan bir pıtırtı duyulursa kurtulurum. Duyulmazsa kızın bir yanağına bir cimdik, öbürüne birkaç öpücük kondurarak kollarımı da beline bir iki kere bağlayıp çözdükten sonra hemen kaçarım. Bu kısa ve yalancıktan sevme, sevgilimi memnun etmek şöyle dursun, büsbütün ateşlendirir. Arkamdan şu serzenişleri duyarak sıvışırım:

— Sen benim üstüme Nevres'i seveli böyle oldun... Fakat dur sen! Ben her şeyi göze alacağım...

İlk ateşli sarılmalardan sonra böyle sevgi anlarında erkeğin kolları gevşer, nefeslerinin eski harareti azalırsa kadının düşkünlüğü artar. Çok sevilmek için az sevmelidir. Veya hiç... Fakat ben bu kızların bana olan muhabbetlerini artırmak için böyle yapmıyordum. Tehlikeyi atlatmak için birkaç zaman pek uslu durmak lazımdı. Benim bu ihtiyatlılığım kızları büsbütün azdırıyordu. Lahavle...

Bu kızlara karşı ateşimi küllendiren bir sebep daha vardı. Şimdi gönlümde Cevher Hanım'ın hayali pırıl pırıl ateş alarak adeta donanma[1] yapıyordu. Bu şehrâyin, hizmetçi kızların aşklarını gölgeledi.

Âlimin karısından pek ümitli ve aramızda gül pembesi bir aşk macerası açılacağından adeta emin gibiyim. Onun gözleri bana pek çok şey vaat etmiş, benimkiler ona şiddetli tutkunluğumu anlatmak istemişti. Birinci karşılaşmada iş böyle başladı. İkincide daha açılacak, üçüncüde aşkımız kanatlanacaktı...

Fakat bu sıralar bu derecesine pek ihtimal vermediğim Servinaz ile Nevres'in tehlikeli sırnaşıklıkları bu yeni aşkımda hesabımı çok bozuyordu. Özellikle bir husus oldukça merakımı çekmeye başladı. Ben bu iki kızı da erkeği pek yadırgamaz bir halde buldum. İkisi de sevdaya pek alışkındı. Acaba bu alışkınlık neden? Benden evvel bunlara aşk idmanı yaptıran bir veya birkaç erkek mi var?

Bu mühim meselenin araştırması benim için elzemdi. Ben kendimi kurnaz bir ayartıcı sanırken onlar beni iğfal etmiş olmasınlar? Maceranın ucu o kadar pürüzlü ve dehşetli ihtimallere yol açacak bir nezaketteydi ki... Derin derin düşünmek lazım geliyordu. Hakikati nasıl anlayayım?

Her şeyde duruma göre davranılır. Bizim durumumuz neydi? Ben bu iki kızı da sineye çekmiştim. Şimdi onlar birbir-

---

1 Bayram ve özel günlerin gecelerinde yapılan ışıklı, bayraklı ve havai fişekli gösteri, şehrâyin.

lerini kıskanıyorlardı. Aralarındaki bu kıskançlık nefretinden istifade edebilirdim. Servinaz'ı Nevres'in aleyhinde ve keza Nevres'i Servinaz'ın aleyhinde deşerek, bunların varsa kirli sırlarını gıyaben birbirleri hakkında söyletmek mümkündü.

Şimdi ben bu plana göre hareket etmek için fırsat bekliyordum. Bir gün kaynanam ve karım, Nevres'i de yanlarına alarak sokağa çıktılar. Muhsine cadısı da yellerini okutmak için, haber almış olduğu bilmem neredeki keskin nefesli hocaya gitmişti. Halis'le Ziba da zaten evde durmazlardı. Evde birkaç kişi daha vardı ama biz onlara hiçbir şey sezdirmeden köşkün kuytu yerlerinde karambol yapabilirdik.

Zaten köşk böyle tenhalaşınca Servinaz'ın beni folluğa yahut daha münasip bir tarafa davet edeceğini biliyordum. Ben bu davete çanak açmak için aşk perimizin hoşlandığı izbe yerlerde dolaşmaya başladım. Tam kömürlük hizalarında arkamdan, "Hişt hişt, Beyefendi!" nidaları koptu. Bulunduğumuz yer, sevdamızın gizini örtecek bir akşam karanlığına gömülüydü. Hem de kömürlüğün muhtelif yönlere açılan iki kapısı vardı. Kapının birinden tesadüfen bir tehlikeye uğrarsak diğerinden kaçabilirdik. Durdum. Derhal boynuma bir çift hararetli kol dolandı. Yanağıma sıcak, sulu bir ağız yapıştı. Bu ateşe, bu aceleye şaşırarak:

— Fakat burada nasıl olur? dedim.

Beni şiddetle çekerek:

— Kömürlüğe girelim, dedi.

— Girelim ama pek uzun boylu durmaya gelmez...

— Ah Beyefendi ah, daha ilk sarılışta ayrılmayı düşünüyorsunuz. Sizi o kadar çok seviyorum, o kadar çok seviyorum ki hemen şimdi gelip kollarımın arasından kapıverecekler sanıyorum.

Ağzından birkaç sır kapabilmek için bugün Servinaz'ı iyice sevdaya doyurmak lazımdı. Kömürlüğün karanlığına daldık. Sevgilimi kollarımın arasında kemiklerini çatırdatıncaya kadar sıktım. Of demiyordu.

Ufak bir pıtırtı duyar duymaz hemen çözülüp fare gibi birer köşeye siniyorduk. Ne kadar sarıldık, çözüldük, söyle-

sem idmanıma şaşarsınız. Nazar değmesinden de korkarım. Bu kadar gayretime karşılık kıza bir türlü "Oh, yarabbi şükür!" dedirtemiyordum. Aşüfteyi sevdaya doyurmak mümkün değildi. O her kucaklama esnasında, "Altı ay geceli gündüzlü bu kömürlükte otursam bıkmam. Ah, bu fırsat kırk yılda bir düşmez," diyordu....

Kömürlüğün tozları içindeki kalışımızın süresini Servinaz'ın isteğine bırakırsam her türlü tehlikeye rağmen akşamlayacağımızı anladım. İşe bir yekûn çekip[1] asıl maksada girişmek lazımdı. Servinaz'ı sinirlendirip ötekinin aleyhine boşandırmak için onun yanında Nevres'in ismini anmak yeterlidir. Hemen dedim ki:

— Ömrümde bugünkü kadar zevk aldığımı hiç bilmiyorum.

Servinaz göğsümün üzerine yatarak:

— Ya ben... Ya ben, Beyefendi...

— Nevres'in kulakları çınlasın...

Zevkin doruklarındayken bu isim onun sinirlerini birdenbire şiddetle burktu. Bulunduğu yerin tehlikesini unutarak ufak bir haykırmayla:

— O maymunun adını ağzınıza almanızı bile kıskanıyorum...

Tekrar başını göğsüme koydu. Sanki beni ona vermemek için boynuma sıkı sıkıya sarıldı. İnliyor, ağlıyordu. İşin kıvama geldiğini anlayarak:

— Nevres'in aleyhinde çok dedikodu işittim. İnanıp inanmamakta kararsız kaldım...

Servinaz hemen davranarak:

— İnanınız Beyefendi, inanınız... O kızdan her kötülük beklenir. Onun bokluklarını en iyi ben bilirim. Sizden ne gizleyeceğim... Ben kendimi size teslim ettikten sonra onun sırrını mı saklayacağım... Benim söyleyeceklerimi hiç kimseden duyamazsınız. Çünkü bu sırlar, köşkte birkaç kişi arasında gömülüdür.

---

1 Son vermek.

— Söyle bakayım, benim duyduklarım seninkilere uyacak mı?

— Hanımefendi Nevres'i kaç defa oğlu Halis Bey'in koynundan çıkardı.

Oh, yüreğim birden serinledi. Bu mühim sırrı bilmek benim için önemliydi. Çünkü başıma açılması muhtemel bir kızlık bozma davasına karşı şimdi bu yasak yola ilk benim sapmamış olduğumu ispat kolaylaşıyordu. Kızı daha fazla söyletmek için ben bu ifşaya hiç şaşırmış gibi görünmeyerek:

— Bunu ben de duydum...

— Ya Büyük Beyefendi'yle olan rezaleti?

— Bak onu bilmiyorum...

— Onu bir ben bilirim, bir Nevres, bir de Büyük Efendi'nin kendisi... İşte bir de şimdi siz duyacaksınız...

— Ne olmuş?

— Ne olacak! Oğlunun koynundan çıkıyor babasının kolları arasına giriyor. Güya Hanımefendi evlatlık yetiştiriyor. Bir kere düşününüz rezaleti... Nevres, Hanımefendi'nin evvela gelini oluyor, sonra ortağı... Beyefendi de hem onun kayınpederi oluyor hem âşığı...

— Canım Büyük Bey ferah ferah onun dedesi yerinde...

— Ahlaksız ihtiyar! Bana da kaç defa el uzattı. Tenezzül eder miyim hiç. O yaştan sonra Nevres'e denk görünmek için saçını sakalını boyadı.

— Nevres'in midesi nasıl kabul ediyor?

— Doğrusunu söylemek gerekirse Nevres bu ihtiyarı uzun müddet reddetti. Onunla çok becelleşti.[1] Önceleri gelip benimle dertleşirdi. Nevres onu horlamak için, "Ak sakalından sen utanmıyorsun ama ben utanıyorum" demiş. Bu söz üzerine ertesi günü sakal ocak kurumu gibi karardı.

— Tüylerini karartmakla ihtiyara güç kuvvet gelir mi?

— Nevres de öyle söylüyor. "Zavallı adam kendini erkek sanıyor" diyor.

— Hâlâ Nevres hem oğluyla hem babasıyla?..

---

1 Cebelleşmek.

— Hayır, Halis Bey'le bozuştular. Şimdi Küçük Bey dışarıda galiba başka bir kız seviyor.

— Babasıyla?..

— Kız artık babasına da yüz vermiyor. İhtiyarın aklı başında yok... Paralar, elmaslar vaat edip duruyor...

— Büyük Hanım işi duyarsa?

— Duysun... Büyük Efendi, Nevres'i nikâhla almak sevdasında.

— Büyük Hanım bu izdivaca razı olur mu?

— Olsun olmasın... Erkeğin gönlü bir kere sevip de kızarsa dağları devirir.

— Şimdi kayınpederim Allah'ın emriyle Nevres'i alırsa bu kız benim nem olacak?

— Sizin neniz olursa olsun, o bir şey değil... Halis Bey'in üvey anası olacak.

— Gizli fakat büyük rezalet...

— Nevres, beylerin büyüğünden küçüğünden öç almak için onların üzerine sizi sevdi. Halis Bey'in artık ona ehemmiyet vermeyerek dışarıdan başka bir kız sevmiş olmasına çok üzgündür, bilirim.

— Bu söylediğin şeyler zihnimi karıştırdı. Nevres maazallah gebe kalmış olsa, çocuğun Büyük Bey'den mi, Küçük'ten mi, yani babasından mı oğlundan mı olduğu nasıl belli olacak?

Servinaz gülerek:

— Bu işe sizin de katkınız var. Kendinize niçin hisse ayırmıyorsunuz?

Evet, kız haklı söylüyordu. Cevap bulamadım. Önüme baktım.

Bir müddet sustuk. Bu hamilelik ihtimali dehşetinden dolayı ben artık Servinaz'a el vurmaya korkarak derin derin düşünüyordum. Kız endişemi anladı. Boynuma atıldı. İttim. Bana tekrar cesaret vermek için en inandırıcı sesiyle dedi ki:

— Korkmayınız... Korkmayınız... Nevres'le ben artık böyle bir kazaya uğramayız. Bunun ihtimali yoktur.

— Neden?

— Çünkü... dedi.

Servinaz bu hususta birtakım bilimsel korunma usulleri saydı döktü. Hayretten parmaklarım ağzımda kaldı. Çünkü kızı bu alanda diplomalı bir ebe kadar malumat sahibi buldum. Özellikle Servinaz'ın şu, "Korkmayınız... Korkmayınız... Nevres'le ben artık böyle bir kazaya uğramayız. Bunun ihtimali yoktur" sözü beynimin içinde bir kasırga gibi dönüyordu. "Artık böyle bir kazaya uğramayız" ne demekti? Evvelce uğramışlar mıydı ki kız böyle söylüyordu?

Ben kendimi çok kurnaz ve ekstra bir çapkın sanıyordum. Lakin böyle bir kazadan korunmak için kızın bana verdiği bilimsel dersi bir mektep çocuğu saflığı ve cehaletiyle dinledim. Toy kızcağızlar sandığım bu iki mahluk, bu konunun bazı kıvrıntı yerlerinde beni fersah fersah geçmişlerdi.

Ahlaksızlıkta, sakalı boyalı kayınpederimle genç kayınbiraderim ve kendi aramda bir mukayese yaptım. Kendimi masum, edepli ve utangaç buldum. Karım o bilimsel, ilmi teorileriyle bu fışkılığın içinde nasıl yetişmişti? O, evde olup biten bu rezaletlerden büsbütün habersiz miydi? Burnunun önünde dönen bu ahlaksızlıklara mani olamayan kültüründen, kendine ve insanlığa ne fayda umulurdu? Yoksa ilimle ahlak başka başka şeyler miydi? Eğer Sabiha hakikaten masumsa öyle bir babadan, kardeşten sonra benim gibi bir kocaya düşmesi biçare için ne büyük felaketti.

Ben de işi çok büyütüyorum galiba. Sakalını boyayan, genç hizmetçiyi okşayan her ihtiyara ahlaksız diyebilecek miyiz? Evdeki güzel beslemeye sarılması Halis Didar Bey için affolunmaz bir cinayet sayılacak mı? Bu maceralar hemen her evde olağan şeylerdir. Ahlakın sınırları kesin kurallarla belirlenmemiş... Çok defa onlara herkes kendi keyfine göre mana veriyor. Herkes kendi vicdanına göre büyük bir cani değildir. Fakat evdeki hizmetçi kıza baba, oğul, damat; üç erkek birden hücum ederse, bu ortaklıktan ne çirkin, ne vahim neticeler doğabilir...

XVI

Kömürlükten yalnız yüzümüzü gözümüzü değil, ahlakımızı da eskisinden daha ziyade kirleterek çıktık. Aşkımın ciddiyetini temin ederek Servinaz'dan pek dostane ayrıldım. Çünkü daha ondan öğreneceğim şeyler çoktu. Bu kız bütün günahları Nevres'in sırtına yığarak kendini bana bir melek gibi satmak istiyordu ama ben bu iki kızın da iffet kalelerini fethedilmiş buldum. Servinaz, Nevres'ten iffetli olamazdı. O, hamilelikten korunma usullerini kimden ve ne lüzum üzerine öğrenmişti? Bunları nasılsa ağzından kaçırdı. Bu kızın bana verdiği malumat herhalde eksikti. Öte tarafını Nevres'ten tamamlayabilirdim.

Yine zamanını gözledim. Fırsat düştü. Bu sefer Nevres'le tavan arasına çıktık. Tuhaf tecelli, ya temelde, ya çatıda mesele hallediyorduk.

Bu kızda da aynı arzu, aynı coşkunluk, aynı sitemler... Bu da gönlünü ferahlatacak kadar sevilmediğinden şikâyetçi. Servinaz'ı çılgın bir şiddetle kıskanıyordu. Buna da ötekine söylediklerimin aynını fakat isim değiştirerek söylemekle aşkımı ispat edecek, ateşlerimi saçacaktım. Bu fiili ispatlamalar, bu saçılışlar bana pahalıya mal oluyor, dizlerimde derman kalmıyordu. Ama neler öğreniyordum neler...

Bu da erkeğin göğsüne başını koyup kalbini dinlemeye alışkın kadınlar gibi sineme yattı. Kıskançlıkla çırpınan ruhunun ıstıraplarıyla:

— Ah Beyefendi ah, sizi çok seviyorum. Fakat bir halinizle yüreğime kızgın şişler saplıyorsunuz...

— Hangi halimle?

— Bu Servinaz gibi adi, kirli ve ahlaksız bir hizmetçiye nasıl tenezzül ettiniz. Ve belki de hâlâ ediyorsunuz...

— Söyleme Nevresciğim, söyleme... Hislerimin düşkün bir zamanında bir şey oldu. Bin kere pişmanım ama olanı olmamış hale döndürmek mümkün mü?

— Pekâlâ mümkündür.

— Nasıl?..

— Bundan sonra asla yüz vermezsiniz vesselam!

— Sonra ikimizi de ele verir...

— Ne haddine...

— Bundan nasıl emin olabiliyorsun?

— O benim bir sırrımı biliyorsa, ben onun dört cinayetini biliyorum...

— Cinayetini mi?

— Evet...

— Beni korkutuyorsun...

— Korkmayınız... Çocuk düşürmenin cezası, Ceza Kanunu'nun hangi maddesinde açıkça belirtilmiştir?

— İşte her çapkın için ezberlenmesi elzem olan bir madde, fakat maalesef ben bilmiyorum.

— Bunu bilmelisiniz. Çünkü size çok lazım olacak...

Beynimin içine kızgın bir mil saplanır gibi oldu. Kızı kucağımdan iterek sordum:

— Neden?..

— Çünkü Servinaz'ın bir sözü aklıma geldi de...

— Ne demişti?

— Bir daha gebe kalırsam düşürmeyeceğim, hangi erkeği gönlüm severse, babası işte odur diye üzerine atacağım, dediydi.

— Öyle boş lakırdı olur mu? Kanun böyle bir konuda bir kadının kuru iddiası üzerine hüküm vermez. İspat ister...

— Servinaz onu da biliyor. Erkeğin vücudunun bazı mahrem kısımlarına dikkat etmek lazım gelirmiş...

— Bunları nereden öğreniyorsunuz? Yanlış, saçma şeyler... Fakat şimdi sen bana anlat, Servinaz kimden gebe kaldı? Ve nasıl düşürdü? Aksine o, bana böyle bir kazadan korunmak için tıbbi usuller bildiğini söyledi.

— Doğrudur, bilir...

— Bildiği halde nasıl oluyor da gebe kalıyor?

— Hepsini anlatacağım...

— Çocuk kimden? Evvela onu söyle...

— Benim hissettiğime göre Kerim'den... Fakat kim bilir belki Büyük Bey'den, belki küçüğünden.

— Kerim kim?

— İzin verilmiş bir uşak... Fakat Servinaz hamilelikten kurtulmak için bunu büsbütün başkasının üzerine attı. Bu şekilde çocuğu düşürmeyi becerdi.

— Bunların hepsi muamma gibi sözler... Anlat, anlat merakta kaldım.

— Servinaz neredense işte gebe kalmış. Kâh Kerim'den dedi, kâh Bey'den dedi. Günahı üstünde kalsın. Kimden olduğunu bir kendi bilir, bir de Hak Teâlâ Hazretleri. Fena halde telaşa düştü. Düşürmesini bilmiyor. Ebeye müracaat etmeye korkuyor... Bir gün Servinaz sevinçle bana geldi. Gülerek dedi ki, "Ben çocuğu düşürmenin kolayını buldum. Yakında düşüreceğim." Ben de, "Aman bana da öğret! Nasıl düşüreceksen göreyim... İnsanlık hali bu... Allah muhtaç etmesin, her şeyi evvelden öğrenmiş olmak iyidir" dedim. "Görürsün, görürsün, ama bana yardım etmelisin" dedi. "Ederim" dedim. Sonra Servinaz çocuk düşürmekten hasta yattı. Biz herkese kanlı basurdan mustarip olduğunu söyledik. Hanımefendi bile hâlâ öyle zanneder. Zavallı kadın...

— Peki, ne ilacı yaptı?

— Anlatacağım...

— Meraklı hikâye...

— Ah o kızın ettikleri... Biraz alık salık görünüyor ama onunla şeytan bile başa çıkamaz.

— İlacı ebe kadından mı öğrenmiş?

— Hayır, hayır. Dinleyiniz. Bakınız yaptığı şey kimin aklına gelir...

— Hey gidi toy kızlar hey! Sizin yanınızda ben mektep çocuğu gibi kalıyorum. Çünkü çocuk düşürmenin ne ilacını biliyorum ne de Ceza Kanunu'ndaki maddesini... Ve ne de şimdiye kadar bunları öğrenmek lüzumunu düşündüm.

— Tesadüf Servinaz'a yardım etti. Tesadüften istifade etmesini bilmek hünerdir değil mi?.. Bakınız nasıl oldu: Büyük Bey'le Büyükhanım ikisi birden tuhaf bir hastalığa tutuldular. Oraları buraları şişiyor, çok ağrı çekiyorlardı. Bir-

kaç doktor gelip gidiyor, vücutlarına şişeler, lapalar,[1] yakılar yapıştırılıyordu. Bu tedaviyi tıbbi bir şekilde yapmak için burada geceleri eczacı çırağı mı, doktor yamağı mı, güzel bir delikanlı kalıyordu. Servinaz'la ikisi küçük kilerde ispirto ocağında ecza kaynatıyorlar, ilaç ısıtıyorlardı. Bu delikanlı ceketinin yan cebinde, zarif bir şişe içinde gayet güzel kokulu bir içki taşır ve iş arasında bazen bundan bir kadehe boşaltarak birkaç yudum içermiş. Servinaz'a da ikram etmiş. O da hiç zorlanmadan hemen içmiş. Kızın hoşuna gitmiş. "Nasıl olduğunu bilmiyorum. İkinci kadehten sonra kendimi güzel eczacının kolları arasında buldum" diyor. Gece yarısı, herkes uykuda... Kilerin kapısı örtülü... Pırlanta gibi genç... Talihin bu kadar müstesna fırsatları her zaman böyle bir araya gelir mi? Artık böyle bir gecenin âşıkane niyazına naz olur mu? Servinaz'la delikanlı giderler hastaların sızılarına lapa vururlar, dönerler kendi sinelerine de yakı açarlar. Kilerde eczalarla beraber ikisi de birbirine kaynarlarmış.

— Oh, Allah, Efendi'ye de Hanım'a da şifalar versin... Öyle tatlı anlatıyorsun ki ağzım sulandı... dedim. Nevres'in gerdanına yapıştım. Bir ufak vantuz da biz çektik. Sonra toy anlatıcım hikâyesine şöyle devam etti:

— Bilmem kaç günde bizim Büyük Bey'le Hanımefendi rahatsızlıklarından kurtulup iyileştiler fakat bu müddet zarfında Servinaz ile eczacı çırağı aşk derdiyle bir hastalığa tutulmuşlar...

— Ötekiler kurtulmuş, berikiler tutulmuş...

— Fakat artık kapısı örtülü özel kilerde ecza kaynatmak, birbirinin ağzına içki akıtmak gibi mesut sevişme fırsatlarını nereden bulacaklar? Hâsılı, o güzel kokulu içki ile genç eczacının tadı Servinaz'ın damağında kalmış. Onunla görüşmezden evvel kazanmış olduğu yükü bu delikanlıya mal etmek için Servinaz bir tedbir düşünmüş. Eczacı çırağı mıdır, hekim yamağı mıdır, işte o genç elbette bunun bir çaresini bulur

1 Keten tohumu vb. bitkiler kaynatılarak elde edilen lapanın bir beze sürülerek vücudun ağrıyan yerlerine sarıldığı bir tür ilaç.

demiş. Bir gün başını örtmüş, doğru eczaneye gitmiş. Çocuğu dışarı çağırmış. İki, üç sokak yürüyüp tenha bir köşeye saptıktan sonra, "Ah cicim, seninle görüştüğüm gecelerden sonra ben böyle böyleyim. Aman karnımdan bu yükün define etkili bir ilaç" demiş. Böyle kanunun tasvibi haricinde sırf iki kalbin sevdasından doğan bir çocuğa ana olmak bir felaketse, baba olmak da saadet sayılmaz ya... Delikanlı fesi arkaya itmiş, alnını kaşıyarak düşünmüş. "Merak etme yüklettiğimi boşaltmak boynumun borcudur" demiş. Doğrusu insaniyetli çocukmuş.

— Gerçekten de...

— Fakat zeki değilmiş...

— Neden?

— Yükletenin kendisi olmadığından şüphe bile etmemiş.

— Böyle şeyde insanlık para etmez. Şüpheye de lüzum yok. İnkâr edivermelidir vesselam!

Nevres, güvercingöğsü[1] kumlu gözlerini derin bir bakışla bana dikerek:

— Sizin kanununuz böyle midir?

— Böyledir...

— Vicdanınız size o çocuğun babası olduğunuzu söylerse...

— Böyle bir meselede vicdanım bana hiçbir şey söyleyemez.

— Neden?

— Büyük Bey, Küçük Bey, Kerim Ağa, eczacı çırağı... Böyle gurema taksimiyle[2] baba oluş hoşuma gitmez...

— Sevmeyi eğlence eden erkek böyle bir kaza olduğunda kadını kurtarmayı düşünmelidir.

— Ah kızım ah, siz ne kadar çok biliyorsunuz.

— Zaman öğretiyor...

— Kabahati zamana bulmak şimdi moda oldu...

— Aa... Beyefendi, biz kendimizi henüz anlar anlamaz, küçük, hatta masum birer kızken büyük bey okşar, küçük

---

1 Yeşil ile mavi arasında böcekkabuğuna benzer dalgalı ve değişken renk.

2 Ölen bir kimsenin terekesi borçlarını karşılamadığında mal veya mal bedelinin alacaklılar arasında taksim edilmesi.

bey sever, damat bey sataşır. Sonra da bizden ne yüzle ahlak istersiniz?

— Vallahi bu mantıklarının karşısında mahcup oluyorum.

— Estağfurullah! Bizim aklımız neye erer ki...

— Ee, sonra ne olmuş?

— Eczacı çırağı yükü boşalttıktan başka, böyle bir kazaya bir daha mahal vermeyecek tıbbi usulleri de Servinaz'a öğretmiş...

— Allah razı olsun, büyük sevap işlemiş. Bu korunma usulünü Servinaz'dan sen de öğrendin ya?..

— Bir parça...

— Böyle şeyin bir parçası olmaz. Ya bunu insan tamamıyla öğrenir yahut hiçbir şey öğrenmiş sayılmaz.

Nevres, hiçbir erkeği şimdi beni sevdiği kadar şiddetle sevmediğini, Servinaz'ı bütün yüreğinin nefretiyle kıskandığını tekrarladı durdu. Hayati komedyamızın tavan arası perdesi de böyle indi.

XVII

Zaten bu ailenin ahlakı pek bozuk düzen gidiyormuş. Şimdi içlerine ben de karıştım. Rabbim hayırlar vere!

İnsan insanın şeytanıymış derler. Bu bir hakikat... Daima insan insanı azdırır. Islaha pek az meyli olan insan azmaya o kadar müsaittir ki bunun önüne ne kitap, ne ceza kanunu hiçbir şey geçemiyor.

Evliyalığa ermek isteyenler bile dağ başlarına çekiliyorlar, dergâhları, tapınakları şehirlerden uzaklarda bina ediyorlar. Ermeye kendilerinde istidat görenler bile kalabalığın fena tesirlerinden korkuyorlar. Çünkü riyazetle,[1] nefsini sefahat ve günahlardan temizleyerek hakkı kendinde bulmaya uğraşmakla erilir. Riyazet midede, şehvette, dilde olur. Ah ben

---

1 Nefsi terbiye etmek ve ahlakı güzelleştirmek için çokça ibadet edip bedensel ihtiyaçlardan kendini çekerek kanaatkâr yaşamak. Perhizkâr yaşamak.

bunları amcam Hacı Münir Efendi'den kaç defa dinledim. Mideni güç veren gıdalarla doldurursan damarların kuvvetle şişer, seni günaha sokar. Her gördüğün kadına azgın bakışlarla bakarsın. Fenalık fenalığı takip eder.

Şehirde gel de kendini tut bakalım. Her ne kadar mide perhizine karar vermiş olsan da bir lokantanın camekânı önünden geçerken yeşil salata yapraklarıyla, kırmızıturplarla, pancarlarla, hazırlop yumurtalarla süslenmiş koca bir tabak mayonezli levrek görürsün. Paran varsa yersin. Kuvvetin artar. Damarların şaha kalkar. Bir güzel kadına tesadüf edince nefsini zapt edemezsin. Eğer kesenin gücü buna da yeterse mayonezden yediğin gibi bundan da tatmak isteyerek peşine düşersin... Sonra kıraathaneye girer, eline bir gazete alırsın. Pek iyi, iç yüzünü pek yakından bildiğin bir meseleden bahsediliyor. Hakikat o kadar tahrif edilmiş ki her satırı okurken spazmlara tutulursun. Yine okurlara tuzlanmış, baharatlanmış, limonlanmış kol gibi dolmalar yutturuluyor. İçinden, "Hey Türk Milleti! Bu baharatlı yalanları faydalı bir yemek sanmak gafletinden uyanmayacak mısın? Bunun mideni, kanını bozan bir zehir olduğunu hâlâ anlamayacak mısın?" paylamalarıyla kendi kendini yerken akıllı, fikirli, hamiyetli sandığın birtakım kimselerin bu pespaye fikirleri müdafaa ettiklerini görünce beynin döner. Artık dilini tutamazsın...

Şehir içinde değil evliyalığa ermek, maazallah veliler zındıklaşır. Onlar bile muhitin etkisinden korkarak kaçıyorlar. Dağlarda mekân tutuyorlar.

İyiliği eğlence şekline koyacak kadar ilerleyemeyen muhitlerde can sıkıntısını def etmek için fenalık yapıldığının farkına vardım. İşte ben de iç sıkıntısından ahlaksızlığa meylediyordum. Daha böyle benim gibi ister istemez bilfiil bozulan gençler çoktur. Küçük bir irşatla[1] belki biraz yola geliriz. Fakat bu ulu mürşidi nerede bulalım. En büyük beyin sandıklarımızın ne olduklarını, ne yaptıklarını karıştırırsak altından çapanoğlu çıkıyor. Muhit o kadar bozuk...

---

1 Doğru yolu gösterme.

Dünya savaşı bitti, zihniyeti kaldı. Aşkta, maişette[1], hukukta her şeyde açlık, çapulculuk ve vurgunculuk... Her ne pahasına olursa olsun karın doyurmak... Sonra şehvet, sonra dedikodu... Bugünün hayatı o kadar ezici, kavurucu ki bu bunaltıcı yaşayıştan kendimi ancak küçük sevdaların ruhuma verdikleri heyecanlarla bir parça avutabiliyorum. Fenalığı bilerek yapıyorum. Yapmamaya gücüm yetmiyor. Bunu bir mazeret olarak kimse kabul etmez, biliyorum.

Ben şimdi heyecanın âlâsını buldum. Servinaz ile Nevres'in beni sevmekteki rekabetleri, cinnetleri... Fakat ikisi de ne malmışlar, ne mal... Onlar mı benim için bir tehlike, ben mi onlar için? Hayır, ne onlar benim için, ne ben onlar için... İki taraf da birbirini o kadar bozuk buldu ki, artık daha fazla bozulmanın düşünülmesi mümkün değil.

Zaten taşkın bir hevesle sevmediğim bu iki kıza karşı olan bayağı arzum, hemen hemen tamamen doyma derecesine geldi. Artık bundan sonra onları yalnız ağızlarını kapatmak için sevda saldırılarımla oyalayacağım. Şimdi gönlümde, fikrimde bütün şaşaasıyla Cevher Hanım parlıyor. Bu kadının ahlakını bozacak mıyım? Bozulmuş mu bulacağım? Yoksa o mu benimkini iyice bozacak? Ahlaksızlık en bulaşıcı hastalıktır.

Karım bir gün dedi ki:

— Hürrem Medari Bey ailesi yeni köşke artık yerleşmişlerdir. Ziyaretlerine gitsek...

Yüreğim göğsümde zannederim hemen bir karış hopladı. Fakat karımı kuşkulandırmamak için heyecanımı zapta uğraşarak:

— Fena olmaz, dedim.

— Hazır bugün cuma, Hürrem Bey evde...

— Pekâlâ...

Karım, Servinaz'ı çağırarak:

— Ahmet'e söyle, yeni komşulara gitsin. "Eğer rahatsız olmazlarsa Bey ile Hanım ziyarete gelecekler" desin.

---

1 Yaşamak için gereken şeyler, geçim.

Hayli vakit geçmiş, Servinaz'ı okşayamamıştım. Serzenişler dolu gözleriyle bir önüne baktı, bir bana, bir de duvara. Birkaç defa yutkundu. Ödüm koptu. Karım sert bir sesle:

— Kız ne duruyorsun?

Bu kısa azar karşısında Servinaz, aldığı emri ifa etmeye hiç acelesi olmadığını gösterir somurtkan bir rehavetle beni ve hanımını süzerek yürüdü.

Karım öfkeli bir bakışla hizmetçinin arkasından:

— Bu kızlar çekilmez bir hale geldiler. Bu kadar kimden yüz buluyorlar bilmem ki?

— Belki pederiniz beyefendiden... Belki biraderiniz beyefendiden...

— Hakkın var Şadan. Şimdiki hizmetçiler evde hanımlara ehemmiyet vermiyorlar. Onların dertleri beylerle...

Sözü değiştirmek için laf karıştırmaya uğraşarak:

— Şimdi biz ziyarete ne kıyafetle gideceğiz?

— Ne kıyafetle olursa olsun, Hürrem Bey merasime tapan bir adam değil... Görmüyor musun bahçeye bazen pijama, bazen uzun robdöşambr, bazen pamuklu hırkayla çıkıyor. Sanırım ki bu derya gibi engin bilgin her şeyi okumuş, fakat böyle beyhude merasimle uğraşmak için bir *Savoir-Vivre*[1] sayfası açmamıştır, öyle büyük adamların kafalarında beşerin bu nevi gülünç âdetlerine ait malumatı ezberlemeye mahsus yer yoktur. Bu adabımuaşeretin fazlasıyla ancak işsiz güçsüz kimseler meşgul olabilirler. Bu müthiş bir şeydir. Salondan girerken evvela hangi ayağını atacaksın? Ev sahibinin karşısında kaç defa reverans yapacaksın? Kanepenin neresinde oturacaksın? Kaç kelime konuşacaksın? Bu âdetlere alışmamış kimseler için böyle misafirliklerde bir şey yemek, bir şey içmek maazallah büyük bir işkencedir. Her hareketinin şekli, müddeti, tarzı, edası belirlidir. Bir eksiklik yahut fazlalık yaparsan derhal *ridicule*[2] olursun. Tüm bunları eğitilmiş maymun gibi kendine yaraştırarak, bu âdetlere

---

1 (Fr.) Adabımuaşeret El Kitabı.

2 (Fr.) Gülünç.

alışkın olduğunu göstererek yapacaksın, yoksa sonra sana *gauche*[1] derler...

Görülüyor ya, karımla iki lakırdı etmesi derttir. Her kelimeden size koskoca bir ders çıkarmanın yolunu bulur.

Servinaz geldi, komşudan, "Buyursunlar. Memnun oluruz" haberini getirdi. Hizmetçi kızın suratı bir karıştı. Gözleriyle yiyecek gibi gözlerimi arıyordu. Ben hiç o tarafa bakmıyor, aldırmıyordum. O büsbütün sinirleniyordu.

Karım aynanın önünde saçlarını düzeltirken Servinaz oda kapısının biraz gerisine çekilerek bana yumruklarını göstermeye cesaret etti. Sonra Hürrem Bey'in köşkünü işaret ederek keskin bir serzenişle başını iki tarafına salladı. Ben hep bu pandomimayı göz kuyruğuyla süzüyordum. Aman yarabbi, bu kız benim Cevher Hanım'ın evine ona karşı kalbimde doğan bir ateşle gittiğimi nasıl hissediyordu? Zeki karımın hiç farkına varamadığı bu gizli arzumu bu kaba saba hizmetçi kız nasıl anlıyordu?

Karım birdenbire dönüverse bu densiz, terbiyesiz mahlukun bütün bu maskaralıklarını görecekti. O esnada içeriye Nevres girdi. Elinde getirdiği bir makası aynanın önüne bıraktı. Sabiha şaşkınlıkla dönerek:

— Kız şimdi senden makas isteyen oldu mu?

Nevres soru sorar gibi bir bakışla benim suratımı arayarak:

— Sofada bırakmışsınız da belki lazım olur diye getirdim.

Makas, içeri girmek için bir bahaneydi. Nevres, Servinaz'ı oda kapısı önünde bana işaret ederken gördü. Ne var ne yok, ortada ne dönüyor, anlamak için içeri girdi. Karımdan yüz bulamadı. Benden de bir tebessüm görmedi. Öfkeyle dışarı çıkarken kapı önünde Servinaz'a çattı. Karımın karşısında neredeyse kavgaya tutuşacak kadar küstah bir tavır aldılar.

Ah, suçlu olmak ne fena şey... Başkalarının yanında insanın ayıbının bulunması zilletlerin en büyüğü... Çünkü efendi, hizmetçilerinin huzurunda korkudan titriyor.

---

1 (Fr.) Patavatsız, kaba saba.

XVIII

Cevher Hanım bizi merdiven başından samimi bir karşılamayla baş salonlarına aldı, en rahat, en yumuşak koltuklularına oturttu. Burası üslup ve renkçe aralarında hiçbir uygunluk, ahenk bulunmayan gelişigüzel eşyayla döşenmişti.

Allame'nin karısını kandamlası kırmızı benekli beyaz muslin[1] elbiseleri içinde ilk görüşümdense bugün daha güzel buldum. Yeni makyajının tazeliğiyle gerçek bir cevher kadar güzeldi. Karım bile bugün, onun yontulmuş zannedilecek heykel gibi boynuyla omuzlarının yuvarlaklıklarına imrenir gibi bir dikkatle bakıyor, güzellik bakımından bu kadının kendinden kat kat üstün olduğunu teslim etmek mecburiyetinde kaldığını sanki saklayamıyordu.

Şuradan, buradan konuşuyorduk. Ev sahibesi hizmetçilere iş buyurur gibi arada bir dışarı çıkıyor, bir iki dakika sonra yine geliyordu. Cevher Hanım'ın bu kısa kayboluşlarından biri esnasında karım yavaşça dedi ki:

— Dikkat ettin mi?

— Neye?

— Bunlar da orada yatıyorlar...

— Nerede?

— Osman Sadık Bey'in karısını öldürdüğü odada...

Şimdi durup dururken karımın bana bu cinayeti hatırlatmaktan maksadı neydi? Yüzüne dikkatle baktım. Hiçbir kasıt keşfedemedim.

Kısa bir suskunluktan sonra ilave etti:

— Belki de bu cinayetten haberleri yoktur...

— Bu mümkün mü? İyi bir şey olsa kimse bunu tekrardan zevk almaz. Fakat böyle korkunç hadiselerin tellalı çoktur.

— Üzerinden seneler geçmiş bir cinayetin hangi odada vuku bulduğunu ne bilecekler...

Cevher Hanım içeri girdi. Lakırdıyı kestik. Bir özür tavrıyla:

---

1 Sık dokunmuş parlak, ince, yumuşak bir kumaş türü.

— Affedersiniz. Bizim bey okumaya daldığı zaman kendini unutur. Üstünü başını giyiyor. Şimdi gelecek...

Gerçekten de beş on dakika sonra hazret, boyunbağını çarpık bağlamak, düğmelerini yanlış iliklemek gibi, giyinişinde dalgınlığının belirtileri seçilen özensiz bir kıyafetle salona geldi. Bu özensizlikte en çok hayretimi çeken şey, kocası giyinirken karısının ona hiç dikkat ve yardım etmemiş olması oldu.

Fakat Allame hiç oralarda değildi. Kısaca bir hal hatır sorduktan sonra hemen başladı:

— Yazarlık tuhaf şeydir. İnsanın kafası adeta küçük bir motor gibidir. İşlediği zaman hiç kesintiye uğramazsa faaliyeti artar. Fikirlerini güzel dokur. Bir arızaya uğrarsa dokumanın ipliği kesilir. Fikrin silsile halinde diziliş düzeni bozulur. Bir müddet sonra yine başlayacağınız vakit, kopukluğu güzel düğümleyebilmek için önceden not almış olmalısınız. Yani kalemi elinizden bırakacağınız zaman kafanızda doğmaya hazırlanmış fikirlerin birer taslağını not defterinize hemen geçirivermelisiniz.

Bu sözlerin hiçbir kelimesinde beni alakadar edecek bir kıymet göremiyordum. Benim not defterim yoktu. Yazarken düşünce zincirimin kopması gibi bir kazaya uğradığımı da hiç hatırlamıyorum. Allamece yazış besbelli onun tarif ettiği gibi olacak... Ben lakırdının salata gibi ince kıyımından hoşlanırım. Allame olsun, büyük filozof olsun, her kim olursa olsun bir insan yazar veya söylerken saçtığı lakırdıların okuyucular veya dinleyiciler üzerinde ne tesir gösterdiğini fark etmeyi bilmeli ve böylece sözlerine, onları büyüleyecek ahengi, cazibeyi ve kuvveti vermeye uğraşmalıdır.

Bu uzun cümleler Cevher Hanım'la bende bir iç sıkıntısı başlattı. Fakat karım Sabiha Hanım, Hürrem Bey'in her kelimesini adeta birer fevkaladelik, birer keramet keşfine uğraşır gibi bir tutkuyla dinliyordu.

Kendini dinleyen olsun olmasın, dinleyenlerde anlayan bulunsun bulunmasın, Allame'nin söylemeye ihtiyacı vardı. O devam etti:

— Dün kalemi elimden, maziyi hale, hali istikbale[1] bağlayarak bırakmıştım. Bugün aralarına birer eşittir işareti çizerek üç zamanı da birleştirdim.

Bu sözlerden bir anlam çıkarabilmek için söyleyen gibi allame olmak gerekir. Ben hiçbir şey anlayamadım. Karımın da gözlerini büzerek düşünmesinden her bir kelimeye birer mana şavullamakla meşgul olduğunu sezdim.

Hazrete büsbütün Ahfeş'in keçisi[2] gibi hiçbir şey anlamadan baş sallamış olmamak için şöyle bir soruya cürct ettim:

— Efendimiz mazi hale, hal istikbale zaten ezelden beri bağlı değil midir ki zatıâliniz bunları birbirine bağlıyorsunuz?

Âlim bu sorumdan memnun olarak tebessümle cevap verdi:

— Kolaylaştırarak insanlara anlatabilmek için hakikati tahrif ederler. Mazi, hal, istikbal adlarıyla zamanı üçe taksim edebilmek için onun ne olduğunu bilmemiz lazımdır. Zamanın nicelik ve nitelik kabul etmesi şöyle dursun, acaba bu mevcut bir şey midir? Yoksa bir hayal midir?

— Zamana nasıl hayal diyebilirim? Ben bir bebek olarak doğdum, büyüdüm insan oldum. Ben daima mazinin hale, halin istikbale teslim ettiği bir varlığım. Her saniye bu üç şeyin tesiriyle değişiyorum.

Karım beni susturmak için gözünün kuyruğundan bana doğru taşırdığı bir öfkeyle bakıyordu, ben aldırmayarak devam ettim:

— Affedersiniz efendim, yüce huzurunuzda ağız açışım büyük bir cürettir. Cahil bir adamım. Fakat siz çapta büyük âlimlerin vazifeleri bizim gibi ilim ve irfan mahrumlarını aydınlatmaktır...

Hürrem Bey, hâlâ bana cehaletime acıyan o tatlı tebessümle bakarak:

---

1 Mazi; geçmiş zaman, hal; şimdiki zaman, istikbal; gelecek zaman.

2 Ahfeş'in keçisi gibi başını sallamak: Söylenen sözü anlamadan kafa sallayarak onaylamak anlamında kullanılan deyim. Ahfeş genellikle meşhur Arap dili bilginleri için kullanılan bir lakaptır. Anlatıya göre Ahfeş, dersini keçisine anlatır ve keçinin başına bağladığı ipi çekerek kendisini tasdik ettirirmiş.

— Evet, siz mini minicik doğdunuz, büyüdünüz, değişe değişe bugünkü halinizi aldınız. Ve daha boyuna değişeceksiniz... Fakat bunun zamanla ne alakası var?

Ben büyük bir şaşkınlıkla:

— Affedersiniz, anlayamadım?

— Efendim değişen sizsiniz. Zaman değil...

— Nasıl değil? Zamanın kendi değişerek beni de değiştirmiyor mu?

— Hayır. Bu değişmeyi zamana atfetmek bir vehimdir. Demin söylediğim gibi birçok kelimeyi bizim zavallı dimağımız kendi ihtiyacına göre uydurmuştur. Hakikat sandığımız şeylerin hakikatliği bizim fakir kafalarımıza göredir. Bizim beynimizin dışında onların hiçbir manaları yoktur. Bundan dolayı bizim görüş ve düşünüş tarzımızın, yani insani düşünüşümüzün ötesine çıkınca ne mazi vardır, ne istikbal. Yalnız sonsuz bir "hal" vardır. Zamanı zaman yapan bizim ona izafe ettiğimiz mazi, istikbal vasıflarıdır. Bunlar yok olunca zaman nasıl var olabilir? Sonsuzluk, halin ince makasıyla ikiye bölünemez. Mazi mevcut değildir. İstikbal ise henüz gelmemiştir ve bu yüzden de o bir "yok"tur. Yalnız içinde bulunduğumuz şimdiki halden bu iki vehmedilen şeyi nasıl yakalayabiliriz? Ebediyet, bütünlüğü itibariyle "başlangıcı ve sonu olmayan" bir varlıktır. Biz hadiselere karşı hareketsiz bir seyirci konumunda bulunmuyoruz. O hadiselerin içinde yürüyoruz.

— Efendim merhametinizi rica ederim... Âlim, âlimle kolay fikir teati eder ve çabuk anlaşırlar... Hüner, cahili ikna edebilmektedir. Benim zavallı boş kafam bu sözleri hiç kavrayamıyor. Maziyi inkâr edemem. Çünkü bütün intibaları zihnimde duruyor. Şöyle bir düşününce beş sene, on sene evvelki vakaları açıkça görüyorum. Ömrümün bu geçmiş merhaleleri sinema gibi zihnimde kendini seçtiriyor. Şu görüştüğümüz saniye ise gerçek bir haldir. Bundan öteye yaşayacağımız dakikalara, saatlere, günlere, yıllara ise istikbal diyoruz. Hayatımızın kökü mazidedir. Mazi olmasa hatıra olmaz. Hatıra olmayınca hayat, şimdi yaşadığımız nefes

alma saniyesinden ibaret kalır. İnsan, yalnız maddeten değil manen, fikren de ruhunu mazi ile istikbal arasında çırpındırarak gezintiler yapmak için geniş sahalar ister... Fikren kâh geriye döner, kâh ileriye uçar. Halin nefes alıp verme saniyesi içine hapsolmak hayat değil ölümdür. Bu mahpusluğu düşününce boğuluyorum.

Benim böyle koyu koyu cehaletimi itiraftan karım sıkılıyor, adeta utanır gibi yüzünü gözünü buruşturarak kâh bana somurtuyor, kâh büyük bir mahcubiyetle önüne bakıyordu. Fakat koca allame hâlâ yüzünü terk etmeyen küçük tebessümüyle cevap verdi:

— Siz tabiatın büyük hadiselerini, hayatın küçük vakalarına mahsus kelimelerle anlamak ve anlatmak istiyorsunuz. İşte hatanız burada... Sizi halihazırın nefes alıp verme saniyesi içine hapseden kim? Bizim etrafımız tabiatta her şekilde sonsuzlukla çevrilmiştir. İstediğiniz tarafa fikren uçabilirsiniz. Her şey sınırsızdır. Bilakis bu sınırsızlığı sınırlamaya uğraşan sizsiniz. Siz zamanı üçe taksim ediyorsunuz. Sınırları olan şeyler taksim kabul eder. Biz bu taksimi kaldırdık. Üçü birleştirdik. Söylediklerimi diğer şekilde bir daha tekrar edeyim. "Hal" dediğimiz zaman, bir geleceğin geçmişidir. Gelecek zaman ise bir geleceğin geçmişi olmaya namzet bir müstakbel "hal"dir. Bu ikisinin arasında esasen hiçbir fark yoktur. Hal, maziye göre var oluyorsa, müstakbel de hale göre var oluyor. Yani hal, müstakbeli içinde bulunduruyor. Bu yüzden bunların üçü de daima böyle birbirinin içindedir. Bu üçünden birini asılsız sanılarla diğer ikisinden ayırmak istesek, ötekiler manalarını tamamıyla kaybederler. Bu bölünmesi mümkün olmayan bir, nasıl üç olabilir?

Benim aklım bu sözlerden hâlâ belli bir anlam çıkaramıyordu. Ben mazi dedikçe dünü, hal dedikçe içinde bulunduğumuz saniyeyi, istikbal dedikçe yarını düşünüyordum.

Yine soru sormak için ağzımı açacağım esnada bu sefer karım alınmış bir edayla söze atılarak:

— Oh Şadan, zihnin böyle soyutlamaları kavrayabilmek için hiç hazırlanmamış. İstikbal, hale dönüşmedikçe bilin-

mez, yani var olamaz, senin anlayacağın. Mazi ise hatırda kalmış halden başka bir şey değildir.

Hürrem Bey, karımın bu sözlerini ne kabul etti, ne de ret...

Cevher Hanım sıkılıyordu. Hakkı da yok muydu? Biz, iki kadın iki erkek dört kişi tatlı bir sohbet meclisi kurarak, zamanın eğlenceli konularından söz açacak yerde böyle mazi, hal, istikbal gibi doğduğumuz günden beri zihinlerimizin alışkın olduğu hakikatleri inkâr vadisinde teknik bilmeceye benzer anlaşılmaz, sıkıntılı, kısır konular içinde boğulmak tahammül edilir işkencelerden değildi.

Hürrem Bey zaman bahsini yine tazeledi. Söz, bizim zihnimizin almayacağı şekillere girdi, derinleşti. Büyük bir dikkat ve sonsuz bir zevkle yalnız karım dinliyordu.

Biz Cevher Hanım'la birbirini takip eden esnemeler arasında elimizde olmadan göz göze geliyorduk. Evvela sadece bir can sıkıntısı ifade eden bakışlarımız gide gide derinleşmeye başladı. Onun hafif bir sürme gölgesi ortasında parıltıları artmış iri, mıknatıslı gözleri ruhumu okşarken, sonra sonra kalbimi burkar gibi tesirlerini artırdı. Cevher gözlerini gözlerimin içinde unuttuğu vakit varlığımın, okyanusların medcezіri gibi ona doğru kabarıp indiğini hissediyordum.

Yavaş yavaş aramızdaki çekim gözden göze konuşmakla yetinemeyecek bir raddeye geldi. Beri yanda karımla Allame sonsuzun sonsuzluğuna dalmışlardı. Onların bu dalgınlıklarından bir istifade yolu bulmak için Cevher Hanım'la göz göze seri bir yoklamada bulunduk.

Salonun önünde kapısı açık duran, beyaz güllere, yaseminlere, hanımellerine bürünmüş geniş bir balkon vardı. Oradan arada bir kanarya sesi geliyordu. Bana saadet vaat eden aşkın lezzetiyle baştan ayağa yumuşayan yüreğimde bu küçük şarkıcının *trille*'leri[1] pek hoş bir tesir bırakıyordu. Aramızda bir söze başlamış olmak için:

— Kanaryanız ne güzel ötüyor, dedim.

Cevher Hanım başını balkona çevirerek:

---

1 (Fr.) Ötüş.

— Çapkın Caruso[1] durmaz öter. Benim yegâne canlı eğlencem... Bakayım salatasını yemiş mi? dedi.

Bana hafif yan bir bakış fırlatarak balkona yürüdü. "Benim yegâne canlı eğlencem" sözü kocası hakkında açık bir şikâyetti. Ben o yan bakışı da, "Gel de biraz dertleşelim" makamında bir davet manasına aldım. Hürrem'le Sabiha'yı sohbetlerinin sonsuzluğu içinde bırakarak Cevher Hanım'ı takiben balkona yürüdüm.

XIX

Cevher Hanım başını kaldırmış, balkonun tavanından sarkan kafese bakıyordu. Caruso küçük evinin tel çubuklarına yapıştırılmış yeşil yaprağın yarısını yemiş, kalanını da gagalıyordu.

Kuşun yiyişini seyrederek kafesin önünde ikimiz de sustuk. Hayatımızda başlayacak yeni bir devrenin eşiğinde gibiydik. Meçhul lezzetinin düşüncesi başımı döndüren sevda eşiği üzerinde ilk tatlı heyecanlarla sarsılıyor ve aynı ruh titremesini kadında da hissediyordum. İkimiz de zor durumda kaldık. Anlamlandıramadığımız gizli bir çekinmeyle şimdi birbirimize bakmaya korkuyorduk.

Ruhlarımızın galeyanı seslerimizde titreyeceği için ilk kelimeyi telaffuza ikimizde de cesaret yoktu. O ana değin hiçbir aşkın huzurunda bu kadar mahcup ve cesaretsiz kaldığımı bilmiyorum.

Kurumuş boğazımdan çıkan yarı kısık bir sesle ilk sözümü kırık dökük hecelemeye uğraşarak:

— Mutlu kanarya, diyebildim.

Bu sözümden aldığı cesaretle sanki onun da dili açılarak:

— Evet mutlu... Çünkü sonsuzu düşünmez. Düşünenlerin uzun muammalarını dinleyerek sıkılmaz.

---

1 Meşhur İtalyan mugannisi (yazarın notu). Enrico Caruso (1873-1921), ünlü İtalyan tenor, opera solisti.

— Ben onun mutluluğunu sizin kuşunuz olmasında buluyorum.

— Komplimanınıza teşekkür ederim. Lakin o kafesinde öter, kimin esiri olduğunu bilmez...

— Onun bu mutlu esaretiyle hürriyetlerini değiştokuş etmek isteyenler vardır...[1]

Cevher Hanım ince ince beni süzerek hüzünlü bir telaffuzla:

— Öyle mi düşünüyorsunuz?

— Tecrübesi sizin için kolaydır.

Âlimin karısı birden sözü değiştirerek:

— Bu hanımla evleneli çok oluyor mu?

— Pek çok değil... Hemen hemen bir buçuk sene...

— Sizde ilme, edebiyata büyük bir merak görmüyorum. Niçin böyle meşhur bir yazarla evlenmeye heves ettiniz?

— Affedersiniz Hanımefendimiz, aynı soruyu size sormama müsaade eder misiniz?

Cevher Hanım güldü. İkimiz de bakışlarımızı birbirimizin ayakuçlarına düşürerek sustuk. Bir müddet Caruso'nun şakrak nağmelerini dinledik. Sonra muhatabım gözlerini ağır ağır yüzüme kadar yükselterek:

— Her şeyin kadere bağlandığı bir memlekette yaşıyoruz. Sizin evliliğiniz için de benimki için de çöpçatan çatmış demekten başka bir söz bulamayacağım...

— Hanımefendi, karşı karşıya bu ilk görüşmemiz... Fakat kırk yıldır tanışıyormuşuz gibi birbirimizi anlıyoruz.

— Evet, çünkü dert bir, kader bir...

Âlimin karısını biraz deşebilmek için mahzun bir bakışla dedim ki:

— Evliliğiniz dışarıdan pek mutlu görünüyor. Size gıpta eden ne kadar çok kadın var bilseniz...

Cevher Hanım küçük bir göğüs geçirmesinden sonra kendini toplamaya uğraşarak:

---

1 Bu cümle kitapta Cevher Hanım'ın konuşmasının devamı olarak, tefrikada ise Şadan Bey'in konuşması olarak verilmiştir. Akışa uygun olarak tefrika esas alındı.

— Bedbaht değilim. Fakat başka bir kadın Hürrem Bey'i, başka bir erkek beni belki daha çok mutlu edebilirdi. Evet, bana gıpta eden kadınların olduğunu biliyorum. Bunlar şöhret budalası olan zavallılardır. Bir insan hayatta bir can yoldaşı, bir eş bulmak için evlenmez mi? Ben bu adamla daima bir dam altında, tek bir odada yaşadığım halde yalnızım. Aramızda bir sonsuzluk var. Hiçbir hisle dolma imkânı olmayan bir boşluk... Onun gözleri beni hiç görmez. Hemen hemen her an sınırsıza yöneliktir. Bazen şaşırırım. Onun dalgın gözlerle fezalarda gezdiğini unutarak bir lakırdı sorarım. Derhal parmağıyla bana sükût işareti verir. Allame gibi değil, ekseri zamanını cinci hoca esrarı içinde yaşar. Sanırsınız iyi saatte olsunlarla haberleşmektedir. Daima gaiple onun arasında dönen bir şey vardır. Sürekli yakalamak için ilmi bir sırrın, bir cümlenin, bir kelimenin, bir tabirin arkasından koşar. Siz ona bir lakırdı söylerseniz gaiple onun arasındaki gizli haberleşme telini koparmış olursunuz. Bu dikkatsizliğinizle ona affolunmaz büyük bir fenalık etmiş olursunuz. Ben de artık kanaryalarla, kedilerle, köpeklerle konuşurum. Pek nadir olarak bu garip dalgınlıklardan baş aldığı zamanlarda da sizinle herkes gibi konuşmaz. Sizi kendine denk bir âlim farz ederek mesela, "Azm-i âharın azm-i zatî üzerine olan gayr-i kabil-i mukavemet tesirat mecmuundan sülüsünün azm-i rabiin nısfından tarhıyla matruhun tarafeyn kesrine darbı"[1] kabilinden şeyler konuşur. Çıldırırım. Benim bayağı kesiri bilmez bir kadın olduğumu hiç düşünmez. O etrafındaki evcil hayvanların ve hatta bütün taş ve ağaçların kendi felsefe lisanını anladıklarına inanmaktadır. Ah bey ah, bu çeşit âlimler bilgilerinin derinliği nispetinde çocuk akıllıdırlar. Şu kanaryanın ötüşünde belki bir güfte hisseder ve ondan bir mana çıkarırım. Fakat kocamın ne dediğini anlamam.

— Vah Hanımefendi vah!

— Ya siz?..

---

1 "Başkasının kararlarının kişinin kendi kararı üzerinde olan karşı konulamaz etkilerinin toplamından üçte birinin dördüncünün kararının yarısından çıkarılmasıyla çıkanın iki tarafın kesrine çarpımı" şeklinde aktarılabilir.

— Aynı felaket...

— Dinletir mi?

— Gece gündüz...

— Vah Beyefendi vah!

— Dertlerimizin aynılığı ıstıraplarımızı birleştiriyor.

— Damdan düşen halden bilir...

— Şimdi bir üçüncü şahıs bizi dinlemiş olsa elemlerimizin derinliğini anlayamaz.

— Bir allameye eş olmakta çokları kim bilir ne lezzetler, ne saadetler olduğunu vehmederler.

— Bir dişi filozofa koca olmakta aynı hülyalara düşenler de belki vardır.

İlk özel görüşüşümüzde birbirimize çok açılmış olduğumuzdan sıkılır gibi sustuk. Yine Caruso'yu dinliyorduk. Cevher Hanım balkonun kapısından uzanarak içeriye kulak verdikten sonra:

— Salondan kaybolmamız uzadı sanırım?..

— Evet, fakat hayattaki mutlu saatler saniye hızıyla kaçıyor. Sizinle yıllar geçirsem doymayacağım.

— Teveccühünüze müteşekkirim... Fakat içeridekilerin filozofluklarından başka iki vasıfları daha var: birisi sizin karınız, öteki benim kocamdır. Siz burada durunuz. Ben bakıp geleyim. Konuda kaç milyon fersah derinleşmişler...

Ev sahibesi nazenin bir edayla içeri yürüdü. Kadından yana talihim pek açıktır. Bütün tahminlerim doğru çıktı. Sekiz on dakika içinde birbirimize yüreklerimizi apaçık göstermiştik. Çağdaş konuların kininden aşkına kadar her şeyinde fevkalade bir sürat, bir şiddet var.

Beni balkonda bıraktı, gitti. İçeriyi bir kolaçan edip gelecek. Demek benimle daha özel görüşmek arzusunda... Bu hasbihalimiz ne kadar kısa sürerse sürsün bu sefer aramızda daha sıcak kelimelerin, hislerin paylaşılacağında şüphe yok. Oh, kim bilir felek müsaade ederse, belki ilk busemi alacağım... Hürrem'le Sabiha sonsuzda uçarlarken belki Cevher de kollarımın arasında çırpınacak... Bu tayyare devrinde biz de ilk saldırıda son aşamaya ulaşacağız.

Cevher Hanım gözlerinde bir efsun, dudaklarında ince bir tebessümle döndü. Bitkin bir bakışla, "Ne haldeler?" demek istedim. O, bu sessiz sorumu anlayarak cevap verdi:

— Göğün dokuzuncu katındalar...

— Bizi dünyada bıraksınlar da onlar istedikleri kadar yükselsinler...

— Yanlarına gittim. İskemleye biraz iliştim. Konuşmalarını dinledim de benim varlığımdan asla haberdar olmadılar...

— Onlar dokuzuncu kat gökte uçarken, tabii bu alçak dünyada olanı biteni hissedemeyecekler...

Cevher Hanım güldü. Sonra sustuk. Gözlerimizden uzanan yansıma hatları sanki birbirine dolanarak bebeklerimizin içine gömüldü. Bakışının efsunu karşısında titriyordum. Muhatabım sükûtun tehlikesini anlayarak:

— Kocam yine maziyi, istikbali bütün ikna edici belagatiyle inkâr ediyor. Halden başka zaman kabul etmiyor... Daha ne diyor bilir misiniz?..

Sabır ve tahammülüm bordasına kadar suya inmiş ağır ağır batan bir gemi gibi boğuluyordu. Sıklaşan soluklarımın arzusu sesimde titreyerek:

— Ne diyor? dedim.

— Yalnız ebediyet vardır. Bunun içinden çıkamayan mahlukat doğmak, yaşamak, ölmek gibi üç devre geçiriyor zannolunuyor. Lakin devre birdir... Bunu üç gören biziz. Yarın doğacaklar bugün mazide beklemiyorlar. Şu anda yaşayanlar mazi, istikbal dediğimiz zamanlardan ayrılmış değildirler. Yarın ölecekler genel hayattan çıkmıyorlar. Doğmak, yaşamak, ölmek aynı hadisedir.

Balkon eski, askılı gelin odaları gibi yapraklarla, çiçeklerle donanmış, örtülmüş yeşil bir gelin odası mahremiyetindeydi. Dişi kokusunu alan bir azgın haline geldim. Sinirlerim kıvranıyor, başım dönüyor, kendimi kaybedip yine buluyordum.

İşte böyle irademe sahip olamadığım bir coşku anında elimi Cevher'in beline attım. O güya şaşırdı. Her an kuv-

vetini biraz daha kaybeden bir mukavemetle beni iter gibi kendine çekerek:

— Aaa, kocam şuracıkta...

— Evet... Benim karım da oracıkta...

— Nefeslerimizi işitecek bir yakınlıktalar.

— Hayır... Hayır... Onların cesetleri burada, ruhları sonsuzlukta uçuyor. Nefeslerimizi değil, şu anda kulaklarının dibinde bir bando müziği çalsa duymazlar.

— İlk görüştüğüm bir erkekle kocama bu ihaneti vicdanım kabul etmiyor. Ah, ne büyük günah... Ne büyük günah...

Böyle şeyler bir anda olursa olur. İnsan bu ilk fırsatları kaçırmak ahmaklığında bulunursa sonra iş sürüncemeye uğrar, uzar... Çekilmez üzüntülere düşer...

Cevher Hanım gönlünün kapısını bana açmamış değildi. Yalnız benden meseleyi vicdanla uzlaştıracak sözler işitmek istiyor, bu düşüşünü hafif gösterecek teselliler bekliyordu. Bunun üzerine, giderek titremesi artan sesimle:

— Siz bu kucaklaşmayı günah sayıyorsunuz ama kocanızın felsefesince günah yoktur.

— Nasıl?

— O, maziyi, istikbali inkâr ediyor.

— Evet...

— O halde şimdi işleyeceğimiz günahın yarınla alakası olamaz...

— Tuhaf söylüyorsunuz Beyefendi.

— Tuhaf değil, kocanızın felsefesine göre hakikati söylüyorum. Mazisiz, istikbalsiz bir hayatta ne eylem ispatlanabilir, ne de ceza mümkündür. Eylem var olabilmek için mutlaka bir dün, bir bugün, bir yarın ister...

Âlimin karısı güldü. Kocasının felsefesinden çıkardığımız ilamla[1] kollarımın arasına düştü. O benim olmuştu, ben de onun... İlk öpüşmelerin ateşleriyle ruhlarımız yanarak günahkâr oluyorduk.

---

1 Bir davanın mahkemece nasıl bir sonuca bağlandığını gösteren resmi belge, mahkeme kararı.

XX

Hürrem ile Sabiha fezalarda uçarken, biz Cevher Hanım'la Gayya kuyusuna[1] dalmıştık. Kanaryanın ötüşüyle uyandık.

O, kollarımın arasından sıyrılıp çıktı. İkimizde de birbirimizin yüzüne dik bakamayacak birer mahcubiyet gölgesi geziniyordu. Onu bu hızlı düşüşünden dolayı bir pişmanlıkla sarsılıyor gibi gördüm. Bu an, kadının en fazla teselliye muhtaç olduğu nazik bir zamandır. Günah işlendikten sonra günah çıkaran papazlar gibi merhametli ve teselli edici sesimle:

— Hanımefendi, size olan ateşim elli ise şimdi kesin yüzü aştı.

O, zarif ökçeli terlikleriyle tepinip, göz pınarında asılı duran bir damla yaşı yuvarladıktan sonra:

— Düşüşüm bu kadar hızlı olmalı mıydı?

— Yok... Düşüş tabirini kabul etmem...

— Herhalde buna bir yücelme diyemezsiniz ya?

— Aynı fiilden dolayı kadının günahını erkeğinkinden pek çok ağır bulmakta bir mana göremiyorum. Bu eski anlayış biçimi çoktan değişti. Günahkârsak ikimiz de aynı derecede günahkârız. Kadınla erkek arasında bir çekim var ki bazı anlarda buna direnmek mümkün olamıyor. Tabiatın iradelerimizi yenmesiyle meydana gelen bu günahtan biz mi mesul olacağız?

— Mesul tutmak için bizden başka üçüncü bir şahsı bulabilmek mümkün müdür? dedi.

Yanımdan kaçar gibi bir hızla yürüdü. Salona uğramaksızın başka bir kapıdan kayboldu. Kadınlığının çökme belirtilerini göstermemek için bir müddetçik benden gizlenmeye gittiğini sandım.

Hanımın karşısında biraz mahcup duruyordum ama kalbimde hiç pişmanlık eseri yoktu. Bilakis bu hızlı zaferimden pek memnun fakat çehre ve kıyafetçe bozuktum. Balkonun

---

1 Gayya (azgınlık) kuyusu: Cehennemde bulunduğuna inanılan derin kuyu. İnsanın içine düştüğü ve kurtulamadığı yer, belalı ve ümitsiz durum.

bir ayna gibi gözüken camlı kapısında yüzüme baktım. Hamam halvetinden yeni çıkmış gibi al, mor bir şeyler olmuştum. Boyunbağım sarkmış, yakalığım çarpılmış, iliklerim çözülmüş, saçlarım bozulmuş... Hemen çabucak ellerimle oramı buramı düzeltmeye başladım ama yüreğimde devam eden heyecandan dolayı yüzümün kızartısını hemen çarçabuk gidermek mümkün değildi.

Cevher'in kaçtığı ve benim kendime biraz çekidüzen vermeye uğraştığım esnada kulaklarıma bir mırıltı esti. Bir de döndüm baktım ki ne göreyim... Dudaklarında yüksek bir meselenin güçlüğünü ezerek, konuşa konuşa ağır adımlarla Hürrem'le Sabiha geliyor.

Heyyy... Birdenbire küçük dilimi yutacaktım. Ne büyük tehlike atlatmışız. Sekiz on dakika evvel geleydiler... Vay anam babam, rezalet ayyuka çıkacaktı. Osman Sadık Bey'le Raife Hanım için uğursuz olan köşk, bugünlük bize uğurlu geldi...

Allah kazasından saklasın! Fakat böyle tedbirsizlik edersek yarın veya öbür gün aynı felakete uğramamız muhtemeldir. Ne belaya uğrarsa insan göz kızgınlığıyla uğrar.

Yüksekten uçan bu iki allame göğün dokuzuncu katından ne çabuk yere indiler de ta yanıma geldiler? Şimdi de aralarında estetikten bir *Einfühlung*[1] meselesi tutturmuşlardı.

Karım konunun derinliğinden zihnini kurtarmaya uğraşarak dikkatli dikkatli yüzüme baktıktan sonra:

— Hava o kadar da sıcak değil, ama sen adeta terlemiş ve kızarmışsın...

Ve sonra bu sözünü tasdik ettirmek için Hürrem'e dönerek ilave etti:

— Öyle değil mi Hazret?..

Hazret gözlüğünün altından Moliere'in komedyalarında doktorluk taslayanların bakışıyla beni süzerek:

---

1 (Alm.) Özdeşleyim, özdeşleşme, duygudaşlık, bedii hulul gibi manalar verilen *Einfühlung* kavramı bir teori olarak 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış ve felsefe, estetik, psikoloji, sanat, edebiyat gibi çeşitli disiplinler arasında farklı boyutlarıyla işlenmiştir.

— Evet, yüzlerinde hem ter, hem kızartı görünüyor...

Vay, yüreğime inecek! Buna çarçabuk nasıl bir guguk uydurmalı? Ben yutkuna mutkuna düşünürken Sabiha aklına birdenbire bir şey gelmiş gibi hızlı bir sesle sordu:

— Cevher Hanımefendi de meydanda yok. Neredeler?

Allame bu mühim kaybolmanın şimdi farkına varmış olduğunu anlatır bir şaşkınlıkla etrafına bakınarak:

— Sahi efendim, karım nerede?

Saniyeler geçtikçe sorular artıyor, cevaplar güçleşiyordu. Karım, gittikçe merak uyandıran bu garip esrarı çözmek ister gibi içe işleyen bir bakışla gözlerini gözlerime saplayarak bir müddet durdu. Sonra bakışını değiştirerek düşündü. Tekrar yüzüme baktı. Bu bakışında, "Acaba iş aklıma gelen gibi mi?" anlamında bir soru görüyordum. Böyle anlarda hiç şaşırmaya gelmez. Kalıbı kalıbına laf uydurup cevap vermeli. Durumum nazikti. Fakat halimde her ne kadar şüphe uyandıracak, belki de hakikati hissettirecek emareler görünse bile salonun bir ucunda onlar otururken, öbür ucunda bizim ilk görüşmede birbirimizin kolları arasına atılmamıza, fesada meyilli en cesur dimağların bile hüküm verebilmelerine pek ihtimal verilemez. Bu yüzden hiçbir şüpheyi üzerime mal etmeyerek çok rahat bir ifadeyle dedim ki:

— Buraya gelmezden evvel çok su içmiş ve soğuk algınlığı kırıklığını gidermek için iki de aspirin hapı yutmuştum. Ter etkisini burada gösterdi...

Hürrem Bey'le karım bu cevabıma gülüştüler. Bu gülüşmeleri tuhafıma gitti. Gerçeği anladıkları için benimle eğleniyorlar mıydı? Garip şey, gerçek aşikâr olunca biz mi gülünç durumda olacaktık, onlar mı?

Her meselede engin denizler gibi olan bilginliğini taşırmaya vesile arayan Allame başladı:

— Arak, namıdiğer ter ve terlemek, hayat ölçeğinin yüksek tabakasında bulunan canlıların pek azına mahsustur. Terin, soğuğun düzenli olarak dışarı atılmasında bir etken olması itibariyle rolü büyüktür. *Anhydrous* dedikleri terlememezlik durumu istisna olmak üzere insan ortalama

saatte kırk gram terler veya terleyebilir. İnsan vücudu mikyasü'r-rutube[1] gibi az veya çok terlemek hususunda havanın kuruluğundan ve nemliliğinden etkilenir. Kasların ve ciğerlerin çalışmasıyla yani bazı organların hareketleriyle insan terler.

Off, âlimin huzurunda yeni baştan terlemeye başladım. Çünkü ortama bu kadar yersiz bir konuşma tasavvur edilemez.

O esnada Cevher Hanım geldi. Kılık kıyafetinde gerekli düzeltmeleri yapmış ve yüzüne tamamen bir tiyatro maskesi takmıştı. Sanki birkaç dakika evvel kollarımın arasından çıkan kadın o değildi. Karıma karşı çok dostça davranıyor, dudaklarında tatlı bir tebessümle kocasına da komplimanlar yapıyordu. Bununla beraber göz göze gelmekten korkuyor, bakışlarımızın engel olunamayan karşılaşmalarında ise en ince sinirlerimizde titremeler duyuyorduk.

Cevher Hanım ortadan kayboluşunu sordurmamak için onları hemen söze boğarak:

— Kanaryanın suyuna bakmak için balkona çıktım. Beyefendi de beni takip etti. Orada lafa daldık. Sizden ayrıldığımız zaman mevzu pek enteresandı. Devamını dinleyemedik. Maziyle istikbalden kurtulduktan sonra uzayda nerelere kadar uçtunuz?

Allame biraz baygın bir çekilmeyle karıma bakarak:

— Biz hanımefendiyle meseleyi hallettik, dedi.

İkisi aralarında bir sır bulunan kimselere mahsus bir samimiyetle bakışıp gülüştüler. İnsan çiğ süt emmiştir. Vesveseli olur. Kendi kendime içimden, "Acaba?.. Ha?.." dedim. "Duyduğum bu inkâr felsefesinden çıkardığım neticeye göre Allame de benim karımı kucaklamış olmasın? Öyle ya mazi, istikbal olmadıktan sonra hangi eylemin gerçekleşmesi mümkündür? Eylem olmayınca günah, sevap nasıl belirlenir? Her eylem gerçekleştikten sonra maziye geçer. Mazi olmazsa..."

1 Higrometre.

Hürrem Bey bu vesvesemi anlamış gibi tuhaf bir tebessümle:

— Biz hanımefendiyle mazi ve istikbal gibi boş sözlerden zihnimizi arındırarak ebediyeti tespit ettik.

Hürrem'in felsefesince bu ne demekti acaba? Ne olursa olsun, mümkün değil iş benim aklıma geldiği gibi olamaz...

Hürrem devam etti:

— Ebediyeti tespitten sonra *einfühlung* meselesine geçtik.

İşte bu da Almanca bir kelime. Bakalım altından ne çıkacak diye dinliyordum. Günahımız hakkında oluşacak muhtemel şüpheleri örtmek için âlimi bol bol söyletmek lazımdı. Kelimeyi tekrarla:

— *Einfühlung,* bunu da yeni işitiyorum, dedim.

Bu sözüm bir tür açıklama talebiydi. Her açıklama talebi söze zemin açacağı için âlimin hoşuna giderdi. O hemen başladı:

— *Einfühlung* kolay tercüme edilemez. Robert Vischer bu kelimeyi Alman romantiklerinden alarak felsefe terimlerine geçirmiştir. Bu, benliğimizden eşya üzerine yayılan *sempati* demek gibi bir şeydir. Fail ile mevzunun birbirine karışarak özdeşlik kazanmaları kabilinden bir mefhum. Son senelerde *einfühlung*'un kavram tahlili sadedinde kıymetli ciltler yazılmıştır. Bu mevzuyu, rüyadaki görüşümüz gibi dalgın, dikkatsiz görerek onunla aramızda bir samimiyet oluşturamazsak yani bilincimizi mevzu üzerine ruhumuzun bütün kuvvetiyle yöneltemezsek buna bizatihi *estetik* denemez. Ruh, his ve şahsiyetimizin mevzuya nüfuzu ne kadar derin ve samimi olursa işte fikrimiz o zaman estetik/bediî olabilir. İşte *einfühlung* buna derler...

Hürrem'in karısını ayartmış olduğum için hiç zevkine varamadığım bu estetik bahsini hararetle dinler gibi görünerek onu memnun etmeye vicdani bir mecburiyet hissediyordum.

Allame'nin benim karımla ebediyeti tespit etmelerinin ve benim afiden[1] iki aspirin hapı yutarak terlememin estetiğin

---

1 (Rumca argo) Afi: gösteriş, caka.

hangi bölümüne gireceğini bilemiyordum. Bu, açıktan açığa hazretten açıklaması talep edilebilir bir mesele de değildi. Tepemizde kanarya öterken ve salonun öbür köşesinde koca felsefi vaaz verirken, benim karıyı kollarımın arasında ezişim belki *einfühlung*'un daniskasıydı. Fakat ben bu marifeti bilinçli olarak değil, farkına varmaksızın satırları arasına mecaz-ı mürsel düşüren cahil bir edebiyatçının gafletiyle yapmıştım. Cevher Hanım da keza kollarımın arasına bilinçsiz olarak düşmüştü. Hazret ise estetikte haz ve lezzet almak için bilinci ilk şart sayıyor. Allame'nin kanaatince biz bu son eylemimizden dolayı da temize çıkmış oluyorduk.

Hürrem'i memnun etmek için sordum:

— Hazret, farz edelim ki bendeniz şimdi bir tiyatro sahnesi önündeyim. Bir komedya seyrediyorum. Estetiği kendimde mi arayacağım, sanatkârlarda mı?

Allame'nin tüylü yüzünde gözleri sansar gibi parladı. Öğrencisine bir *bon point*[1] vermeye hazırlanan bir hoca takdiriyle:

— Hah, meseleyi iyi kavradınız... Oyuncuların estetiği sizin estetiğinizi kabartacak. Herhangi bir vasıtayla güzelliğin kendini bize hissettirmesi ve karşılığında bizim de duygulanmamız, işte *einfuhlüng*... Yani sirayetle oluşan hisler... Mesela Romeo'nun temsilinde onun Jüliet'e olan aşkını biz de onunla beraber yüreğimiz çarparak hissetmeliyiz. Kendi hesabımıza aşkın ne olduğunu bilmeliyiz. Bilmezsek hissiz kalırız...

Aman yarabbi, sevmek, hissetmek, lezzet almak için estetiğin bu derin konularında kulaç atmaya ne lüzum var! Yüz binde kaç kişi bir güzellikten etkilendiği esnada acaba *einfühlung* meydana geldiğinin farkında olabilir?

---

1 (Fr.) İyi not.

İkinci Kısım

Karım Beni Nasıl Aldattı?

I

Evimize döndük. Karımın bir şeyden şüphelenmiş olmasından çok korkuyordum. Fakat baktım ki Sabiha katiyen oralarda değil... Komşunun balkonunda, o apaçık havadar yerde benim zırıl zırıl terlediğimi, Cevher Hanım'ın bir müddet ortadan kaybolduğunu unutmuş gitmişti.

Cevher Hanım'a beş on dakika sahip olmakla o benim gözümden hiç düşmedi. Bilakis zihnimde, sinirlerimde, tenimde, dudaklarımda bıraktığı unutulmaz bir lezzetle hatıramda yükseldi. İnsan gayet hoş bir meyve yer de bir müddet kokusu burnunda, tadı damağında kalır... İşte âlimin karısına karşı kendimde daima şiddeti artan böyle bir iştah ve arzu duyuyordum. Oh, oh, kadının gönlünü fethettim! Zoru atlattık. Balkonda terlemek tedbirsizliğinden olması muhtemel tehlikeyi de geçiştirdik. Artık Cevher benim demekti.

Bu mutluluk ve memnuniyetlerimin arasında beni alabildiğine keyiflendiren başka bir cihet vardı. O da, balkonda olan *einfühlung*'u Hürrem'le Sabiha'nın tümüyle ve gönül rahatlığıyla yutmuş olmalarıydı. Külhaniler[1] lisanında keşe boğmak[2] diye işte buna derler. Kafalarının kuvvetine, zekâlarının inceliğine, harikulade ferasetlerine, uyanıklıklarına, malumatlarının mucizeviliğine inanarak kibirlenen bu dâhi taslaklarını biz keş edip bırakmıştık.

---

1 Kendilerine has giyim ve konuşma tarzı olan başıboş, argo kullanan, bıçkın büyükşehir serserisi.

2 (Argo) Ahmak yerine koymak.

Bu zeki ahmakların dalgınlıkları karşısında bundan sonra bizim cesaretimiz artacak ve muvaffakiyetlerimiz pek eğlenceli şekillerde devam edecekti. Onlar *einfühlung*'u kitaplarda araştırıp incelerken biz manasını bilmeden onu ruhumuzda duyuyorduk.

Bu ilk ziyaretten hâsıl olan hislerini anlamak için karıma sordum:

— Sabihacığım, söyle bakayım, Hürrem'e karşı ne duydun?

— Derin hürmetler... Sen de söyle, Cevher'e karşı ne duydun?

"Derin aşklar, çılgın sevdalar" diyecektim. Hemen kendimi toparlayarak:

— Hiç, ne duyacağım... Fakat fena kadın değil, insanı sıkmıyor. O cahil, ben cahil. Birbirimizin dediğini anlıyoruz, konuştuk...

— Zavallı kadın...

İçimden bir gülme geldi. Fakat ciddiyetimi bozmayarak:

— Neden?

— Her gün burun buruna yaşadığı kocasının ne dediğini anlamamak acınacak bir hayat sayılmaz mı?

— Bu hususta tamamen seninle aynı fikirde değilim.

— İzah et...

— Karılık kocalık başka, allamelik başka.

— Ne gibi?

— Ne gibi olacak, okuma yazması olmayan bir kadın, karılık bakımından kocasını âlim bir karıdan daha çok memnun ve mutlu edebilir...

— Bu noktada seninle tamamıyla hemfikir olamam...

— Aman karıcığım, çok okumak ve uzun süren dalgınlıklar arasında bazı bazı sen de ne dediğini unutuyorsun...

— Hayır, ben ne dediğimi unutmam!

— İnkâr etmezsen, epey zaman evvel ne demiş olduğunu şimdi tekrar edeyim...

— Dediğimi inkâr etmeyi hiçbir vakit kabul etmem!

— Ben söylediklerimi bir ilme, bir fenne, bir teoriye, bir prensibe, hâsılı bir bilgiye istinaden söylemem. Bu cahil kafa ve zayıf aklımla düşünüp bulabildiklerimi söylerim.

— Evet, bilirim *empirique*[1] bir zekâsın.

— Eyvallah. Fakat iki âlimin, iki cahilin, iki güzelin, iki çirkinin hâsılı yaradılışlarında aynılık olan iki mahlukun birbirleriyle uyuşamayacaklarını söyleyen sen değil misin? Hatta benim cahilliğimi kocalığım için bir meziyet sayarak bana vardığını anlatmıyor muydun?

— Ben söyledim. İnkâr etmem...

— O halde?

— Affedersin Bey, mesele senin dar muhakemene kolay sığamayacak kadar muğlaktır...

— Dinliyorum... Benim muhakemem darsa senin geniş bilgin bunu zihnimin alacağı şekilde bana izahtan âciz kalmaz sanırım...

— Evvela iki mahluk arasında tam manasıyla aynılık olamaz... Mesela iki koyun renkçe, ağırlıkça, bütün uzuvlarının ölçülerinde milimetresi milimetresine tamamıyla birbirine eşit olsalar, yine bu iki hayvan için birbirinin aynıdır diyemeyiz.

— Niçin?

— Çünkü tüylerini sayıp bakmalıyız. Birinde ötekinden üç kıl fazla çıkarsa aynılık bozulur.

— İşte pösteki saymak buna derler... Ben böyle meselelerde Hürrem Bey'le sana çömezlik etmek istemem. Malum ya, eski zamanlarda tımarhanedeki delilerin akıllarını denemek için önlerine birer pösteki koyarak, "Haydi bakalım bunu say!" derlermiş. Karıcığım senin maksadın da beni böyle bir imtihandan geçirmekse, akıl bakımından gözünde bu kadar düşkün sayılmak için ne gibi bir delilik gösterdiğimi bilmiyorum...

— İlimce de tam aynılık olamaz. Bir sınıfın içinde beş on zeki bulunur. Fakat gördükleri aynı derslerden ilerleme kaydetmeleri, yeteneklerine göre farklı olur. Mesela kimi edebiyatta, kimi matematikte, kimi ekonomide ilerler. Ve sonra zeki olmakla beraber aralarında bünye ve mizaçça büyük farklar

---

1 (Fr.) Görgül, deneysel, tecrübeye dayalı.

bulunur. Bazı zekâlar vardır, birbirini tamamlar. İşte sana bu hususta büyük bir misal göstereyim. Pierre Curie ile Marie Curie'yi düşünelim. İşte âlim karı koca... Radyumun keşfinde birlikte çalışıyorlar. Kocasının o elim kaza neticesi vefatından sonra kadın gece gündüz laboratuvarından çıkmıyor, uğraşıyor. Dünya çapında bir başarı ve şöhret kazanıyor. Belki bu zamanın bilim alanında en muhterem kadını oluyor...

Cahil olmak ne fena şeydir. Senden pek az şey bilenler sana allamelik taslar dururlar. Sözün arasına Fransızca birkaç teknik kelime karıştırıp okudukları şeylere bire on uydurmasyon katarak dinletirler. Hiç şüphesiz karım da bana şimdi böyle yapıyordu. Bu cehaletimle ben onun bu fantaziyeli ilmini yine evire çevire çürütebilirdim, ama mademki onu Cevher Hanım'la aldatıyordum, vicdanen ona bu hususta olsun pes demeye mecburiyet görüyordum. Karımın ilmini, Hürrem'in dehasını alkışlamakla iki aile arasındaki samimiyeti artırarak güzel Cevher'le *einfühlung* ayininden istifade edebilecektim. Yoksa Marie Curie nerede, Sabiha nerede, Hürrem nerede, ben nerede, Pierre Curie nerede?.. Mesela bu isimleri konuşmaya katmakla davayı kazanmış olmak pek gülünç bir şeydi.

Karımla böyle konuşurken koridorda bir gölgenin gezindiğini oda kapısının aralığından görüyordum. Bizi bir dinleyen, gözetleyen vardı. Acaba Servinaz mı, Nevres mi? Hürrem Bey'in köşküne gidip geldik ya, yine bu ziyaretin bizim evde aksi tesiri başladı. Ortada ihtimal yine bir fitne dönüyordu.

Merak ettim. Su içme bahanesiyle birdenbire kapıya kadar yürüdüm. Koridora baktım. Son adımını çekerken Nevres'i gördüm. Elbisesinin renginden tanıdım.

Kızın bu gizlice araştırmaları boşuna olmasa gerek. Mutlak bir şey var. Bu iki baş belasına nereden sataştım. Karım salonda otururken biz Cevher Hanım'la balkonda sarmaş dolaş olduk da iki adım ötede onlar hiçbir şeyin farkına varamadılar... Nevres köşkten köşke o kadar mesafeden bu çapkınlığımın kokusunu nasıl aldı? Şaşılacak şey...

Döndüm, karıma baktım. Elindeki kitabı okumaya birkaç kulaç dalmış ve gittikçe derinleşiyordu. O böyle dalar dalar sonra birdenbire karabatak gibi yine yüzeye çıkarak derinlerde ne gördüğünü bana anlatır. Alman estetikçilerinin deneysel prensiplerinden, estetikle psikoloji hamur edilerek ondan çıkarılan anlaşılmaz konseptlerden, Vischer[1] ile Volkelt[2] ve Ribot'nun[3] karşıtlarından, her gün dinleyip de hâlâ anlayamadığım *einfühlung*'dan ve nihayet birbiri içine geçmiş uzun dürbünler gibi üç zamanın bire dönüştürülmesinden, Einstein'ın zamanı bütün bütün hayal derecesinde hiçlendirmek için meselenin çok derin bir kapısından girip, fakat öte tarafta henüz bir çıkış bulamadığından, velhâsıl zihnime çatal çutal batarak bir türlü aklıma yerleşemeyen zamanın inkârı felsefesini dinlemekten pek bıkmıştım. Hemen odadan sıvıştım.

II

Sofaya çıktım. Nevres'i bulmak için etrafıma bakınırken onu açık kapılardan birinin aralığından tehdit maksadıyla bana işaretparmağını sallarken gördüm.

Hükmümde yanılmamışım. Mutlaka bir şey var. Balkona doğru yürüdüm. Nevres de beni görmek için can atıyormuş. Hemen eline bir faraşla süpürge alarak balkona dökülmüş kuru yaprakları süpürmek için yanıma geldi. Benzi uçuk, kaşları çatık, dudakları fırlatacağı sitemlerin ilk sözcüğünü bulmak öfkesiyle titriyordu.

Bir önseziyle benim yüreğime de bir ürperme geldi. Sordum:

— Kapı aralığından bana niçin parmak sallıyordun?

Kız sadece şu cevabı verdi:

— Ben bugün Hacı Hüsnü Efendi'nin köşküne gittim...

Büyük bir şaşkınlıkla:

---

1 Robert Vischer (1847-1933), Alman filozof.

2 Johannes Volkelt (1848-1930), Alman filozof.

3 Théodule-Armand Ribot (1839-1916) Fransız psikolog.

— Bu sözünde soruma bir cevap göremiyorum.

O pek manalı bir tebessümle:

— Azıcık düşünürseniz bu cevabımın sorunuzla alakasını anlarsınız...

Azıcık değil, epeyce düşündüm. Lakin benim sorumla bu cevap arasında hiçbir münasebet keşfedemeyerek:

— Bilmeceni çözemedim kızım...

— Bilmece değil, pek açık bir hakikati söylüyorum.

— Anlayamıyorum...

— Şimdi anlarsınız...

— Dinliyorum...

— Hacı Hüsnü Efendi'nin köşkünden Hürrem Bey'in öbür taraftaki balkonu görünüyor...

Derhal ayaklarım suya erdi. Söylenen şeyin bilmece değil apaçık bir hakikat olduğunu anladım. Fakat böyle anlarda asıl metaneti her hakikat önünde yılmamakta göstermelidir. Hürrem Bey'in balkonu güllerin, yaseminlerin, mor salkımların sık dallarıyla örtülüydü. Hayli açık bir mesafede bulunan Hacı Hüsnü Efendi'nin köşkünden bizim balkondaki maceramızın seçilebilmesine pek ihtimal veremeyerek:

— Hacı Hüsnü Efendi'nin köşkünden Hürrem Bey'in balkonu görünüyormuş yahut görünmüyormuş bundan bana ne?

— Siz Cevher Hanım'la balkona çıktınız...

— Evet çıktık...

— Sonra yeşilliklerin arasına saklandınız...

— Saklanmadık. Sandalyeye oturunca doğal olarak insan yaprakların arasına gömülmüş oluyor.

— Siz bilhassa en kuytu, en örtülü, en görünmez köşeyi seçtiniz.

— Aman Nevres, ne kadar saçma söylüyorsun.

— Saçma değil gördüğümü söylüyorum. Hanımla siz pek neşeliydiniz... Gülüp oynuyordunuz.

— Ağlayacak değiliz ya...

— Tepenizde öten kanarya gibi oradan oraya sıçrıyordunuz...

— İnsan oturduğu sandalyeye mıhlanmış gibi sabit kalmaz ya, elbette yer değiştirir.

— Çok neşeliydiniz...

— Üç yüz metre mesafeden çok neşeli olduğumuzu nasıl anladın?

— Çünkü dürbünle baktım. Dürbün o kadar kuvvetliydi ki elimi uzatsam sizi tutabileceğim sanıyordum. Nefeslerinizi duyacağım gibi geliyordu.

— Sonra?

— Sonra birbirinize sarıldınız...

— Galiba sen dürbünü iyi ayar edemeyerek aslı olmadık şeyler, adeta hayalet görmüşsün.

— Dürbünü gözlerime göre pekâlâ ayar ettim. Gördüğüm şeylerin hakikat olduğuna eminim.

— Deli misin? İlk ziyarette namuslu bir aile kadınına nasıl sarılabilirim?

— İşte bunu benim aklım da bir türlü almıyor. Fakat gözlerimin şahitlikleri kesindir.

— Kız çıldırdın mı? Salonda benim karımla onun kocası otururlarken...

— İşte beni de hayretten hayrete düşüren, çıldırtan taraf bu ya...

Balkon, bizi örttüğü yeşil perdeleriyle o kadar korunaklıydı ki açık mesafeden dürbünle değil, teleskopla bakılsa bile onun kuytu yerlerini seçebilmenin mümkün olamayacağını düşündüm. Nevres bizi görse görse macera halinde değil, oradan oraya gezinirken görmüş olacaktı. O iddiasında ısrar etti. Ben şiddetli bir inkârdan ayrılmadım. Meseleyi böyle kapatarak Nevres'i başımdan savdım. Fakat kıskançlıklarını komşunun evinden bizi dürbünle gözetlemeye kadar vardıran kızların bu müthiş casuslukları altında ben Cevher Hanım'la münasebetime nasıl devam edebilecektim? Mesele nazik, tehlike büyüktü. İşte bu nezaket, bu tehlike, bu güçlük benim Cevher'e olan sevdamı büsbütün biliyor, beni yerimde duramaz bir şekilde hırslandırıyor ve her zorluğa karşı bir çare bulmak endişesiyle daima düşündürüyordu.

Muhterem Allame ile karımı aldatmak işten bile değildi. Adi bir hokkabaz el çabukluğuyla bunların gözlerini bağlayabileceğimden emindim. Fakat Servinaz... Fakat Nevres... İlle de o kocakarı Muhsine! İşte beni yıldıran bunlardı. Bakalım bu pandomimanın sonu neye çıkacak...

Allame, güzel hanımıyla birlikte bize iadeiziyarete geldiler. Karım, Servinaz ile Nevres'in deliliklerini büyük bir maharetle idare etti. Bu iki kız Cevher'in yanında sönük kalmamak için giyim kuşamlarına alabildiğine özenerek pudralara, kokulara bulanmışlar, en çığırtkan renklerdeki en yeni, en açık, en kısa elbiselerini, en ince çoraplarını giymişler ve misafirleri ağırlamak için büfemizden, dolabımızdan en kıymetli takımları seçip çıkarmışlardı.

Onların itinalarındaki bu ifrattan karımın yine bir şüpheye düşmesinden çok korktum. Ama karıcığım melek Sabiha, hiç oralarda değildi. O bu hususta önceden geçen birkaç dırıltıyı da tümüyle unutmuş görünüyordu.

Muhterem Allame'ye gelince o babacan adam *einfühlung*'dan söz açıldı mı güzel karısını haydutlar dağa kaldırsalar farkına varamayacak kadar dalıp gidiyordu. Bizim evde yeşilliklerle örtülü bir balkon, öyle uğurlu bir gelin odası nerede... Her tarafta gözleri bize dikili yılanlar dolaşıyordu.

Cevher Hanım bizim kızların hizmetçilikle bağdaştırılamayacak bazı şımarıklıklarına dikkat etmeye başladı. Çünkü iki kızın da ona, "Sen süslü, güzel, cazip bir kadınsan işte biz de güzeliz. Senden körpeyiz..." mealinde rekabetçi ve alaycı, süzgün birer bakışları vardı. Bir şey sezinleyecek diye şimdi karımdan çok Cevher'den çekiniyordum. Arada bir onunla göz göze geliyor, arzudan ikimizin de içinin titrediğini hissediyorduk.

Hürrem'le Sabiha'nın derin bir sohbete daldıkları esnada Cevher'i odanın bir köşesine çekerek aşkımın bütün aleviyle:

— Ah, sizin balkon... diyebildim.

O gülerek yavaşçacık cevap verdi:

— Ettiğimiz ani deliliği düşündükçe şimdi vücudumda ürpertiler geziniyor. Neyse bir şeydir oldu. Fakat artık tekrarına imkân yoktur.

— Beni çıldırtmak için mi böyle söylüyorsunuz?

— Hayır Beyefendi! Sizi insafla düşünmeye davet ederim... Dallarla ne kadar kapalı olsa da herhalde evin dışı sayılan bir balkonda...

— ....

— Buna tımarhanedekiler bile cesaret edemezler... Özellikle ilk görüşmede... Kim bilir aleyhimde ne fena fikirler peyda etmişsinizdir...

— Hayır, çok aldanıyorsunuz. Bu husus hiç düşündüğünüz gibi değildir. Çünkü ikimiz de iradesiz kalmıştık. Biz o ana değil, o an bize hâkimdi...

— Bana ne efsun okuduğunuzu bilemiyorum. Bu hale rüyada uğramış gibiyim. Gerçek olduğunu hâlâ aklım almıyor.

— Beni bu kadar ümitsiz bırakmayınız...

Cevher Hanım garip bir düşünce tavrıyla önüne baktı. Ben yüreğim çarparak cevap bekliyordum. Bu kısa sükûtumuz anında öbür köşede karımla konuşan âlimin estetiğe dair şu sözlerini işitiyorduk:

— Estetikte en büyük yer tutan şey cinsel duygular. Şehvet sanatın bir sebebi, önemli bir faktörüdür. Yalnız en ilkel edebiyat ve resimlerde her histen önce dine ve savaşa ait mevzular tasvir edilmiştir. Müzik bizatihi hiçbir belirli ifadeye sahip değildir. Fakat güftelendiği zaman aşkı, şarabı ve diğer keyiflendirici şeyleri terennüm eder. Ömürlerinde iki mısra yazmamış bazı kimselerin şehvet ve içki düşkünlüğüne ilişkin şiirler aleyhinde uzun makalelerle bilir bilmez karşı çıktıklarını görüyordum. Herkes yetkisi çerçevesinde söyleyip yazmak insafını gösterse beyhude şeylerle kafamız şişmez. Halk şarkılarının güftelerini tahlil ediniz, sevdadan başka ne bulursunuz? Bir çalgılı gazinodan gelen ahenge, bir meyhaneden işitilen avazlara kulak veriniz, "Ah anam, aman yanıyorum"dan başka ne duyarsınız? Bu his bazen pek ince, nezih kelimelerle ifade edilmiştir. Fakat anlam daima o anlam, ateş daima o ateştir. *Carmen, Mascotte, Faust* gibi ölümsüz operalarda terennüm edilen nedir? Tekkelerden taşan nağmeler bile sonsuz bir aşk değil midir? Bir gönül ya-

ratıcısını bulmak için muhabbetten, coşkudan başka bir vasıtayla yükselebilir mi? İnsanı galeyana, heyecana getirmek için sevdasına dokunmalıdır. Diğer şekillerde görünen hayhuyların, hallenmelerin,[1] etkilenmelerin esası hep sevdadır. İnsan hayatını sever, kendini sever, ailesini, sanatını sever. O sürekli kavgası hep bu sevdiği şeylerden ayrılmamak içindir. Hep onlara sahip olmak içindir. Estetiğin dilediği aşk, aile dışındaki günahkâr sevdadır. Onu bütün bağlayıcı hususlardan kurtulmuş, en serbest şekilleri ve hücumlarıyla yaşatmak ister. Toplumsal, ahlaki kanunların zorlamaları altında inlemekten onu kurtarmaya uğraşır. Hemen hemen her zaman ve her yerde şairlerin şikâyetleri nedendir? Kanundan, nizamdan, kadıdan, hâkimden değil mi? Eski masallara varıncaya kadar bütün hikâyelere dikkat ediniz. Yazarı ve halkı daima aşkın lehinde ve ona muhalefet eden bütün nizam ve âdetlerin aleyhinde bulursunuz. Kızını âşığına vermeyen babaya lanet ederler. Sevgilisini aile yurdundan kaçıran sevdalıyı alkışlarlar. Kerem'in yandığına, Mecnun'un başına leyleklerin yuva yaptığına dededen toruna ağlayıp gitmiyor muyuz? Eski şairlerimizin sofuya garazı, pir-i mugana[2] muhabbeti nedendir? Yeni şairlerin en incelerini tetkik ediniz. Vezni değişmiş, nazmın ahengi yenilenmiş, dili daha sade, kuvvetli ve zevkli bulursunuz. Lakin şairin kalbi hep o eski kalptir. Kendini kayıt altına almaya uğraşan, emir buyuran kuvvetlere karşı sanattan daima bir isyan yükselir. Tiyatrolarda daima bu ince şikâyetten memnun olarak el çırparız. Sahne maceralarında yüreklerimiz eşler aleyhinde, sevdalılar lehinde çarpmaz mı? Hiçbir yerde aşkı mağlup görmek istemeyiz. Sanatta daima kurulu düzenlerden ve ahlaka dair konulardan daha yüksek gayelere fırlamak şevki ve coşkusu vardır. Mutaassıplar ve Avrupa'daki kilise babaları bu hakikati anlamış oldukları için tiyatronun ve genel olarak sanatın amansız düşmanıdırlar.

---

1 Kendinden geçmek, bayılmak, dervişlerin zikir esnasında kendinden geçmeleri.

2 Meyhaneci.

Hürrem böyle coşmuş, karım şaşkın bir dalgınlıkla dinliyordu. Her ikisi de bizim orada bir köşedeki varlığımızdan habersiz gibiydiler. Cevher'le ben, âlim bir kocanın eşler aleyhindeki bu estetik yardımından adeta duygulanıyorduk. Sevgilime dedim ki:

— Kocanızın bugünkü felsefesini çok beğeniyorum.

— Zavallı adam, bilmeyerek o kadar kendi aleyhinde söylüyor ki...

— O kendi aleyhinde söylemiyor. Hakikati söylüyor. Hakikat insana karşı olunca artık buna çare bulunur mu?

— Ahlaken uysal, çok iyi adamdır. Bana olan büyük güvenini suiistimal ettiğime çok üzgünüm...

— Benim karım da öyle değil mi? Bakınız şurada bizim ne fısıldaştığımızı merak ederek bir kere başını çevirip baktığı var mı? Ben de iyi bir kalbin güvenini suiistimal cinayetiyle vicdanım önünde suçluyum...

— İnsanların, iyilik ve sadakatine karşı bu ihanetler neden ileri geliyor?

— İşte Hürrem Bey de bunun estetik sebeplerini tespite uğraşıyor.

— Fakat durumu itibariyle söylediği hikmetler kendi aleyhine çıkıyor.

— Evet, evet çoğu hakikatlerin aleyhimize çıkmalarından dolayı değil midir ki biz hemen her zaman onları örtmeye uğraşırız...

— Kocam şu andaki vaziyetinin garabetini ve bizim onu nasıl bir kulakla dinlediğimizi bilse acaba yine böyle söylemeye cesaret edebilir mi?

— Onun aklında ne siz varsınız, ne ben, ne de sosyal vaziyeti... O, karşılık beklemeden bir ilim diliyle estetik aşkın aile dışında ve bağlayıcı hususlardan kurtulmak için hücum etmekte olduğu hakikatini söylüyor. Bu hakikatin zararına uğrayan yalnız o, kendi değil ki...

— İlmi teorileriyle kocam her gün dır dır beni boğmaya uğraştıkça ona karşı bir hınç duyardım... Fakat şimdi acıyorum.

— Niçin?

— Aldattığım için.

— Estetik noktainazarından muaf olduğumuz kararını kocanız kendi ağzıyla şimdi bize anlatmadı mı?

— Hiçbir kadın kocasını benim kadar acıyarak aldatmamıştır.

— Karım hakkında aynı üzüntüyle azap içinde olduğumu söylersem şaşmazsınız ya...

Gülüştük. Hocanın ders anlattığı esnadaki gibi bir dershane sessizliğine gömülmüş salonun havasını kahkahalarımız fazlaca titretmiş olmalı ki Hürrem Bey bize dönerek bu gürültülü gülüşümüze bir izah ister gibi durdu. Cevap verdim:

— Hazret, bugünkü estetik düşünceleriniz o kadar yüksek ki...

— Daha yükseleceğim ama bir dayanak bulamayarak düşmekten korkuyorum. Sanat, sevapla günahın kaynaşmasıyla canlanır. Halk meşhur hırsızların, çapkınların, ahlaksızların maceralarını ne büyük merakla dinler. Hikâyeciler, şairler, ressamlar, bestekârlar halkın bu merakından sanatlarına hisse ayırmıyorlar mı? Sanat, dolaylı ve sessiz bir kabulle herkesin hürmet ettiği bir tür sığınaktır ki günahkârlar orada güzelleştirmeleri şartıyla günahlarını teşhir edebilirler. Estetikçilerden biri şöyle diyor: "*Des actions immorales trouvent une certaine excuse en devenant belles*."[1] Güzel şeyler gönülleri hemen hemen her zaman yanlarına çekerler. Ceza gören güzel bir caniye bile herkes acır...

Hazret yine taştı. Şimdi biz hürmetkâr bir sessizlik ve dikkatle dinliyorduk. Allame'nin karısını sevdikten sonra vaazını dinlemek bir görev sayılır. Asıl hürmet edilecek adamlar zararlarına yaşadığımız kimselerdir.

---

1 Gayr-i ahlâki efal güzelleşince bazı mertebe mazeret bulur (yazarın notu). Gayriahlaki eylemler güzelleşince bir dereceye kadar mazur görülür.

III

O gün Cevher Hanım'dan mahzun bir halde ayrıldım. Balkon sefası yapamadığımız gibi özel bir yerde birleşmek için ağzından bir söz de alamadım. Ne olacaktı? Sevdamızı tatmin için ne yapacaktık? Bütün görüşmelerimiz ya onların salonunda ya bizimkinde, hep onun kocasıyla benim karımın huzurunda mı gerçekleşecekti?

Bu güçlükler aşkımı gittikçe alevlendiriyordu. Karımdan hiç korkum yoktu. Fakat hizmetçi kızların, Muhsine Kadın'ın gözcülükleri altında bunalıyordum. Pencereden pencereye işaretle veya başka şekilde birbirimize meramımızı ifade etmek mümkün değildi.

Ben bu güçlükler içinde günden güne sinirlenmekteyken bir sabah karşıma kaynım Halis Didar Bey çıktı. Gençlik biraz kibirli olur. Fakat bu büsbütün kendini beğenmiş bir mahluktu. İş güç yok. Hayatı sürekli bir eğlence şekline sokmaya uğraşır. Bütün meşgalesi giyim kuşam, süs püs, gezme tozma, aldığını bulduğunu sarf etme... Olanca vaktini böyle avare zevklere ayırmak da nihayet müthiş bir sıkıntı halini alır.

Böyle yetişkin oğullarını idare, babalar için büyük derttir. Bunlar baba ekmeğiyle karınlarını doyurdukça işe, sıkıntıya yanaşmazlar. Fodul olurlar. Kendilerinde büyük bir zekâ olduğu vehmiyle hiçbir şeyi beğenmezler. Gözleri daima yüksek mesleklerdedir.

Bunlar bir işe güce alıştırılamazsa evvela kendi nefislerine, sonra ailelerine, daha sonra insanlığa zararlı olurlar.

Hazır ekmekle yaşatmak bu zavallılar hakkında şefkat değil, büyük fenalıktır. Onları geçim kaynağına, subaşına göndermelidir. Ve bırakmalıdır ki orada bir damla için birbirini tepeleyen, boğan arbedecilerden kafalarına birkaç yumruk yesinler. Dünyayı Konya'yı öğrensinler. O zaman hayatın, geçinmenin zorluğuyla beraber kendilerinde bu zorluklara karşı koymaya kâfi deha olmadığını da biraz anlarlar. Burunları kırılır.

İşsiz güçsüzlüğünden, bir baltaya sap olmak liyakati gösteremediğinden ve özellikle israfından dolayı Halis'le babası arasında birkaç defa kavga koptu. Babasına, bu büyük velinimete karşı oğlan hiç minnet göstermedi. Hatta hakaretamiz tavırlar bile aldı. Hayli müddet dargın durdular. Halis hâlâ her tuttuğu altın olacak, düt dediği dağlar keçiyle dolacak sanıyordu. Anası ona el altından para gönderiyor, hiç darlık çektirmiyordu. Nihayet babası, oğlunu ıslah edemeyeceğini ve oğlu da babasından korkmaya gerek olmadığını anladı.

Artık yüze çıktılar.[1] Şimdi Halis bazen haftalarca, aylarca evden kaybolur. Validesi, onun saklandığı yeri buldurmak için beni müfettiş gönderir. Onu ekseriya şehrimizin en pahalı otellerinden birinde, bir ela gözlüyle kapanmış bulurum. Onun sevdadan yorgun düştüğü saatlerde şezlonga uzanıp bir elinde sigara saatlerce uyuklayarak tembel, atıl hülyalar, rüyalar içinde bir dinlenişi vardır.

Halis'i bu halde görenler, çalışmayanı beslemek için çalışan kafaların, kolların isyanına hak verirler. Babasının hali vakti de bugün hiç yolunda değil. Oğullarının bu sefahati, aile halkının birçok mahrumiyetlere katlanmasıyla ve pek zor ödeniyor.

Halis Bey sıkışınca anasına müracaat eder. Büyükhanım da Beyefendi'ye, o da sarraflara... İş böyle gayet fena bir devridaim içindedir. Onun yediğini, içtiğini, sevdiğini, eğlendiğini, israfını karşıdan seyretmek! İşte baba olmanın sefası! Kaynım elbisesini Londra'nın *High Life Tailor* modeli üzerine kestirtir.

O sabah, bütünüyle arkası beline yapışmış şık kıyafeti ve yan cebinde bir demet menekşe kokusu saçan mendiliyle karşımda kırıtarak bedbin bir edayla:

— Enişte Bey çok sıkılıyorum...

— Neden oğlum?..

---

1 Yüzsüz olmak, yüzsüzleşmek.

— Bilmem, boğuluyorum...

— Gençlik, güzellik, şıklık, sevda, hürriyet, işsizlik hep senin için...

— İşte bunların hiçbiri beni mutlu edemiyor.

— Mutluluk unsurları böyle sendeki gibi lüzumundan çok fazla olursa insanı zehirler.

— Vallahi bilmem ne oluyor? Sıkılıyorum vesselam.

— Sıkıntının kaynağının ne olduğunu tahlil edemiyor musun?

— Bir parça...

— Nedir?

— Sevmekten bıktım.

— Yorgunsun...

— Hakkın var.

— Biraz dinlen, yine seversin...

— Seviyorum ama iştahsız, ateşsiz...

— Azıcık bekle iştahın açılır.

— Kerem gibi yanarak sevmek istiyorum. Beni tutuşturacak bir Aslı arıyorum.

— Herakliya ile ne yaptın?

— Puf... Bırak şu kokmuş fahişeyi...

— Mavi çini gözlü Rus kızı ne oldu?

— Azatladım.[1]

— Pembe Polonez?

— Saatine, günlüğüne otomobil tutar gibi böyle kiralık karılardan bana nefret geldi.

— Demek artık haftalık, aylık tutacaksın?

— Hayır. Artık kendi milletimi seveceğim.

— Şimdiye kadar kendi milletini sevmiyor muydun?

— Anlamıyorsun. Türk kadını, Türk güzeli seveceğim.

— Kendi milletini sevmek böyle mi olur?

— İktisatçılarımız paralarımızı yerli malına verelim demiyorlar mı?

— Bu da yeni fikirlerden işte bir tanesi...

---

1 (Halk ağzı) Azatlamak: Azat etmek, bırakmak.

— Evet... Şimdiye kadar Rum'una, Ermeni'sine, Rus'una, Lehlisine az mı lira yedirdim.

— Halis, tebrik ederim.

— Neyi?

— Bu yeni usul milliyetperverliğini.

— Alay etme!

— Nihayet sana da milliyet duygusu geldiğine memnun oldum. Anan baban bu düzelmeni işitseler çok sevinirler.

— Enişte Bey, alayı kes! Şimdi sana ciddi bir şey söyleyeceğim...

— Oh, oh, senin ağzından ciddi bir şey işitmek...

— Vallahi bu sefer ciddi seviyorum.

— Kimi?

— Tahmin et, zekânı alkışlayayım.

— Oğlum senin gönlün seksen delikten başka türlü hava fışkırtan sevda orgu gibi bir şeydir. Bir makamda karar kılmazsın ki...

— Şu sıralar yakın civardan tapınmaya layık bir mahluk aklına gelmiyor mu?

— Hayır...

— Komşumuz Cevher Hanım'ı seviyorum.

Bu ifşaya karşı o derece şiddetle haykırarak sarsıldım ki, fes başımdan iki metre öteye fırladı. Halis şaşırarak:

— Ne oluyorsun Enişte Bey?.. Bu heyecan ne? Boğulacaksın... Küçük diline bak, yerinde duruyor mu yoksa yuttun mu?

— Oğlum, her kabahatini affederim. Bunu asla!

— Niçin?

— Öyle muhterem bir zatın karısını sevmek! Bu ne cüret! Daha doğrusu ne alçaklık!

— Sevmekle hürmet... İkisi ayrı ayrı şeyler midir?

— Kadının bu sevdadan haberi var mı?

— Yok, ama akşama sabaha olacak...

— Şiddetle ret göreceğinden hiç şüphem yok.

— Bakalım, deneyeceğim...

— Denemeye kalkıp da beyhude mahcup olma.

— Neticenin ne olacağını görürüz.

— Çocukluk etme Halis... Allame'nin kulağına gider, sonra büyük dedikodu olur. Öyle bir adamın namusuna sataşmak senin terbiyene yaraşmaz. Bu iş sonra büyük fenalıklarla sonuçlanır.

— Ne olursa olsun...

— Öyle ya, bugüne kadar sen her hareketinde ne olursa olsundan başka bir şey düşünmüş bir delikanlı değilsin. Bu cesaret, bu cüret sana nereden geliyor?

— Hanımın kendinden...

— Ya şimdi henüz onun bir şeyden haberi yok diyordun...

— Yine de yok.

— Bu tuhaf şeyi anlat bana.

— Ben kadını bahçede gördüm...

— O sana böyle bir cesaret verecek ne muamelede bulundu?

— Hiç... O beni görmedi bile...

— O halde?..

— Ben onu gördüm ya... Benim için bu yeterlidir.

— Nasıl?

— Enişte Bey, ben de biraz kadından anlarım.

— Bahçede görmekle bundan ne anladın?

— *Foxtrot*[1] oynar gibi yürüdü.

— Eee, daha...

— Badem ezmesi gibi nefis bir kadın...

— Halis vallahi mideni bozar... Hem Hürrem Bey, o estetik âlimi bu badem ezmesi teşbihindeki kabalığı duymasın!

Halis'le bu konuşmamız neredeyse kavga derecesine yükseldi. Bu kendini beğenmiş, şımarık, keyfinden başka amir tanımayan, nasihat almayan delikanlıya söz anlatamadım. Birbirimizden yarı dargın ayrıldık.

---

1 (İng.) 20. yüzyılın başlarında Amerika ve Avrupa'da görülmeye başlayan dans türü.

IV

Bu oğlan Cevher Hanım'a ilânıaşk etmekle benim bütün planlarımı bozacaktı. Çünkü bilirim, yaptığı şeyi delice, hoyratça, farfaraca yapar. Sır saklamasını bilmez. Onun Cevher'e tutkunluğu üç günde bütün civara yayılacak, Allame'nin kulağına gidecek... İki aile arasındaki dostluk bozulacak. Ziyaretlerimiz kesilecek, artık Cevher'i göremez olacağım.

Her gün biraz daha sinirlenerek bir yerde duramaz bir hale geldim. Tuhaf şey, Cevher Hanım'la aramda böyle bir rakibin ortaya çıkması benim ona yanan gönlümü gitgide yelpazeliyor, düşündükçe aklım çileden çıkıyordu.

Fena bir âdetim vardır. Zorluğa tesadüf ettiğim şeyde büsbütün ısrarcı olurum. Çıldırmamak için kendime teselli yolları aramaya uğraşıyor, bazen bu telaşlarımı beyhude bularak kendi kendime gülüyor ve şöyle düşünüyordum: "Cevher Hanım kıratta bir allame karısı, bizim Halis gibi henüz sağını solunu fark etmeyen bir zıpçıktının aşkını hemen kabul ediverir mi? Kendi kadınlık şerefini, kocasının namusunu düşünmez mi?"

Ve daha böyle sevgilimle kaynımın arasındaki sevişme ihtimalini yıkacak kuvvetli sebepler, deliller arıyor ve gönlüme su serpecek bir hayli makul şeyler de buluyordum. Lakin ben bu ihtimaller içinde dönüp dolaşarak derinleştikçe birdenbire tesellilerim iflas ederek çırpınıyordum. Çünkü kadının gönlü bir kere meylederse neredeyse hiçbir düşünce tanımaz. Balkonda ilk buluştuğumuz gün kollarımın arasına düşen yine bu aynı Cevher Hanım değil miydi? Kadınlığının şerefini, kocasının namusunu düşündü mü? Âlimin karısı, Halis'i benden daha çok gönlünün fantezisine uygun bulursa iş bitmiş demekti.

Kaynım artık gece gündüz evden ayrılmıyor gibiydi. Anlıyordum, ya Hürrem Bey'in karısıyla bize gelmesini yahut bizim onlara gitmemizi bekliyordu. Bize katılıp beraber gidecekti.

Onun bu maksadını anlayınca ben de her iki ziyareti mümkün olabildiği kadar engellemeye uğraşıyordum. Halis, şimdi işsiz hayatının boş saatlerini bahçede geçiriyor. Gözleri komşu köşkün pencerelerinde dolap beygiri gibi dolaşıyor, dolaşıyor... Bitap düşünce Nemrut Dağı'nın tepesindeki kameriyeye çekiliyor, cebinden bir deste kâğıt çıkarıyor, kurşunkalemiyle sayfalar dolduruyordu.

Ne yazıyordu? Aşk mektubu mu? Daha yüz yüze gelmediği, meylini, fikrini tanımadığı bir kadına karşı bu hissiyat taşkınlığı nedir?

Meseleyi kız kardeşine açmayı birkaç defa düşündüm, fakat mesele nazik olduğu için üstüme bir şey sıçratmaktan korktum. Gayet ihtiyatlı hareket etmek lazımdı.

Ben Servinaz'ın, Nevres'in, Muhsine Kadın'ın gözcülüklerinden bezmişken şimdi bu bela, bu müthiş engel başıma nereden çıktı...

Cevher Hanım'ı yalnızca beş on dakika bir yerde görebilsem meselenin vahametini azaltacak bazı tedbirler alabilirdim. Bir pusula yazsam göndermek için güvenecek adam bulamıyor, postaya vermeye de cesaret edemiyordum. Bu hal, böyle tesadüfe takılı bir tehlike içinde durdukça üzüntüm tahammül edilemez oluyordu.

Bir gün bahçede geziniyordum. Nevres yaklaşarak:

— Beyefendi sebzeliğe doğru yürüyünüz, size mühim söyleyeceklerim var, dedi.

Ağır ağır yürüdüm. Evde görünüşte serbest yaşadığımız halde hakikatte bir Şark hayatı geçiriyorduk. Ben açıktan açığa bahçede Nevres'le uzun uzadıya konuşamazdım. Görülürsek kayınpederim şüpheye düşer. Kayınvalidem kuşkulanır. Belki karım kıskanır. Hâsılı damat beyin hizmetçi kızla laubaliliği yüz türlü kötü yorumlanırdı.

Sebzeliğe doğru gittim. Kız da geldi. Fasulye sırıklarının, ağaçların mümkün mertebe siperlerine sokulduktan sonra Nevres telaşla:

— Beyefendi, tenha bir yerde size iki çift lakırdı söyleyebilmek için kaç gündür fırsat kollayıp duruyordum...

— Ne var kızım?

— Ne olacak? Cevher Hanım'la Halis Bey'in kepazeliği...

Hemen yüreğim ağzıma geldi. Birdenbire benzim ne kadar atmış ki Nevres şaşırarak:

— Beyefendi ne oluyorsunuz? Çehreniz duvar kesildi!

Baygınlık geçirir bir halde:

— Bir şey yok anlat, anlat, dedim.

— Cevher midir, Yakut mudur, Zümrüt müdür ne matadır işte o hanım sizi ayarttı. Küçük Bey'i baştan çıkardı. Şimdi Büyük Bey'le uşaklar kaldı. Galiba birer birer nöbet onlara da gelecek. Sizin dünyadan haberiniz yok.

— Haberim yoksa anlat...

— Halis Bey, Cevher Hanım için yanıyor... Yanıyor, yanıyor... Yangın kulesi belki bu yangına işaret çekecek, siz hâlâ bir şey duymamışsınız...

Nevres'in Halis'i hâlâ şiddetle sevdiğini onun ismini anarken gözlerinde parlayan ateşten anlıyordum. Halis dedikçe süzülüyor, bayılıyor, bitiyor, o, bu sevdayı benden daha çok kıskanıyordu.

Bu kız, kaynımla âlimin karısı arasında tutuşan bu yeni sevdaya dair somut olarak acaba ne biliyordu? Heyecandan lafı birbirine karıştırmaması için dedim ki:

— Kızım, heyecansız tane tane söyle... Lazım olanı söyle... Kısa söyle... Belki şimdi araya bir engel çıkar. Lakırdıyı kesmeye mecbur oluruz. Söz yarım kalır...

— Bunun kısası uzunu yok. Halis Bey, Cevher Hanım'ı seviyor. Hakikat bundan ibaret!

— Cevher de Halis'i seviyor mu?

— Tabii değil mi ya...

— Nereden anlıyorsun?

— Kadın Küçük Bey'i ümide düşürmese o böyle çılgın bir hale gelir mi?

— Halis kendi kendine gelin güvey olabilir. Cevher'in bu aşka karşılık vermesine dair bildiğin kesin bir şey varsa onu söyle!

Bu soruma bir cevap alamadan bir çağırma duyuldu:

— Şadan! Şadan neredesin?

Karımın sesi... Hemen fasulye sırıklarının arasından ben bir tarafa, Nevres öbür yana sıyrılıp çıktık. Sözümüz tam can alacak noktasında kesildi.

Biraz süklüm püklüm karımın karşısına çıktım. O telaşlı telaşlı soruyordu:

— Canım neredesin?

— Fasulye sırıklarının arasında piyasa ediyordum...[1]

— Bey, bazen çocuk oluyorsun...

— Ne yaparsın, can sıkıntısı... Ne var?

— Ne olacak? Hürrem'le Cevher şimdi bize gelecekler. Haber göndermişler...

Beynim birdenbire alabora oldu. Başım döndü. Düşecektim. Doğrusu bu ziyareti hiç beklemiyordum. Şimdi yine sahte tavırlar takınmalı, Allame'ye çene sallamamalı. Cevher'in hissiyatını tahlile uğraşmalı, karımı idare etmeli... Servinaz'ın, Nevres'in, Muhsine'nin gözetlemelerini şaşırtmalı... Bu üzüntülerin hepsi ne ise ne, en büyük bela Halis'in evde bulunmasıydı. Bu hoppa oğlan âlimin karısına kim bilir ne komplimanlar yapacak, ne diller dökecek, ne potlar kıracak, ne çamlar devirecek, Allame'nin bizi bu ziyareti de galiba son gelişi olacaktı. Bu habere karşı yüzümün son derece ekşimesinden karım titizlenerek:

— Çehren ağlayacak gibi bir hal aldı. Bu müjdeme hiç memnun olmadın...

— Ne yalan söyleyeyim, doğrusu olmadım.

— Neden kuzum?

— Çünkü bugün *einfühlung* dinlemeye kafamın takati yok...

— Oh Şadan oh! Ne acayip adamsın! Bütün âlem Hürrem'in konferanslarını dinlemek için kırılıyor, birbirini çiğniyor. Böyle büyük bir nimet ayağımıza geliyor da sen kadrini bilmiyorsun.

— Vallahi hanım, bugün başımda ince bir ağrı var. Dağıtmak için dolaşıyordum. Bana müsaade etsen de çe-

---

1 Gezinmek, dolaşmak.

kilsem. Rahatsızlığımı anlatarak misafirlere karşı gereken mazereti de belirtsen bana büyük bir lütufta bulunmuş olurdun...

Sabiha'nın soluk çehresi hiddetten pembeleşerek:

— Densizlik lazım değil Şadan! Onlar karı koca çok hassas insanlar. Senin yalandan hastalanmanı anlarlar. Bundan bir aşağılama manası çıkarırlar. Kırgınlık olur. Çünkü onlar ihtimal ki şu anda senin bahçede gezindiğini pencerelerinden görüyorlar.

Karımın zorlamasından kurtulamadım. Bir tarafa çekilerek uzun uzadıya düşünmeye muhtaç olduğum öyle bir anda, rolünü ifa için zorla sahneye sürülen hasta bir aktör gibi, bu misafirlerin karşısında ev sahipliği komedyasını oynayacaktım.

Bu muhterem komşularımızı ağırlamakta kusur etmemeleri için hizmetçilere emir vermeye, içeride bazı hazırlıklarda bulunmaya giderken başımı kaldırdım, Halis'in odasına baktım. Geniş penceresi açıktı. Kaynım aynanın karşısında harıl harıl hazırlık yapıyordu. Aman yarabbi, ne hazırlık, ne itina, ne telaş! Sürünüyor, taranıyor, saçlarını bozuyor, baştan yapıyor, boyunbağını çözüyor, yeniden bağlıyor... Yüreğinde taşan, etrafını dolduran bir heyecan, ellerinde yaptığını beğenmez bir titreme vardı.

V

Misafirler geldiler. Karım kaynımı Allame ile karısına takdim etti. Cevher'le Halis tanışmışlarsa bu resmi takdim komedyadan başka bir şey değildi. Cevher Hanım'ı bugün düşünceli gördüm. Dalıp dalıp gidiyordu. Acaba neden? Kendini kocasının, benim, kaynımın, yani kendine sevdalı bu üç erkeğin arasında bulması mı zihnini şaşırtıyordu? Bu haline doğru bir mana verebilmek için Halis'le olan münasebetlerinin derecesini bilmem lazımdı. Nevres bana bu hususta diyeceğini bitirmeden sözümüz kesilmişti...

Cevher, arada bir bana derin bakışlar fırlatıyor, yine kendini topluyor, Halis'e pek kayıtsız bulunuyor. Onun hemen hemen acemi bir aktör garipliğine varan komplimanlarına pek hafif, isteksiz mukabelelerde bulunuyor, bazılarını da görmezden geliyordu. İşittiğimle gördüğüm bu birbirine zıt hallerin arasından hakikati bulup çıkarmak mümkün değildi.

Hazret, o dünyadan bihaber... Karısını kim seviyormuş, karısı kime meylediyormuş, ortada ne pantomimler dönüyormuş?.. Bütün bu şeylerden uzak, şüphesiz hayatın bu küçük olaylarına dikkat etmeye vakti yok.

O yatağından taşan coşkun bir nehir gibi başladı. Bir hiç onu coşturmaya kâfiydi. Aynanın önünde Balgamî taştan[1] ufak sarı bir kâse gördü:

— Bir cisimde bize tesir eden üç şey vardır: şekil, renk, vaziyet. Sarıdan ekseriyetle çok hoşlanmayız. Bu rengi, bazen altın gibi kıymetli, yıldız gibi yüksek ve asil şeylerde, bazen de saman, kum ve solmuş yapraklar gibi adi, genel, değersiz şeylerde görürüz. Sarıda bir matem tesiri vardır. Ölüm ve karantina rengidir. Sarı altında, sırmada, yaldızda, yıldızlarda olduğu gibi parlayınca bizi teskin eder. Fakat donuk sarı bize adi ve sevimsiz gelir. Çünkü bu rengin sönük çeşitlerinden çok bayağı, hatta iğrenç şeyler vardır. Sarıyı yükselterek, şiirlendirerek anlatacağımız zaman sarı yakuta, aya, yıldıza benzetiriz.

Allame sarıdan yeşile geçti. Kırmızıyı, maviyi, siyahı, beyazı hep sıraladı. Biliyor musunuz, her rengin ne kadar vasıfları ve zihin üzerinde tesirleri var? Bunların kiminde ferahlıyoruz, kiminde kederleniyoruz. Kimini yüce görüyoruz, kimini hakir... Hazret, bütün bunların sebeplerini izah etti. Adamcağızın karısını sevince söylediklerini hayretle, takdirle dinlemeyi bir görev sayıyorduk. Halis bile karının güzelliğine olduğu kadar, kocanın da derin bilgisine içtenliksiz bir hayranlıkta bulunmak lüzumunu anlamıştı. Can sıkıntımızı

---

1 Balgamî taş veya balgamtaşı: Hacıbektaş taşı da denen ve tabak, şamdan, kâse, kutu gibi gereçler ve hediyelik eşya yapımında kullanılan genellikle açık renkli, damarlı, menevişli, yarı şeffaf bir taş türü.

zoraki tebessümlerle örtmeye uğraşarak dinliyorduk. Fakat bu takdir etme tahammülümüzü hazret suiistimalde pek ileri varıyordu. Renklerden şimdi şekillere geçti. Dışbükeyle içbükeyi tarif etti. Bir yumrukla bir avuç içi gördüğümüz zaman ne hissettiğimizi anlattı. Estetik bakımından uzaydaki üç boyutun oranlarından söze girerek:

— Göz dikey hareketinden çok yatay hareketini kolay yapar. Bu yüzden, gözün görüşündeki bu kolaylık ve zorluktan dolayı muhtelif vaziyetlerde gördüğü şeyler hakkındaki algılamasının başka başka olacağı tabiidir. Mesela yüz kadem[1] yükseklik, yüz kadem genişlikten çok ve aynı kadem miktardaki derinlikten ise eksik tesir yapar. Çünkü dikey duruş, yerçekimine mukavemet vaziyetidir. İnsanı yorar, yatay duruş istirahat vaziyetidir. Yükseklik insanı daha yukarıya çekmez, fakat derinlik dibe çeker. Beş duyumuz dış dünyayla her münasebetinde böyle birçok, kat kat çoğalmış etkilerle karşı karşıya kalır.

Bu konular, Halis'in ömründe hiç karıştırmamış olduğu sayfalardı. O konuşmadan, konferanstan kaçar, kitaptan, kütüphaneden daima uzak yaşar, ilimden, fenden hoşlanmaz, estetik namına yalnız bir şeye tapardı: kadın. Kadının güzelliğinden lezzet almak için kendi his ve zevkinden başka hiçbir estetikçinin kitabını, tavsiyelerini rehber edinmeye ihtiyacı yoktu. Bir güzelin nasıl sevileceğini pratik bir melekeyle estetikçilerden iyi bilir, sevdaya yarayan kadınları bir bakışta kestirirdi.

Halis, Allame'yi onun her kelimesine alakadar görünür bir kurnazlıkla dinliyordu. Fakat aklı fikri Cevher'deydi. Artık biz âlimin karısıyla hiçbir köşede, birkaç zamandan beri birikmiş dertlerimizin hasbihalini içine sığdıracak özel bir dakika bulamıyorduk.

Bilmem nasıl oldu, Hürrem Bey konuşmasının bir noktasında tereddüde düştü. Yine bilmem hangi bir kitaba müracaata lüzum gördü. Eseri karımın kütüphanesinden alıp

---

1 (Ar.) Kadem: Ayak, 30,48 cm'ye eşit İngiliz uzunluk ölçüsü.

getirme hizmeti Halis'e havale edildi. Kaynımın bu işi görmeye gittiği esnada yine Hürrem'le Sabiha'nın o derin konuya dalmalarından istifade ederek Cevher Hanım'la hemen birkaç dakikacık görüşmek fırsatını bulabildik.

Hanım, Halis Bey'in asılmalarından yaka silkerek:

— Bu zirzop da başıma nereden çıktı?

— Ne yapıyor?

— Sormayınız artık...

— Onun yüzünden benim çektiğim işkence tahammülümün çok üstüne çıktı...

— Nasıl?[1]

— Teveccühünüzü kazanmaya bir vesile bulabilmesi ihtimalini düşündükçe beynim yanıyor...

— Deli miyim?

— Bu hususta teminatınıza o kadar muhtacım ki.

— O çocuk... Siz de mi çocuk oldunuz?

— Bilmem ki! Zaman ve mekân müsait olsa şimdi huzurunuzda hüngür hüngür ağlayacağım.

Benim bu ağlamama Cevher Hanım güldü. Elime birçok katlara bükülerek küçültülmüş bir kâğıtçık sıkıştırdıktan sonra:

— Alınız, işte size teminat!

Yer müsait olaydı içimi çeke çeke elini öpecektim. Bu mini mini kâğıdı yeleğimin cebine indirir indirmez henüz elimi oradan çekmeden Halis Bey kitapla içeri girdi.

Biz güzel misafirimle hemen sözü kestik. Âlim söylüyor, biz de Halis'i şüphelendirmemek için var dikkatimizle dinler görünüyorduk. Hürrem diyordu ki:

— İnsan bütün bu birbirine girift şeylerin merkezinde bulunur. Her şeklin, her sesin, her hareketin, her vaziyetin üzerimizde bir tesiri vardır. Ve bunlar infial, ihtiras gibi ruhumuzun maddi, manevi bir özelliğiyle örtüşür. Her şeyden aldığımız tesiri kendi varlığımızla açıklayarak ve izah ederek cansız şeylerde de kendimizinki gibi birer ruh varmış gibi

1 Bu diyalog tefrikada var.

vehmederiz. Mesela bir ağacın çırpınarak rüzgârla mücadelesi, gökte bir bulutun koşması bizi onlarda bir canlılık bulunduğu vehmine düşürür. Bizden taşan hayatla her şeyi canlı ve anlamlı görürüz. Şiiri canlandıran işte bunlardır. Gecenin derin sessizliği ve hoşluğu içinde tepemizde pırıldayan yıldızların ince kalpler için ne tatlı bir söyleşmeleri ve şiirleşmeleri vardır. Sema kubbesinden şiirler serperek yürüyen ayı, bu en yakın uzay komşumuzu, uyuyan sulara akislerini düşürerek bize bakıyor sanırız.

Allame'nin bu ağır telkinleriyle istemeden şair oluyorduk. Kocasının ilmi, karısının aşkıyla ruhum şiire açılıyor gibiydi. Bazı duygulanma anlarında ayın ışığından, yıldız pırıltılarından, bülbül sesinden gönlüme incelik doğdurmaya uğraşıyordum.

Halis'in yine salondan çıktığı kısa bir müddet esnasında sevgilime usulcacık sordum:

— Şairlerin aşkı daha şiddetli, daha lezzetli mi olur acaba?

— Ne şair sevdim, ne de şiiri tarif edilen inceliğiyle ruhumda duydum. Kocam kadar estetik hakkında engin bilgileriniz olmamasına rağmen sizi ondan daha çok seviyorum, dedi. Gülüştük. Halis içeri girdi. Yine sustuk.

VI

Misafirlerimiz kalktılar. Onları bahçenin sınırına kadar uğurladık. Allame hâlâ konuşmayı kesmiyor, sokaklarda nutuk veren hatipler gibi iki adımda bir duruyor, biz de etrafında daire çevirerek dinliyorduk.

Muhterem misafirlerimizi bahçelerine bırakıp da köşke döndüğümüz zaman kafam davul gibi şişmişti. Ben can kulağıyla dinlemeyip tünel geçtiğim halde bu şişkinliğe uğramıştım. Karım bütün ruhuyla dinlemişken hâlâ yorgunluk, bıkkınlık eseri göstermiyordu. O bilakis Allame ile gittikçe artan dostluğundan, teklifsizliğinden memnundu.

Halis, Cevher Hanım'dan umduğu kadar yüz bulamadığına üzgündü. Aşkta zaferden zafere uçan bu talih kuşu nasılsa bu defa arzu ettiği dalda kolayca tüneyemedi.

Ben cebimdeki bükülmüş pusulanın içeriğini anlamak merakıyla yanıyordum. Bu kâğıdı nerede okuyacak ve sonra nereye saklayabilecektim? Kendi evimizde, kendi bucağımızda kendimizi mutlak özgür biliriz. Lakin bazen en ehemmiyetsiz bir hizmetçiden, beş yaşındaki âciz bir çocuktan çekindiğimiz, yıldığımız, korktuğumuz sıkıntılı ve çaresiz anlarımız olur. Kocanın karıya, evladın babaya karşı saklanacak mühim sırları bulunur. Artık o zaman bu sırları en emniyetli çekmece, dolap ve sandıkların kilitleri altına koymaya bile korkarız.

Bütün evlerde taarruzdan korunan yer neresidir biliriz. Bu, evlerimizin en kirli fakat en gizli bir köşesidir. Buranın ismi kesin bir mecburiyet olmadıkça ağza alınmaz. Fransızlar bile kendi lisanlarında genellikle bu yerin İngilizce adını kullanmayı bir nevi zarafet sayarlar. Haşarı çocuklar ilk sigaralarını burada içerler. Etraflarını saran açıkgözlerden çekinen mahcup kızlar ilk aşk mektuplarını burada okuyup yazarlar. Burası içine atılan her kabahat ve cinayet vesikasını yutan küçük ağızlı bir kuyudur. En tehlikeli zamanlarda defalarca ketumluğuna müracaat ettiğimiz güvenilir bir sığınaktır.

Bu emniyet odasının mahremiyet köşesine çekildim. Kapıyı sürmeledim. Ohh, kimsenin, "Orada ne yapıyorsun?" diye sorma hakkı yoktu. Yalnız lüzumundan fazla kalarak gecikmek şüphe uyandırabilirdi. Sığındığım yerin bir adının da "destur mahalli"[1] olması buranın aile hayatında her açıdan bir hürriyet makamı olduğunu anlatıyordu.

Sandalye, koltuk olmayan bu yerde diz kesikliğime karşı bir dayanak bulmak için duvara yaslandım. Titreyen parmaklarımla bin bir çiçek kokan pusulanın katlarını açtım. Kâğıt hayli büyüdü. Meydana iki buçuk sayfa çıktı.

İnce kalemle yazılmış f, m harflerinin başları zayıf, cılız bir kadın yazısı. Bana lazım olan hüsnühat değil, o satırların anlamıydı. İşte sureti:

---

1 İzinsiz girilemeyecek yer.

Beyim,

Kaç zamandır bilmem nasıl zalim bir hissin oyuncağı oldum. Aklım muhabbetinizden kaçmak istedikçe kalbim her dakika daha fazla size yaklaşıyor. Sevmemek istemenin sevmek olduğunu bu ana gelinceye kadar bu derece şiddetle tecrübe etmemiştim. Sizin de aynı hissin zulmü altında ezildiğinizi, görüştüğümüz anlarda gözlerinizin eleminden anlıyorum.

Bir allame karısı olmama rağmen çocuk akıllı, gayet saf bir kadınım. Hile, tertip bilmem. Düşündüğümü söylerim. Aldatmak ve aldanmaktan nefret ederim. Bu tehlikeden kaçmak için kesinlikle birbirimizi görmememiz lazım. Halbuki kocamın karınıza, karınızın kocama karşılıklı o büyük teveccüh ve muhabbetleri devam ettikçe iki aile arasındaki dostluğun birdenbire kesilmesine imkân göremiyorum. Bu garip vaziyetimizden birtakım mühim meseleler ortaya çıkıyor. Bunların halli için bir iki saat baş başa yalnız kalmamız lazım. Gerçi eskisine nispetle hayatın serbest bir devresine girmiş bulunuyoruz. Ama damarlarımızda hâlâ Şark'ın koyu, halis kanı dolaşıyor. Karınız yokken size gelemem, kocam bulunmadığı zaman sizi salonuma kabul edemem. Böyle teklifsizliklere cesaret etsek etraftan üzerimize uzanan keskin dillerin zehirlerini saçmalarına sebebiyet vermiş oluruz. İnsana her cüreti veren, her fenalığı yaptırtan zarurettir. İşte bu zaruret mecburiyetiyle sizi bir gece gizlice evime kabul için gerekli hazırlıkları yaptım. Bu ayın yirmi üçüncü salı günü akşamı yani çarşamba gecesi kocam İstanbul'da kalacak. Yalnızım. Gece alafranga saat birde hizmetçilerimiz derin uykudadır. Tuhaf, güzel bir tesadüfle dışarıdan benim yatak odama gelmeniz o kadar kolay olacak ki... Bahçemizin kuzeyinde, iki duvar arasında kapalı kalmış bir kısmı var. Sokaktan oraya atlaması zor değil. Bu yoldan köşke doğru yürüyünce karşınıza küçük bir kapı çıkar. Burasını açık ve beni kapının arkasında bulacaksınız. Bu kapıdan girilip ufak bir aralığı yürüdükten sonra gizli bir merdivenden bizim yatak odamıza çıkılıyor.

Yazılı cevabınıza lüzum yoktur. Muayyen gece ve saatte teşrifinizi beklemekteyim.

Cevher Hürrem

Gönlüm sevinçle ferahladı. Bilmem neden, kalbimde bu mutluluğuma bir itimatsızlık vardı. Heyecanla dikkatsiz okumuş, yanlış anlamış olmamak için bu güzel kokulu ince satırları defalarca süzdüm.

Hayır yanılmıyordum. Kocası evde yokken Cevher beni yatağına davet ediyordu. Fakat o küçük kapı, gizli merdiven bana hafif bir titreme verdi. Kocanın intikam silahıyla Rafe'nin öldürüldüğü gece hiç şüphesiz âşığı bu kapıdan girmiş, aynı merdivenden çıkmış olacaktı. Bu davet ve icabette benim için de aynı akıbet gizlenmiş olmasın?

Cevher Hanım bu mühim mektubunda belirlenen gece ve saatte beni küçük kapıdan kabul edeceğini yazıyor fakat böyle bir zamanda, karımın döşeğinden benim nasıl sıvışacağıma dair bir çare salık vermiyor, besbelli bu kısmı benim ferasetime bırakıyordu. Pusulada Halis hakkında bir kelime yoktu. Galiba bu da aramızda çıkan meselelerin halli sırasında o gece mevzubahis olacaktı.

Düşünmeye başladım. Zihnime hücum eden fazla fikirleri kovarak en gerekli noktaların tayinine uğraşıyordum. Çünkü her şeye bu pis fakat ketum destur mahallinde karar vererek dışarıya öyle çıkacaktım. Çünkü benim gibi karısına ihanet ederek komşunun karısını azdıran zamparanın fikir üretme kabini ancak burası olabilirdi.

Cevher Hanım'ın bu davetine icabet edebilmek için o gece benim de serbest olmam lazımdı. Bir bahane icat ederek karıma İstanbul'da kalacağımı söyleyip belirlenen vakit geldiğinde de usulcacık duvardan sevgili komşumun bahçesine atlamaya karar verdim.

Bu gece sıvışması için ya valideyi hastalandıracağım ya pederi... Ya da bunlara benzer tehiri mümkün olmayan başka bir mazeret bulacaktım. Fakat davetiyenin defalarca okunması ve karar almak için geçirdiğim vakit ferah ferah yirmi beş dakikayı doldurdu. Malum yerde bu uzun oturuşum beni gözetleyenler için şüpheyi davet edebilirdi. Pusulayı dürdüm, büktüm, cebime soktum. Verdiğim yarım kararla dışarı çıktım.

Halis'i sofada beş aşağı beş yukarı piyasa ederken buldum. Yüzüme dikkatle bakarak:

— Enişte Bey!

— Efendim.

— Basurunuz mu var?

— Nereden bildin?

— Çünkü çıktığınız yerde başka bir sebeple bu kadar uzun oturulmaz.

— Evet, biraz örseliyor...

— Fakat yüzünüzde bu hastalıktan eser verecek bir solgunluk, zaaf yok.

— Tuhafsın Halis! Hastalığıma seni inandırmak için maddi manevi emareler göstermeye mecbur tutulacağımı bilmiyordum.

— Bu maraza tutulanlar sık sık dışarı çıkarlar. Cevher Hanım burada bulunduğu müddetçe hiç yanından ayrılmadınız.

— Birader, beni şimdi çirkin çirkin söyleteceksin. Sana hastayım dedimse kırk yıllık müzmin bir dizanteriyle mustaribim demedim ya...

Sofanın iki yanındaki koridorlarda iki hayalet geziniyordu. Servinaz ile Nevres... Bunların da Cevher Hanım'ın ziyaretiyle artan kıskançlıklarını teskine, uyanan şüphelerini bir bir gidermeye mecburdum. Şimdi iki kızın her biri bir kapı arkasından Halis'le olan konuşmamızı dinliyorlardı. Sözü kısa kesmek için odama doğru yürürken kaynım arkamdan seslendi:

— Enişte Bey, bir parça durunuz. Rica ederim.

— Ne var?

— Sizinle özel olarak biraz konuşmak isterim.

Bu özel olarak sözü içimi gıcıkladı. Durdum. Koltuğuma girdi. Beni yavaş yavaş kendi odasına doğru yürütmeye başladı. Biraz heyecanlı bir telaffuzla:

— Hissiyatımı size dökmeye müsaade eder misiniz?

— Hayhay...

— Ben bu kadına karşı kendimde pek tuhaf şeyler duyuyorum...

— Ne gibi?

— Hissiyatımı evvela kendim iyi çözemiyorum ki size anlatabileyim...

— O halde beni kolumdan çekerek niçin buraya getirdin?

— İzin veriniz size söyleyeyim. Belki benim anlamadıklarımı siz çözüp bana anlatırsınız...

— Gittikçe acayipleşiyorsun Halis...

— Rica ederim dinleyiniz. Siz benim eniştem ve bu kadının da dostusunuz. Her ikimizin selameti namına düşündüklerinizi doğru söyleyerek bana yol gösterebilirsiniz. Çünkü ben bu işin sonunu fena görüyorum. Bu fenalığı ancak siz engelleyebilirsiniz...

— Oğlum bırak beni odama gideyim. Ben bu delice laflardan hiçbir şey anlayamıyorum.

— Rica ederim sözlerime ehemmiyet veriniz. Çünkü vuku bulması muhtemel bir felaketten dolayı belki ileride vicdanen bir mesuliyet duyarak azap çekersiniz...

— Allah Allah! Sen gittikçe çıldırıyorsun...

— Belki... Çünkü bu kadına karşı kalbimde, damarlarımda müthiş bir galeyan var. Bu şiddetli bir aşk mıdır, nefret midir? İşte bunu kestiremiyorum. Anlatayım, bunu siz tayin ediniz. Ne dersiniz?

— Ne diyeceğim! Elin karısına karşı şiddetli bir aşk veya nefret hissetmiş olmanda hiçbir mana ve münasebet göremiyorum. Böyle şeyleri aklından çıkar! Rahatına bak!

— Mümkün değil...

— Neden?

— Çünkü o beni büsbütün kudurtmak için kurnazlık ediyor.

— Ne yapıyor?

— Anlıyorum. O da beni seviyor. Fakat gayet kayıtsız, hissiz ve soğuk durmaya uğraşıyor.

— Seni sevdikten sonra niçin soğuk durmaya uğraşsın?

— Bana büsbütün hız vermek için...

— Oğlum, sen kendi kendine gelin güvey oluyorsun... Senin bu kuruntularından hiçbirine o hanımın dikkat etmediğinden eminim.

— Enişte Bey, hakikati bilmeden laf söylüyorsunuz...
— Hangi hakikati?
— Ohooo...
— Ne ohooosu?..
— Biz Cevher Hanım'la çoktan yüz göz olduk.
— Allahasen?
— Vallahi...

Kalbimin başından kopan küçük bir ıspazmoz[1] bütün sinirlerime yayıldı. Fakat renk vermemeye uğraşarak:

— Garip şey...
— Fakat benziniz attı Enişte Bey!
— Benzim niçin atsın?
— Vallahi attı. Aynaya gidip bakınız. Niçin üzülüyorsunuz?
— Üzülmedim, şaşırdım.
— Niçin, canım niçin?
— Hürrem Bey gibi bir zatın karısı seninle yüz göz olduğu için!
— O kadın bana önce iltifat, sonra hakaret etti.
— Nasıl?
— İlk görüşümde ben bu hanımdan çok hoşlandım...
— Ee?..
— Yüzünü görebilmek için onu daima pencerelerde arayarak bahçede dolaşıyordum. O da bana büyük bir teveccüh gösteriyor, güler yüzle selamımı alıyor ve söyleyecek gönül okşayan birkaç kelime buluyordu. Bu dostluğumuz o kadar ilerledi ki onun kalbinde de benim için bir sevda uyandığını, sürmeli gözlerinde parıldayan ateşten anladım. Ben o kadar mutlu, o da beni her gün görmekten o kadar memnundu ki... Ve nihayet... dedi. Kaynım sustu. Uğradığı hicranın acısını itiraftan sıkılıyor gibi düşünüyordu. Ben tahammül edemeyerek onun yarım kalan son kelimesini tekrardan kendimi alamadım:
— Ve nihayet?..

1 Titreme, spazm.

— Ve nihayet efendim, ben bu pencere iltifatlarıyla kanaat edemez bir hale geldim. İşi ilerletmek istedim. Zaten ona vermek için her gün bir aşk mektubu karalıyordum. Takdim etmek üzere bir tanesini karşıdan gösterdim. Ben onu memnun olacak sanırken bilakis kızdı. Hakaretamiz bir hiddetle panjuru kapayıp çekildi. Ve bir daha gözükmedi. Bu hakaretteki yapmacıklığı ben anlamadım sanıyor.

— Hakareti neden yapmacık olsun?

— Kadın kalbinde bazen öyle şımarıklıklar kaynar ki en sevdikleri erkekten en hakaretamiz sözler ve tavırlarla hınç alırlar. Fakat o ne yaparsa yapsın. Bu hanımın beni şiddetle sevdiğini biliyorum.

— Nereden biliyorsun?

— İlanıaşkımı izzetinefsine karşı hakaret sayan bir hanım kalkar da kendi ayağıyla benim evime gelir mi?

— Şiddetle sevildiğine dair olan kanıtın bundan mı ibaret?

— Daha ne istiyorsunuz?.. Bir yan bakış, bir göz süzüş, bir sahte dargınlık bana neler ispat etmez.

— Sen ona gönül vermişsin, o da seni şiddetle seviyormuş, tebrik ederim... Bu iki aşkın arasında benim yerimin ne olabileceğini anlayamıyorum.

— Görüyorsunuz ki pek asabi bir haldeyim.

— Şiddetle sevildiğine emin olduktan sonra bu asabiyetin manası nedir?

— Nazlanmalarını hakaret derecesine vardırıyor, ben buna tahammül edemem!

— İster et, ister etme. Bana ne?

— Onun bu aşağılayan nazlanmalarında sizi mühim bir sebep görüyorum.

— Anlayamadım!

— Pekâlâ anlıyorsunuz, ama anladığınızı bana anlatmak işinize gelmiyor.

— Bu saçmalardan tek bir hakikat çıkarabiliyorsam kömür gibi Arap olayım.

— Anlamıyorsanız anlayınız Enişte Bey, çünkü Cevher Hanım'ı sizden kıskanıyorum.

— Vah zavallı Halis, senin zihnievvel olmadığını bilirdim ama aklen bu kadar düşkünlüğüne de ihtimal vermezdim.

— Enişte Bey, zannettiğiniz kadar aklen düşkün değilim. Bugün salonda siz bulunmayaydınız Cevher Hanım bana iltifat edecekti. O kadın sizden çekiniyor. Bunun sebebini bana izah eder misiniz?

— Böyle saçma sapan sözler üzerine kendimde sana zerrece izahat vermek mecburiyeti görmüyorum.

— Saçma sapan değil Şadan Beyefendi! Eniştem olmanız itibariyle ablam Sabiha Hanım'ın hukukunu müdafaa için sizden bir şey soracağım. Buna cevap vermeye mecbursunuz.

— Çok acayip sözler...

— Hiç de acayip değil... Ablamın kütüphanesinden Hürrem Bey'e bir kitap getirmek üzere salondan çıktığım vakit kapı arkasında durdum, bir müddet sizi gözetledim.

— Eee?..

— Âlimin karısı, kocasıyla ablamın sohbetteki seksen kulaç dalgınlıklarından istifade ederek sizin elinize katlanmış bir kâğıt sıkıştırdı. Neydi o?

— Gizli bir şey değil...

— Gizli bir şey değil de onu size vermek için neden benim dışarı çıkmamı bekledi?

Bu ani soru kuvvetli bir yumruk darbesi gibi beynimi sarstı. Kaynımın açıklama bekleyen gözlerinin dehşeti önünde bir müddet dondum kaldım. Aklımın bocaladığı bu sükût anında Halis intikamcı bir sesle devam etti:

— Bu sizin nazarınızda o kadar değerli ve aynı zamanda o kadar mahrem bir şeydi ki her türlü hürmetsizliği göze alarak onu doya doya okuyabilmek için yarım saat helaya kapanmaya mecbur oldunuz. Ve şimdi o kâğıt üzerinizdedir. Ya ceketinizin ya yeleğinizin cebinde... Çarpılmaktan korkmaksızın buna yemin edebilirim.

Kaynım beni çıkmaz sokağın ta sonuna tıktı. En küçük bir kaçamak yolu göremiyordum. Artık lama cime imkân kalmamış gibiydi. En açık şeylere karşı yılmamak da bir hünerdir. Kurnazlık bazen büyük hakikatlere karşı kor, en haklı

muhatapları şaşırtır. Hiç olmazsa bir müddet için oyalar. Böyle zor durum ve anlarda insan bütün zekâsını birkaç saniye içinde o zorluk noktası üzerinde yoğunlaştırmayı bilmelidir.

Cebimde aynen öyle birkaç kata bükülmüş başka bir kâğıt vardı. Onu çıkardım. Kaynıma uzatarak:

— Al, işte bak! dedim. Halis kâğıdı aldı. Katlarını açıp büyük bir hayretle okuduktan sonra bana geri vererek:

— Bu ne? Sigorta kumpanyaları hakkında birkaç soru...

— Evet, sigorta kumpanyaları hakkında birkaç soru. Ya başka ne istiyordun ki olsun...

— Cevher Hanım'ın size verdiği bu kâğıt mıdır?

— Evet.

— Ne münasebet?

— Kız kardeşinin Kadıköy'de mülkleri varmış. Benim resmen sigorta kumpanyalarıyla işlerimin olduğunu biliyor. Bu konuda bazı malumat istedi. Araştırıp neticeyi bildireceğim.

Ben hakikaten Cevher'in kız kardeşi Gülizar Hanım'ın Kadıköy'de mülkleri olduğunu biliyordum. Bu bilgimle cebimdeki kâğıdın mevcudiyeti sayesinde meselenin zorluğu içinden silkinip çıktım. Halis bu dolmayı tam olarak yutmasa bile birdenbire reddedemedi. Yutkunarak düşünüyordu. Onun, sözün çürüğünü ayıklamasına meydan bırakmadan, dedim ki:

— Evladım, yaşım senden büyük, tecrübem çoktur. Gençlikte sevda yüzünden insan itiraf olunur olunmaz türlü macera geçirebilir. Her şeyi yap, fakat kocalı kadın sevme! Bu baba nasihatine iyi kulak ver. Aile namuslarına hürmet lazımdır. Bir gün gelir sen de evlenirsin, anlarsın. Karına yan gözle bakanın can düşmanı olursun. Bir koca için dünyada karı sadakatsizliğinden korkunç bir felaket olamaz. Sana hiçbir fenalığı dokunmayan masum bir adamın hayat saadetini yıkmaya vicdanın nasıl razı olur? Toplumsal ahlaksızlıkların en kötüsü işte budur. Umumi ahlak, bireylerin doğruluklarıyla teşekkül edebilir. Sen, ben insani vazifelerimizin zıddına hareket edersek başkalarından ne bekleyebiliriz...

Halis, derin şüphelerle beni süzerek dinliyordu. Benim gibi aynı fiilden kendisi günahkâr bir adam, ahlaksızlıkta sahayı kendine geniş bırakmak için korkutmak amacıyla başkalarına bu yolda ağız açmaya cesaret edebilir mi? Kaynım galiba işte bunu muhakemeye uğraşıyordu.

Bu nasihatlerimi ben de beğeniyordum ama Cenabıhak bu iyi sözlere göre davranmak ilham ve istidadından beni mahrum yaratmıştı. Dünyadaki insanların çoğu da benim gibi değil miydi? İnsan kardeşlerine nasihat vermekle meşgul olanların cümlesi, sözlcrini kendileri yarı yarıya tutmak insafını gösterselerdi çoktan bu âlem düzelmeye yüz tutardı.

VII

Birbirimize kırgın, birbirimizden şüpheli, Halis'le öyle ayrıldık. Kaynım, Cevher Hanım'a olan sevdasında arada beni bir engel gibi görüyordu. Verdiğim nasihatlere kendim uyamadığım gibi bunların bir sözünü onun da tutmayacağından emindim. O gün yapmacık bir sükûnetle yanımdan gitti. Hiç şüphesiz bu bir kurnazlıktı. Artık ondan sonra daima beni gözleyecek, her hareketimi gözetleyecek, kollayacak, söz götürmez, inkâr kabul etmez, amansız bir noktada yakalar yakalamaz yolumu kesecekti. Bu sebeple çarşamba gecesi Cevher Hanım'ın duvarından içeri gayet ihtiyatla atlamak gerektiğini düşünmeye başladım. Bu benim için kurnazlığımın bütün inceliklerini uygulamamı gerektiren mühim bir işti.

O gece karımın yanına gitmemek için İstanbul'da anamı veya babamı hastalandırmayı şimdi maksadım için yeterli görmüyordum. Daha ince, daha ustalıklı bir tertip lazımdı. O gece köşkün etrafında dolaşması muhtemel olan Halis'i şaşırtacak tedbirler bulmalı. Eve dönüşüme mani olacak uydurma mazereti İstanbul'dan karıma telgrafla bildirecektim. Bu telgrafnameyi mümkün mertebe geç vakit çekmeli ki Halis tedbirlerime karşı tedbirler almaya vakit bulamasın.

Durumun nezaketini Cevher Hanım'a herhangi bir vasıtayla duyurmaya imkân bulamıyordum. O, gece muayyen saatte beni bekleyecekti. Ben ne yapıp yaparak kendimi kimseye göstermeden duvardan atlamak imkânını bulmak mecburiyetindeydim.

Halis, benim Cevher Hanım'dan bir pusula aldığım hususunda büyük bir şüpheye düşmüş olsa bile kâğıdın içeriğinden tabii kesinlikle habersizdi. Bu yüzden Hürrem Bey'in o gece evine dönmeyeceğini bilmiyordu. Benim Erenköy'e dönmeyeceğimi anladığı zaman bu kayboluşumun Cevher Hanım'ın köşküne girmek için bir manevra olduğuna pek ihtimal veremezdi. Ben gece yarısından sonra saat birde duvardan atlayacaktım. Halis, Cevher Hanım'ın köşkünü akşamdan gözetlese bile o vakte kadar uyurdu. Onun erken yattığını bilirdim. Benim alacağım tedbirin en birincisi tanınmayacak bir şekil ve simaya girmekti. Bir aktör dostum vardı. Ondan bir iğreti sakal, büyük bir kalpak alacak, gece hırsızlarına benzer vahşi bir kıyafete girecektim. Bir patırtı koparsa köşkün bir tarafından girip öbür tarafından kaçabilirdim. Çünkü oraları karış karış gayet iyi tanıyordum.

Mühim bir problemle uğraşan bir matematikçi gibi zihnim hep bununla meşgul, dalgın dalgın dolaşıyordum.

Sonradan insanın bazı soruşturmalara uğraması muhtemel olan bu tür vakalarda uzun, karışık, dolambaçlı yalanlar uydurması tehlikelidir. İnsan heyecanla ne dediğini unutur. Başka türlü söyler. Foyayı meydana verir. Her şeyde sadelik iyidir. Her gün olması muhtemel sade bir yalan uydurmayı düşündüm. Mesela Köprü'den son vapuru kaçırmış olabilirdim. Saatim beni aldatmış olurdu. Ben de karımı...

Dostluğundan emin olduğum kalem arkadaşlarımdan birine tembih ettim. O, Köprü'den son vapurun hareketinden sonra benim imzamla kayınpederimin köşküne İstanbul'dan şu telgrafı çekecekti: "Merak etmeyiniz. Son vapuru kaçırdım. Babamın evindeyim."

Ben o geceki dalaveremde muvaffak olayım da sonra babamla anneme geceyi onların yanında geçirmiş olduğuma dair kendi lehimde yalancı şahitlik yaptırmak zor bir şey değildi.

Aktör dostumdan aldığım kalpağı, yapma sakalı, önü fişeklikli bir kadife ceketle pantolonu küçük bir paket yaptım, koltuğuma sıkıştırdım. Görülmekten korkarak tramvaya binmedim. Bir araba tuttum. Geç vakit Beşiktaş İskelesi'ne geldim. Oradan Kuzguncuk'a hareket eden son vapurla karşıya geçtim. Üsküdar'a yürüdüm. Arabayla Haydarpaşa'ya indim. Kuytu bir kahvede bir müddet eğlendikten sonra başka bir arabayla Erenköy'e geldim. Saat onu geçiyordu. Fakat bire daha çok vakit var.

Boş tarlalarda dolaşmaya başladım. Ay yoktu. Gece karanlıktı ama kötü bir karşılaşmayla tanınmak ihtimali vardı. Bu zamparalık rolümü mükemmel oynamak için nerede kıyafetimi değiştirecektim?

Semte yaklaştım. Aklıma Basri Bey'in boş köşkü geldi. Viranlığından dolayı kaç zamandır kimse tutmuyordu. Bahçeye girdim. Köhne binanın küçük kapılarından birini kuvvetlice omuzladım. Açıldı. Cebimden elektrik fenerini çıkardım. Örümcek ağları sarkan dar, tozlu bir aralıktan yürüdüm. Bir avluya, oradan basamakları çarpılmış, parmaklıkları kopmuş bir merdivenden yukarıya çıktım. Orada burada kırık dökük, metruk eşya vardı. Elektriğin ortasında parlak bir S ile önümde yürüyen ışık dairesi mesafeye göre kâh büyüyüp kâh küçülerek harap parke ve duvarların üzerinde titredikçe, sağımdan solumdan kaçan gölgelerin hareketlerine ayaklarımın altında gıcırdayan tahtaların sesleri karışarak manzara garip bir vahşetle canlanıyordu.

İyi saatte olsunlara inanmam. Çünkü şimdiye kadar ne yüzlerini gördüm, ne de bir fenalıklarına uğradım. Çektiğimiz felaketler cinden periden değil en çok âdemoğlundandır.

Göze görünmeyenlerden korkmam. Çünkü onlara bir kötülük etmeye gelmedim. Bana niçin sataşsınlar. Fakat o viran çatı altındaki tenhalıkta, gecenin etrafımı saran siyah sükûtunda, gezindiğim yerlerin ürkütücü yabancılığında yüreğe hafif çarpıntı getiren sıkıcı bir tesir var. Bilmem buna korku mu diyeceğiz?

Birdenbire esen küçük bir rüzgâr sağnağı, çerçeveleri gevşemiş birkaç pencereyi titretti. Sessiz yerlerde ufak bir hareket büyük bir gürültü yapıyor. Pencerelerin titremeleriyle kalbimin de sarsıntısı arttı. Durdum. Etrafımı dinledim. Yine sessizlik, yine sessizlik... Gittikçe derinleşen sessizlik içinde tahtaları kemiren kurtların monoton gacırtıları geliyordu. Yarabbi sekizi, onu bir parmakla ezilen bu yumuşak mahlukçukların en sert tahtaları un gibi ufalayan bu ince törpüleri nerelerindedir?

Çoktandır mutfağı, kileri tamtakır duran bu viran evde hiç fare tıkırtısı yoktu. İnsanların zararına yaşayan bu zeki, muzır hayvanlar yiyeceksiz kalan evlerden yağlı kapılara göç etmeyi Avrupalıların sömürgelere dökülen cinslerinden daha iyi bilirler.

Birkaç odaya girdim çıktım. Birinde mermeri çatlamış eski bir konsol ile üzerinde çerçevesi kararmış kırık bir ayna gördüm. Işığı aynaya gelecek şekilde elektrik fenerini kulpundan duvarın çivisine astım. Fesimi, ceketimi, pantolonumu çıkardım. Koltuğumda paketle getirdiğim kostümü giydim. Uç tellerini kulaklarımın arkasından geçirerek sakalı çeneme taktım. Kalpağı başıma geçirdim. Birdenbire kendi kendimi tanımayacak bir şekle girdim. Aynada ben kayboldum. Yerime vahşi, hatta korkunç bambaşka bir adam peyda oldu. Kendi kendimden ürktüm.

Kaşlarım, dudaklarım o koca kalpakla kaba sakalın arasında biraz ince kaldı. Serpuşumu burnumun üzerine yıktım. Gözlerim sert birer parıltı aldı. Hain rolüne çıkan aktörlere döndüm.

Halis Bey değil, babam görse beni tanımayacaktı. Fakat küçük kapının arkasında Şadan'ı bekleyen Cevher Hanım bu gece hırsızıyla göz göze gelince bir "Ayy" çığlığıyla hemen kaçacak, belki de korkudan düşüp bayılacaktı.

Revolverimi yeni pantolonumun art cebine yerleştirdim. Çıkardığım elbiseyi paket yaptım. Koltuğuma aldım. Saate baktım. On ikiye gelmiş. Muayyen vakte daha bir saat var. Oradan Hürrem Bey'in köşküne yirmi dakikada gidebilirim.

Bu yüzden daha kırk dakika beklemek lazım. Dışarıda dolaşmaktansa bulunduğum bina içinde beklemeyi daha uygun ve tehlikesiz buldum.

Fenerimi söndürdüm. Bir köşeye çekildim. Kıtıkları saçılmış, beli kırılmış, ayağının biri topal bir koltuğa ihtiyatla oturdum.

Bu gece ben ömrümün maceralarından mühim birini yaşıyordum. Kolayca tatmin edilen sevdalarda şehvetin seri titremelerinden başka ne lezzet var? Bütün bu tatminler kolaylıkları nispetinde aşkı öldürerek gönüllünüzü çoraklık içinde bırakırlar.

Bu geceki maceram faciaya dönebilecek bir komedyaydı. Bunda silahla önüme çıkması muhtemel bir koca, aldatılarak evde bırakılmış bir karı, şüpheler içinde yanan genç bir rakip, hâsılı vicdanı üzecek mahzurların, heyecan verecek tehlikelerin hepsi vardı.

Biz Cevher Hanım'la bir kere gece görüşmelerinin bu türlüsüne başladıktan sonra ben bu viran köşkte daha çok kıyafet değiştirecek, duvarlardan atlayacak, pencerelere tırmanacak, kim bilir halk sahnelerinin adi aktörlerini hayrette bırakacak ne hakiki roller oynayacaktım.

VIII

Ben viran evin tozları, örümcekleri, huzuru ve sessizliği içinde böyle düşünerek vakti getirdim. Saat bire yirmi kala oradan çıktım. Etrafta uzaktan uzağa köpek havlamalarından ve gece yarısını haber veren canlı saatlerin öürü öö'lerinden başka ses yok. Orada burada, gecenin karanlığı içinde daha siyah kümeler teşkil eden evlerin, ağaçların arasından gidiyor ve fark edilmemek için mümkün olabildiği kadar duvar diplerini takip ediyordum.

Hürrem Bey'in köşküne dört beş dakikalık bir mesafede bulunduğum esnada karşı taraftan bir karaltı peyda oldu. Bana doğru geliyordu. Bu hareketli gölgeyi sezince durdum.

O da bulunduğu noktada kaldı. Şimdi uzaktan karşı karşıya birbirimizi keşfe uğraşıyorduk.

Bu adam kim olabilirdi? Gösterdiği çekingenlikten her durumda hayırlı bir şey olmadığı anlaşılıyordu. Bir hırsız mı? Yoksa o da benim gibi bir zampara mı? Herhalde gece macerası peşinde gezen bir mahluk olacaktı. Hırsızsa üzerimde kaptırmaktan korktuğum çok para yoktu. Ayrıca yakında başka arkadaşları yoksa teke tek onunla boğuşabilirdim. Fakat ne lüzumu var. Bu boğuşma esnasında takma sakalım herifin elinde kalırsa hüviyetim hakkında elin itlerini şüpheye düşürerek başıma bir bela açmış olacaktım. En iyisi böyle bir saldırıdan mümkün mertebe kaçmaya uğraşmaktı. Fakat nasıl kaçayım? Şimdi birdenbire geri dönsem beni korktu zannederek herifin arkamdan gelmesi muhtemeldi. Ona doğru ilerlemenin de tehlikeli, şüpheli neticeleri vardı.

Ne yapacağıma karar vermek için gayriiradi dururken birdenbire yüzüme fışkıran kuvvetli bir elektrik ışığı altında gözlerim kamaştı. Karşıki herif beni teşhise uğraşıyordu. O zaman bilmem nasıl bana bir cesaret geldi. Koca kalpağım, kaba sakalımla belki hasmımı korkuturum ümidiyle hiç simamı saklamayarak ona doğru sert sert yürüdüm.

Bu cüretim derhal tesirini gösterdi. Gerçekten de herif şeklimden fena halde ürkerek fenerini söndürdü. Gerisin geri tabana kuvvet kaçmaya başladı. O zaman ben fenerimin düğmesine bastım. Firarinin arkasından ışık sütununu salıverdim. Pek iyi seçemedim ama boyu bosu, kıyafeti kaynım Halis'e benziyordu. Gerçekten de eğer o ise tehlikeyi atlattım demekti. Çünkü o kestane kabuğu kadife kostümün içinde, o iri kalpağın, o korkunç sakalın altında eniştesi Şadan Bey'in gizlenmiş olmasına kaynım dünyada ihtimal veremezdi.

Kim olursa olsun karşımdan defoldu ya, istediğim buydu. Yoluma yürüdüm. Etrafımda meydana gelecek en ufak pıtırtılara dikkat ederek Hürrem Bey'in köşküne yaklaştım. Hızlı adımlarla sekerek Cevher Hanım'ın tarif ettiği bahçe kısmının önüne geldim. Üzeri balıksırtı derz edilmiş alçak bir duvar... Şimdi buradan hırsız gibi içeri atlayacaktım. Gibi

değil ben hırsızın en korkuncuydum. Adi hırsız mal çalmaya girer. Ben hane sahibinin en mukaddes şeyini kirletmeye gidiyordum.

Sıçradım. Kollarımı balıksırtının üzerine attım. Tam ayaklarımı duvarın gövdesine vererek içeriye sıçrayacağım sırada son bir gözetleme olmak üzere sağıma soluma seri bir göz atarken biraz ötede yine o deminki herifin gölgesini boylu boyunca görmeyeyim mi?

Kendi kendime, "Hah," dedim, "mutlak bunda bir iş var." Fakat şimdi ne yapayım? Yine herifin arkasından mı koşayım? Yoksa duvardan içeri atlayıvereyim mi? Bu takipçinin arkasından koşsam neticesi meçhul bir gece macerasına atılarak, köşke girmek için Cevher Hanım'la kararlaştırmış olduğum zamanı kaçıracağım...

Öyle havada yarı boşlukta duruşum uzun uzadıya düşünmeye müsait bir vaziyet değildi. Cevher'in büyüleyen aşkı beni içeri çekiyordu. Şeytan kulağıma, "Atla, atla! Sevgilin seni küçük kapının arkasında bekliyor..." dedi. Bu komuta uyarak kollarımın bütün kuvvetiyle duvara abandım. İkinci hamlede kendimi bahçenin yüksek otları arasında buldum. İleri doğru birkaç adım attım. Köşk, sımsıkı örtülü panjurları altında gözleri kapalı bir masal sarayı gibi uyuyordu.

Kulaklarımı yarı bahçenin içine, yarı dışına vererek yürüdüm. Burası her zaman kullanılmadığı için yabani otlar bürümüş iki duvar arasında uzanan dikdörtgen şeklinde bir kısımdı.

Demin beni içeri atlamak hususunda ayartan şeytan şimdi yüreğime türlü vesveseler getiriyordu. Önceki kiracı Osman Sadık Bey'in karısı maktule Raife Hanım'a gelen âşığın da bu uğursuz bahçe kısmından içeri girmiş olduğu rivayeti vardı.

Sokakta önüme çıkan adam kimdi? Elektrik feneriyle beni tanımaya uğraştı. Ben üzerine yürüyünce kaçtı. Fakat sonra niçin yine takibe devam etti? Ben onu Halis'e benzettim ama bu pek zayıf bir ihtimaldi. Bu kim olabilirdi? Bizzat

Hürrem Bey mi, yoksa kendisi evde bulunmadığı gecelerde güzel karısını gözetlemesi için tayin ettiği onun bir bekçisi mi? Her şekilde Hürrem'in yokluğu, hanımın yalnızlığı ve benim bu gece köşke davetli bulunmaklığımla bu herifin peşimden gelmesi arasında bir münasebet vardı. Bunlar hep tesadüfi şeyler değildi... Bu işte bir uğursuzluk kokusu alıyordum. Tepemde bir uğursuzluk dolaşıyordu.

Hürrem Bey'in bu geceki yokluğu acaba karısını denemek için yapılmış bir tertip miydi? Ben içeri girdikten sonra elinde silahla karşıma mı çıkacaktı? Beni gözetleyen herif duvardan aştığımı gördü. Elbette şimdi boş durmayacak, bu gözetlemeden kastı neyse icraya kalkacaktı.

Zihnimde böyle korkunç bir kuruntu kasırgası döne döne köşke yaklaştım. Fakat vahşi kıyafetimle birdenbire Cevher Hanım'ı korkutmamak için başımdan kalpağı, çenemden sakalı çıkardım. El yordamıyla küçük kapıyı buldum.

Parmaklarımın tahta kanat üzerinde gezinmesini sevgilim içeriden hissetti. Nazik sesinin en pes perdesiyle:

— Şadan?

— Efendim...

— Sen misin?

— Evet...

Kapı ufak bir gıcırtıyla açıldı. İçeri girince hemen kanadı ittim. Sürgüyü sürdüm. Uzun bir aralığın ucunda görünen merdivenin ilk basamağında fitili kısılmış bir idare lambası yanıyordu. Evvela bu acelemden ve sonra tuhaf kostümümden şaşıran Cevher Hanım sordu:

— Bu telaşın ne? Bu nasıl kıyafet?

— Anlatacağım...

— Sesin titriyor.

— Tehlike geçirdim... Belki de daha geçiremedim...

— Ne var?

— Takip ediliyorum.

— Kim takip ediyor?

— Belki Hürrem Bey'in kendisi... Belki seni gözetlemesi için tayin ettiği sadık adamlarından birisi...

— Emin ol, Hürrem bu gece katiyen buralarda değildir. Ve sonra ona vardığım günden beri iffetim hakkında kocamı şüpheye düşürecek hiçbir harekette bulunmadım. Seninle olan sevdam ilk günahımdır. Sen kızlığımdan beri gönlümün aradığı, zihnimin tahayyül ettiği tipte bir erkeksin. Onun için cüretin karşısında irademi kaybettim. Emin ol Şadan, kesinlikle emin ol... Bu gece ne kocam buralardadır ne de onun beni gözetlemesi için tayin ettiği bir adam vardır.

Bu esnada, girdiğim küçük kapının üzerindeki demir parmaklıklı pencereden içeri projektör aydınlığı gibi beyaz bir ışık girdi. Tavanda bir müddet gezindikten sonra söndü. Parmağımla ışığı Cevher'e göstererek:

— İşte, dedim. Dışarıdaki gözetleme memuru elektrik feneriyle arkamdan hâlâ bahçede beni arıyor.

Cevher Hanım bu apaçık durum karşısında biraz bozuldu. Duvara dayanarak küçük bir heyecan geçirdi. İdarenin aralığa serptiği donuk, sönmeye meyilli, vesveseli ışık yüzlerimizde titrerken tavanda ve duvarların yüksek kısımlarında elektrik fenerinin mehtabı andıran beyaz ışığı yine dolaştı.

Fenerin böyle ısrarla aranmasına karşı âlimin karısı iddiasını yine tekrarla:

— Bu fenerin ışığını pencereden içeri sokan meçhul eli bilmiyorum. Lakin yine iddiam değişmedi: Kocam bu akşam bu taraflarda değildir. Beni gözetletecek onun hiçbir adamı yoktur. Bu başka bir şey... Haydi, yukarı çıkalım.

Kulaklarımızı dışarı vererek yürüyorduk. Eğildi. Basamaktan lambayı aldı. Dolaba benzeyen küçük kapının sürgüsünü içeriden itti. Bu suretle dar merdivenin girişi kapandı. O önde, ben arkada küçük basamakları gıcırdatarak kasvetli bir aralıktan çıkarken ben yine sakalı çeneme taktım, kalpağı başıma geçirdim.

Bu gizli merdivenin yüklük kanatlarını andıran yukarıki kapısını itti, yatak odasına girdik. Geniş tuvalet[1] mermerinin üzerinde kuvvetli bir lamba yanıyordu. Cevher birden-

---

1 Kadınların süslenmek, taranmak ve makyaj yapmak için kullandıkları aynalı masa.

bire dönüp de beni öyle sakalımla, kalpağımla görünce dehşetinden bir imdat feryadı koparmak için ağzını açtı. Fakat avazının odayı dolduran ilk dalgalarını hemen boğmak için eliyle ağzını tuttu. Onu bu derece korkutan şeyleri hemen yüzümden atarak:

— Cevherciğim ne oluyorsun? dedim.

O, korkudan büyümüş gözleriyle çehremde hâlâ evvelki korkunç simayı arayarak:

— Aman Şadan, o kadar mükemmel bir sinema haydudu olmuştun ki...

— Korkma bak... Yine haydut olacağım, dedim. Sakalı takıp kalpağı giydikten sonra sordum:

— Beni bu kıyafette gören, Didar Bey'in damadı Şadan olduğumu tanıyabilir mi?

— Asla... Asla... Fark edemez. Çehren o kadar değişiyor ki hakikati anladıktan sonra şimdi bile yüzüne baktıkça korkumdan avaz avaz bağırmak istiyorum.

— Sakın ha! Galiba gözetim altındayız. Buradan dışarıya hiç ses taşırmaya gelmez. Elektrik feneriyle önüme çıkan herif beni bu şekilde gördü. Önce korkusundan hemen kaçtı. Sonra yine takibe başladı. Şimdi de köşkün etrafında dolaşıyor. Her halükârda ihtiyatlı bulunmalıyız. Bu lambanın ışığı çok kuvvetli, dışarıdan seçilmesin...

— Seçilmez. Panjurlar sımsıkı kapalı, saten astarlı kalın perdelerde örtülü. Sen dışarıdan gelirken bu odada aydınlık gördün mü?

— Hayır...

— O halde ne merak ediyorsun? Dışarıdan odanın aydınlığı seçilse bile bunda ne mahzur olabilir? Benim lambamı söndürüp söndürmediğime kim karışabilir?

IX

Biz aşkın baştan çıkarması ile korku arasında bir müddet tereddütlü bir halde birbirimizle bakıştıktan sonra Cevher Hanım cüretkâr bir tebessümle:

— Soyun Şadan, sana gecelik hazırladım...

— Hürrem Bey'in gecelikleri?..

— Onun, fakat daha hiç sırtına giymedi.

— Onun elbisesini kendisinden evvel giymek Allame'ye karşı büyük bir hürmetsizlik olmaz mı?

Bu itirazıma hanım ince bir alay tavrıyla dudak bükerek:

— Allame'nin karısını sevip de geceliğini kullanmakta hürmetsizlik tasavvur etmek... Bu da sana mahsus çağdaş bir düşünce... dedi.

Gülüştük. Cevher, saçları çözük, üstünde kısa beyaz bir tunik, ellerinde meşale, bekâretlerini adamaya mabede giden mitolojik güzeller gibi diz kapaklarından aşağı ve göğsünün yarısından yukarı vücudunun bütün dolgunluk ve güzelliğini taşıran kolsuz, yakasız, önü, arkası ajurlu[1] incecik bir keten kılıf içindeydi. Bakışlarım onun insanın içini titretecek saflıktaki beyaz gerdanında gezindikten sonra bedeninin bütün tatlı kıvrımlarını dolaşarak oldukça toplu fakat nazik süzme baldırlarından, kiraz rengi kadife terliklerin içine gömülen sedef rengi tatlılığındaki yumuk ayaklarına kadar uzanıyordu.

Cevher'in yardımıyla soyundum. Şüphesiz kocasından çok bana özen gösteriyor, beni sevip okşayarak soyuyordu. Önü, kolları işlemeli, yanları yırtmaçlı bir gecelik gömleği giydirdi. Üstüme çok bol ve kısa geldi. Ayaklarımın önüne ipek gibi ince meşinden ceviz kabuğu yeşili bir çift hantal terlik koydu. Giyindikten sonra aynanın önüne gittim. Hazretin bana büyük ve şapşal gelen özel elbiseleri içinde kendimi bir gözden geçirerek:

— Allame'nin çapı benimkine uymadı, dedim.

Cevher gülerek cevap verdi:

— Kocamı inceltmek için pek çok tornadan geçirmeli... Seni de boyundan biraz törpülemeli...

Gülüştük. Üçe bölünmüş bir paravana gibi duran aynalı dolabın karşısındaki yine o takımdan çiçekli, yaldızlı, geniş

1 (Fr.) Kumaşta süs veya desen yapmak için iplikler arasında bırakılan, düzenli boşluklar şeklindeki ince iş.

lake karyolaya yattık. Karşıki duvardan Hürrem'in donuk bir çerçeve içinden yağlıboya resmi sabit bir bakışla bize bakıyordu. Cevher Hanım birdenbire yataktan fırladı. Askıda duran kalın havlulardan birini çerçevenin üzerine örterek:

— Of, öyle dik bakıyor ki bu gözlerin karşısında sizinle yatmayı bir türlü içim götürmeyecek.

— Emin ol Cevher, havlu kalındır. Onun altından kocan bir şey seçemez...

Ne kadar yattık bilmiyorum. Cevher Hanım vücudundan bir ürperti geçirerek:

— Aklıma korkunç bir şey geldi...

— Nedir?

— Sen girdiğin o küçük kapının, çıktığın dar merdivenin, yattığımız bu odanın uğursuz tarihlerini biliyor musun?

— Buna dair şöyle böyle bazı rivayetler duydum ama hakikati ayrıntısıyla pek bilmiyorum.

— Bizden evvelki kiracılar zamanında bu köşkte korkunç bir cinayet olmuş...

— Öyle diyorlar...

— Osman Sadık Bey, karısı Raife Hanım'ı başka bir erkekle yakalayarak öldürmüş.

— Vahşet...

— İşte bu odada vurmuş... Belki şu köşede, belki şu pencerenin önünde... Belki şu yattığımız yerde... Geçen akşam yine bu döşekte yatarken kocam bana bu cinayetten bahsetti.

— Ne dedi?

— "Ben olsaydım kadını değil, herifi öldürürdüm" dedi...

Cevher Hanım'ın ürpertisi şimdi bana geçerek sordum:

— Neden acaba?

— Kocam diyor ki...

— Eee?..

— Mademki kadın yaradılıştan bünyece erkekten zayıf, akıl ve metanetçe hafiftir, erkeklerle birlikte işledikleri günahta dişiye oranla erkeğin mesuliyet hissesi iki, belki üç kat olmalıdır. Çünkü güçlü cinsin tabiattaki rolü aktif, latif

cinsinki pasiftir. Kadın fazlaca hoppa mizaçlı bile olsa mert bir erkek onu daima birçok aşk günahlarından koruyabilir...

Hiç böyle kadınlığı hasebiyle karısını hemen hemen yarı mazur görüp de bütün hışım ve intikamını âşığa yönelten koca da görmedim. Bu da bir nevi çağdaş felsefe olmalı...

Biz böyle konuşurken kuvvetli bir yumrukla güm güm oda kapımız vuruldu. Döşekte ikimizi de birdenbire gizli bir sıtmanın soğuk nöbeti aldı. Sanki titreyerek donuyorduk. Ağzımı Cevher'in kulağına vererek yavaşça sordum:

— Bu ne?

O, donarken yüreği katılan bir insanın son titremeleriyle iki çenesi birbirine vurarak cevap verdi:

— Bilmem...

— Ne yapacağız?

— Bilmem...

Dışarıdan güm gümler artan bir şiddetle devam ediyordu.

— Bu saatte kapıyı böyle gümleten kim olabilir? dedim.

Yine ondan değişmez bir ifadeyle:

— Bilmem... cevabını aldım. Meğerse biz bilmeden ne büyük belaya atılmışız.

— Fakat odayı sarsan bu darbelere karşı içeriden herhalde bir hayat eseri göstermeliyiz. Ne yapalım çabuk söyle...

Cevher bir saralı gibi sarsak sursak döşekten kalktı. Acele bir çare bulması için beynini iki avucu arasında sıktıktan sonra eliyle bana demin yukarı çıktığımız gizli merdivenin kapısını işaret etti.

Onun bu seri komutuna ben hemen itaat gösteremedim. Korkunç bir tereddütle göz göze bakıştık. Çünkü ikimizin de hatırasında Osman Sadık Bey ve Raife Hanım faciası canlandı. O gece de günahkâr kadın sevgilisini bu merdivenden kaçırmıştı. Bu gece de acaba yalnız şahıslar değişerek aynı vaka mı tekerrür edecekti? Nasıl oldu da bu evin uğursuzluğu bizi aynı tehlikeli yere sürükledi? Kadere inanmayanları şaşırtacak bir hal...

Bununla birlikte uğursuzluğu ne kadar biliniyor olursa olsun bu gece o merdivenden başka gizlenecek bir yer yok-

tu. Hemen kendimi döşekten attım. Merdivene koştum. Suç ortağım orada burada dağınık duran elbiselerimi topladı. Merdivene fırlattıktan sonra üzerime kapıyı kapadı.

Ben, sahnelerde bir dakikada beş kılığa girerek giyinmedeki süratiyle seyircileri hayrete düşüren sanatkârların el çabukluğuyla giyinmeye uğraşıyordum. Yukarıdan gelen olursa merdivenin alt kapısından, aşağıdan hücum eden olursa yukarıki taraftan kaçacaktım. Firar planım da bu kadar sadeydi.

Cevher Hanım odada yalnız kalınca bütün cesaretini toplayarak dışarıya ses verdi:

— Kimdir o?

— Benim Hanımefendi...

— Aa, Hayriye sen misin?

Bu Hayriye ismini işitince yüreğim biraz ferahladı. Çünkü bu bir hizmetçi adıydı.

Hizmetçi kadın:

— Evet, karşılığıyla adını tasdik edince Cevher Hanım da sesindeki korku titremeleri azalarak sordu:

— Böyle vakitsiz niçin beni rahatsız ediyorsun Hayriye?

— Efendim evde hırsız var.

— Nerede?

— Nerede olduğunu bilmiyoruz.

— Ne taraftan girmiş?

— Ondan da haberimiz yok.

— O halde evde hırsız olduğunu nasıl keşfettiniz?

— Bizim köşke girerken dışarıdan görmüşler. Koca kalpaklı, korkunç sakallı bir haydutmuş... Biz hizmetçiler hepimiz korkudan tiril tiril titriyoruz. Nereye saklandı acaba? Aşçıbaşı bıçağını çekti, bahçıvan belini hazırladı, Ahmet Ağa tabancasını doldurdu, fellim fellim köşkün içinde hırsız arıyorlar...

— Gece yarısı ne saçma sözler bunlar... Bize hırsız girdiğini dışarıdan kim görmüş?

— Efendim, gören adam büyük bahçede uşaklarla beraber hırsız arıyor.

— Kimmiş o?

— Komşulardan biriymiş. Odanızın büyük bahçeye nazır yan penceresinden bakarsanız kim olduğunu görürsünüz...

— Bu karanlıkta onun kim olduğunu nasıl tanıyacağım?

— Efendim, yüzünü göremezseniz de pencereden konuşur kim olduğunu anlarsınız.

Cevher hanım panjurun küçük kanadını açıp aşağıya seslenerek:

— Kimdir o?

Aşağıdan:

— Kulunuz efendim...

— İsminizi söyleyiniz...

— Halis Didar kulunuz...

— Bu gürültü nedir beyefendi?

— Efendim, geç vakit misafirlikten dönüyordum. Devlethanenize[1] kalpaklı, sakallı, korkunç bir haydudun girdiğini elektrik fenerimin ışığıyla açıkça gördüm. Tabii bunu gördükten sonra eve gidip rahat yatamadım. İnsanlık vazifem sizi uykudan kaldırarak tehlikeyi haber vermeye beni mecbur etti.

— İnsanlığınıza teşekkür ederim beyefendi lakin hizmetçiler, uşaklar köşkün her tarafını aramışlar, kimseyi bulamamışlar.

— Hanımefendimiz, zatıâlilerinizi kesinlikle temin ederim. Bu korkunç haydut duvardan atladı, küçük bahçeden yürüdü, doğru iffet dairenize[2] girdi. Bu gece Hürrem Beyefendi ile enişte beyimin burada bulunmamaları pek garip bir tesadüf değil mi efendim? Böyle zamanda akla her şey gelebilir. Herifin böyle bir akşamı seçmesinde pek fena bir maksadı olmasın?

— Üzülmeyiniz beyefendi, her taraf arandı. Kimse yok...

— Odanız arandı mı?

— Benim odam küçüktür. Kimsenin saklanmasına müsait köşeli bucaklı bir yer değildir.

1 Saygı duyulan kişilerle konuşulurken “eviniz, konağınız” anlamında kullanılır.

2 Yatak odası.

— Tekrar el ayak çekildikten sonra melun herif gizlendiği yerden çıkarak bir düşmanlık edebilir. Müsaade buyursanız da odanızı arasak...

— Efendim beyhude üzülüyorsunuz, emin olunuz kimse yok...

— O halde herif nerede efendim? Bahçenize girdiğini pek ayan beyan gördüm...

— Bizim bahçeden komşununkine atlamıştır.

Halis, Cevher Hanım'ın odasını arama müsaadesini almak için pencerenin altından pek fena sırnaştı. Bu belayı oradan savıncaya kadar biçare kadın son derecede sinirlendi. Ben merdiven kapısı arkasında sıkıntıdan sucuk gibi terledim. Neyse sırnaşık oğlan Cevher Hanım'ın odasına ayak atmak bahtiyarlığına ermeden güç bela defolup gitti... Hizmetçi kadın kapının önünden çekildi. Uşaklar tekrar döşeklerine girdiler. Evin gece sükûneti geri döndü. Fakat sabah yaklaştı, ben şimdi oradan nasıl çıkıp gideceğim?

Hanımla müzakereye başladık.

— Ne dersin Cevherciğim? Ben buradan hangi kıyafetimle çıkayım?

— Hangisi daha tehlikesizse...

— İkisi de tehlikeli...

— Nasıl?

— Haydut kıyafetimle çıksam uşakların içinde henüz kuşkuda bulunanları varsa beni derhal çalyaka ederler.[1] Tutulduktan sonra başıma geleceği bilirim. Evvela mükemmel bir dayak... Sonra karakola teslim...

— Aa, Allah esirgesin!

— Her ikimiz de o kadar suçluyuz ki Cenabıhak'tan imdat dilemeye yüzümüz yok!

— Asıl kıyafetinle çık git!

— O zaman kendimi açıktan açığa Halis'e tanıtmış olacağım... Çünkü oğlan buradan şüpheler içinde yanarak ayrıldı. Onun şimdi bu köşkün civarından pek uzakta olma-

---

1 Yakasına yapışıp sıkıca tutmak.

dığına eminim. Düşündüğüm bu akıbet de benim için pek acıklı ise de uşaklardan dayak yemeyi kaynıma tanınmaya tercih ediyor gibiyim.

Böylece göğsü fişeklikli haydut elbisemi giydim. Sakalı çeneme, kalpağı başıma geçirdim. Cevher Hanım küçük ürpermelerle birkaç adım geri çekilerek:

— Of... Şadan gitti, yerine yine o korkunç haydut geldi. Korkma seni bu halde görünce ne aşçı, ne bahçıvan, ne uşak hiçbiri yanına sokulamaz. Hele Halis kırk yıllık yola kaçar.

— Evet, korkmayandan korkarlar. Güzergâhıma çıkarlarsa korkutmaya uğraşacağım. (Duvara bakarak) Kocanın yüzünden havluyu çek, zavallı adam altında bunaldı. Artık ortada onun için görülmesi mahzurlu bir şey yok. Beni görsün de biraz o da ürksün.

Uzun bir veda busesi alarak ondan ayrılırken:

— Aman Şadan duvardan dikkatli atla. Düşersin de belki bir tarafın incinir.

— Merak etme. Hesaplı inerim. Bize kapı baca olmaz.

Dar merdivenden indik. Küçük kapının önüne geldik. Bir veda kucaklaması daha... Cevher Hanım yavaşça kapıyı aralık ederek:

— Yüreğim ne kadar titriyor bilsen...

— Niçin?

— Sen bu kapıdan birkaç adım ayrılır ayrılmaz arkandan bir tabanca boşanacak sanıyorum.

— Korkma, Raife Hanım için uğursuz olan bu köşk bize yalnız bu defa değil daha çok kere uğurlu gelecek, görürsün... Önüme kim çıkarsa revolverimi patlatmam, fakat karşıdan ışıldatarak hasmımı kaçırırım.

Bahçenin karanlığına doğru bir iki adım atmışken bir üçüncü veda için yine döndüm.

Sarmaş dolaş olurken sevgilimin kulağına:

— Garip hal, bu gece senden ayrılamıyorum... Kalbimde büyük bir yumuşaklık, göz pınarlarımda hemen taşacak bir hüzün var. Allah hayırlar vere.

— Söyleme, söyleme, fena oluyorum... Tıpkı ben de öyleyim.

— Bizi en kötü etkileyen bu köşkün korkunç sabıkasıdır. Başka bir şey değil...

Cevher Hanım ellerini gözlerine götürerek:

— Ah, öyle fakat...

Baktım ki biraz daha yumuşarsam bir son veda daha yapmak için tekrar yukarıya çıkacağız... Sevgilimi ateşli, fakat seri buselerime gark ettikten sonra hemen bahçenin karanlığına daldım.

Aslında içimde büyük bir korku yoktu. Çünkü bütün bu gürültülerin müsebbibinin bizim Halis olduğunu anlamıştım. Cevher Hanım'a fedakâr görünmek için gülünç cesurluklara kalkışıyor, başından büyük haltlar yiyordu.

Ben pandomim haydutları gibi ellerimle karanlığı yoklayıp, ayaklarımla şeytanlara basmaktan korkarak cidden komik bir yürüyüşle ilerlerken atlayacağım duvara yaklaştığım esnada solumdan "Gümmm... Gümmm..." iki el revolver boşaltıldı. Sessiz geceyi uykudan kaldıran bu gümbürtü beynimi sarstı. Kurşunların vızıltılarını duydum. Tehlikenin ciddiyetini, köşkün uğursuzluğunu o zaman anladım.

Tetiği üzerime çeken el kimindi? Aşçının mı? Bahçıvanın mı? Halis'in mi? Hürrem Bey'in mi? Bu herhalde iyi bir nişancı eli değildi. Karanlığa kubur[1] sıkan bu sallapati hasmın önünden kaçmak istemedim. Nişancılığıyla vuramayan bu el, sakarlığıyla beni öldürebilirdi. Kaçsam korktuğumu göstererek düşmanımı cesaretlendirmiş olacaktım. Revolverin kalan ateşlerini üzerime saçacaktı. Onun korkup korkmadığını anlamak maksadıyla ben silahımı karanlığa çevirdim. Fakat kimseyi öldürmemek için havaya sıktım. Bütün bu ateşlerin birbirlerine karşılık vermesi esnasında Cevher Hanım köşkten acı acı çığlıklar salıveriyordu. Görünmeyen hasmım ateşlerime karşılık vermedi. Bu ara fırsatını kaçırmayarak hemen duvardan atladım. İçinde önceden soyunup giyinmiş olduğum Basri Bey'in harap, boş köşküne doğru kaçmaya başladım.

---

1 Eski bir tabanca türü, dolma tabanca.

X

Sıkılan üç el silahın gürültüsü bütün civar komşuları ayağa kaldırdı. Galiba aşçıbaşı bıçağını kınından sıyırdı. Bahçıvan beli kavradı. Ahmet Ağa tabancaya davrandı. Herkes karanlıkta bir tarafa saldırıyor. Ve besbelli müthiş haydudun koca kalpağı, kaba sakalı ağızdan ağıza dolaşarak heyecanlara sebep oluyordu.

Arkamdan vaveyla koparken ben mükemmel bir şaşırtmayla bu komedya oyuncularını andıran kahramanların önünden kayboldum.

Basri Bey'in köşküne canımı attım. Bu cavalacoz[1] takipçilerime karşı buraya bir kale gibi sığındım. İzimi keşfederek arkamdan gelen olmadı. Galiba onlar beni takiptense durumu ihbar için zabıtaya müracaatı daha uygun buldular.

Ben kurtuldum ya, ne olursa olsun... Viran köşkün yayları bozulmuş, kıtıkları dökülmüş kanepelerinden birine uzandım. "Oohh" dedim. Ömrümde vücudumun hiçbir yumuşak karyolada bu kadar rahat ettiğini bilmiyorum. Sevda yorgunluğu, can korkusu, heyecan içinde heyecan beni bitirmişti.

Her şeyi unutarak dalmışım. Tozlu evin iri örümcekleri gözkapaklarımın üzerine ağlarını örseler duymayacaktım.

Sabahleyin Kayışdağı silsilesinin arkasından doğan güneşin ilk ışıkları perdesiz pencerelerden gözüme girerek beni uykudan uyandırdı. Hemen derlendim, toplandım. Henüz tehlikeyi tamamıyla atlatmamıştım. Sırtımdan göğsü fişeklikli haydut elbisesini çıkararak efendi kıyafetine girdim. Akşamki olay üzerine zabıta aramaya kalkıp da beni bu viran inimde bulursa gerçekleşecek şahitlikler, sorgulamalarla her şey anlaşılarak rezaletin ayyuka çıkması ihtimali vardı.

Sakalı, kalpağı, elbiseyi, bütün bu haydutluk dekorumu sıkıca sardım, sarmaladım. Bir paket yaptım. Koltuğuma sıkıştırdım. Dışarı çıktım. Ne gelen vardı, ne giden, ne soran, ne arayan.

---

1 (Argo) Uyduruk, önemsiz.

Zabıtayla beraber halk tabancadan, tüfekten o kadar bıkmış ve hatta kulaklar, her lahza camları sarsan top seslerine, haydut vakalarının en müthişlerine o kadar alışmıştı ki o gece patlayan üç el revolverle, Cevher Hanım'ın iffet dairesi etrafında görünen sakallı haydudun caniyane kastına pek ehemmiyet veren görülmüyordu.

Olay hakkındaki halkın bu kayıtsızlığıyla beraber ben o sabah o civarda tanınmamak tedbirine son derecede riayet göstermeye mecburdum. Bu yüzden yüzümü yarı yarıya gizlemek için başıma bir mendil sardım. Sahrayıcedit'in en ıssız yollarından Merdivenköy'e, oradan Uzunçayır'a indim.

Bağlarbaşı, Üsküdar, dolaşmadığım yer kalmadı. Üsküdar'dan Beşiktaş'a geçtim. İstanbul'da semtime gittim. Tahkikata kalkışanlar olursa benim o gece babamın evinde kaldığıma annemin şahitliğini temin ettim ve kalemde kendimi gösterdim. Akşam hiçbir şeyden haberim olmadığını gösterir bir masumiyetle kayınpederimin köşküne döndüm.

Ben en çok Cevher Hanım'ı merak ediyordum. Çünkü gümbürtüler akabinde biçarenin salıverdiği korkunç çığlıklar hâlâ kulaklarımda çınlıyordu. Bu hususta hiç kimseye bir kelime sormadan olayın bana her ağızdan bin türlü tafsilatla hikâye edileceğini biliyordum.

Harem merdiveninin alt başında karşıma Servinaz çıktı. Bana havadisi ilk yetiştirmek için kızın heyecandan dudakları titriyor, göğsü kabarıp iniyordu. Etrafına seri bir göz attıktan sonra usulcacık:

— Bey...

— Ne var?

— Burada bulunmanız lazım gelen bir gecede bulunmadınız...

— Ne oldu?

— Haydutlar Cevher Hanım'ı dağa kaldırıyorlardı. Halis Bey kurtardı.

Ben bütün hayretimle bu korkunç olaya şaşmış görünmek için gözlerimi büyütüp ağzımı açarak birbirinden yüksek üç "Ya... Ya... Ya..." salıverdim. Kız bende uyandırdığı hayretten memnun olarak devam etti:

— Tuhaf tesadüf değil mi? Dün gece Hürrem Bey de köşkünde değilmiş. Onun evine gelmeyeceğini eşkıyanın nasıl haber almış olduğuna herkes şaşıyor. Aman yarabbi, aileler içinde bunların muhbirleri mi var?

— Tamir edilemeyecek bir fenalık olmadı ya...

— Olmadı. Yalnız Cevher Hanım da Halis Bey de hastalandılar. Örtü döşek yatıyorlar. Hürrem Bey'e telgraf çekildi. Zavallı adam palas pandıras karısının döşeği başına yetişti. Şimdi hekimlerin biri gidip biri geliyor.

— Vah vah, biçare kadın çok korkmuş olmalı. Halis'e ne oluyor?

— Olay gizli tutuluyor. Etrafa yayılmasın diye tafsilatıyla anlatılmıyor. Galiba eşkıya Cevher Hanım'ı saçlarından bahçeye sürüklerken Halis Bey imdadına yetişmiş...

Merdivenin üst başında Nevres söyleyeceği sözlerin çokluğuyla avurtları şişkin görünür bir halde beni bekliyordu.

Esrarengiz bir tavırla:

— Servinaz olayı size benden evvel yetiştirdi değil mi?

— Evet... Üzücü bazı şeyler anlattı.

— Servinaz ne bilir! Haberin doğrusu bende... Olay söylendiği gibi değil... İşin iç yüzü var... Cevher Hanım'a gelen haydut mu, âşık mı? Belli değil. Her ağızda bir türlü rivayet dönüyor. Mahallede dedikodu kaynıyor. Latife Hanım'ı dinlemeli, neler işitmiş...

Sofanın öbür ucundan karım gözüktü. Ben hemen Nevres'le sözü keserek ona doğru yürüdüm. Sabiha'nın yüzünde derin bir keder, gözlerinde muğlak bir dalgınlık vardı. Fakat kendime karşı bir şüphe emaresi seçemedim. Sessizce yan yana odamıza girdik. Karşı karşıya oturunca karım beni süzerek başladı:

— Şadan, hiçbir şeyle izahı mümkün olmayan garip tesadüfler vuku buluyor. Bakıcı Madam Fraya'nın,[1] Doktor Pierre Jean'ın ve diğer gaipten haber vermek iddiasında bu-

---

1 Asıl adı Valentine Dencausse (1871-1954) olan Fransız falcı 20. yüzyılın ilk yarısı boyunca Paris'in en meşhur el falı bakıcısı (chiromancer) olarak kabul edilir.

lunanların dediklerine neredeyse inanacağım geliyor. Senin son vapuru kaçırışının Hürrem Bey'in evine gelmeyeceği bir geceye tesadüf edişi, Cevher Hanım'ın o uğursuz odada yalnız kaldığı ilk akşamda bir haydudun taarruzuna uğrayışı... Ömründe silah kullanmamış Halis'in böyle mühim bir gecede kahramanlık rolü oynayışı... Hep bunlar anlaşılmaz bir tesadüfün birbirini takip eden gariplikleriden midir?

Benim nazarımda hakikat açık ve sade olduğu için karımın hayret ettiği bu tesadüflere tabii hiç şaşmıyordum. Ben yalnız, bu gece olayında bizim korkak Halis'in hissesine ayrılan kahramanlığa tutuluyordum. Demek koca oğlan patırtıdan döndükten sonra önüne gelene, ben şöyle attım, böyle vurdum diye böbürlenmiş durmuş.

Sabiha:

— Haydi, kardeşimin yanına gidelim. Hatırını sor. Zavallı oğlan büyük tehlikeler geçirdi.

Halis'in odasına girdik. Saçları tepeli horoz gibi gözlerine kadar dağılmış, beniz uçuk, ince bir gecelik gömlekle kaynım karyolasının içinde oturuyordu. Bizi görünce elindeki kurşunkalemle kâğıdı hemen yastığının altına soktu. Yazdığı şeyi bize sezdirmekten fevkalade çekindiğini anladım. Ne yazıyordu acaba? Cevher Hanım'a aşk mektubu mu? Böyle olması çok muhtemeldi.

İlk karşılaşmada Halis'in gözleri yüzümde derin bir şüpheyle gezindi. Anladım ki oğlancağız hâlâ şüpheler içinde yanıyor. Yarı alaylı bir tavır alarak dedim ki:

— Halis Bey, dün geceki gazanızı tebrik ederim. Soyumuzdan böyle beklenmedik bir kahramanın çıkması bu zamanda cidden iftihar olunacak bir şeydir.

O, hazin bir tebessümle hâlâ gözlerimin içine bakarak:

— Eğlenme Enişte Bey!

— Her kahraman şöhretini hayatının büyük bir olayına borçludur. Sizin de bu fırsatı Cevher Hanım'ın hayatını kurtarmakta buluşunuz garip, güzel bir tesadüftür. Kim bilir kadın size ne kadar minnettar, kocası müteşekkir kalmışlardır... Affedersiniz, sizin bu kadar cevherli bir genç oldu-

ğunuzu bilmiyordum. Cesaretin kimde olduğu her zaman kolayca bilinmez.

Karım, benim kardeşi hakkındaki bu pohpohlarımı hep ciddiye almış gibi görünerek:

— Halis, nasıl oldu, anlat...

Kaynım paketten bir sigara çıkarıp bana uzattı, bir de kendi yaktı. Yalanla hakikati birbirine karıştırarak anlatacağı bu hikâyede faka basmamak için ihtimamlı davrandığını gösterir bir ağırlıkla başladı:

— Dün akşam Hidayet Bey'in köşkünde toplandık. Pokere daldık. Ne yalan söyleyeyim, yutuldum. Kumarda şansı olmayanın sevdada olurmuş... Yalan lakırdı. Bugünlerde benim ikisinde de şansım yok.

Hafif bir tebessümden kendimi alamadım. Kaynım devam etti:

— Beş altı kişi köşkten beraber çıktık. Yavaş yavaş herkes kendi semtine dağıldı. On dakika sonra sokağın ortasında yapayalnız kaldım. Geceleri etrafta ufak tefek vukuat eksik değil. Otuz kırk adım ilerisi seçilmeyen bu kopkoyu karanlığın içinde adımlarımı sıklaştırdım. Bir an evvel kapağı eve atmak için adeta koşuyordum. Uzaktan bir karartı belirdi. Gözlerim onun şeklini kavramaya uğraşırken kulaklarım adım seslerini duyuyordu. Ben durdum. O da durdu. Yanımda elektrik fenerim, revolverim vardı. Karanlıkta ne ben onu iyi seçebiliyordum, ne o beni... Bu karşı karşıya duruş ve teşhis uzayınca canım sıkıldı. Fenerin düğmesine bastım, ışığı bu meçhul simaya tuttum. Heey! Bir de ne göreyim Enişte Bey! Koca kalpaklı, sakallı, göğsü fişeklikli bir haydut! Cüssesi pek ayı değil. Teşbihimi affedersiniz, hemen hemen siz boyda, siz çapta bir şey... Çoğunlukla insanı tehlikeye düşüren korkudur. Revolveri çektim, herifin üzerine saldırdım, haydut tabanı kaldırdı, karşımdan defoldu...

Hikâyenin burasında kendimi zapt edemeyerek birkaç alaya alma "öhö öhö"sü salıverdim. Öksürüğümün bu alayı karşısında kaynım sözü kesti, gözlerini gözlerimin içine dikti, çünkü yalan söylüyordu. O atarken ben onun düzme

kahramanlığının tam püf noktasında öksürmüştüm. Ben ona tesadüf ettiğim zaman Halis, Hidayet Bey'in köşkü tarafından gelip kendi köşkümüz tarafına gitmiyordu, bilakis söylediğinin zıttı istikameti takip ediyordu ve sonra fenerin ışığını yüzüme tutup da pürheybet sakallı simamı gördüğü zaman tabanları kaldırıp kaçan ben değildim, o kendisiydi. Hidayet Bey'in köşkünden geldiğini iddia etmesi de yalandı. Kaynım o akşam Cevher Hanım'ın evini gözetlemekten ayrılmamıştı. Sakallı haydudun benden başkası olmadığını anlamış olsaydı hakikati böyle tersyüz etmeye cesaret edemezdi. Kim bilir belki de beni iskandil[1] için kurnazlığından böyle söylüyordu.

XI

Halis alınarak:

— Enişte Bey, tam haydudu kaçırdığım anda öksürdünüz. Bu bir alaysa hikâyemin sonunu keseyim.

— Yok, oğlum yok... Nasılsa öksürüğüm cesaretinizin zirvesine tesadüf etti. Bundan kötü bir fikirde olduğumu zannetmeyiniz.

— Ben olayı anlatayım da siz nasıl kulakla dinlerseniz dinleyiniz...

— Anlatınız efendim, anlatınız, çok alıngan olmuşsunuz, bir kuru öksürükten bu kadar mana çıkarmak...

Karım:

— Anlat kardeşim. Şadan'ın öksüreceği geldi, öksürdü. Sen yalan söylemiyorsun ki eniştenin öksürüğünden bir alay manası çıksın. Dün gece senin haydudu kaçırdığın sekiz on şahidin ifadeleriyle sabit...

Halis devam etti:

— Herif kaçtı fakat bu vahşi mahluk kimdi? O şimdiye kadar buralarda tesadüf ettiğim bir çehre değildi. Ne mak-

---

1 (Argo) İskandil etmek: Ağız aramak, nabız yoklamak.

satla bu civarda dolaşıyordu? Bu merakımı gidermek için revolverimi tetiğe aldım. Duvar kenarına sindim. Bu meçhul adam semtimizde bir cinayet fikriyle dolaşıyorsa kaçtığı noktaya mutlaka yine geri dönecekti. Gerçekten de iş düşündüğüm gibi oldu. Sekiz on dakika geçer geçmez, karaltı karşıdan aynı sokak başından yine belirdi. Bu defa kendimi sezdirmemek için duvar kenarına büsbütün sindim. O bana doğru ilerledikçe ben onu gözden kaybetmeksizin geri geri çekiliyordum. Herif benim varlığımdan haberdar olmaksızın böyle böyle geldi, geldi. Hürrem Bey'in bahçe duvarını enine boyuna incelemeye başladı. Duvarın alçak bir tarafından içeri atlamak fikrinde olduğunu anlamak için büyük bir zekâya ihtiyaç yoktu. Bu meçhul kişi olsa olsa bir hırsız olabilirdi, önce ben bu fikre kapıldım...

Ben sabırsızlıkla sordum:

— Bu ilk fikrinizi değiştirecek sonradan başka bir hale mi tesadüf ettiniz?

— Kerem buyurunuz, anlatacağım...

Anlatıcının sözünü kesmemek için karım bana işaret etti. Sustum. Halis hararetle hikâyesine devam etti:

— Herif bir iki tasarlayıştan sonra cup, bahçeye atladı. Hem bahçenin iki duvarı arasında özel bir bölüm var. Doğru Cevher Hanım'ın dairesine açılan küçük kapıya gidiyor. İşte oraya atladı. Bu yolun özelliğini nereden biliyor? Merak edilecek şey değil mi? Ben ne olacağını anlamak için müsait bir noktadan bahçenin içini gözetleyerek bekledim. Hırsız karanlıkta yürüdü yürüdü, dairenin küçük kapısı kendi kendine açıldı. Teşrifi beklenen bir misafir gibi haydut içeri girdi yahut alındı... Orası maktul Raife Hanım'ın sevgilisini kabul ettiği uğursuz kapıydı.

Sözün burasında kaynım sustu. Üçümüz birbirimize bakıştık. Bu yeni olayın eskisiyle bir benzerliğinin olup olmadığını bakışlarımızla sanki birbirimizden soruyorduk. Hepimizin yüzünde hakikati kestiremeyen birer şüphe uçuyor gibiydi. Halis:

— Herifteki haydut kılıkla evden gördüğü hüsnükabulü birbiriyle bağdaştıramayarak bundan ne mana çıkaracağımı

şaşırdım. Bu meçhul adam bir kişi miydi? Birkaç arkadaşı var mıydı? İçeride ne yapıyordu? Yarım saat, bir saat bekledim. Çıt yok. Köşkün etrafında fırıl fırıl dönüyordum. Dışarıya eşya çıkaran bir hırsıza rastlayamadım. Hakikate ermek için daha bekleyeyim mi? Yoksa kapıyı çalıp içeridekileri derin uykudan kaldırayım mı? Beklemeye tahammülüm kalmadı. Selamlık[1] kapısının çıngırağını çektim. Hiç aldıran yok. Bir daha... Bir daha... Gelen giden yok. Koparacak gibi çıngırağa asıldım. Sapı elimde kalacaktı. Nihayet, hele yarabbi şükür, kapı açıldı. Bahçıvan bacaklarında uçkurlu don, Amerikan gömlek, bir elinde idare lambası, öteki eliyle henüz kendini bırakmamakta ısrar eden uykuyu kaçırmak için gözlerini ovuşturarak karşıma çıktı. Hiddetle, "Ne o bre, gecenin bu vaktinde çıngırağı mı koparacaksın?" "Bahçıvanbaşı köşkte hırsız var." Uyku sersemliğiyle benim bu ihbarımı herifin beyni birdenbire kavrayamadı. Hemen lambayı bırakıp, "Bre anasını!" diye öfkeyle gırtlağıma atıldı. "Yo... Yok, hırsız ben değilim!" feryadıyla yakamı kurtarmaya uğraşırken bahçıvan, "Sen değilsin de ya kimdir? Hırsız nerede? Haydi göster!" tehdidiyle beni tartaklarken gürültüden öteki hizmetkârlar da uyandı. Kim olduğumu anlatıncaya kadar epeyce hırpalandım. Uşakların ellerinde bel, kazma, kürek, istihkâm alayı gibi köşkün içinde hırsız aramaya çıktık. Her tarafı döndük, dolaştık. Bütün eşya yerli yerinde, ortada hırsızdan eser yok. İhbarımın doğru çıkmamasından dolayı heriflerin gözlerinin yine bana karşı dönmeye başladığı esnada, hırsızın harem dairesine girmiş olduğunu söylemeye cesaret ettim. Harem kapıları vuruldu. Kadın hizmetçiler kaldırıldı. Hanımefendiye haber gitti. Fakat Cevher Hanım'ın kapısını vururlar, vururlar hiç cevap alınmaz... Uyanmaz uykudan, canan uyanmaz... Kocası evde bulunmadığından dolayı galiba en rahat uykusunu uyuyan hanım, nihayet yatağından kalkar. Bu müthiş hırsız ihbarına karşı hiç ürküntü göster-

---

1 Eskiden konak, köşk ve evlerin erkeklere ayrılan bölümü; hariciye de denirdi. Genellikle evlerin ön tarafında yola bakacak biçimde yapılır, kapısı doğrudan ana yola açılırdı.

mez. Hatta kapısının sürmesini açmaya bile lüzum görmez. Kendini beyhude rahatsız ettikleri için hizmetçilere çıkışır. Pencereden lütfedip benimle biraz görüşür. Odasında hırsız olmadığına beni inandırmaya uğraşır. Fakat o sakallı, kalpaklı haydut nereye saklandı? Geliniz de bu muammayı çözünüz... Hakikati anlamak için beklemeye karar verdim. İçeri giren kalpaklı elbette bir taraftan yine dışarı çıkacaktı. Küçük kapıyı gözetlemeye uygun bir yere çekildim. Hayli bekledim. Sabah yaklaştı. Nihayet uğursuz kapı usulca açıldı. Galiba bu gece onun uğursuzluğu mutluluğa dönmüştü. Kimsenin burnu kanamadan herif çıkıp gidecekti.

Hikâyesinin tesirini yüzlerimizde okumak için kaynımın kısa bir suskunluğu anında artık ben tahammül edemedim. Kendimi tutmaktan şişen göğsümü boşaltmak için dedim ki:

— Halis Beyefendi, sözlerinizde bu gece olayının karanlığıyla örtülü siyah imalar görüyorum. Bu meselede dürüst, tanıdığımız muhterem bir zatın namusu mevzu bahistir. Cevher Hanım'ın iffeti yahut iffetsizliği hakkında muğlak bir matematik kuralı gibi meçhul cebir işaretleri kullanmayınız. Açık söyleyiniz. İma iftiradan daha fenadır, mertliğe yakışmaz... Görüp hissettiğinizi doğruca anlatınız. Dün gece Cevher Hanım'ın yanına girdiğini iddia ettiğiniz sakallı haydut bir hırsız mıydı? Bir zampara mıydı?

Kaynım ateşlice:

— Köşkte hiçbir hırsızlığın gerçekleşmemiş olmasına bakarak bu herifin ne olması lazım geleceğini siz tayin ediniz...

— Cevher Hanım'ın iffetsizliğini kabule mecbur kalsak bile, o kadının gece evine haydutları davet etmesini vicdanımıza kabul ettirecek sebebi öğrenebilir miyiz?

Kaynım biraz şaşalayarak:

— Anlayamadım, ne demek istiyorsunuz?

— Cevher Hanım niçin beyden, efendiden bir adam çağırmayıp da içeriye haydut alıyor?

Bu soruma kaynım bir kahkaha kopararak:

— Haydut mu? Püff... Bunu biz diyoruz.

— Bu herif hırsız, haydut değil de ya nedir?

— Onun ne olduğunu ispat bana düşmez...

— Demin bütün kanaatinizle onun haydut olduğunu söyleyen siz değil miydiniz?

— Evet haydut... Tiyatro haydudu...

— Ne demek?

— Eğer haydutluğun eşkali bu ise bir kalpak, bir iğreti sakalla siz de bu namı elde edebilirsiniz... Ben de... Herkes de...

Hiddetten başım döndü. Kendimi yarı kaybederek o köşkte damat olduğumu, karımın orada olduğunu, hepsini unuttum. Kaynar bir ifadeyle:

— Halis, senin ağzında evirip çevirdiğin, hazmedemediğin bir şey var. Yutamıyorsun, kusamıyorsun... Mert bir insansan bunu ortaya koy! Ben el âlemin karısı aleyhinde böyle iftiralar dinleyemem. Kocasına herkesle beraber biz de hürmet ediyoruz. Evimize geliyorlar, evlerine gidiyoruz. Kendine bir kahramanlık menkıbesi düzmek için başka bir konu seçebilirdin. (Karıma dönerek) Sabiha, büyük bir dost diye konuştuğun zatın karısı aleyhindeki bu adilikleri dinlemeye nasıl tahammül ediyorsun? Dost musun? Düşman mısın? Dostsan onları rezil eden bu ithamları güler yüzle dinlememelisin!

Karım hâlâ tebessümle:

— Hiddetlenme bey, hiddetlenme... Ben Halis'in sözlerinin tamamını dinlemem ki... Kardeşimi bilmez miyim? O, hangi kadının aleyhinde atıp tutarsa bence onun iffetli biri olduğu ispatlanmış olur. Çünkü biraderime yüz vermediği için tu kaka olduğunu anlarım.

Halis ekşi bir alayla her ikimize şu cevabı verdi:

— Cevher Hanım, benim aleyhtarlığımla kazandığı iffetlilik vasfını mutlaka eniştemin lehtarlığıyla kaybeder. Bir erkeğin bir kadını yermesinde mutlaka bir garezin olduğu iddia olunursa, övmesinden de tarafsızlık anlaşılamaz.

Akıllı adam kendi menfaatine uymayan noktalarda hiddetlenmemeyi bilendir. Öfkeyle ağızdan kaçan sözlerden insan genellikle büyük zararlara uğrar. Ben zıddını söyledikçe Halis de benim damarıma basmakta ileri varacağını göste-

riyordu. Benim Cevher Hanım'la olan macerama dair onun bildiği, hissettiği birçok şey vardı. Kaynımla zıtlaşırsam karımın huzurunda belki de reddetmekten ve çürütmekten âciz kalacağım bazı sırları zorla söyletmiş olacaktım. Açıktan açığa saldırı görmedikçe karşılık vermemek üzere sustum.

Kaynım kahramanlığını piyazlamada şöyle devam ediyordu:

— Uğursuz kapı açıldı. Ben duvar arkasının müsait bir noktasından gözetliyordum. Meçhul herif dışarı çıktı. Birkaç adım yürüdükten sonra yine döndü. Yarı içeride, yarı dışarıda biriyle konuşuyordu. Ne dediklerini ne yazık ki işitemiyordum. Siz diyorsunuz ki Hürrem Bey gibi memleketimizin medarıiftiharı bir ilim adamına hürmet lazımdır. İşte bu hürmetimi ispat için onun bu büyük düşmanına karşı silah boşaltmaya karar verdim. Bu herifin adi bir hırsız olması zavallı Allame için daha hafif bir felaketti. Zannederim ki uğursuz kapının önünde uzunca bir veda kucaklaşması oldu. Sonra adam bahçenin karanlığı içine gömülerek yürüdü. Bu bir hırsızsa üzerinde hiçbir şey götürmüyordu. Bir zamparaysa gönül avcılığında avare gezen gençlerin bu kadar çok olduğu bir zamanda böyle bir vahşiyi tercih eden kadının gönül muamması pek merak edilecek bir şeydi. Herif defolup giderken ben ne yapacağımı tayine uğraşıyordum. Bırakayım da gitsin mi? Takip mi edeyim? Arkasından silah mı boşaltayım? O aralık boğazıma bir gıcık geldi. Elimde olmadan hafifçe öksürdüm. Haydut beni orada hissetti. Geri döndü. Üzerime saldırırken nişan aldım. Ateş ettim... "Ah" dedi. Oraya yuvarlandı. Canavar avında muvaffak olanların gururuyla göğsüm kabardı. Ölmeden haydudu sorguya çekmek için duvardan atladım. Üzerine gittim. Fakat melun davrandı. Ateşle karşılık verdi. Hakk'ın korumasıyla vurulmadım. Ateşine karşılık verdim. Tekrar o da bana... Karanlıkta karşılıklı bu ateşler edildikçe köşkten bir kadın iniltisi geliyordu. O esnada iki karaltı daha peyda oldu. Üçü birden üzerime ateş açtılar. Üç silaha karşı nefsimi müdafaa ederek geri geri kaçıp kurtuldum.

Halis yine sabrımı tüketmek için karşımda böyle gümbür gümbür atıyordu. Biz bu sade maceranın karşı karşıya iki aktörüydük. Olay hiç de böyle cereyan etmedi. Fakat ne yaparsın? Karımın yanında, "Sus be yalancı oğlan! O kalpaklı haydut bendim. Neler uyduruyorsun karşımda!" diye karşılık vererek yalanlamaya kalkışmamın imkânı var mıydı?

XII

Kaynım Halis Bey, olayın gerçeğine tamamıyla vâkıf mıydı, değil miydi? Eğer vâkıfsa, bir gün bana amansız bir hücumda bulunmak için bu bilgisini gizlemekte epeyce kurnaz davranıyordu.

Bu gece olayı, sakallı haydut hikâyesi, girip çıktığı her ağızdan başka türlü bir renge boyanarak bulaşıcı, asabi bir hastalık gibi Erenköy'ü sardı. Kadıköy'e kadar indi. Üsküdar'a, Boğaziçi'ne yayıldı. İstanbul'a geçti. Bu olayın aldığı türlü şekiller içinde en tuhafı şuydu:

Hürrem Bey öteden beri karısından şüphelenerek hiçbir şey sezdirmeksizin daima onu gözetlemekle meşgulmüş. Karagöz'deki Yalova Sefası[1] oyunu gibi o gece karısına İstanbul'da kalacağını söyleyip bahçenin bir köşesine gizlenmiş. El ayak çekildikten sonra revolveriyle o semtin ufuklarını titreten kalpaklı, sakallı haydut, Allame'nin kendisinden başkası değilmiş. Asıl zampara patırtı arasında kaçmayı başarmış. Köşk tekin değilmiş. Orayı tutanların mutlaka karılarının güzel, oynak ve kocalarının vahşi, kıskanç olmaları hiç şaşmaz bir acayip tesadüfmüş...

Ben bu bin bir çeşit saçmaları dinlerken evvela gülüp eğlendim. Sonraları sıkılmaya, kızmaya başladım. Her insan ayrı ayrı ele alınırsa birer vicdan, birer şuur sahibi görünür. Fakat insanlar kitle halinde, bireysel faziletlerinden bazılarını kaybediyorlar. Kör, muhakemesiz ve insafsız oluyorlar.

---

1 Belli başlı Karagöz oyunlarından biri.

Herkesin derdinden kendilerine sırf eğlence çıkarmaya bakıyorlar. Halkın başlıca eğlencesi dedikodudur. Bir kocanın felaketi, bir kadının yoldan çıkması, bir sevdalının elemleri halkı tabii bir piyes gibi sadece bir dedikodu sermayesi olması bakımından alakadar ediyor. Vakit vakit ortalığı sarsan ne heyecan verici dedikodular olur.

Bunlarda herkesin birer sanatkârlık payı vardır. Bu olaylar dilden dile gezerken her ferdin zekâsına, fantezisine göre işlenir. Hiçbir tarih yazarının işi olmayan tafsilat ve hiçbir romancı muhayyilesinin varamayacağı tuhaflıklarla süslenir.

Bu dedikodunun içinde anonim bir kılıkta kendimi görüyor ve bazı bazı hakiki eşkalimle seçilmekten korkuyordum.

Hürrem Bey, koca allame, bu rivayetlerin içinde kalıbı kalıbına saptanmış olmaktan hiç etkilenmiş görünmüyor, buna dair aramızda lakırdı oldukça, "Halkı ben şimdi anlayacak değilim... Onun ilginç ruhunu çoktan bilirim..." diyerek bol bol gülüyordu. Bu dedikodular büyüdükçe bizim Cevher Hanım'la olan sevdamız büsbütün kızışıyordu.

Bir gün biz, karım ve kaynımla üçümüz konuşurken Servinaz, Hürrem Bey'in bize geleceği haberini getirdi. Sabiha derhal sordu:

— Cevher Hanım da birlikte gelmiyor mu?

Hizmetçi kız:

— Bilmiyorum efendim. Haber getiren uşak yalnız beyin ismini söyledi, cevabını verdi.

Sabiha, kardeşiyle benim yüzümde biraz endişeli bakışlar gezdirerek:

— Hürrem'in âdetine aykırı böyle yalnız gelişine ne mana verirsiniz?

Adeta benzi uçan kaynım:

— Karısı üzüntüden hastalanmış olmasın?..

Ben:

— Zannetmem... Cevher Hanım rahatsız olsaydı elbette duyardık...

Sabiha:

— Hazretin yalnız gelişinde mutlaka mühim bir sebep olmalı... Hakikat neyse şimdi anlarız. Çünkü Allame sır saklamaz.

Ben:

— Aklıma fena şeyler geliyor...

Sabiha:

— Ne gibi?

Ben:

— Sakın aralarında ayrılık vuku bulmuş olmasın?

Benim bu faraziyem üzerine Halis'in yüzü büsbütün soldu. Kaynıma böyle ne oluyordu? Heyecanını bize hissettirmemek için ıslıkla bir kanto söyleyerek yerinden kalktı. İki elini arkasına kenetleyip pencereden bahçeye bakmaya başladı.

Delikanlının bu garip teessürü bizi meraka düşürdü. Karı koca derin derin birbirimizle bakıştık. Halis'in bu gocunması nedendi acaba?

Kaynım ezildi büzüldü, kıvrandı mıvrandı, salonun enini boyunu birkaç defa dolaştıktan sonra nihayet ellerini ovuştura ovuştura ablasının önünde durarak:

— Arkadaşlara söz verdim. Saat beşte Kadıköy'de olacağım. Müsaadenizle ben gideyim.

Ablasından evvel hemen cevaba atılarak:

— Olmaz! Olmaz! dedim.

Halis:

— Niçin?

— Çünkü Hürrem Bey gelecek... Senin bugün burada olduğunu biliyor. Hazretten kaçmışsın gibi olur.

— Niye kaçmışım gibi olacak canım... Her ziyaretinde Allame'nin huzurunda bulunmaya mecbur değilim ya!

— Mecbursun!

Bilmem nasıl oldu, bu mecbur sözü ağzımdan çıktı. Keyfinden başka âmir tanımayan Halis ekşi bir suratla dik dik yüzüme bakarak:

— Bu mecburiyetimin sebebini izah eder misiniz?

— Baş üstüne...

— Buyurunuz, dinliyorum...

Kendime hâkim olamayacak bir asabiyete tutuldum. Bütün vücudumda hafif bir titremeyle:

— Allame'nin karısının geleceğini haber aldığın zaman onları kabul için iki gün evvelden hazırlığa başlıyorsun. Adamcağız yalnız gelirse evden kaçıyorsun. Her zaman kendi keyfinle hareket olmaz. Biraz da saygı lazım... Allame bunların farkına varamayacak kadar kalın kafalı bir adam değildir.

Kaynım bir cevap bulmak için yutkunurken ablası söze karışarak:

— Otur Halis, otur! Enişten doğru söylüyor. Eğer Cevher Hanım'ın da beraber geleceğini haber alsaydın her şeyi feda ederek burada kalırdın. Hürrem'e bu aşağılama reva değildir. Terbiyene yaraştıramam! Hem Allame'nin bu ani ve neredeyse vakitsiz ziyaretinde mutlaka mühim bir sebep var. Bunu merak etmiyor musun?

Biz kaynımla böyle çekişirken hizmetçiler âlimin geldiğini haber verdiler. Onu hemen merdiven başında karşılamaya koştuk. Halis kaçamadı, şaşaladı kaldı.

Hürrem'i salonun en muteber yeri saydığımız her zamanki koltuklusuna oturttuk. Hazreti biraz solgun hatta heyecanlı bulduk. Belki o geceyi uykusuz geçirmiş, belki akşam ve öğle yemeklerini yememişti. Karısı niçin beraber değildi? Neredeydi? Sormaya korkuyorduk. Bizim de benzimiz kaçıyor, yüreğimiz atıyordu. Çünkü maceranın Cevher Hanım'la alakasını anlıyor, bundan bize de çıkarılmış bir hisse bulunduğunu hissediyorduk.

Hürrem Bey üzülmüş, süzülmüş olmasına rağmen metin görünmeye uğraşır bir gayretle hepimize ayrı ayrı iltifatlar, tebessümler dağıtarak başladı:

— İnsanların tabiatları aslında pek o kadar muğlak değildir. Lakin bunu tarif icap edince öyle gerek gördüğümüzden muğlaklaştıran biziz. Çünkü insanlığa, yani kendi kendimize mal ettiğimiz bir şeref vardır. Buna halel getirmemek için hakikati tahrife mecbur oluruz. Vahşetçe in-

sanların diğer hayvanlardan pek farkları yoktur. İyi insan bütün ihtiyaçlarını temin ettikten sonra rahat durabilendir. Canavarlar doyduktan sonra bir tehlikeye maruz kalmadıkça paralamazlar. Fakat insanlar doyduktan sonra yine rahat durmuyorlar. İnsanın ihtiyacı midesinin dolmasıyla bitmiyor. Hele medeniler, kendilerine pek çok ihtiyaçlar icat etmiş oldukları ve bunları kolayca elde etmedikçe rahat duramayacakları için hemcinslerini zarara sokmak ve yok etmekte canavarları geride bırakırlar. Onlar için hak demek, işi vicdan ve kitabına uydurarak zayıf bulduklarını ta kemiklerine kadar soymaktır. İnsan karnını doyurduktan sonra sigarasını yakar. Kahvesini içer. Fakat henüz keyfi tamam değildir. Eğlenmek ister. Medeniyet denen çamurun içinde kafaları *blasé*[1] olmuş öyleleri vardır ki bunlar mesireden, tiyatrodan, sözden, sazdan artık gına getirmişlerdir. Sinirlerine bunların üstünde gerginlik verecek şeyler ararlar. İnsanların en büyük eğlenceleri muzipliktir. İnsan insanın hüsranından, zararından ve hatta felaketinden hoşlandığı kadar hiçbir şeyden lezzet almaz. Şaka adı altında bazen birbirimize pek acı şeyler yaparız. Ve çoğunlukla tahammülün üstüne çıkarak şakayı kaka ederiz. Çünkü şaka ne kadar kıyasıya yapılırsa o kadar tatlı olur zannederiz. Ben, kendine, benim üzüntümden eğlence arayan insan kardeşlerimden birinin işte böyle bir latifesine uğradım. Ben anlayışlı bir filozofum. Böyle şeylere güler geçerim. Fakat karım kederinden hastalandı.

Bu girişten ne çıkacaktı? Bu uzun dumandan parlayacak ateşi bekleyerek ürkek nazarlarla birbirimizle bakışıyorduk. Allame devam etti:

— "Bir hürmetkârınız" imzasıyla bir mektup aldım. Adını bana doğru söyleyemeyen bu hürmetkârımın diğer sözlerinin ne kadar doğru olabileceğini siz düşününüz.

Hazret ceketinin yan cebinden alelade yeşil bir zarf çıkardı. Halis'e uzatarak:

---

1 (Fr.) Bezgin, bıkkın.

— İçimizde en genç ve dolayısıyla en az günahkâr olan sizsiniz. Bu kâğıdı okumak mutlaka vebale vebal katar. Bizim günahımız başımızdan aşkın. Lütuf buyurunuz.

Kaynım itiraz babında bir iki kekeledi. Fakat Allame ricasında ısrar etti. Kâğıdı okutmak için ısrarla kaynımı seçmesi nedendi?

Halis, yeşil zarfın içinden dörde bükülmüş yine o örnekte bir kâğıt çıkardı. Giderek benzinin solgunluğuyla beraber ellerinin ve sesinin titremesi artarak okumaya başladı:

"Beyefendi Hazretleri,

Sizi ikaz için gösterdiğim bu cüreti nasıl değerlendireceğinizi bilmiyorum. Bir insanlık mı? Bir cinayet mi? Emin olunuz ki bunu ben bir insanlık vazifesi bilerek yapıyorum. Ben vicdanımla mutabık kaldıktan sonra sizin aksini anlamanızdan asla üzülmem..."

Allame bir işaretle kaynımı susturduktan sonra:

— Bu günahı işleyen günahkâr, hareketinin hangi fiillerden olduğunu bildiği için hükmü bana bırakmayarak kendi kendini muhakeme ediyor. Vicdanıyla mutabık kaldığını söylüyor. Güya onun vicdan dediği tam ayar bir şeymiş de onunla mutabakattan bir hakikat çıkacağına beni kandırmaya uğraşıyor. Devam buyurunuz efendim.

Halis devam etti:

"Bazı hakikatler vardır ki söylenmemeleri yeğ sayılır. Fakat bu ihtiyat ham kulaklar içindir. Sizin gibi bir allamenin hakikatten, tabirimi af buyurunuz, ürkeceğini farz etmek ilim ve kıymetinize karşı bir hakaret olur."

Allame:

— Söylenmemesi yeğ sayılan hiçbir hakikat yoktur. İfşasından korkulanlar hakikat kisvesine sokulan fesatlıklardır. İşte bu da o türden... Ne ilim ne de âlim safsatalardan ürkmez. Ürken hayvan, ürküten de onunla aynı durumda olandır. Ham olmayan kulaklar olgun lakırdı isterler.

Allame sustu. Halis okuyordu:

"Zatıâliniz alelade bir adam değilsiniz. Üstün yaradılışlı birisiniz. Yaptıklarınız hakkında başkalarıyla kıyas edilerek

hüküm verilemez. İşte bu ince noktayı göz önüne getirerek düşünüyorum. Siz insan kardeşlerinizden çok bilgili olmanız dolayısıyla üstünsünüz. Acaba size söyleyeceğim şey de önceden malumunuz mudur? Malumunuz değilse size uzak olan şeylerle meşgul olup da özel hayatınıza dair mühim meselelerdeki bu bilgisizliğiniz şaşılacak bir haldir. Söyleyeceğim şey zaten malumunuzsa ilim ve irfanınızdan pek geniş olan havsalanızın genişliğine şaşmamak mümkün değil.

Şimdi ilim deneysel yollardan gidiyor. Bu çağdaş usulü niçin karınızın sadakatini tespitte kullanmıyorsunuz? Kimyasal cevherlerin saflığından şüphe edilen bu zamanda kendi Cevher'inizin pür iffet oluşuna nasıl itimat ediyorsunuz? Yoksa kıskançlık vahşet, bu büyük müsamahakârlık serbest fikirliliğin medeni bir nişanesi midir? Vahşi bir koca olmayı bu medeni tahammüle tercih ederim.

Milyonların korunması için taş mahzenler, çelik kasalar var. Fakat haremlerin hisar duvarları yıkılıp, kafesleri[1] açılalı güzel cevherler için güvenli bir korunak kalmadı.

Kıymetli karınızı hizmetçilerin aptalca muhafazalarına terk ederek hiçbir gece evden ayrılmanız caiz değildir. Siz evde bulunmadığınız akşamlar kocalık makamınızı bir yabancının işgal ettiğine emin olunuz.

İşte yine tekrar ediyorum. Bilmem ki bu sözlerim malumu ilam kabilinden mi oluyor? Eğer öyleyse başınızı ağrıttığım için affedersiniz...

Bir iki sözüme daha müsaadenizi rica ederim. Siz karısını kıskanmayan anlayışlı bir koca olabilirsiniz. Fakat karınızla aranıza bir yabancının girdiği yayıldı. İkametgâhınızın etrafında silahlar patladı. Siz, uğradıkları ihanetlerde çaresiz sükût ve tahammüle mahkûm kalan bedbaht kocalar gibi Cevher'inizi affediyor olsanız da efkârıumumiye sizi affetmez. Haysiyet ve namusunuzu ihmal edebilirsiniz. Lakin ilmin şerefini kurtarmaya mecbursunuz. Bir Hürmetkârınız"

---

1 Eski Türk evlerinde yabancı gözlerden saklanması gereken harem odalarının pencerelerine, bahçelere, evin içinde ayrılması istenen yerlere konan siper.

XIII

Halis bu kâğıdı okurken artan bir üzüntüyle sarsılıyordu. Her satırda sesinin titremesi arta arta, nihayet son kelimeleri zayıf, mütereddit, anlaşılmaz bir telaffuz içinde boğarak bitirdi.

Mektubun içeriğinin bizde uyandırdığı tesiri anlamak için Allame hepimizin yüzünde birer soru bakışı gezdirdikten sonra:

— Bu safsatanameyi yazan bu civardan ve hanemin hallerine yarı vâkıf birisi... Her şeyde bir sebep aranır. Bunu yazmaktaki sebep nedir acaba? Bunu beraber tetkik ve tahlil edelim. Benim bu hürmetsiz hürmetkârım hayatın dedikodu sahasında yeni emekleyen bir genç olmalı. Vicdandan, hak ve hakkaniyetten bahsetmek gençliğin birinci özelliğidir. Zavallı tecrübesiz çocuk, mukaddes saydığı bu kelimeleri hangi haksız zeminde kullandığını hiç düşünmüyor. Şimdi bu genci yazmaya sevk eden sebepleri arayalım. Bir delikanlıda birinci mobil[1] sevdadır. Her genç bir sevda değirmenidir. İlanıaşk ettikleri kadınlardan yüz bulamayınca onları iffetsizlikle itham etmek garabetine kalkarlar.

Bu meselede Hürrem Bey açıktan açığa bizim Halis'i tarif ediyor gibiydi. Birdenbire kaynıma hitaben:

— Beyefendi, rica ederim yazıya dikkatli bakınız, tanıyor musunuz? dedi.

Halis, gözünün birini küçültüp yazıyı inceden inceye süzer gibi yaparak:

— Hayır...

Allame:

— Lütfen mektubu ablanız hanımefendiye veriniz.

Kaynım kâğıdı karıma uzattı. Satırlara ilk göz atışında Sabiha'nın yüzünden bir pembelik uçtu. Kâğıdı elinde evirdi çevirdi. Tanıyamadığını söyleyerek Hürrem Bey'e iade etti. Şimdi inceleme sırası bana geldi. Gerçekten de Allame kâ-

---

1 Hareket, devinim, motivasyon.

ğıdı bana uzattı. Aldım. Kaynımın heyecanının arttığını görüyordum. Onu bir parça üzmek istedim. Yazılara şöylece bir göz gezdirdikten sonra başımı kaldırdım. "Anladığımı söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi?" anlamında Halis'in yüzüne baktım. Siması soluyor, bozuşuyor, büzülüyor, hazin bir manayla gözbebeklerime dikilen gözlerinde, "Söyleme" ricası okunuyordu.

Ben hafızamı zorlar gibi düşünceli bir tavırla:

— Tuhaf şey, bana bu yazı pek yabancı gelmiyor. Biraz düşünsem râkımü'l-hurûfu[1] tanıyacağım.

Allame:

— Tanıyamazsınız. Çünkü bu yazı tabii bir yazı değil, tahrif edilmiştir. Bunu size gösterişim, tahrifi göz önüne alarak sanatkârı keşfe uğraşmanız içindir. Bir yazı tanınmamak için ne kadar değiştirilse de yine üçte, dörtte bir aslından eser bırakmamak mümkün değildir. Çünkü bildiğiniz üzere grafoloji adında bir bilim vardır ki bununla yazıdan, yazanın karakterini keşfe uğraşılır. Fikrin bulunduğu yer olan beyin ile irade ve fikri yazı şekline döken el arasında doğrudan doğruya bir münasebet vardır. Çizgilerin teşekkül tarzından yazanın moral değerlerini ve bazı mertebe özelliklerini tespit etmenin mümkün olacağı iddia ediliyor. Bu yüzden herhangi bir makinenin mahsulü kendi işleyiş tarzına göre olacağı gibi, canlı bir makineden başka bir şey olmayan insanın kabiliyetlerinin de yaradılışına göre tecelli edeceği aşikârdır. Her insan, tasavvurlarını tespit ve harici eşyayı alıp vermekte bir fotoğraf makinesidir. Her fabrikanın ürünlerinde başka meziyetler ve kusurlar vardır. Her makine kendini teşkil eden parçaların niteliklerine göre işler. Bu sebeple her insan elinin çektiği çizgide beyninin değiştirilemez işareti vardır. Benim yazım sizinkine, sizinki hanımefendininkine benzemez. Uzmanlar yazıdaki hareketlerden asıl mananın haricinde bin türlü mana çıkarıyor. Yazanın zekâsına, ahmaklığına, tembellik veya çalışkanlığına, cesaretine, korkaklığına, saf-

1 (Ar.) Eskiden hattat ve yazarların "bu yazıyı yazan" anlamında kullandıkları ibare.

lığına, hilekârlığına, inceliğine, kabalığına, şefkatine, hainliğine dair özel işaretler buluyor... Yazısını tahrif ederek bu mektubu yazan hürmetkârım grafoloji bilimine büsbütün yabancı değil. Mesela kendi eli, kef harflerinin keşidelerini[1] bitiştirmemeye, lam ve elif harflerini biraz eğik çekmeye meyilliyse de, hürmetini bana pek garip bir surette gösteren bu genç, yazıda parmaklarını kendi şahsi yeteneği dışında harekete zorlamış.

Mektubu alıp bazı harflerin yazılışlarını bize göstererek:

— İşte bakınız. Bunu yazan elin tabiatında harfleri tamamlamada ihmal var. Fakat o, yazısını değiştirmek için bu ihmalini düzelterek harfleri tamamlamaya uğraşmış ama tabiatı üçte, dörtte bir onun bu tedbirine baskın çıkarak foyasını meydana koyuyor. Bu çocuğun asıl yazısından bir sayfacık elime geçse yazının ona ait olup olmadığını huzurunuzda, sizi ikna edecek kâfi delillerle, ispat edebilirim.

Allame yazının bizim Halis'e ait olduğunu her nasılsa anlamıştı. Belki de bu hususta karısı Cevher Hanım'ın ona yardımı olmuştu. Ve bir kabahatli, nezaket çerçevesinde işte bu kadar cezalandırılabilirdi. Bu hakikati biz ve kaynımın kendi de açık bir şekilde anladık.

Allame sözünün felsefi neticesini henüz bitirmemişti. Şimdi buna girişerek:

— Efendim, bir kadının sadakatsizliğini imzasız mektupla kocasına ihbar etmek, ekseriya bu, pek adi bir öfke ve kinden doğan hasta ruhlara mahsus bir harekettir. Biraz hassas olan bir koca karısının sadakatsizliğinden mutlaka koku alır. Bu malumu ona ilam bir insanlık değildir. Nasıl ki hürmetkârım bu tabiri mektubunda aynen kullanmış. Bir koca, karısının iffetinden şüpheye düşer, belki de bu hakikat bir gün onun gözünde de doğrulanır. Fakat karısını boşayamaz, buna gücü yetmez. Bu güçsüzlüğünden dolayı o bedbahtı kınamak doğru bir hareket değildir. Şair bu hakikati şu iki mısraıyla ne güzel anlatmış:

---

1 Eski alfabede kef (ك) harfinin üst kısmındaki uzun, sağa eğimli çizgi.

Beni levmetmez idin bîperva
Hastayım baksana muhtac-ı deva[1]

Bu zor duruma düşenler her zaman kınanmayı hak eden ahlaksız adamlar değildirler. Bu felakete uğramış namuslu zatlar vardır. Ahlaksızlık genellikle başkasına sataşmak şeklinde olur. Burada sataşmıyorsunuz, size sataşılıyor. Fakat bu meselede suçlanmanıza sebep olan tahammülünüzdür. Halk acayip ve bu gibi öznel, sübjektif hükümlerinde pek insafsızdır.

"Sadakatsizliği ispatlanmış bir kadını niçin bırakamıyor?" itirazıyla insan kütlesi içinde bir galeyan kopar. Bu vicdani bir meseledir. Başkasının vicdanını kendinizinkine göre ayar etmek yetkisini nereden alıyorsunuz? Sizin gibi düşünmeyen, düşünemeyen felâketzedeyi aforoz ediyorsunuz. Bir diğerinin vicdanına muhalefet vicdansızlıktır. Bu ağır mesele için kamadan, tabancadan başka bir hal çaresi bilmiyorsunuz. Dan... Dun... Haydi, kanlar içinde bir kadın cesedi önünüze serilince vazifenizi ifa etmiş olduğunuza kanaat getirerek silahınızı kınına koyup muzaffer olarak insanlar arasına çıkıyor ve şiddetle alkışlanıyorsunuz. Kanun ve kamuoyunu kendinize yardımcı buluyorsunuz. Fakat kanun ve kamuoyu yanılmaz olsaydı o kanunun maddeleri daima hal ve zamanın icabına göre değiştirilmez ve çoğunluğun anlayışı Ortaçağ'daki bütün vahşet ve dehşetiyle sabit kalırdı. Bunlar her milletin âdet, ahlak ve medeniyetteki kıvamına göre değişen zihniyetlerdir. Karı ile kocanın karşılıklı toplumsal vaziyetlerini, yaşlarını, mizaçlarını, görgülerini, terbiyelerini, güzellik ve çirkinliklerini ve benzeri birçok şeylerini ve en önce de kadının zaafını göz önünde bulundurmak lazım gelir. Kadın ne gibi şartlar içinde ve nasıl etkilerle iffetli veya iffetsiz olur? Bunu bilmelidir. Çok defa kadını fenalaştıran kocanın idaresizliğidir. Eğer benim karım iffetsiz olmuşsa günahın yarısı da bana aittir. Onda sadakatsizliği doğuracak ve aramızdaki

---

1 Dermana muhtaç bir hasta olduğumu görseydin beni pervasızca kınamazdın.

uyuşmayı ve dengeyi bozacak sebepleri elinde dürbünle, fırtına bekleyen kaptan gibi daima gözümün önünde bulundurmalıyım. Nikâhla bir kadına bağlandıktan sonra, "Sen benim karımsın. Arzularımı yerine getirmekle mükellefsin" bencilliğiyle yan gelerek kendini dört üstü, murat üstü[1] bilmek hata içinde hatadır. Kadın bize hep bizim istediğimizi değil, yaradılışının, kabiliyetinin, kalbinin, meylinin, terbiyesinin bizim için ayırabileceği kadarını verebilir. Bu silahla çözülecek bir dava değildir. Toplumsal, felsefi, bilimsel bir meseledir. Karım bana sadakatsizlik etmiş... Niçin? İşte ben bu niçini karımın bu günahı işlemesinden evvel düşünürsem onun namus bakımından ve benim gerçekten cani ve katil, maktul olmamıza meydan kalmaz, birçok şeyde sebepler açıktan açığa hemen görünür. Mesela bütün binaları ahşap sıklık, sokakları dar bir mahalledeki eve sigorta kumpanyaları ya hiç güvence vermezler veyahut gayet yüksek bir ücret isterler. Fırtınalı bir havada kürekçisi ihtiyar, çürük bir kayığa binip denize açılmazsınız. Çünkü kaza gözüküyor. Karı koca arasındaki dengesizlikler de tecrübeli gözlere işte böyle apaçık görünür. Eğer karım bana ihanette bulunmuşsa ben onu öldürmek için silahla üzerine yürümem. Bu sadakatsizliği gerektiren sebepleri evvelce görerek kötülüğü men edememiş olduğum için kusurumu itiraf ederek ondan af dilerim. Eyvah o kocaya ki onunla yaşadığı müddetçe karısının ruhunu tetkike, hakikatini keşfe muvaffak olamayıp da onun ne olduğunu dışarıdan gelen imzasız bir mektubun ihbarı üzerine anlamış olsun... Zavallı hürmetkârım beni de karıları aleyhindeki ihbarda silaha sarılan kocalardan sanarak aldanmış. Ve sonra bu imzasız muhbiri, kendi tabirince, beni ikaza sevk eden sebep nedir? Şimdi bu niçini de halletmeliyiz. Bu zamanda hiçbir kimse durup dururken hayır işlemek veyahut da başkasına bir iyilikte bulunmak için böyle uzun bir mektup yazmak külfetini tercih etmez. Mutlaka bunda şahsi bir menfaati, bir gayesi ve karşılık beklentisi vardır...

1 İşleri her zaman yolunda olanlar için kullanılır bir deyim.

Hazret meselenin bu yönünü de ince bir muhakemeyle izah etti. Sözlerinde bize karşı açık bir suçlama yoktu. Fakat genel bir hücumla dimağımızı öyle cımbızlıyordu ki, o mağrur, o küstah Halis'i yer yarılsa da içine geçsem vaziyetinde kıvrandırıyordu. Kocalı kadınlara musallat olan bazı ahlaksız gençlerin ve genellikle de dost adıyla girdikleri evlerden ırz çalan sevda haydutlarının toplum içindeki zararlarından bahsetti ve şöyle de bir tabir kullandı:

— Ahlak bunlarda bir leşi örten kefen gibi pek yüzeysel bir elbisedir. İçini hiç kurcalamaya gelmez. Derhal kangren ve pis koku taşar. Şimdi şurada kocanın dostça elini sıkar, koridor dolambacında karının memesini... Bunlar karıları güzel çiftlerin etrafında pervanedirler. Fakat nihayet ateşe düşen kendileri değil, bedbaht kocalardır.

Hazretin bu sözlerinde bana karşı da müthiş paylama ve kınama hisseleri vardı. Bilerek mi söylüyordu, bilmeyerek mi?

XIV

Evimizde baş gösteren diğer bir mesele sakallı haydut olayını bize unutturdu. Nevres köşkten kaçtı. Bir sabah evin her tarafını aradık, kızı bulamadık. İntihar etmiş olması merakıyla havuzların, kuyuların, sarnıçların diplerini arattık. Yok!

Nihayet odasında kendi imlası bozuk yazısıyla bırakmış olduğu şu pusulasını bulduk.

Büyük Hanımefendiye

Hanımcığım,

O evde sizden başka veycdanı temiz kimse bilmiyorum. Allah omorlar versin, siz bana kızım dediniz, ben de sizi valide bildim. Fakat hanımcığım, beni berbat ettiler. Bugüne kadar dişimi sıkıp sustum. Yine bir şey söylemeyecektim ama iki canlı olduğumu anladım. Bunu açıktan açığa söylesem bu halime sebep olanın tekmeleri altında inleyerek ölmekten korktum. Çocuğumun babası evdeki beylerin hangisidir. Bunu şimdi size

haber vermeyeceğim. Şariyatın önünde söyleyeceğim. Orada söyleyeceğim ki iynkâra mecali kalmayarak ıysbatı kolay olsun. Büyük bey, küçük bey ve dâmât beyle, evet bu üç erkekle şariyatın hüzürunda yüzleşeceğim.

Siz gibarsınız. Hatyırlısınız. Ben fakiyrim, kimsesizim. Allahtan başka kimsem yok. Hanımcığım, kusurumu af edersiniz. Annımın kara yazısı böyleymiş. Ağlayarak eteklerinizden öperim efendim...

Evlatlık Cariyeniz Nevres

Şimdi Büyük Bey, Küçük Bey, Damat Bey, bizim evdeki üç erkek, üçümüz de fitili aldık. Nevres'in hamilelik kazasında kesinlikle suçsuz olduğumuz için değil... Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayalım. Çocuğun babası üçümüzden hangimizdik? Dava şeriat huzuruna çıksa da bu pirincin taşı kolay ayıklanabilecek bir mesele değildi. Çünkü biz üçümüz de iyi niyetle bir araya toplanıp da bu babalık muammasını çözmeye çalışsak, yine gerçeği belirlemeye muvaffak olamayacaktık. Çünkü tam sayıya ulaşmak için hepimiz de birer kesir bu günahtan hissedardık. Fakat kıyamet üçümüzden hangimizin başına kopacaktı? Galiba kazazede Nevres çocuğunun babalığına hangimizi seçme zevkinde bulunursa kabak onun başında patlayacaktı.

Böyle bir meselede zanlı olarak oğluyla damadının ortasında hâkim huzuruna çıkmak kayınpederimin pek gücüne gidiyordu. Üzüntü ve öfkesinden kabına sığamaz bir hale gelerek etrafını haşladıkça, kayınvalidem o güne kadar korumaya özen gösterdiği karılık hürmetini artık tepeleyerek şöyle bar bar bağırıyordu:

— Behey adam! Sakalını boyamakla kendini çocuk olmuş mu sanıyordun? Nedir bu telaşın? Çiğ yemeyenin karnı ağrımaz. Eşim dostum bana söyledilerdi. Hanım, kocana iyi dikkat et, o adam azdı diyorlardı. Bu süsler, boyalar, tuvaletler boşuna değilmiş. Nevres'i nikâhla almaya çalıştığın birkaç defa kulağıma çalındı. Ah, ben kafasız, (dövünerek) inanmadımdı. Hiç insan evlat dediği torunu yerinde bir kıza

göz koyar mı? Bu ne azgınlık! Savaş değil, başımıza taş yağsa yeri var. Böyle büyük bir günahta damadınla oğlunun arasına nasıl katıldın? Ben el âlemin yüzüne nasıl bakacağım şimdi? Söyleyiniz! Söyleyiniz! Çocuk hanginizden?

Zavallı kadın böyle söylene söylene bayılıp ayılıyordu.

Çocuk hangimizden? Bu sorunun cevabını en keskin falcıların cinleri bile veremezdi.

Bu ithamların karşısında cevap veremez hale getirilerek susturulmuş gibi görünmemek için o da bütün öfkesiyle haykırıyordu:

— Vay filanını filan ettiğimin kahpesi! Ta küçük yaşından beri yedir içir, giydir kuşat, şımarıklık ve bolluk içinde büyüt de sonunda böyle iğrenç bir meseleye velinimetinin ismini karıştırarak defolup gitsin...

Halis, şirretlikte babasından aşağı kalmıyor, o da evin içini şöyle yaygaraya boğuyordu:

— Kaldım kaldım da onun gibi besleme parçasına kaldım... Dünyada bir tek kadın kalmasa yine öylesine tenezzül etmem. Kazandığı piç kim bilir aşçıdan mıdır, bağcıdan mıdır?

Baba oğul güzel konuşmaları nispetinde birer telaşla kızı batırarak kendilerini temize çıkarmaya uğraşıyorlardı. Bu yüzden olanca hararetimle ben de kendimi müdafaaya mecburdum.

— Allah Allah, bu ne ahlaksız kızmış! İftirasına önem kazandırmak için benim ismimi de işe karıştırıyor. Her şeyden evvel bu hasta yaratığın aklını muayene ettirmeli. Aklından zoru olduğu görülüyor. Bir kızın böyle bir kazaya uğraması bu ana kadar duyulmamış bir şey değildir. Fakat böyle bir olaydan dolayı üç erkeğin birden şüphe altında kalması hiç işitilmemiş bir acayipliktir. Nevres, gebeliğinin failinin kim olduğunu kendi bilmiyor da bizden mi soracak?

Üçümüz de Nevres'i suçlayarak kendimizin birer iffet abidesi olduğumuzu iddia ediyorduk. Müsait bir anda Servinaz kaçık bir benizle yanıma geldi. Sinirlerinin titremesini kelimelerinde hissettirerek:

— Bravo beyefendiler, sizin erkeklik dediğiniz bu mudur? Bizi kandırmak için önce kullandığınız o ağızlar, döktüğünüz o tatlı diller nedir? Bugün kustuğunuz bu merhametsizlikler nedir? Canınızı, malınızı, saadetinizi, her şeyinizi fedaya hazır olduğunuzu anlatarak işe başlıyorsunuz... Sonra bir kılınıza zarar gelmesinden korkarak bütün kabahatleri âciz bir kızın üzerine yığıp, bu günahtan tertemiz sıyrılmaya bakıyorsunuz. Hangi kız bu hakikati böyle benim gibi kulaklarıyla işitip de gözleriyle görse erkeğin kalbini anlar, bu felâketten döne döne ibret alır. Onun yalancı sevdasına kapılarak bir daha kollarının arasına düşmekten kendini sakınır... Bu köşkte genç, ihtiyar üç beyefendisiniz. Her birinizin ayrı ayrı bu kızla yatıp kalktığınızı belki üçünüz de hissetmişsinizdir. Bütün kabahatleri kıza yüklemeye vicdanınızdan sıkılmıyorsanız birbirinizden utanınız! Beni şahitliğe çağırıp yemine çekerlerse her şeyi dosdoğru söylerim. Çünkü ben Allah'tan korkarım.

— Allah'tan korkup da doğruyu söyleyeceksen, elbette Kerim Ağa ile çocuk düşürttüğün genç eczacıyı da söylersin. Eğer söylemezsen, Allah rızası için ben işi meydana çıkarırım. İspatından da âciz kalmam.

Servinaz afalladı. Ben yürüdüm. Eskiden Servinaz, Nevres'i bir kaşık suda boğmak isterken şimdi bu davada ona arka çıkması şaşılacak şeydi. Cenabıhak bin bir ayıbımızı bilir, yüzümüze vurmaz. Biz birbirimizinkinden hemen istifade etmek isteriz. Artık Servinaz'ın ahlak değerleri önünde de mağlup olacak değilim ya... Bu dünyada en büyük şirret kim ise o kazanır...

Servinaz arkamdan bağırıyordu:

— Beyefendi, ben zavallı bir hizmetçiyim, benimle uğraşma!

— Ben de ev bark sahibi bir adamım, bana dil uzatma!

Sonra kayınpeder, kayınbirader ve damat, biz birbirimize çatmaya başladık. Her birimiz işin içinden lekesiz sıyrılmak için çamuru, kendini müdafaada ağzı laf yapma becerisi en az olanın suratına sıvamaya bakıyorduk.

Böyle evin içi birbirine girip de baba oğul karşı karşıya köpürüp taştıkça diyordum ki:

— Niye telaş edip duruyorsunuz... Nevres, ceninin babasının kim olduğunu şeriat huzurunda söyleyecekmiş. Çiğ yemeyenin karnı ağrımaz.

Kayınpederim sakalının rengine boyamış olduğu gür kaşlarını çatarak:

— Ya melun karı bana iftira atarsa?..

Ben:

— Beyefendi Hazretleri, yaş itibariyle içimizde bu iftiranın hükmüne en az maruz kalacak olan zatıâliniz. Merak buyurmayınız...

Kayınpederim kendisine yakıştırılan bu iktidarsızlığa somurtarak, ihtiyarlığı protesto etmek için kuvvetli cümleler arar gibi düşünüyordu.

Nihayet mesele acıklı bir surette açıklığa kavuşmaya başlar. Nevres, adliye ileri gelenlerinden bir zatın köşküne sığınır. Evvela tıbbi muayenesini ister. Muayene neticesinde iddiası sabit olur.

O muhterem zat, kayınpederime şu mealde bir pusula gönderir:

> Beyefendi Hazretleri,
>
> Önü alınmazsa dava sizi üzecek bir şekil almak mahiyetindedir. Kız şiddetle yüzleşme ısrarında bulunuyor. Oğlunuz ve damadınız beylerle birlikte lütfen evimi teşrif buyurunuz. Yüzleşmede davacı kızın maksadı anlaşılacağından, insanlık hali gereği eğer bir hata meydana gelmişse, bu hatayı şeriata göre düzelterek, mahkemelere düşmeden davanın aramızda görülüp çözülmesinin umulduğu arz olunur ve herhalde...

İçimize felfelek taşı asıl şimdi düştü.[1] Bu adliye memurunun fazla gürültü çıkarmadan meseleye kanuna uygun bir şekilde üstü kapalı bir çözüm yolu bularak bize bir iyilik et-

---

1 İçine felfelek taşı düşmek: Şüpheye düşüp tedirgin olmak, içine kuşku girmek.

mek istediği görülüyor. Fakat gönderdiği pusula adeta hususi bir celpnameye benziyor. Üçümüzü de dehşet aldı.

Çok çapkınlıkta bulunmuştum. Fakat hiçbir zaman da suçluluğum bu perdeye kadar yükselmemişti. İhtiyar kayınpederle genç kayınbirader ve damadın aynı suçun sanıkları olarak bir adliye memurunun karşısına çıkmaları ve bu üç sanıktan her birinin, günahı ötekilerin üzerine atmak için çare düşünmeleri, işe epey garip ve nadir bir olay şekli veriyordu.

İşin en az zararlı yönünü bulmak için düşünüyorduk. İyiliğimizi ister gibi görünen bu hususi davete uymazsak, birkaç gün sonra adlarımıza resmi celpnameler çıkarılacağı aşikârdı.

Nevres'in üçümüzle birden yüzleşme talebinden maksadı neydi? Acaba kabahati hangimize yükletecekti? Yoksa hepimize birer parça suç bulaştırarak meseleyi içinden çıkılmaz berbat bir hale mi getirecekti?

Biz üçümüz, süklüm püklüm adliye memurunun köşküne gittik. Adamcağız bizi gayet tatlı kabul etti. Fakat girdiğimiz odada iki sarıklı zat daha gördük. Bunların orada bulunmalarından pirelendik. Alelade misafir miydiler yoksa bizim davayla bir alakaları mı vardı? Şeri ve adli meselelerde hemen hemen tam bir cehalet içinde bulunduğumuzdan, kanuni bir hileye tutulmaktan korkuyorduk.

Nevres odaya getirildi. Kız içeriye sımsıkı bir çarşaf içinde girdi. Ayakta durdu.

Ev sahibi efendi sordu:

— Kızım, bu beyefendileri tanıyor musun?

Kız gayet rahat cevap verdi:

— Nasıl tanımam efendim... Biri velinimetim Didar Beyefendi, öteki damadı Şadan Beyefendi, en genci de velinimetimin oğlu Halis Beyefendi...

Nevres, kayınbiraderimin ismini sesinde bir gıcık oluşarak heyecanla telaffuz etti.

Efendi:

— Beylerle muvacehe, yani yüzleşmek istiyordun. Kendilerine haber gönderdik. İşte lütfedip geldiler. İddian nedir?

Nevres:

— İddiam malum efendim...

Efendi:

— İddian yalnız biri hakkında mümkün olabilir. Üçüyle birden yüzleşmek talebinden maksadın nedir?

Kız bu soruya karşı iki üç defa yutkundu. Biz, kayınpeder, kayınbirader, damat birbirimizin yürek gümbürtülerini duyacak birer heyecan içinde davacımızın ağzından çıkacak cevabı bekliyorduk.

Nihayet kız:

— Beni bu hale getiren... dedi.

Sözü hıçkırıklar içinde boğuldu. Odanın havasında dalgalanan bir keder hepimizin ruhunda bir titreme meydana getirdi. Sekiz on saniye bekledik. Nevres titrek sesiyle:

— Beni bu hale getiren Küçük Bey'dir...

Oh, geniş bir nefes aldım. Kayınpederimle ben yakayı kurtarmıştık, kabak Halis'in başına patlamıştı.

Kayınbiraderim pürhiddet ateşler saçarak:

— Böyle ahlaksız bir kızın sırf iddiasıyla...

Ev sahibi efendi:

— Kerem buyurunuz efendim. Kadın sözünü bitirsin. Sizin müdafaanızı da dinleyeceğim.

Halis'in soluk benzi, fesi gibi al kesildi. Gözleri kedi gibi parlıyor, soluğu burnundan alıyordu.

Ev sahibi efendi:

— Kızım, mademki iddian Küçük Bey'e karşıdır, öteki beyefendilerle yüzleşme talebinden maksadın neydi?

Nevres:

— Babasıyla eniştesinden utansın da kabahatini inkâra mecali kalmasın diye üçünün de bir arada bulunmasını istedim...

Garip bir tedbir, fakat neme lazım benim... Ben tehlikeyi atlattım ya... İçimde bir ferahlama duyuyor, keskin nane şekeri yemiş gibi boğazımdan aşağı serin bir hava indiğini hissediyordum.

Halis, kendini zapt edemez bir galeyana düştü. Ev sahibinin sükût tavsiyesine rağmen bar bar bağırmaya başladı.

Ev sahibi efendi bu defa biraz çatkınlıkla:

— Hiddetten, şiddetten bir şey çıkmaz beyefendi! Bize lazım olan hakikattir. O da yumuşaklıkla kendini gösterir.

Halis bir öfke humması içindc kelimeleri zor anlaşılır bir kekelemeyle birbirine katarak:

— Böyle çirkin bir yakıştırma, böyle alçakça bir iftira karşısında kimse soğukkanlılığını koruyamaz. Kabul etmem! Katiyen kabul etmem! Kabul etmem! İspat etsin!

Nevres:

— Nasıl ispat edeyim?.. O aralık insanın yanında melekler durmaz. Şeytanlar bulunur. Onları da buraya getirmek mümkün olsa elbette senin lehine şahitlik ederler. Ben senin vicdanına müracaat ediyorum. Sen de öyle şey bulunmadığını görünce Allahıma güvenirim. Hak, doğrunun yardımcısıdır. İspattan da büsbütün âciz değilim.

Kızın böyle doğruluk taslaması hepimizin dudaklarında birer tebessüm uyandırdı.

Ev sahibi efendi:

— Kızım, nasıl oldu anlat!

Hiçbir zaman iki kişi arasından dışarıya taşırılmaması alışıldık olan bu sırların o kadar erkek huzurunda ifşasındaki zorluğu, hassaslığı düşünerek durdu. Hakikati ifade için galiba üstü kapalılıklarına sığınacağı en uygun, en nezih, en az yüz kızartacak kelimeleri arıyordu. Mahcup, hazin bir edayla başladı:

— Efendim, soğuk bir kış sabahıydı. Küçük Bey sobasını yaktırtmak için beni odasına çağırdı. Girdim. Kendisi karyolasında yatıyordu. Ben çıra parçalarıyla sobayı tutuşturmaya uğraşırken, döşeğinden sarktı. Eteğimden çekti. "Bırak Küçük Bey, ayıptır" dedim, dinlemedi. Soğuktan donuyor gibi iki çenesi birbirine çarparak, "Sobayı bırak. Kapıyı sürmele. Döşeğe gel, beni ısıt" dedi. "Olmaz" dedim. "Mutlaka olacak" dedi. "Vallahi olmaz" dedim.

Ev sahibi efendiyle iki sarıklı zat, ağızlarında sulu meyve varmış gibi dudaklarını yaya yaya yutkunmaya başladılar. Bodrumda civcivleri ezdiğimiz günü hatırlayarak benim de içime bir baygınlık geldi. Kayınpederim evladının mürüvvetini gören bazı babalarda peyda olan garip bir hüzünle dolu gözlerini kâh oğlanın, kâh kızın yüzünde dolaştırarak gerçeğin ortaya çıkmasını bekliyordu.

Halis yumruklarını sıkarak bağırdı:

— Saçmalıyor! Dinlemeyiniz efendim! Sizin gibi ciddi zatlara böyle laflara kulak vermeyi yaraştıramam.

Sarıklı zatın birisi süzgün süzgün etrafına bakınarak:

— Devam etsin... Devam etsin... Gerçek ortaya çıkana kadar dinleyeceğiz...

Nevres, Halis'in aldığı aşağılayıcı ret tavrından büsbütün sinirlenerek:

— Eğer bir kelime yalanım varsa gençliğime doymayayım, huzurunuzda Kibriya[1] hakkı için söylüyorum.

Ev sahibi efendi:

— Sonra ne oldu kızım?

Nevres ağlayarak:

— Sonra efendim, kendisi döşekten fırladı. Oda kapısını kilitledi. Beni bütün kuvvetiyle çekti. Karyolaya düşürdü. Ah sonra efendim, sonra...

Halis:

— Niçin bağırmamış? Dağ başında değildik ya!

Nevres:

— Köşkün her tarafından sesime koşacakları için utandım...

Halis:

— Şimdi huzurunuzda böyle edepsizce bir hikâye uydurmaya hiç utanmıyor...

Nevres hıçkırıklarla sarsılarak:

— Şeriat huzurunda yalan olmayacağı için doğruyu söylüyorum.

---

1 Cenabıhak, Allah.

Halis, sinir buhranı içinde kendini kaybederek:

— Efendim yeter! İftiranın neden ibaret olduğu anlaşıldı. Bu kıza neticeyi anlattırmaya kadar sorgulamaya devam ederseniz bu hususi bir yargılama değil, pek realist bir roman olur. Hepinizin abdestini bozar. Bu ahlaksız mahluk aynı iftirayı atmadığı erkek bırakmadı. Aşçıyla da söylendi, işçiyle de... Hatta bir zamanlar beybabam aleyhinde de aynı yakıştırmada bulundu.

Kayınpederim sanki semadan dökülen felaket yağmurundan ihtiyar başını korumak için iki elini yukarı kaldırıp şemsiye gibi tepesine tutarak:

— Haşa! Haşa! Haşa!

Halis:

— Keza Enişte Beyim aleyhinde de aynı söz söylendi. Güya bodrumda, kuluçka sepetinin başında...

Suçlamaları ret için ben de hemen sık ve birbirinden yüksek yarım düzine kadar:

— Haşa! Haşa! Haşa! salıverdim.

Birdenbire aklıma tehlikeden kaçmak için daha kuvvetli bir kelime gelmedi. Bizim bu şiddetli inkârlarımız üzerine Nevres başını çevirdi. Bebeklerinde gizli bir öfke yanan gözleriyle şimşeklemesine bize baktı. Ben onun bu bakışında, "İddiamı Küçük Bey'in üzerine ispatlayamazsam acele etmeyiniz, sıra size gelecek" anlamını açıkça okudum.

Kızı dinlemek için Halis'i susturdular. Ev sahibi efendi:

— Kızım sen bağırabilirdin. Niçin beyin bu gayrimeşru emrine itaat ettin?

Nevres:

— Efendim, akacak kan damarda durmuyor. Kulağıma hiç durmadan, "Allah'ın emriyle sen benim karım olacaksın..." vaadini tekrar ediyor ve beni o kadar sever görünüyordu ki aldanmamak mümkün değil...

Ev sahibi:

— Bu hususta Allah'ın emriyle yasak anlarını ayırt edememek işte böyle bir çirkinliğe sebep olur.

Nevres:

— Efendim, aldatan zalimdir. Aldanan mazlumdur. Ben kadınım. Şeriatın ince yollarını bilmem. O erkektir, her şeyi bilmeli, böyle kötü yola beni sürüklememeliydi. Onun işlediği günahın cezasını niçin büsbütün ben çekeyim?

Ev sahibi:

— Allah'ın emriyle Küçük Bey'e varır mısın?

Nevres sevincini gizleyemez bir telaşla:

— Mademki çocuğumun babasıdır. Varırım...

Halis:

— Birçok erkeğin koynuna girip çıktıktan sonra böyle bir iftirayla bana karı olmak isteyen bir kadını bu namla kabulde affınızı isterim...

Dava o günü bu özel mahkemenin iyi niyeti çerçevesinde halledilemedi. Keyfiyet resmiyete dökülmek üzereyken Halis, İsviçre'ye firar edip kurtuldu.

XV

Ohh... Cevher Hanım'la aramdaki büyük engel kalktı. Fakat kadının durumu eskisine göre şimdi pek nazikleşmişti. Allame'nin imzasız mektup hakkında bize verdiği nutuktan ben kesin bir anlam çıkaramamıştım.

"Bir hürmetkârınız" imzasıyla bu koca taşı başına atanın bizim Halis olduğunu felsefi göndermeler ve hatta üstü açık imalar pek güzel anlatmıştı. Fakat karısı hakkındaki samimi kanaatinin ne olduğu anlaşılamamıştı. Karısı aleyhindeki bu ihbarı bir iftira mı telakki ediyordu, bir hakikat mi? Cevher'ini bu tür iftiraların büsbütün üstünde bir kıymette, bir yücelikte mi tanıyordu, yoksa Hürrem'in kalbine kurt düşmüş müydü?

Bu meseleye dair karıma ağız açmaya korkuyordum. Kaynımın firarıyla dedikodu biraz küllendi. Fakat bu uğursuz maceranın umulmadık bir yerden aleyhime patlak vermesi ihtimali vardı.

Halis, gece haydudu olayında beni karımın nazarında pek şüpheli bir duruma düşürecek sözler yumurtlamıştı. Patırtı gecesinde ben köşkte değildim. Kaynımın, sakallı haydudu boy bosça bana benzetmesi, bunun tebdili kıyafet etmiş bir komedya şakisi olması ihtimalini öne sürüşü aleyhimde ne açık bir imaydı. Sabiha'nın bundan şüphelenmesi lazım gelmez miydi? Tuhaf şey... Hayır, karım hiç oralarda değildi. O gece benim hakikaten İstanbul'da babamın evinde kalıp kalmamış olduğumu bile asla doğrulamaya tenezzül etmedi. Bu, görünüşte bir kayıtsızlık mıydı? Yoksa ciddi mi? Bu sükûtun altında gömülü hakikati keşfedemiyordum.

Yavaş yavaş her şey örtüldü. İki aile arasındaki dostluk evvelki samimiyetle yine başladı. Hürrem Bey, Cevher'le beraber bize geliyor ben Sabihamla oraya gidiyordum. Allame yine ucu bucağı gelmez konular açıyor, ilim ve irfanının sonsuz derinliğine bizi gark ediyordu.

Konu pek derinleştiği zaman biz, Sabiha ile âlimi baş başa bırakarak yine Cevher Hanım'la ikimiz bir köşeye çekilip sohbetimizi yapabiliyorduk. Bir gün bizim evin salonunda dört kişi bulunuyorduk. Biz yine Cevher'le kendi dünyamıza çekildik. Her iki taraf da kendi muhabbetine daldı. Güya onlarla aramızda kâgir duvarlar varmış gibi pervasızca konuşuyorduk. Cevher'e dedim ki:

— Epey büyük bir fırtına atlattık.

— Aman söyleme! Tüylerim ürperiyor... Çok şükür hele kazasız geçirdik.

— Bu büyük dehasına rağmen kocanın bu açık olay karşısında gösterdiği saflığa şaşıyorum.

— Evet, şaşılacak şey... Pek akıllı adamlar bazı noktalarda çocuklardan daha saf oluyorlar. O kadar çabuk ve kolay aldanıyorlar ki... Bir kere cidden itimat gösterdikleri şeylere karşı artık dini bir imandan ayrılmıyorlar.

— Senin kocan böyle, ya benim karım?

— Evet, her şeyde kılı kırk yaran akıllı fikirli, düşünen bir hanım. Nasıl oluyor da muhabbetimizin aşikârlığı önünde anadan doğma âmâ kesiliyor?..

— Bunların bu vurdumduymazlıkları pek ince bir kurnazlık eseri olmasın...

— Hiç zannetmem... Bir ana, kucağında büyüttüğü çocuğunun huyunu suyunu nasıl tanırsa ben de bu adamın her halini öyle öğrendim. Sen de elbette karının ahlakını, âdetini bilirsin.

Dillerimiz böyle söylediği halde bilmem neden kalplerimizi derin bir şüphenin karanlığı kaplıyor gibiydi. Hayatta bir hazır vardır, bir de gaip vardır. Hazır görerek, hissederek, zevk veya ıstırap duyarak yaşadığımız andır. Gaip ise hayal şeklinde yaşadığımız var olmayan bir ikinci hayattır. Bu ikinci hayali yaşayışın da zevkleri, elemleri vardır. Bazen insana pek garip şeyler hissettirir.

Böyle manevi bir âlemin belirsizlik dakikaları bizi içine çekti. Sustuk. Daldık. Hürrem Bey salonun öbür köşesinde, cami kubbeleri altında vaaz edenlerin tatlı nidalarıyla sesini duvarlara aksettirerek anlatıyordu. Büyük bir sanat eseri nasıl doğar? Mevzu buydu.

Karımın hayran ve kendinden geçmiş bir halde dinleyişi karşısında hazret şöyle coşmuştu:

— Büyük bir eserin yaratılmasında çok defa tesadüfün yardımı olur. Fakat bu tesadüf bütün lütufkâr şartlar dahilinde vuku bulmalıdır. Bir tarlada tatlı ve kabak karpuzlar yetiştiği gibi her kafa sanata elverişli değildir. Ve deha, karpuz gibi alnın ortasına birkaç fiske vurmakla anlaşılmaz. Zihin ilk olarak yetenek, ikinci olarak eğitim ve öğretim, üçüncü olarak da heyecan ister. İşte böyle hazırlanmış bir kafa, heyecan anında birden parlar. Sanat, bütün sinirlerini sarsarak sanatkârın ruhuna nüfuzla sırlarını bir süzgeç gibi onun dimağından dışarıya akıtır. Sanat sahasında kendini yaratıcı sanan birçok balkabakları vardır. Boileau'nun[1] dediği gibi, "Bir ahmak kendi zekâsına hayran bırakacak daima kendinden daha ahmağı bulabilir." Her ferde tabiat bir rol oynatır. Bu hayat sahnesi üzerinde her insan bir oyuncudur. Sanatkâr

---

1 Nicolas Boileau (1636-1711), Fransız şair ve eleştirmen.

kendinin hangi rol için yaratıldığını bilmeli ve bu yeteneğinin sınırları dahilinde mükemmelleşmeye uğraşmalıdır. Hepimizde diğerlerinde bulunmayan bize özgü nitelikler ve vasıflar vardır. Dâhilerin çoğu kendilerinin ne olduklarını buluncaya kadar çok uğraşmışlardır. Yetenekleri çerçevesinde kendilerini ilerletecek yolu bulamayarak sanatta ulaşmak istediklerine hasret kalanlar sayılamayacak kadar çoktur. Deha, bitmez tükenmez bir sabır isteyen ve hiçbir güçlük önünde ümitsizliğe kapılmayan bir kuvvettir diyorlar. Fakat ne kadar uğraşsa da bir kurbağa öküz kadar şişebilir mi? Doğal cüssesini geçmek için ısrarcı olduğu denemelerinin birkaçından sonra La Fontaine'in hikâyesindeki hayvan gibi çatlamaz mı? Mesele sanatın gurur sahasında ne kadar şişebileceğimizi bilerek derecemizi aşırıp tehlikeye düşmemektedir. Bir tarife göre deha, bitmez tükenmez bir usanmazlıkla çalışmaya deniyor. Eğer sadece usanmazlık ve çalışmak bu vasfı elde etmeye yeterli ise çift süren öküzler en büyük dâhilerimizdir.

Cevher Hanım usulcacık dedi ki:

— İşte işitiyorsun ya! Kocam yine o eski kocam, karın yine o eski karın... Biz birbirimize sevdalı olduğumuz gibi onlar da birbirinin sözüne âşık... Sanki onların bizim hakkımızdaki itimat ve güvenlerini sarsacak ortada hiçbir şey cereyan etmemiş gibi görünüyorlar.

— Her ne sebepleyse onlar bizden emin görünüyorlar. Fakat biz onların bu şüpheli emniyetlerine bel bağlamasak iyi ederiz sanırım.

— Sana tuhaf bir şey söyleyeyim mi?

— Acıklı olmasın da tuhaf olsun.

— Kocam yarın akşam İstanbul'da kalacak.

Bu müjde karşısında yüreğim göğsümde sallandı.

Cevher:

— Ne oluyorsun? Benzin attı...

— Atmaz mı? Bu müjdenin ruhumu nasıl titrettiğini bilsen...

Birkaç saniye sustuk. Kalbimin atışları salonu dolduruyor sanıyordum. Bu suskunluktan sonra baygın birer bakışla göz göze geldik. İnler gibi:

— Cevher... dedim. O da aynı süzgünlükle cevap verdi:

— Şadan...

— Bu defa da cesaret edebilecek miyiz?

— Niçin etmeyelim?

— Bizi bu sefer mükemmel bir tuzağa düşürmek için bu bir tezgâhsa?..

— Emin ol ki değil...

— Fakat Allame'nin köşkte bulunmayacağı bu gecede benim de ikinci defa olarak evime gitmeyişim yine sırf bir tesadüfe yorulabilir mi?

— Tesadüflere kim sınır koyabilir?

Biz böyle konuşurken Hürrem Bey ayağa kalktı. Oturmaktan uyuşmuş uzuvlarını alıştırmak ister gibi hem geziniyor, hem anlatıyordu. Bir aralık yanımıza gelerek büyük bir saflık tebessümüyle:

— Böyle bir köşeye çekilip de fısıl fısıl ne konuşuyorsunuz?

Ben:

— Hiç Hazret... Dereden tepeden...

Allame aynı saflık tebessümüyle:

— Ne dersiniz Şadan Bey, karım sizden çok hoşlandı...

Ben:

— Herhalde Sabiha'nın sizden hoşlandığından daha fazla değil... dedim.

Gülüştük. Karım da geldi. Şimdi sohbet meclisini bizim bulunduğumuz köşede kurduk. Şuradan buradan tatlı tatlı konuşuyorduk. Hürrem Bey birdenbire uzanarak masanın üzerinde duran gazetelerden birini aldı. Sayfaları evire çevire bir şey arıyordu. Sordum:

— Hazret ne arıyorsunuz?

— Bu pazartesi Sahaflar Çarşısı'nda mühimce bir kitap müzayedesi olacak...

Hürrem Bey'in bu kadar ehemmiyetle haber verdiği şeye ben biraz dudak bükerek gözlerimi ilan sayfasının diğer bir tarafına dikip:

— Gazetede beni cezbeden ilan kitap müzayedesi değil, işte budur! dedim.

İkisi birden sordular:

— Nedir o ilan?

— Beyoğlu'na bir opera kumpanyası gelmiş. Yarın akşam en meşhur oyununu verecekmiş. *Vahşiler Kralı.*

Sabiha:

— Şadan, o kadar canın istiyorsa git!

Ben:

— Sonra gece nerede kalayım?

Sabiha:

— Ah, babanın evine gidersin. Bu da düşünülecek bir şey mi?

Allame:

— Yarın akşam İstanbul'da pek mühim bir işim var. Bunun ertelenmesi mümkün olsaydı Şadan Bey, ben de sizinle beraber operaya giderdim... Fakat maalesef mümkün değil.

XVI

O gün birbirimizden ayrılırken Cevher Hanım bana en gizli, fakat en keskin ve manidar bakışla bakarak yarın akşam beni küçük kapının arkasında bekleyeceğini anlattı.

Hürrem Bey öyle gerektiği için İstanbul'da kalıyordu. Ve aynı gecede karım benim operaya gitmeme müsaade etti. Cevher'le birleşmek için hiç bu büyük fırsat kaçırılır mı?

Kocanın evinde bulunmayacak olmasıyla karımın müsaadesi, bu iki garip tesadüf içime korku getiriyordu. Durumu pek tabii bulmuyordum. Bu tesadüflerin ayarlanmış olması korkusu ile Cevher'e kavuşma arzusu arasında gönlüm bir hayli müddet bocaladı. Nihayet aşk, her türlü sakınma kuruntularıma üstün geldi. Gidecektim. Kıyamet kopsa bu kavuşma yerine gidecektim.

Şimdi durumu olumsuz tarafından düşünmeye başladım. Geçen defaki bütün uğursuzluklar Halis'in başının altından çıktı. Bütün patırtıları yapan, dedikoduları çıkaran, beni Hürrem'in köşkünde basmaya, bastırmaya kalkan hep o uğursuzdu.

Hürrem Bey'in benden bir şüphesi yoktu. Karımın asla! Kaynım, "bir hürmetkârınız" imzalı mektubunda beni ele vermek için kuvvetli bir imada bulunmamıştı. Allah'tan olacak, bulunamamıştı. Beni suçlamak için kesin ve net bir şey bilmiyordu. Halis defoldu gitti. Artık ben kimden korkuyor, neden çekiniyordum? Çekincelerimin çoğunu yersiz buldum. Yalnız bazı noktalarda birinci ziyaretimden daha ihtiyatlı olmak şartıyla gidebilirdim. Mesela bu defa yukarı çıkarak soyunup dökünmeyecektim. Küçük kapının önünde Cevher'imle yarı içeride yarı dışarıda görüşmekle yetinecektim. Artık sakala, kalpağa da lüzum yoktu. Çünkü Halis'in velvelesi, o haydut kıyafetime o taraflarda fena bir şöhret kazandırdı.

O sabah, akşama operaya gitmek müsaadesiyle köşkten çıktım. Günü her zamanki meşguliyetlerimle geçirdim. Akşam semtlilerden kimseye rast gelmemek için yine Beşiktaş'tan Üsküdar'a geçtim. Arabayla Uzunçayır'dan Merdivenköy'e geldim. Sular iyiden iyi kararmıştı. Sahrayıcedit'ten semte yaklaştım. Basri Bey'in boş köşküne kapandım. Saat bire doğru, oradan çıktım. Gece yine karanlıktı. Fakat yollarda şüpheli kimseye rast gelmedim. Serbest serbest alçak duvardan atladım. Uzun bahçeyi yürüdüm. Ben hiçbir işaret vermeden peri eliyle açılır gibi küçük kapı önümde kendi kendine aralandı.

— Cevherciğim...

— Efendim...

İçeri girdim. Kapıyı sıkıca örttük. Birer kolumuzu birbirimizin beline doladık. Öteki ellerimizi birbirine kenetleyerek sarmaş dolaş dar merdivenden yatak odasına çıktık. Hemen sordum:

— Ne var, ne yok?

— Hiçbir şey...

— Bu gece o kadar rahat geldim ki...

— Ben de seni o kadar korkusuz kabul ettim ki...

— Adeta kendi evime girer gibi...

— Adeta kocamı kabul eder gibi...

— Yoo, bak kıskanırım. Sen kocanı böyle sarmaş dolaş mı kabul edersin?

Gülüşerek kanepenin üzerine yıkıldık. Hiçbir arızaya uğramamış olmamıza rağmen yine renklerimizde bir solgunluk, yüreklerimizde bir heyecan, nefeslerimizde bir kesiklik vardı. Cevher Hanım önüme işlemeli, gül pembesi bir atlas bohça çıkararak:

— Haydi, soyun Şadan!

— Canım Cevherciğim, bu defa pek akıllı uslu hareket etmeye karar verdim. Ne olur ne olmaz. Soyunmayacağım.

— Neden korkuyorsun? Geçen defa hep patırtıları çıkaran Halis Bey'di. Kim bilir o şimdi buraya kaç bin kilometre mesafede bulunuyor. Kocam İstanbul'da, kadın hizmetçiler, uşaklar hep derin uykuda...

— E, bilinmez, "geceler gebedir, neler doğurur" derler. Şu dakikaya kadar yolunda giden bu kavuşma gecesi de bizim için ansızın bir canavar dünyaya getirmesin!

Bu sakin, ketum gecenin derin sessizliği içinde tatlı tatlı konuşurken karım aklıma geldi. İhanet ettiğimiz kimseleri her zaman büsbütün sevmez değiliz. Fakat aleyhlerinde yaptığımız vefasızlıklardan da nefsimizi kurtaramayız... Onları belki biraz üzülerek, acıyarak aldatırız. Fakat aldatırız...

Bulunduğumuz yatak odası Sabiha'nınkiyle karşı karşıyaydı. Garip his... O anda yüreğim karım için küçük bir acıma hissiyle ezildi. O dakikada beni operada sanarak döşeğinde gönül rahatlığıyla yalnız uyuyordu. Hakikati anlasa kim bilir heyecanlar içinde çırpınarak ne ıstırap saatleri geçirirdi. Karımın derin bir sükûta gömülü masum uykusunu karşıdan seyretmek için perdeyi, panjuru araladım. Bir kadife kutunun koyu lacivert zemini üzerine saçılmış irili ufaklı pırlantalar gibi gökyüzü, uzayın baş döndürücü enginliği içinden kamaş kamaş kamaşıyordu. Gözlerimi karşıya diker dikmez sanki birdenbire beynimin içinde bir bomba patladı. Çünkü düşündüğümün büsbütün aksine, elim bir hakikatle karşı karşıya gelmiştim. Karım zannettiğim gibi karanlığa gömülü odasında masum bir uyku uyumuyordu. Yatak oda-

mızın panjurları fora açılmış, içeride kuvvetli lambalar yanıyor. Geniş pencerenin storu aşağıya kadar inik fakat orası pencerelikten çıkmış, bir karagöz perdesi halini almış... Ortasında türlü şekiller cilveleniyor... Ne oyunu oynanıyor?.. Bizim Cevher Hanım'la oynadığımız sevda piyesinin aynı... Oyuncular da gözlerime hiç yabancı değil. Hürrem Bey'le karım! Bazen yanak yanağa, bazen dudak dudağa... Allame koca kafası, kaba sakalı, kalın ensesiyle o kadar komik ve hararetli bir âşık, onun kolları arasında karım dökük saçları, narin vücuduyla öyle itaatkâr ve taparcasına seven bir sevgili ki... Bu derece ateşli bir çift ne eski hikâyelerde görülür, ne şimdiki sinemalarda...

Bu manzara karşısında başım döndü. Gözlerim karardı. Boğazıma bir şey tıkandı. Sanki önüme cehennemden bir pencere açılmıştı. Bana ne oluyordu? Karımı mı kıskanıyordum? Yoksa böyle gözlerimin önünde kocalık namusumun gürül gürül göçmesinden mi etkileniyordum? Pek fenalaşmıştım. Fakat ne olduğumu açık bir muhakemeyle seçemiyordum. Hemen pencereden çekildim. Bir elim kalbimin üzerinde, öbürü beynimde, bir dram aktörü gibi avuçlarımın içinde göğsümü ve kafamı sıkarak duvara dayandım.

Benzim kim bilir nasıl solmuş, gözlerim vahşi birer bakışla büyümüş, ağzım bir saralı gibi çarpılmış, öyle değişik ve korkunç bir hale gelmişim ki, Cevher yüzüme bakar bakmaz şaşırdı. İki elini şakaklarına yapıştırarak telaşlı telaşlı soruyordu:

— Ne oluyorsun Şadan! Ne var?

Boğuk boğuk cevap verdim:

— Kocan... Kocan...

— Kocam mı?

— Evet...

— Nerede?

— Şuracıkta...

— Aldanıyorsun Şadan! Kocam şimdi denizaşırı uzak bir semtte bulunuyor.

— Hayır, hayır... Burada. Pek yakında...

— Hayalet mi görüyorsun?..

— Belki... Gel, sen de bak...

Perdeyi araladım. Cevher kollarımın arasından pencereye uzandı. İlk bakışta uzun bir şaşkınlık narasıyla:

— A, aaa, aaa... Sizin köşkte kocam karınla beraber göğüs göğüse...

Cevher de cin görüp de çarpılmış gibi oldu. Şimdi karşı karşıya, beklenmedik bir felakete uğrayanların matemli şaşkınlığıyla birbirimize bakışıyorduk.

Cevher Hanım gözyaşlarını tutamayarak:

— Ah hain herif! Meğer beni senin karınla aldatıyormuş.

— Ah hain karı! Meğer beni senin kocanla aldatıyormuş.

— Ben bu ihanete tahammül edemem.

— Erkekliğim itibariyle ben hiç dayanamam.

— Bu sadakatsizliği bu kadar açıkça görmek meğer ne tahammül edilmez şeymiş...

— Müthiş hakikat! Ömrümde bu derece şiddetle beynimi cızlatan bir manzara tasavvur edemiyorum.

Bu, bize göre en tuhaf, en acıklı sinemayı seyretmek için yalnız perdeyi değil, panjurları da iki kanadıyla arkasına kadar açtık. Çünkü bir anda vaziyetimiz değişmişti. Biz onları o halde gördükten sonra onların bizi görmelerinde artık ne korku, ne mahzur olabilirdi?

Bu doğal sinemanın felsefeden, sanattan, estetikten, edebiyattan, edepten büsbütün uzak bazı bölümleri Cevher'in o kadar sinirlerine dokundu ki bazı bazı kendini tutamayarak:

— Yetişir artık reziller! Bize göstermek istediğiniz bu kemeraltı oyununu belki şu anda bütün mahalle seyrediyor! ayıplamasıyla bağırdı. Cevher'i kolundan çekerek:

— Ne oluyorsun? Bu üzüntün ne? Kocanı mı kıskanıyorsun?

— Evet kıskanıyorum...

— Demek onu şiddetle seviyormuşsun...

— Seviyormuşum.

— Bu sevgini önceden bilip üzerine sadakatsizlikte bulunmamalıydın.

— Bir şeydir oldu...

— Ya beni de şiddetle sevdiğini söylüyordun?..

— Seni de seviyorum...

— Aynı şiddette iki muhabbet bir kalbe sığmaz! Ya kocanı sevdiğin yalan, ya beni sevdiğin yalan! Doğru söyle, bu yalanlardan birini itiraf et!

— İnan, yalan söylemiyorum...

— İnanamam! Bu iki aynılık, iki eşitlik birbirini götürür. Ortada bir şey kalmaz. O halde meydana bir üçüncü ihtimal çıkıyor...

— Hangi ihtimal?

— Ne beni, ne kocanı sevdiğin ihtimali...

— Anlatamadım Şadan... Ben seni kocamın benim olması şartıyla seviyorum.

— Ne demek?

— Hürrem Bey'in karısı kalmak şartıyla Şadan'ın metresliğinden bir zevk alabilirdim.

— Kadın kalbinin kâinatta en anlaşılmaz bir muamma olduğunu şimdi anlıyorum. Kocanın üzerine beni sevmek, benden daha çok hoşlandığını göstermez mi?

— Evet, fakat söylediğim şartla... Kocamın karısı kalmak şartıyla...

— O halde sana tatlı gelen ne benim, ne kocan... Sen ancak sadakatsizlikten zevk alıyorsun... Kocan sana yetmiyor. Tek başına bir âşık da yeterli gelmiyor. Meşru bir bağ içinde bulunarak gayrimeşru kolların arasında lezzet arıyorsun.

— Fakat Şadan... Sen yalnız beni tenkit ediyorsun. Kendini düşünsene... Nedir bu halin? Yüzün sarardı, gözlerin büyüdü, ağzın çarpıldı, karını şiddetle kıskanıyorsun.

— Bu hakikati inkâr edemem.

— Kıskançlık sevgiden gelir...

— Belki...

— O halde hem onu, hem beni nasıl seviyorsun?

— Karımı kaybedeceğimi hissedince sevmeye başladım.

— Erkeğin kalbi acaba kadınınkinden daha küçük bir muamma mıdır?

Evet, karımı tahminimin ötesinde sevdiğimi anlamıştım. Fakat karşımdaki Cevher de dökük saçları, yarı çıplak gecelik haliyle o kadar cazip ve iştahlandırıcıydı ki... Onun gözlerinde bana karşı yanan arzu da hâlâ devam ediyor, hâlâ sönmemişti. Bu öfkeli halinde bile bakışlarının daveti apaçık seçiliyordu.

Üzüntümün bütün coşkunluğuyla Cevher'e sarılarak:

— Söyle, dedim, söyle! Beni mi seviyorsun, kocanı mı?

— Ah ne yapıyorsun bu açık pencerenin önünde?

— Ne yapacağım... Sinemaya karşı sinema gösteriyorum... İntikama karşı bundan âlâ, bundan hızlı intikam mı olur?..

— Fakat Şadan, onların bu suretle intikam almaya kalkışmaları bize olan şiddetli sevgilerini göstermez mi?

— Evet...

— Zavallı kocamın o büyük fazilet ve olgunluğuyla böyle çocukça bir rezaleti işlemesi gülünmekten ziyade ağlanacak bir haldir.

— Haklısın.

— Bu yüzden, hasmın sitemin anlamamak hasma sitemdir. Pencereyi kapayalım. Bu kepazeliği hiç görmemiş olalım. İkinci defa bize bu nispeti vermek için bakalım bundan daha açık, daha edepsizce nasıl bir intikam zemini bulabilecekler? Zavallı kocam! Zavallı karın! Zavallı ben, zavallı sen... Ne istiyoruz? Ne yapıyoruz? Kimi seviyoruz? Kimi sevmiyoruz? İnsanlığın yalnız ilkel tabiatı değil, bugünkü hissi, bugünkü kalbi de tamamıyla meçhul... Bütün hareketleri çılgınlıktan başka bir şey değil! Ahlak ahlak diye bağıranlar da bu cinnet çarkının içinde hu hu çekiyorlar...

Sevgilime daha büyük bir tapınışla sarılarak:

— Pek doğru söylüyorsun âlimin karısı, dedim.

Mazimiz karanlık, halimiz kararsız, istikbalimiz meçhul, hissiyatımız muamma, ahlakımız dermansız... Ortada sağlam kalan hangi hakikatler var? İnsanların içinde bize benzemeyenler varsa el kaldırsın... Hepimiz gülüncüz. İliklerimize kadar gülünç... Birbirimizden ibret almaya kalkışma-

mız daha gülünç değil midir? Ben neyim ki diğer insan olan benden ibret alıyorum...

Şimdiye kadar aldığımız ibretlerin topyekûnundan çıkan şey bugünkü halimizse buna ağlamak hafif gelir. Gülelim... Sen ayıplayarak bana gülüp ağlarken bil ki, aynı insani vazifeyi ben de senin için yapıyorum. Çünkü ben senim, sen bensin... İkimizi otopsi masasına yatırıp en ince sinir ve kaslarımızın mikroskopsuz görünemeyecek liflerine kadar inceleseler birbirimizin tamamıyla aynısı çıkarız. Çünkü aynı fabrikanın bir model üzerine imal edilmiş makineleriyiz... Hepimizin de sürçen kısımlarımız, fena işleyen yanlarımız vardır. Kendimizi kime tamir ettirelim? Allah yapısını yine ancak Allah düzeltebilir. Benim ona yaptığım ihanetin aynısını onun bana yapmasından niçin bu kadar etkileniyor, aynı davada ahlaki ve kalbi neticesi itibariyle kendimi haklı, onu haksız buluyorum? Bu karşılıklı iki fiildeki aynılık birbirini götürmüyor mu? İhanette pata gelmiş değil miydik? Suçumuzu daima dışa bağlı ve mazur görme hastalığı; biz yapalım fakat aynı şeyi başkası bize yapmasın!

XVII

Ertesi akşam evime, karımın yanına döndüm. Aman yarabbi! Sabiha ne korkunç gizli bir sıtmaymış...[1] Beni her zaman yaptığı gibi sükûnet ve güler yüzle karşıladı. Aldanıyor muydum? Rüya mı gördüm acaba? Bir akşam evvelki pencere sinemasının arlanmaz sanatkârının bu kadın olduğuna bin ispat, bin şahit lazımdı. O kadar masum ve mütebessim bir çehreyle bana bakıyordu. Macera aklıma geldikçe ben utanıyor, kızarıyordum.

Tarif ve tahammül olunmaz bir vaziyette kaldım. Yüreğim şiddetle çarpıyor, beynimde bir şeyler kaynıyordu. Ne söyleyeceğimi, hakikati nasıl saklayabileceğimi şaşırıyordum.

---

1 Gizli sıtma: Gizlice kötülük eden kimse.

Bugün karım gözüme her zamankinden güzel görünüyor ve bu sadakatsizlik rolünde zekâca bana üstünlüğünü her hareketiyle ispat ediyordu. Elindeki keten bezinin mavi kurşunkalemle çizilmiş ajurlarını iğneyle çevirirken bana şöyle güvercin bakışı gibi bir göz atarak:

— Şadan, nasıl dün akşam operada eğlendin mi?

Aman yarabbi! Bu sorusunda ne ince bir alay ve alınmış bir intikamın ne büyük bir sevinci vardı. Vahşi bir koca gibi üzerine atılarak onu yerden yere çarpmakla sorusunun cevabını vermek istedim. Fakat karımın bu sanatkârlığına karşı pek adice, aptalca hareket etmiş olacaktım...

Komedyaya karşılık komedya lazımdı. Ama bu aleni ihanet komedyasına sinirlerimin ne dereceye kadar dayanabileceğini kestiremiyordum. Son tahammülümle dişimi sıkmaya uğraşarak cevap verdim:

— Çok eğlendim... Müsaade verirsen iki akşam sonra bir daha gitmek niyetindeyim.

— Mademki eğleniyorsun, git. Müsaadeye ne hacet! Köşke dönmediğin geceler operada olduğunu anlar, merak bile etmem.

— Teşekkür ederim.

Bu teşekkürü, gördüğüm kayıtsızlığın tesiriyle yüreğim titreyerek ettim. İçimde bir şey kaynıyordu. Karımın da iğneyi beze daldırıp çıkarma meşguliyetinin sessizliği altında örtülü bir heyecan fıkırdadığını hissediyordum. Aramızda patlayacak bombanın etrafa saçacağı tanelerin dehşetinden çekinerek ikimiz de fitili ateşlemekte önayak olmaktan korkuyorduk. Aramızda en büyük gürültülerden daha çok sinirleri zedeleyen kısa bir sessizlik geçti. Nihayet karım sordu:

— Opera ne oynadı?

— İsmin önemi yok...

— Niçin?

— Çünkü dünyada bir mevzu vardır. Şairler, edebiyatçılar, hikâyeciler yalnız başlığı değiştirerek daima bu aynı şeyi anlatırlar. Sevdanın meşru, gayrimeşru türlü türlü şekilleri

sanat namını alır. Kâh kadın erkeği aldatır, kâh erkek kadını, kâh ikisi birbirini... Kâh biri zalim, biri mazlum, kâh biri katil, biri maktul olur, kâh ikisi pata gelirler... Bestekârlar nasıl bir oktavlık bütün ve yarım perdelerden türlü havalar terkip ediyorlarsa, kalem sanatkârları da bu sevda kelimesini evirip çevirerek halkı heyecanlandıracak hünerler gösterirler. Bütün kalpleri, sanatı, ilmi, dünyayı dolduran hep bu sihirli sözdür. En meşhur komedyaları, facialarını incele. Şimdiye kadar bundan başka bir şeye gülüp ağlamış olduğumuzu gösterebilirsen aşkolsun derim.

— Bey, seni bir parça telaşlı, hatta heyecanlı görüyorum. Dün akşam seyrettiğin operadan sinirlenmişe benziyorsun.

Bu cesurca kinayenin cevabını, gözlerimi öfkeli bir bakışla karımın gözlerine dikerek suskunlukla verdim. O da hiç gözlerini kırpmaksızın bu dik bakışıma aynı sertlikle karşılık verdi. Aramızda başlamış bir aile melodramının ilk perdesinde olduğumuzu görüyordum. Oyun uzun sürmeyeceğe benziyordu. Lakin bunun ikinci perdesi ve özellikle neticesi ne olacaktı?

Tiyatro sanatkârları bir edebiyatçının icat ettiği olayı temsil ederler. Ben gerçek hayatımın bir ahlaksızlık safhasını oynuyordum. Bir başkasının karısına sahip olmaya karşılık, ona kendi karımı ciro etmiştim. Bu ancak romana, tiyatroya sığabilir bir vaziyetti. Şarklı bir kafa böyle hususi bir komedyaya uzun müddet göz yumamazdı. Şimdi ne olacaktı? Yine karılarımızı birbirimize iadeyle meseleyi kapatacak mıydık? Biz bu çözüm şekline razı olsak da bakalım ötekiler kabul edecek miydi?

Meselenin ne olacağını karımla müzakere edemezdim. Kendi kendime düşünmem lazımdı. Kabahat kimsenin değil, benimdi. Bu müşkülün içinden nasıl çıkacaktım?

Karımın kafasında fışkıracak bir volkan bulunduğunu anlıyordum. Bu fışkırma gerçekleşmeden onun yanından savuşmayı uygun gördüm. Çünkü karşı karşıya o tutuşacak, ben parlayacağım, mesele büsbütün çığrından çıkarak tamir kabul etmez en feci bir safhaya girecekti.

Bu kötü durumdan kendi nefsim için en az zararla çıkmanın yolunu bulmak lazımdı. Şöyle bir kenara çekilip sessizce düşünerek karımla Cevher Hanım arasında gönlümü bir terazileyecektim. Hangisini daha çok seviyorum? Aşkımın ağır bastığı tarafa göre sakin bir fikirle karar vermek lazımdı.

Aramızdaki meseleye ateş aldırmamak için akşamları çabuk yatıyor, sabahları erken savuşuyordum.

Dört beş gün sonra bahçede dolaşırken Cevher Hanım'ı gördüm. Kendi bağlarında yalnız başına geziniyordu. Adımları dalgın, bakışları hummalıydı. İşaret ettim. İki bahçeyi ayıran parmaklığa kadar gittim. Pek süzgün bir edayla:

— Şadan, yarın akşam kocam İstanbul'da kalacak...

— Ne yapalım?

— Gel, beklerim.

— İşi büsbütün berbat etmeyelim.

— O, berbat olacağı kadar oldu. Bundan sonra tamamen temizlenmesi mümkün mü?

— Doğru, fakat artık durum tamamen temizlenemezse de fenalığı şu vardığı aşamada durdurmaya uğraşmamız lazım gelmez mi?

— Fenalığı nasıl durduracağız? Biz iki erkek, iki kadın, dört kişi karşı karşıya böyle görülmedik bir komedya oynamakla mı? Ara yerde inkârı imkânsız koskoca bir hakikat mevcutken onlar mı bizi aldatacaklar, biz mi onları? Yoksa kendi kendimizi mi? Bu gece sözde, kocam İstanbul'a gidecek, fakat hakikatte senin evinde karınla kalacak.

Tuhaf bir elemle:

— Doğru, dedim.

— Sen güya operaya gideceksin, fakat bizde geceleyeceksin.

— Doğru.

— Daha tuhafı bizim şimdi burada konuştuğumuzu kocam köşkten görüyor. Karın pencereden gözetliyor. Ne görüştüğümüzü işitemeseler bile sözlerimizin yarın akşam birleşmemize dair olduğunu anlamayacak kadar aptal değiller. Kocam, karınla olmak için beni sana alenen terk ediyor.

Bakalım yarın akşam yine pencereden pencereye hiçbir ekranda benzerine tesadüf edilemeyecek nasıl bir sinema izleyeceğiz? Gel Şadan, gel... Meseleyi onlardan evvel biz kendi lehimize halletmeye uğraşalım.

Cevher Hanım yürüdü. Ben orada taş gibi donup kaldım. Kendi karımı ona terk etmek şartıyla âlimin karısına sahip olmak, ananemize sığmayan bu trampa, Şarklı ruhumu eziyordu.

Ertesi gün sabahleyin yine çarçabuk savuşurken karım:

— Şadan, böyle erkenden nereye?

— Mühim bir işim var, Köprü'de birini göreceğim.

— Gazetede okudum. Yine bu akşam opera var.

— Biliyorum.

— Gitmeyecek misin?

— Bakalım...

— Bakalıma bırakma, mutlaka git.

— Niçin zorluyorsun?

— Senin eğlenmen için.

— Teşekkür ederim, fakat ya giderim ya gitmem...

— Rica ederim git!

— Israrını biraz tuhaf buluyorum.

— Bunda hiç tuhaflık yok. Geçen defa kendi arzunla gittin. Bu sefer de benim hatırım için git!

— Sabiha, o kadar üstüme varma! Zorlamak arzuyu öldürür.

— Senin arzun zorlamayla ölecek türden değildir.

— Demek gitmemi çok istiyorsun?

— Çok...

— Öyleyse seni memnun etmek için gideceğim.

— Çok teşekkürler.

Yürüdüm. Çehremin çok bozulduğunu, asabi hareketlerimle gülünç tavırlar aldığımı hissediyordum. Karım arkamdan birbiri arkasına kandilli kahkahalar salıverdi.

Evet... Doğru düşünülürse ben artık haline gülünür bir koca olmuştum. Allame'nin güya İstanbul'a gitmek için opera akşamını seçmesi, belki farkında olmam korkusuyla

karımın o gece oyun olduğunu bana hatırlatması ve o ısrarı... İşte hep bunlar bile bile lades demekti. Üzüntüm arttıkça ben komikleşiyordum. Karımda taşkın bir galibiyet neşesi peyda oluyordu.

XVIII

İstanbul'a indim. Fakat derin derin düşünüyorum. Akşam eve mi döneyim, Cevher Hanım'ın davetine mi icabet edeyim? Düşündükçe sinirleniyordum. Eve dönsem mutlaka karımla bir gürültü çıkaracaktık. Cevher'in yanına gitsem bu da Allame'ye karşı, "Ben sizdeyim. Sen de bize git..." demek olacaktı. İnsafla düşünülürse ben haksızdım. Hürrem Bey'in karımın yanına gitmemesi şartıyla ben gidip Cevher'le eğlenmeyi pek zevkli buluyordum.

İnsan bazı noktalarda haksızlığını itiraf edecek kadar insaflı olsa da bu insafını fiilen gösterebilecek derecede cömert olamıyor.

Fakat ne olursa olsun bu kötü durumdan çıkmak lazımdı. Nasıl çıkacaktım Yarabbim? Allame ile aramızda geçen macerayı hiç olmamış hükmünde tutmak mümkün değildi. Ben onun karısıyla olmuştum, o da benimkiyle... Bu karşılıklılık başka bir hususta olsa insan, "fit olduk" der, işin içinden çıkar. Ama nikâhlı kadın hususunda bu değiştokuşu bir türlü zihnim kabul etmiyordu.

Değil bir hal yolu bulmak, düşündükçe, mesele aklımla beraber büsbütün karışıyordu. Güç bela akşamı ettim. Nereye döneceğimi hâlâ belirleyemedim. Cevher Hanım'ın yanına gitmeye de karar versem artık Beşiktaş'tan dönüp dolaşarak gizli yollar takip etmek külfetine hacet yoktu. Hürrem'in köşkünde hizmetçiler uyuduktan sonra küçük kapıdan oraya gidebilirdim.

Allame bizim eve nasıl giriyordu? Ev kalabalıktı. Bunu pek merak ettim. Kimseye bir şey sezdirmeksizin karım bu sakallı zamparasını ne yolla içeri alıyor? Bu merakımı gider-

mek için o gece bizim köşkün etrafını gözetlemeye karar verdim. Allame'nin de benim gibi bu buluşmaya gece yarısından sonra gidebileceği şüphesizdi. Mamafih ben tedbir olarak bir iki saat evvelden bahçenin çevresini dolaşmaya başladım.

Gece ilerledikçe evin pencerelerinden evvela ışıklar, sonra sesler sönüyordu. Her zaman serbest serbest gezindiğim yerlerde bu akşam hırsız çekingenliğiyle dolaşışım bana tuhaf geliyordu. Kendi kendimi böyle zor bir duruma düşürmüş olduğum için nefsime lanetler ediyordum.

O gece, dışında dolaştığım evimde benim döşeğimi işgal etmek için Hürrem'in içeri girdiğini görünce ne yapacaktım? Revolverle üzerine mi yürüyecektim? Hayır... Ben karımın yatağına giden bir erkeğin yakasına yapışarak, "Nereye?" sorusuyla durdurmak hakkına sahip olamayan cani bir kocaydım. Onun evime girdiğini belki karşıdan sadece seyredecektim. Çünkü o adamın karısı da onun hareminde beni bekliyordu. Bu takas tukası vicdanım şimdi o kadar tiksintiyle reddediyordu ki... Ne yapacaktım? Ne yapacaktım Allahım!

Köşkümüzün her tarafında lambalar söndü. Sanki karımın odasında bir şenlik başladı, içeride kaç lamba birden yanıyordu bilmem ki... Ben o eve damat oldum olalı yatak odamızın bu kadar ışıklara gark olduğunu bilmiyorum. Büyük pencerenin yalnız storu inik, panjur kanatları tamamen açıktı. Ben hayatımın en ibretlik, en yürek yakan, hâsılı en heyecanlı sinemasını bu gece o perdenin üzerinde seyredecektim...

Ah, ah! İşte bu müthiş filmin birinci kısmı başladı. Karım narin endamı, incecik gecelik kıyafetiyle odanın içinde geziniyor, arada bir aynanın önünde durarak süsleniyordu. Lambaları, odanın içinde cilvelenecek bütün hareketleri dışarıya seçtirecek yerlere yerleştirmişti.

Yine acı acı düşündüm. Sabiha bu külfetlere neden lüzum görüyordu? Eğer benim üzerime Hürrem'i hakikaten şiddetle sevmiş olsaydı bu sevişmeyi son derecede mahrem tutmaya mecbur olmayacak mıydı? Onu, yatak odasına bin türlü ihtiyatlarla gayet gizli kabul etmesi lazım gelmeyecek

miydi? Zavallı karım pencereden kendini en kötü şekillerde teşhir cinnetine düşecek kadar neden aklını kaybediyordu? Hiç şüphe yok hep bu delilikleri beni kıskandırmak için yapıyordu. Kıskandırmakla hız vererek kendini sevdirmek için...

Şimdi şüphesiz bir hakikat saydığım bu hükmü, beş dakika sonra şüpheli buluyordum. Böyle garip bir hakikat zihnime sığmıyordu. Fakat niçin, evet niçin karım Hürrem'le olan kucaklaşmalarını pencereden bana gösteriyordu? Nefretimi sağlayarak kolayca benden boşanmak için mi?..

Ne için olursa olsun... Ben karımı çok seviyormuşum. Onu çılgınca sevdiğimi bilmeyerek seviyormuşum. Her şeyden evvel gözümde bu hakikat netleşti. Bu gece benim gözümün önünde Hürrem bizim eve girerse kahrımdan çıldıracağımı anlıyordum. Şimdi buna mani olmak için heyecanımın aklıma getirebileceği cüretlerin hiçbirinden çekinmeyecektim.

Fakat beş on adım ötede de beni diğer bir kadın bekliyordu. Ona da söz vermiştim. Cevher'i de büsbütün unutmak insanlık değildi.

Off!.. Zihnime nasıl birbirine zıt fikirler hücum ediyor. Cevher Hanım kocasını benim karımla görünce ne kadar sararmış, titremeler, bayılmalar geçirmişti. İşte bir niçin daha... Niçin olacak... Kocasını sevdiği için... O halde kocasının üzerine neden benimle sevişmeye kalkıştı? Gönül eğlendirmek için. Aynı hal bende de olmadı mı? Ben karımı severken neden onun üzerine çiçek kokladım? Kadın erkek ikimizin de psikolojisi ne kadar birbirine benziyor... Kocasını elinden kaçıracağını anlayınca, benim karım hakkında hissettiğimi, onun da Hürrem hakkında hissettiğine kıyaslayarak hükmediyordum.

Zihnimde bu fikirler karıncalanırken gözlerimin önünde de pencere sineması devam ediyordu. Karım aynanın karşısında süsleniyor, süsleniyor... Kâh saçlarının bir kısmını parmaklarının ucuyla toplayarak bir firkete iliştiriyor, kâh saç tarağının yerini değiştiriyor, kâh göğsüne, ensesine, kollarına, yanaklarına ponpon gezdiriyordu.

Ben kollarımın arasında sıkmak hakkına kanunen sahip olduğum karımı, kedi ciğere bakar gibi böyle içimi çeke çeke karşıdan seyrederken, "Süslendiğin yetişir artık Sabiha, güzelsin... Bu ana kadar senin bu güzelliğini göremeyen bir körmüşüm. Şimdi kıskançlıkla gözlerim açıldı. Yok, yok! Süslenme! Hazırlanma! Senin gece sevdalı, sıcak başınla başka bir erkeğin göğsünü ısıtmana müsaade, tahammül edemeyeceğim. Düello, cinayet, her ne yapmak lazım gelirse yapacağım!" diye karanlıkların içinden bağıracağım geliyordu. Doğu tarafı biraz ağardı. Yarıdan fazla küçülmüş mahzun, sönük, ihtiyar, yavaş bir ay çıktı. Yarı açılmış kederli bir göz durgunluğuyla karanlığın esrarını seçmeye çalışır gibi bakıyordu. Uzaktan çizgileri belirsiz, şüpheli, hülyalı ufuklar, esrarlı manzaralar belirdi. Gölgelere hafif bir nur karıştı. Rüzgârdan titreyen yaprakların gölgeleri canlandı. Etrafımda siyah kelebekler uçuşuyordu. Dünyamızın uydusu sihirli ruhuyla ortalığı canlandırarak etrafıma şiirler, manalar serperken ben her yanıma göz gezdiriyordum. Vakit gece yarısını geçti. Karımın sevdalısı hâlâ gözükmedi. Hangi taraftan gelecekti? Galiba geç kaldı. Çünkü karımın pencereden pencereye koşarak Hürrem'in yolunu beklediğini görüyordum.

Zihnim gece sessizliği içinde kararsız, korkunç fikirlerle bocalarken ta karşıdan bir karaltı gözüktü. Acaba Hürrem miydi? O ise ne yapacaktım?

Karaltı hemen hemen talim yürüyüşü denecek muntazam adımlarla yaklaşırken ben de ona doğru yürüdüm. Arkadan vuran ay aydınlığıyla Hürrem'in sakallı koca kafası, enli omuzları, dolgun kısa vücudu, siyah bir karikatür gibi kendini seçtirdi. Ben hâlâ yapacağım şeye karar vermemiştim. Ruhum teskini imkânsız, yalnız bir heyecanla sarsılıyordu: Hürrem'i bize, karımın yanına salıvermemek!

Artık bende tedbir, tefekkür, düşünme, irade, hiçbir şey kalmamıştı. Yalnız beynimi sızlatan kör bir his, "Rakibinin önüne çık! Çalyaka et! Ne yaparsan yap! Öl, öldür fakat salıverme!" diyordu. İki kolumu çaprazlama göğsüme kavuş-

turdum. Gecenin perili izbe köşelerinden uğrayan bir kara hayalet gibi birdenbire Hürrem'in karşısına dikildim.

Hazret iki adım geriye irkilerek revolveri tetiğe aldı. Ay, benim yüzüme onun arkasına vuruyordu. Birbirinin can damarına atılacak iki canavar gibi bir müddet bakıştık.

Hürrem beni tanıyarak:

— Şadan Bey?...

— Efendim...

Sesimde ruhumun bütün ıstırabı titriyordu. Hasmım tabancasını aşağı indirerek:

— Geç kalmışsınız... Yoldan çıkmış bir kadın şu anda size olan sevdasının ateşleri içinde yanarak bekliyor. Koşunuz! Onu bu ıstıraplı bekleyişten kurtarınız! Yazıktır...

— Aynı ıstıraplı bekleyişle yanan diğer bir kadın da sizi gözlüyor...

— Biliyorum. Yolunuza gidiniz. Bırakın yoluma gideyim...

— Hayır, hayır bırakamam! Bu gece cesedimin üzerinden yürümedikçe oraya gidemezsiniz!

— Tuhaf şey, karımı elde ederek karınızı bana bırakan siz değil misiniz?

— Evet, bu cinayetimi, bu apaçık durumu huzurunuzda nasıl inkâr edebilirim?

— Peki, arzu buyurmuş olduğunuz bu tuhaf macerada, bu keyifli değiştokuşta, bu çağdaş trampada devam edelim. Bu tatlı işin tam kıvamında niçin oyunbozanlık ediyorsunuz?

— Buna değiştokuş deyiniz, trampa deyiniz, ne ad verirseniz veriniz. Bu macera hiç örneği görülmemiş bir şey değildir. Ama ben karımı bırakırım siz alırsınız, siz bırakırsınız ben alırım. Bu ancak böyle olabilir. Şimdi aramızda cereyan eden şekilde devamı mümkün değildir.

— Yanılıyorsunuz Beyefendi! Cevher'in size tatlı gelmesi benim karım olduğu içindir. Sabiha'nın bana hoş görünmesi keza sizin karınız olduğu içindir. Birbirimizin karısıyla evlenirsek bu tat kalmaz.

— Fakat Beyefendi, ikimiz de namus, haysiyet sahibi kimseleriz. Bu hal, bazı isnat edilen mum söndürmek fenalığını da geçiyor...

— Uğradığımız bu macera zannedildiği kadar ender değildir. Bu hal, medeni cemiyetler içinde her gün vuku bulup durur. Şu farkla ki, üstü kapalı cereyan eder...

— Fakat efendim, bunu benim havsalam kabul etmiyor, edemeyecek... Bu büsbütün tahammülün dışında bir şey...

— Her koca da işte tıpkı böyle sizin gibidir.

— Şimdi buna hiç şüphe etmiyorum.

— Bu hakikati kabul etmekte çok gecikmişsiniz...

— Günahımın büyüklüğünü itiraf ediyorum.

— Kocalı bir kadını ayartırken insan her zaman kendiyle kıyas etmelidir.

Üzüntüm birdenbire gözlerimden taşarak dayak yemiş bir mektep çocuğu hüngürtüsüyle başımı Allame'nin omuzuna dayadım. Ayakta duramıyordum. Cidden bir şeye dayanmaya ihtiyacım vardı. Sarsıla sarsıla göğsümün, gözlerimin bütün dolgunluğuyla tatlı tatlı ağlayarak:

— Hazret, ocağınıza düştüm. Bu gece benim için bir *confessor*[1] olunuz. Gözyaşlarımla yıkayarak söyleyeceğim günahlarımdan beni affediniz. Dehanızın seviyesi beni düştüğüm çamurdan kurtaracak yüksekliktedir. Buna inanıyorum. Günahkârlar daima merhamete şayandır, evinize dönünüz, evime döneyim.

Hürrem Bey cebinden bir şey çıkarıp uzatarak üzüntüden titreyen bir sesle:

— Alınız, dairenizin anahtarı. Vakit ne kadar geç olsa da kimseyi uyandırmadan bu demir pasoyla karınızın yanına gidebilirsiniz.

Bu, karımın odasına yol veren küçük bir dış kapının anahtarıydı. Eve geç döndüğüm gecelerde ben yanıma alırdım.

Allame:

— Haydi Beyim, olanları unutmak kalenderliğini gösteriniz. Zaman her şeyi tamir eder, dedi.

---

1 (İng.) Günah çıkaran papaz.

Vücudunu yakan hummanın bütün kuvvetiyle elimi sıkarak geri döndü. Seri adımlarla uzaklaştı.

***

Karımın sevgilisiyle böyle dost olarak ayrıldık. Hürrem bu gece bana karımı iade etmek cömertliğinde bulundu. Benim gibi bir günahkâra karşı bu fevkalade bir lütufkârlıktı. Bu ağır namus meselesi, ahlaklı muhitimizde her zaman tesadüf edilemeyecek yüksek bir zihniyetle halledildi. Bu bir tür sosyal hülle[1] oldu.

Bektaşi'nin şer'i hülle konusunda, "Cezayı erkeğe çektirmeli, kadının ne kabahati var" dediği gibi, bütün suç bendeydi.

***

Köşke doğru yürüdüm. Başım dönüyor, sinirlerim çekiliyordu. Tahammül edilmez bir kâbusun ağırlığı altında eziliyordum. Usulcacık anahtarı sokarak kapıyı açtım. Tahtalara ağırlığımı vermeden hafif hırsız adımlarıyla merdiveni çıktım. Karımın kapısı aralıktı. Kendimi hissettirmeden içeri baktım.

Sabiha, şemsiye kadar geniş abajurlu lambanın turuncu ışığı altına bir kitap açmış okuyor, belki de gözleri baktığını görmez bir dalgınlıkla satırlara dikili duruyordu. Kendini yalnız sandığı için tavırlarında, çehresinin ifadesinde hiç sunilik yoktu. Bana karşı sadakatsizlik rolü oynayan bu simanın samimiyetini tetkik edebileceğime çok memnun oldum.

Yüzünde âşığını bekleyen bir kadının hasret kıvılcımları saçılmıyor, arzu humması tütmüyordu. Belki sahte rolünü oynamaya hazırlanmış bir aktrisin isteksiz bir tevekkülü seçiliyordu. Yahut da bencilliği nedeniyle her şeyi kendi lehine yorumlamaya alışmış gönlümün yanıltmasına aldanıyordum.

Elimde anahtarla birdenbire içeri giriverdim. Beni görünce bir tehlikeden kaçmak isteyenlerin çılgın telaşıyla yerinden fırladı. Yüzüne dökülen saçlarını avuçlarıyla geriye iterek ani bir hayretin sarsıntısıyla haykırdı:

---

1 Şeriat açıdan karısını boşayan bir adamın karısıyla yeniden evlenebilmesi için karısının başka bir erkekle nikâhlanıp tekrar boşanması şartı.

— Şadan!

— Efendim...

— Onun yerine sen?

— İşte görüyorsun.

— Ona verdiğim anahtar senin elinde...

— Evet.

— Anahtarı bir cinayet işleyerek mi ele geçirdin?

— Hayır.

— Nasıl aldın? Söyle!

— Kendi rızasıyla verdi.

— O nereye gitti?

— Karısının döşeğine... Beni de buraya gönderdi.

Sabiha boğazıma sarılacak gibi büyümüş gözleriyle bir adım yaklaşarak:

— Hürrem'i öldürmediğine yemin et!

Kalbimin ortasından bir kıskançlık damarı burkularak:

— Emin ol... Arada ölüm yok... Avamın kanla temizlediği bu meseleyi biz barış yoluyla, yüksek bir felsefeyle çözdük. Hürrem, maziyi unutmamızı, zamanın her kötülüğü tamir eden uzlaştırıcı bir âmir olduğunu söyledi. Seni çok sevdiğimi anladım Sabiha. Avamın düşünce seviyesinden yükselelim. Saadetimiz birbirimizi affetmektedir.

Sözlerimin ciddiyet kıvılcımları gözlerimden saçılıyordu. Bu itirafımın, pişmanlığımın samimiyeti önünde bir saadet iksiriyle sarhoş olmuş gibi Sabiha sallandı. Kollarımı açtım. Kalbimin üzerine düştü. Hıçkırıklarımız birbirine karıştı.

Birbirini samimiyetle affetmek, elem ve heyecandan sonra huzur ve sükûnet...

***

Kul günahsız olmaz. Hakiki pişmanlıklar affa layıktır. Gafuru'r-rahim[1] bile kullarına bir tövbe kapısı açmıştır. Af bir caniyi günahından arındırmak demektir ki, affeden de, edilen de ruhunda sevinç duyar.

***

1 Bağışlayan ve merhametli olan, Allah.

İki gün sonra Hürrem Bey'in, karısıyla İtalya'ya seyahate çıkmış olduklarını haber aldık. Hareketleri ansızın olduğu için vedaya vakit bulamamış olduklarından dolayı özür dileyerek selam göndermişler.

***

Uğursuz köşkün yine panjurları kapandı. Boş kalan odalarında maktul Raife'nin ruhuyla Cevher'in hayali dolaşıyor. Ne vakit gözüm o tarafa kaysa Allame'nin karısını sürmeli, kıvırcık kirpikleriyle küçük kapının arkasında beni bekliyor sanıyorum.

Hürrem'in de karım için o boş evden iki zeki gözüyle daima bakan bir hatıra bıraktığına hiç şüphe etmiyorum. Bazen istemeden gözlerim o tarafa kaçınca Sabiha piyanoda Verdi'den bir parça çalarak bana İtalya'yı hatırlatıyor.

Karımı seviyorum ama Cevher'e de doyamadım. Biri yanı başımda bir hakikat, öteki sisli ufukların arkasından bana bakan hazin bir hayal. Vedalaşmadan ayrıldık. Zannediyorum ki benim onda olduğu gibi hâlâ onun da bende gönlü var.

Karılarına sevgililerini feda edenlerin yüreklerinde açılan ebedi yara bende de işliyor. Zaman her bereyi saran bir devaymış. Allame öyle demişti.

Şu satırları bitirirken işte bir daha söylüyorum: Belki bu itiraflarıma gülenler, beni ahlaksızlıkla itham edenler olur. Bazı özelliklerinden ayrıştırılırsa bu macera toplumsal hayatımız içinde ender bir olay sayılmaz.

Yalnız, bu maceramda doğunun ananevi iffetini ebediyen lekeleyecek ayıp sayılan bir taraf var. Bu da karımın gözlerimle gördüğüm o korkunç rezaletini, kendimin yine o türden günahımla karşılaştırarak affetmiş olmamdır.

Bile bile bu ihanete tahammül etmek her havsalaya sığmaz. Fakat bu hususta size vicdanımı söyleyeyim mi? Ben karılarının sadakatsizliklerine bilmeye bilmeye tahammül edenlere daha çok acırım. Çünkü bu ikinci tür zavallılar birincilerden çok daha fazladır.

Heybeliada, 23 Mayıs 1922

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

1. KUYRUKLUYILDIZ ALTINDA BİR İZDİVAÇ
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

2. MÜREBBİYE
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

3. EFSUNCU BABA
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

4. İNTİBAH
   Namık Kemal

5. ŞAİR EVLENMESİ
   Şinasi

6. VATAN YAHUT SİLİSTRE
   Namık Kemal

7. KÜÇÜK ŞEYLER
   Samipaşazade Sezai

8. FELÂTUN BEY İLE RÂKIM EFENDİ
   Ahmet Mithat Efendi

9. TAAŞŞUK-I TALAT VE FİTNAT -TALAT VE FİTNAT'IN AŞKI-
   Şemsettin Sami

10. MAİ VE SİYAH
    Halit Ziya Uşaklıgil

11. REFET
    Fatma Aliye

12. TURFANDA MI YOKSA TURFA MI?
    Mizancı Murat

13. ÖMER'İN ÇOCUKLUĞU
Muallim Naci

14. DOLAPTAN TEMAŞA
Ahmet Mithat Efendi

15. GULYABANİ
Hüseyin Rahmi Gürpınar

16. SALON KÖŞELERİNDE
Safveti Ziya

17. FALAKA
Ahmet Rasim

18. A'MÂK-I HAYAL –HAYALİN DERİNLİKLERİ–
Filibeli Ahmet Hilmi

19. ŞEYTANKAYA TILSIMI
Ahmet Mithat Efendi

20. ÇİNGENE
Ahmet Mithat Efendi

21. SERGÜZEŞT
Samipaşazade Sezai

22. ZEHRA
Nabizade Nâzım

23. GENÇ KIZ KALBİ
Mehmet Rauf

24. BİZE GÖRE -VE BİR SEYAHATİN NOTLARI-
Ahmet Haşim

25. SEYAHAT JURNALİ
Âli Bey

26. GÖNÜL BİR YEL DEĞİRMENİDİR SEVDA ÖĞÜTÜR
Hüseyin Rahmi Gürpınar

27. HAZAN BÜLBÜLÜ
Hüseyin Rahmi Gürpınar

28. AŞK-I MEMNU
Halit Ziya Uşaklıgil

29. KÜRK MANTOLU MADONNA
Sabahattin Ali

30. LEVAYİH-İ HAYAT –HAYATTAN SAHNELER–
Fatma Aliye

31. İÇİMİZDEKİ ŞEYTAN
Sabahattin Ali

32. KUYUCAKLI YUSUF
Sabahattin Ali

33. HENÜZ 17 YAŞINDA
Ahmet Mithat Efendi

34. DEĞİRMEN
Sabahattin Ali

35. SIRÇA KÖŞK
Sabahattin Ali

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 26

Şadan Bey'in çapkınlıklarından usanan ailesi onu alelacele evlendirir ve kendisinden entelektüel bakımdan üstün olan karısının köşküne içgüveyi verir. Şadan Bey evlenmiştir, ancak çapkınlıktan vazgeçmez.
"Karımı Nasıl Aldattım" başlığıyla açılan roman, adeta gönül ilişkileri resmi geçidine dönerek okuru, hatta Şadan Bey'i bile şaşırtmayı başarıyor. Hüseyin Rahmi Gürpınar, genel toplumsal ahlakı irdelerken kurguladığı girift olay örgüsü, ilginç karakterleri ve mizahi diliyle okuruna sürükleyici bir hikâye anlatıyor.

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Dönemini ve çevresini romanlarında yaşatıp, genç yaşlarından itibaren geniş halk kitlelerince sevilerek okunmuş Hüseyin Rahmi, edebiyatımızın benzeri az bulunur şahsiyetlerindendir.
Kitaplarında İstanbul yaşamının özel inanışları, toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler, kadın erkek ilişkileri gibi konular halkın özgün konuşma biçimleri korunarak, çok defa gülünç, bazen hüzünlü olarak işlenir. Romanımıza "mahalli renk" ilk kez onunla girer.
Yazarlık yaşamına 1883'te *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde başlar. 1896'da *İkdam* gazetesinde roman ve öyküleri tefrika edilirken üne kavuşur. Döneminin en çok okunan yazarı olur. Tüm kazancı yazarlıktan gelir. Bu sayede Heybeliada'da şimdi müze olan köşkünü alır. 1908 Meşrutiyet'inden sonra Ahmet Rasim'le *Boşboğaz* adında bir mizah gazetesi çıkarır. İlk soruşturmaya böylelikle uğrar. Gazetesi kapanır. İkinci kez *Ben Deli miyim?* romanıyla mahkemelik olacak ve yine beraat edecektir. Çoğu roman olmak üzere öykü, tiyatro, makale ve eleştiri türünde altmışın üzerinde kitabı bulunmaktadır.
Yazarın seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

12 TL